

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သုံးသပ်လေ့လာခြင်း

မလစ်ဆာ ခရော့(ချ်)

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သုံးသပ်လေ့လာခြင်း (၂၀၂၂)

မလစ်ဆာ ခရော့(ချ်)

ISBN 978-0-7334-4028-1

ကျေးဇူးတင်လွှာ

အမည်မဖော်လိုသော ဘာသာပြန်သူကို ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ဘာသာပြန်စာမူကို ကူညီစီစစ်ပေးပါသော မမိုးပွင့်ဖြူကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါတယ်။

ဤစာအုပ်ကို Hart Publishing မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဦးစွာထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ မူရင်းစာအုပ် အဖုံး၏ အနုပညာလက်ရာကို Putachad မှ ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စာဖတ်သူများအနေဖြင့် ကိုးကား မှတ်စုများနှင့် နောက်ဆက်တွဲစာများအားလုံးအတွက် အင်္ဂလိပ်စာမူတွင် ဖတ်ရှုကြရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာပြန်စာမူအား အောက်ပါအတိုင်း ဗမာစာဖြင့် ကိုးကားဖော်ပြနိုင်သည် -

မလစ်ဆာ ခရော့(ချ်) (၂၀၂၂) ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သုံးသပ်လေ့လာခြင်း၊ ဆစ်ဒနီ၊ ဩစတြေးလျ

မာတိကာ

အခန်း (၁)၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မိတ်ဆက်ပေးခြင်း..... 7

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နောက်ခံသမိုင်း..... 9

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားထုံးဖွဲ့ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး..... 12

၃။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု (Military-state) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ..... 14

၄။ ဤစာအုပ်တွင်း၌ အကြောင်းအရာများအား စုစည်းထားပုံ..... 16

အခန်း(၂)၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သမိုင်းအစနှင့်ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာများ..... 19

၁။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ..... 19

၂။ နေဝင်း၏ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်နှင့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ..... 22

၃။ (၁၉၉၀) ပြည်လွန်နှစ်များမှ (၂၀၀၀) ပြည်လွန်နှစ်များကြား တပ်မတော်မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း..... 24

၄။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိုင်ငံရေးအခြေခံမူများနှင့် နိဒါန်း..... 27

၅။ နိဂုံး..... 30

အခန်း (၃)၊ နိုင်ငံရေးတွင် အရေးပါဆုံးသော တပ်မတော်..... 30

၁။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး..... 32

၂။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်..... 34

၃။ တပ်မတော်နှင့်ဆက်နွှယ်နေသောတပ်ဖွဲ့များ..... 36

၄။ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီ..... 38

၅။ အရေးပေါ်အခြေအနေများ..... 38

 (က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အရေးပေါ်အာဏာများ..... 39

 (ခ) အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန..... 40

၆။ လွှတ်တော်ရှိတပ်မတော်၏ အစောင့်များ..... 42

၇။ စစ်ခုံရုံး..... 44

၈။ နိဂုံး..... 44

အခန်း (၄)၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းစနစ်နှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်လှုပ်ရှားမှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ..... 45

၁။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ..... 46

၂။ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်.....	49
၃။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်အား အဆိုပြုခဲ့ခြင်း.....	52
၄။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု	53
၅။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများဖြေရှင်းခြင်း.....	55
၆။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်.....	57
၇။ နိဂုံး.....	59
အခန်း(၅)၊ ဥပဒေပြုရေး.....	60
၁။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သုံးရပ်	61
(က) အဓိကကျဆုံးသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်.....	61
(ခ) ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့်အမျိုးသားလွှတ်တော်.....	64
၂။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားများ၏ သစ္စာရှိမှု၊ ခံစားခွင့်များနှင့် တာဝန်များ.....	66
၃။ ဥပဒေပြုအာဏာ၏ အတိုင်းအတာ	68
(က) လွှတ်တော်ကော်မတီများနှင့် ကော်မရှင်များ.....	68
(ခ) မပြီးပြတ်နိုင်သေးသော ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်း ပြဿနာ.....	70
၄။ နိဂုံး.....	73
အခန်း (၆)၊ အုပ်ချုပ်ရေး.....	75
၁။ နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင် သမ္မတ	76
(က) သွယ်ဝိုက်ခန့်အပ်ခြင်း နှင့် ရာထူးမှ ဖြုတ်ချနိုင်ရန် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း.....	76
(ခ) သမ္မတအား အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်အဖြစ်သာမက အားပျော့သောဥပဒေပြုအာဏာပိုင်အဖြစ်လေ့လာခြင်း.....	78
၂။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဗဟိုစုစည်းမှုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ.....	81
၃။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်.....	83
၄။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်.....	86
၅။ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများ အုပ်ချုပ်ရေး.....	88
၆။ နိဂုံး.....	89
အခန်း (၇)၊ နိုင်ငံတော်အစိတ်အပိုင်းများ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ် နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း	90
.....
၁။ ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ.....	91

(က) တိုင်းရင်းသားများ အခြေစိုက်ရာ ပြည်နယ် (၇) ခုတို့၏ ထူးခြားချက်များ	92
(ခ) ဝန်ကြီးချုပ်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကဏ္ဍ	94
(ဂ) ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များနှင့် ၎င်းတို့၏ အကန့်အသတ်ရှိသော ဥပဒေပြုအာဏာ	96
၂။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် တိုင်းရင်းသားများအား ကိုယ်စားပြုခွင့်	99
၃။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (၆)ခုအတွက် အထူးအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်	103
(က) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးအပ်ထားသောအာဏာများ.....	104
(ခ) ဝ၊ ကိုးကန့်၊ ပအိုဝ်းနှင့် ပလောင်ဒေသများရှိ ပဋိပက္ခများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး.....	104
(ဂ) ဓနနှင့် နာဂကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ	107
၄။ နိဂုံး.....	108
အခန်း(၈)၊ အုပ်ချုပ်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်နေသော တရားစီရင်ရေး.....	110
၁။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်	111
(က) တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်း.....	111
(ခ) ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များ.....	113
၂။ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသော တရားစီရင်ရေးစနစ်အောက်မှ နိုင်ငံတော်အစိတ်အပိုင်းအသီးသီးရှိ တရားရုံး များ.....	115
(က) ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်များ.....	115
(ခ) ခရိုင်တရားရုံးများနှင့် မြို့နယ်တရားရုံးများ.....	116
(ဂ) မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏ တရားစီရင်ရေးအာဏာ.....	117
၃။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး.....	119
(က) ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်း.....	119
(ခ) ကျဉ်းမြောင်းသော စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ	121
(ဂ) ဗဟိုအခြေပြုစနစ်အောက်ရှိ ခုံရုံးအား ခေါင်းဆောင်များကသာ အသုံးပြုခြင်း.....	122
(ဃ) ခုံရုံး၏ တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းများ	123
၄။ နိဂုံး.....	126
အခန်း (၉)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တာဝန်များနှင့် မခိုင်မာသော အခွင့်အရေးများ.....	128
၁။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေ နှင့် ကွန်ဗင်းရှင်းများ.....	129
၂။ တာဝန်များ၏ အရေးပါပုံ	130
(က) နိုင်ငံသားနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အယူအဆနှစ်ခုတို့ကြား ကွာခြားချက်များ.....	131

(ခ) နိုင်ငံသားများ၏ တာဝန်များနှင့် အခွင့်အရေးများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ.....	132
(ဂ) မသေချာသော အခွင့်အရေးများ.....	134
(ဃ) လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ.....	136
(င) နိုင်ငံတော်ကပေးအပ်သည့် အကူအညီများ၊ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်နှင့် ကန့်သတ်ချက်များ.....	137
၃။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံ လျှောက်ထားနိုင်သော စာချွန်တော်အမိန့်များ.....	137
၄။ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်.....	140
၅။ နိဂုံး.....	143
အခန်း(၁၀)၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း.....	144
၁။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို စတင်ဆွေးနွေးနိုင်စေခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်.....	145
၂။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်သော တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ် (NCA)	147
၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် ရည်ရွယ်ထားသော မူဝါဒသဘောတူညီချက် (၃၇)ချက်.....	150
၄။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း.....	151
၅။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းအဆိုများ.....	153
(က) ဒီမိုကရေစီရေးနှင့် တပ်မတော်၏အခန်းကဏ္ဍ.....	154
(ခ) ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားများ၏ တောင်းဆိုမှုများ.....	155
(ဂ) အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာအား ကန့်သတ်ခြင်း.....	159
၆။ နိဂုံး.....	161
အခန်း(၁၁)၊ နိဂုံး.....	162
၁။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ အလယ်ဗဟိုရှိ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ.....	163
(က) တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍကို အတည်ပြုခြင်း.....	163
(ခ) အတွေးအခေါ်များအပေါ် သစ္စာရှိခြင်း.....	164
(ဂ) အထက်က အတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြင့် တိုင်းပြည်ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားခြင်း.....	165
၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရာတွင် အရေးပါပုံ.....	168

အခန်း (၁)၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မိတ်ဆက်ပေးခြင်း

နာဂစ်မုန်တိုင်း၊ လူမှုရေး၊ ပထဝီနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ထုံးဖွဲ့ခြင်း၊ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု (Military-state)

နေပြည်တော်ရှိခမ်းနားထည်ဝါသော တပ်မတော်စစ်သမိုင်းပြတိုက်တွင် တပ်မတော်က နာဂစ်မုန်တိုင်းစသော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်ခဲ့စဉ် ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပုံများကို မှတ်တမ်းတင်ဓာတ်ပုံများဖြင့် ဂုဏ်ပြုမှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ ပြတိုက်တွင်းနေရာတစ်နေရာတွင် နာဂစ်မုန်တိုင်းဘေးသင့်ရာဒေသများ၌ တပ်မတော်က ကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများ ဖြန့်ဝေပေးနေသည့်ဓာတ်ပုံများကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ နာဂစ်မုန်တိုင်းဘေးသင့်စဉ် ကာလအတွင်း လူ့အသက်အိုးအိမ်များစွာဆုံးရှုံးခဲ့ရခြင်း၊ အုပ်ချုပ်သူတို့၏ခေါင်းမာမှု နှင့် နိုင်ငံရေးဖီလာဆန်ကျင်မှုများစသည့် အတိတ်က ပုံရိပ်များသည် ယနေ့ထိတိုင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ်၌ ဆက်လက်ခြောက်လှန့်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၀၈) ခုနှစ်၊ မေလ (၂) ရက်နေ့တွင် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် အပြင်းထန်ဆုံးသောမုန်တိုင်းဖြစ်သည့် နာဂစ်မုန်တိုင်းသည် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ကာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုအများအပြား ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ ဝမ်းနည်းကြေကွဲစရာများစွာကြားတွင် အသေအပျောက် ဦးရေအတိအကျ မသိရှိနိုင်ခဲ့ပေ။ လူဦးရေ (၁)သိန်း(၃)သောင်းမှ (၂)သိန်းထိ သေဆုံးခဲ့သည်ဟု အမျိုးမျိုးခန့်မှန်းခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် လူဦးရေ (၂)သန်းခွဲခန့်သည် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခြင်း၊ အိုးအိမ်များဆုံးရှုံးခြင်း၊ ဆန်စပါးမရိတ်သိမ်းမီ စပါးနှင့်လယ်ယာ စိုက်ခင်းများ ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးခြင်းစသည်တို့အပါအဝင် ဆုံးရှုံးမှုများစွာခံစားခဲ့ရကာ လူ့ပတ်ဝန်းကျင်အသိုင်းအဝိုင်းအား ပြန်လည် ပြုပြင်ရန်ခက်ခဲလှသည့် ထိခိုက်မှုများပေါ်ပေါက်စေခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် လူ့အသေအပျောက်ဦးရေလျော့နည်းရန် ကြိုတင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါလျက်နှင့် မဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းမှာ အထူးပင်စိတ်မကောင်းစရာဖြစ်သည်။ မုန်တိုင်းစတင်ကျရောက်သည့် ကာလတွင် တပ်မတော်သည် နိုင်ငံကာအသိုင်းအဝန်းကကမ်းလှမ်းခဲ့သည့် လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အထောက်အကူ ပစ္စည်းများအား ချက်ချင်းလက်မခံခဲ့ပေ။ မုန်တိုင်းစတင်ဝင်ရောက်ပြီးနောက် (၁၀) ရက်ကြာသောအခါ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး ဘန်ကီမွန်းသည် မုန်တိုင်းဘေးသင့်ပြည်သူများအတွက် များစွာစိုးရိမ်ပူပန်မိပါကြောင်း၊ တပ်မတော်၏ ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းများအား အားရကျေနပ်မှုမရှိကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ တပ်မတော်သည် ကယ်ဆယ်ရေးရိက္ခာများကို စတင်ဖြန့်ဝေသည့်နောက်ပိုင်းတွင်လည်း လိုအပ်ချက်များ၏ လေးပုံတစ်ပုံခန့်ကိုသာ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးရိက္ခာအချို့မှာ မှောင်ခိုဈေးကွက်သို့ ရောက်သွားခြင်းစသည့် အလွဲသုံးစားမှုများရှိကြောင်း စွပ်စွဲချက်များ ထွက်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ မုန်တိုင်းဘေးကျရောက်နေသည့်ကြား တပ်မတော်က ဂရုတစိုက်ဖော်ဆောင်ထားသော ၎င်း၏ ဒီမိုကရေစီလမ်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို မုန်တိုင်းဘေးဒဏ် မသင့်သောဒေသများတွင် မေလ (၁၀) ရက်နေ့တွင်လည်းကောင်း၊ မုန်တိုင်းဘေးဒဏ်သင့်သော ဒေသများတွင်မူ မေလ (၂၄) ရက်နေ့တွင်လည်းကောင်း ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ မြန်မာ့သမိုင်းတစ်လျှောက်၌ အသေအပျောက်နှင့် ပျက်စီးမှုအများဆုံး ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည့် မုန်တိုင်းသည် ထိုစဉ်က လူ့အနည်းစုသာ ဖတ်ဖူး၊ ကြားဖူးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုရန် တပ်မတော်၏ အစီအစဉ်ကို မရပ်တန့်နိုင်ခဲ့ပေ။

ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပပြီး (၁၀) နှစ်ကျော်လွန်သွားပြီးသည့်တိုင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အများက ကြည်ဖြူစွာ လက်ခံယုံကြည်နိုင်ရန် ခက်ခဲနေရခြင်း၏ အကြောင်းအရင်းတစ်ရပ်မှာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို သံသယ ဖြစ်ဖွယ်အခြေအနေများကြားတွင် အတင်းအဓမ္မကျင်းပခဲ့ခြင်းကြောင့်ပင်သည် ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်စေ၊ ပါဝင်မှုအကြောင်းအရာများနှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်စေ မကျေနပ်မှုများစွာ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ အမည်းမှောင်ဆုံးသောကာလဖြစ်သည့် (၁၉၉၃) ခုနှစ်မှ (၂၀၀၇) ခုနှစ်

အတွင်း အာဏာရှင်စနစ်အောက်တွင် ရေးဆွဲခဲ့သောကြောင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ခိုင်မာမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် လိုက်နာရမည့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ ရေးဆွဲခဲ့မှု ရှိမရှိအား မေးခွန်းထုတ်လျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား စစ်အစိုးရက လုံးလုံးလျားလျားထိန်းချုပ်ထားပြီး ထိုလုပ်ငန်းစဉ်၌ ပါဝင်နေမှု အားလည်း လွန်ကဲစွာထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဒီမိုကရေစီစနစ်အား အပြည့်အဝ မထူထောင်ပေးခြင်း၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာအချို့တွင် တပ်မတော်သားများအား ပေးအပ်ထားခြင်းစသည့် တပ်မတော်အား အသားပေးဦးစားပေးထားမှုတို့ကြောင့် မကြာခဏဝေဖန်ခံနေရပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်၊ ပါဝင်မှုအကြောင်းအရာများနှင့် အကောင်အထည်ဖော်မှုများကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အင်အားစုများက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လက်မခံနိုင်ခြင်းကို ရှင်းလင်းတင်ပြပေးသွားပါမည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ တရားဝင်ဖြစ်တည်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး အချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများသည် တစ်ချိန်ကအလွန်တင်းမာခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အောက်တွင် ပထမဆုံး အကြိမ်ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲကို ထိုစဉ်က ပင်မအတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးပါတီဖြစ်သော အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်က သပိတ်မှောက်ခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်သည် (၂၀၁၂) ခုနှစ် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ ပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အောက်ရှိ နိုင်ငံရေးစနစ်သစ်သို့ ဝင်ရောက်ရန် သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများအချို့ကြားတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အပြည့်အဝလက်ခံရန် ဝန်လေးနေကြဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ အသစ်ချက်ချွတ်မဟုတ်ကြောင်း၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကအင်္ဂါရပ်အများစုမှာ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် စတင်ထုတ်ဝေခဲ့သော စာအုပ်များနှင့် နိုင်ငံပိုင်သတင်းစာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သော တပ်မတော်၏မူဝါဒများက ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်းကို အလေးပေးဖော်ပြသွားပါမည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏သက်တမ်းကို ၎င်းအားအတည်ပြုခဲ့သော (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ မဟုတ်ဘဲ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များမှ စတင်ရေတွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြန်လည်ကာလပိုင်းခြားခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပကတိအစ၊ အနှစ်သာရမှုများ၊ တည်ဆောက်ပုံတို့အပြင် ယခင်စစ်အစိုးရနှင့် နီးစပ်စွာ ဆက်စပ်နေပုံတို့ကို လေ့လာရာတွင် အထောက်အကူများစွာဖြစ်စေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်များကို စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင် တီထွင်ဖန်တီး အသက်သွင်းကာ ပန္နက်ရိုက်နှက်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် တပ်မတော်၏ မူဝါဒဖြန့်ချိရေးလုပ်ငန်းတွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး စတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရာ ယခုအခါ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးသည် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု (military-state) ၏ အရေးပါဆုံးသော အခြေခံသဘောတရား (၃) ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်နေပါသည် (အခန်း ၃ တွင်ဖော်ပြထားပါသည်)။ မြန်မာပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးနှင့် စိမ်းကြမည် မဟုတ်ပေ။ ထိုစစ်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ဆက်စပ်နေသော အခြေခံသဘောတရားများကို မြန်မာ့လူ့အသိုင်းအဝိုင်းက ရင်းနှီးကျွမ်းဝင် နေကြပြီးသားဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် (၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံရေးစနစ်အသစ်တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ပေးခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်လောက်သော်လည်း ယခင်စစ်အစိုးရအုတ်မြစ်ချပေးခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းများကိုသာ အသက်ထပ်မံသွင်း၍ ဆက်လက်ရှင်သန်စေနေခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အင်္ဂါရပ်များစွာနှင့်ပတ်သက်၍ ယနေ့ထိတိုင် အငြင်းပွားမှုများ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီ၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ စစ်တပ်စသောအယူအဆများ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အချေအတင် ဆွေးနွေးနေကြဆဲဖြစ်သည်။ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီ၊ စစ်မှန်သော ပြည်ထောင်စုစနစ်စသည်တို့ကို မည်သို့နားလည် ယူဆနိုင်သနည်း၊ မည်သို့ဖော်ဆောင်နိုင်သနည်း စသည့်မေးခွန်းများ၊ ဒီမိုကရက်တစ် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဖယ်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ စနစ်စသည့်စကားလုံးများကိုလှည့်ပတ်ကစား၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကွက်ဆင်မှုများ ပေါ်ထွန်းနေပါသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပတ်သက်၍ စိတ်ဝင်စားမှုအများဆုံးနှင့် လူအများစုက မကြာခဏ မေးမြန်းနေကြသော မေးခွန်းအများစုမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ သဘောသဘာဝနှင့်

ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အမှန်တကယ် ပြင်ဆင်နိုင်ခြင်းရှိမရှိနှင့် တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍတို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏မူများအပေါ် ယုံကြည်မှုအားနည်းနေခြင်းနှင့် အကြိတ်အနယ် ဆွေးနွေးနေကြခြင်းကို ဤစာအုပ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် စာဖတ်သူတို့ မကြာခဏတွေ့မြင်ရပါမည်။ ဤစာအုပ်၏ အခန်းများတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အရေးကြီးဆုံးမူများနှင့် ၎င်းတို့၏ လက်တွေ့အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှင်းလင်းတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ ရှင်းလင်းတင်ပြရာတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခြေအနေများဖြင့် စတင်တင်ပြသွားပါမည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု မြေမြေရေးနှင့် ဆက်လက်ရှင်သန်နေရေးတွင် အဓိကသော့ချက်ဖြစ်သောကြောင့် အရေးပါနေပါသည်။ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တပ်မတော်၏ ဦးဆောင်ပါဝင်မှု၊ စစ်အတွေးအခေါ်များနှင့် coercive centralism ခေါ် အထက်ကတင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သော စနစ်စသည့် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ဝိသေသလက္ခဏာများကို ဖော်ထုတ်ရှင်းပြသွားပါမည်။

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နောက်ခံသမိုင်း

မြန်မာနိုင်ငံကို နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက ယခင်ကပင် စိတ်ဝင်စားမှုများရှိခဲ့ပါသည်။ မြန်မာ့ရှုခင်းနှင့် မြန်မာလူမျိုး တို့၏ အလှတရားများကိုဖော်ပြခဲ့သည့် ကဗျာဆရာ Rudyard Kipling ၏ *Mandalay* ကဗျာ၊ ကိုလိုနီစနစ်၏ ဆိုးရွားမှုများကို ဝေဖန်ရေးသားခဲ့သည့် စာရေးဆရာ George Orwell ၏ *Burmese Day* စသည်တို့ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကို နာမည်ကြီးကဗျာ၊ ဝတ္ထုများတွင် ရေးသားဖော်ပြမှုများရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုစာအုပ်စာပေများသည် မြန်မာလူမျိုးနှင့် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၏ လှပပုံနှင့် ထူးခြားမှုများကို ရေးသားဖော်ပြခဲ့သည့်အပြင် ရှုပ်ထွေးလှသော မြန်မာ့သမိုင်း၊ မြန်မာ့ဓလေ့စရိုက်များနှင့် လူနေမှုဘဝပုံစံများ ကိုလည်း အနောက်တိုင်းသားများ၏ စံထားစရာ၊ စိတ်ကူးယဉ်ပုံစံ ဒဏ္ဍာရီဆန်ဆန် ရေးသားဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ် မတိုင်မီကာလအထိ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများက ယခင်နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားဟောင်း၊ *Freedom from Fear* ကို ရေးသားခဲ့သူ၊ နိဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆုရှင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို လေးစားမြတ်နိုးခဲ့ကြသည်။

သို့သော်လည်း ထိုစာအုပ်စာပေများနှင့်အပြိုင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကာလတွင် လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊ ရက်စက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ရေးသားထားသော စာအုပ်စာတမ်းများလည်း မနည်းလှပေ။ အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းခြင်း၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၊ ပြည်တွင်းဒုက္ခသည်များ၊ မြေမြှုပ်ခိုင်းများ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးများ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းများ၊ အကြောင်းမဲ့လူများပျောက်ဆုံးခြင်း၊ အဂတိလိုက်စားခြင်းများ၊ ဥပဒေမဲ့ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်းများ၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများစသည့်ပြဿနာများကို ပြည်တွင်းရှိ အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ လှုပ်ရှားသူများက မှတ်တမ်းတင်ရေးသားခဲ့ကြပါသည်။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်မှ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းပဋိပက္ခများတွင် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးစုအား လူမျိုးသုန်းသတ်ဖြတ်ခံရသည့်ကိစ္စတွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က ပါဝင်ပတ်သက်နေသည် စွပ်စွဲချက်များပေါ်ပေါက်လာရာဟုလည်း လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများအဖို့ အဖြူအမည်းမသဲကွဲ ဖြစ်လာသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လှပညိုယူဖမ်းစားနိုင်သည့်ရှုခင်းများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများအစဉ်အမြဲဖြစ်ပွားနေသော ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေရသည့်စိတ်နှလုံးကောင်းများရှိသည့် လူများကို အုပ်ချုပ်နေရပါသည်။

လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ပထဝီအနေအထားစသော လက္ခဏာ (၃)ရပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစိုးမိုးရန် ခက်ခဲသော အခြေအနေများကို ဖန်တီးနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးထမ်းပေါင်းမြောက်များစွာ ရောနှောပြန့်ကျဲနေသည့်အပြင် တိုင်းပြည်ပထဝီဝင်အနေအထားမှာ အုပ်ချုပ်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ ထို့အပြင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု၊ ပြည်တွင်းဒုက္ခသည်၊ ပညာအရည်အချင်းကွာဟမှုစသည့် အကြီးစားလူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးပြဿနာများကိုလည်း အစဉ်ကြုံတွေ့နေရပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အလွန်ထွေပြားသော လူနေမှုပတ်ဝန်းကျင်ကို အုပ်ချုပ်နေရသော်လည်း ယဉ်ကျေးမှုစုံလင်ကြွယ်ဝခြင်းကို ဂုဏ်ယူသော လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းကို ဖော်ဆောင်ရန် မရည်ရွယ်ထားဘဲ ပြည်သူလူထုကို ယေဘုယျအုပ်စုများဖြင့် သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လွယ်ကူစွာ အုပ်စုခွဲသတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းကြောင့် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာရပ်များကို ထိုက်သင့်သော အသိအမှတ်ပြုရန် ခက်ခဲပါသည်။ (၂၀၁၄) ခုနှစ် သန်းခေါင် စာရင်းအရ (၈၉) ရာခိုင်နှုန်းသော ပြည်သူလူထုသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်သူများဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံ၊ လာအိုနိုင်ငံ၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံများ၌ကဲ့သို့ပင် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြ ပါသည်။ စာဖတ်သူအနေဖြင့် လူဦးရေအချိုးအစား သတင်းအချက်အလက်များအား အခြားသတင်းအရင်းအမြစ်များဖြင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေး ကြည့်ရှုလိုပါသည်။ လူဦးရေ၏ (၆ ဒသမ ၃) ရာခိုင်နှုန်းမှာ ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်များဖြစ်ကြပြီး (သုည ဒသမ ၅) ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဟိန္ဒူဘာသာဝင်နှင့် (သုည ဒသမ ၈) ရာခိုင်နှုန်းမှာ နတ်ကိုးကွယ်သူများဖြစ်ကြသည်။ ရိုဟင်ဂျာလူမျိုး တစ်သန်းကျော်ခန့်မှာ သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ခံမှုတွင် မပါဝင်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်ဦးရေမှာ လူဦးရေ၏ (၂ ဒသမ ၃) ရာခိုင်နှုန်း သာရှိသည်ဆိုသည်မှာ အနည်းဆုံးသောခန့်မှန်းခြေခန့်သာဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူမျိုးစုအရေအတွက် များပြားလှသော်လည်း သန်းခေါင်စာရင်းရလဒ်သည် လူမျိုးစုများအား အမှန်တကယ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းထက် အစိုးရ၏ လူမျိုးပိုင်းခြားရေးဝါဒကို ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လူဦးရေအများစုမှာ ဗမာလူမျိုးဖြစ်ပြီး ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်းစသော အခြားလူမျိုးစုကြီးများလည်း ရှိပါသည်။ အစိုးရသည် တိုင်းရင်းသား (၁၃၅) မျိုးကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း လူအများအပြားမှာ ထိုစာရင်းဝင်တိုင်းရင်းသားအုပ်စုတစ်ခုတည်းတွင်သာ ပါဝင်သည်ဟုဆိုနိုင်ရာ ရှမ်းဗမာ စသည်ဖြင့် နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်ပြားများတွင် ကပြားလူမျိုးအဖြစ် ဖော်ပြကြသည်မှာလည်း မနည်းပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘာသာ စကားပေါင်း (၁၀၀) ကျော် အသုံးပြုပြောဆိုကြသော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ထားသော ရုံးသုံး ဘာသာစကားသည် ဗမာစကားသာဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အင်္ဂါရပ်အချို့နှင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံတို့ကို လေ့လာကြည့်ပါက ဗမာလူမျိုးဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် အခြားလူမျိုးစုများထက် ဩဇာအင်အားကြီးမားကြောင်း တွေ့မြင်နိုင် ပါသည်။ လူမျိုးဘာသာမတူကွဲပြားမှု၊ အခြားလူမျိုးများက ဗမာလူမျိုးရေးဝါဒကို စိုးရိမ်မှုစသည့်ကိစ္စရပ်များသည် အနာဂတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းကို စိန်ခေါ်မှုများဖြစ်ပေါ်စေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် နယ်နိမိတ်ကျယ်ပြန့်ပြီး သယံဇာတကြွယ်ဝသော်လည်း အုပ်ချုပ်ရန် ခက်ခဲသောနယ်မြေဖြစ်ပါသည်။ လူဦးရေ (၅၂) သန်းသာ ရှိသောကြောင့် တိုင်းပြည်နယ်နိမိတ်ကျယ်ဝန်းသည်ဟုယူဆနိုင်ပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူဦးရေအများဆုံး နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံဖြစ်သော တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံကြားတွင် တည်ရှိနေပါသည်။ တိုင်းပြည်နယ်စပ်ရှိ တောင်တန်းများသည် ခြောက်သွေ့သော အလယ်ပိုင်းမြေပြန့်ဒေသကို ဝန်းရံလျက်ရှိကာ အပူပိုင်းကမ်းရိုးတန်းများလည်း ရှိပါသည်။ ဧရာဝတီမြစ်သည် အရှည်လျားဆုံးနှင့် အရေးအပါဆုံးမြစ်ကြီးဖြစ်ပြီး တိုင်းပြည်မြောက်ဘက်မှ တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းနေပါသည်။ မြစ်ချောင်းများသည် ပြည်သူလူထုအများအပြား၏ စားဝတ်နေရေးအတွက် မှီခိုအားထားရာဖြစ်သော် လည်း မိုးရာသီကာလတွင်မူ ရေကြီးမှုအန္တရာယ်ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ်တွင် ရေကြီးမှုကြောင့်လူ (၁) သိန်းခန့် အိုးအိမ်ဆုံးရှုံးမှုဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ရှားပါးတိရစ္ဆာန်များဖြင့်ပြည့်နှက်နေသည့် မြန်မာ့သစ်တောများနှင့် မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်များ အတွင်း တရားမဝင်အမဲလိုက်မှုနေကြပြီး ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှောင်ခိုဈေးကွက်များတွင် ရောင်းချခံရခြင်း ပြဿနာ ကြုံတွေ့နေရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်လျက်ရှိပြီး ဒေသတွင်းနိုင်ငံများဖြစ်သော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ ထိုင်း၊ လာအိုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားစသောနိုင်ငံများကဲ့သို့ပင် ပဋိပက္ခများ၊ ပြည်တွင်းဒုက္ခသည်များ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှု များစသည့် ပြဿနာများကို တန်းတူကြုံတွေ့နေရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယစသည့် နိုင်ငံကြီး နှစ်နိုင်ငံကြား တွင် တည်ရှိရာ ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးတိုးတက်လာမှု၊ လူလတ်တန်းစားကြီးထွားမှုနှင့်အတူ စားဝတ်နေရေးလိုအပ်ချက် တိုးပွားလာမှုတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖိအားအချို့နှင့် လည်း ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလတွင် မြန်မာနယ်စပ်ဒေသများ၌ တရားမဝင်ကုန်သွယ်မှုများ လွန်စွာများပြားခဲ့သည်။ ကျောက်စိမ်းမှောင်ခိုဈေးကွက်သည် တစ်နှစ်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃ ဒသမ ၁) ဘီလီယံ ခန့် ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။ တောင်တန်းဒေသများသည် သွားလာမှုခက်ခဲရာ

အုပ်စိုးရန်ခက်ခဲပြီး အစိုးရအား ဆန့်ကျင်ပုန်ကန်သူများအောင်းခိုရာနေရာဖြစ်ပါသည်။ တောင်တန်းဒေသများတွင် လူဦးရေ ထူထပ်မှုနည်းပါးသော်လည်း လူမျိုးစုအများအပြားနေထိုင်ကြသည်။ ထိုတောင်တန်းဒေသလူမျိုးစုများနှင့် ဗဟိုအစိုးရကြား ခက်ခဲသောဆက်ဆံရေးကို James C Scott က 'အစိုးရမခြင်း' 'art of not being governed' ဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ရေးသားခဲ့ဖူး ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နယ်နိမိတ်ပိုင်းခြားရန် ခက်ခဲပြီး တောတောင်ရေမြေသဘာဝဆန်းပြားသော နယ်စပ်ဒေသများကို အုပ်စိုးရာ၌ စိန်ခေါ်မှုများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ ထို့ပြင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းပြည်၏ အာဏာကို မြို့တော်သစ်ဖြစ်သည့် နေပြည်တော်တွင် ဗဟိုပြုထားသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရမည့် မည်သည့်အစိုးရမဆို ရင်ဆိုင်ရမည့် စိန်ခေါ်မှုမှာ အားနည်းချက်များ သော လက်ရှိလူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေများပင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့စီးပွားရေးသည် (၁၉၈၇) ခုနှစ်တွင် အဆိုးဝါးဆုံး အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး ကုလသမဂ္ဂ၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုနောက်အကျဆုံးနိုင်ငံများ စာရင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သတ်မှတ်ခံရခြင်းမှာ (၂၀) ရာစုအစောပိုင်းတွင် ကမ္ဘာ့အရှေ့ပိုင်းနိုင်ငံများသို့ ဆန်တင်ပို့မှု အများဆုံးဖြစ်သဖြင့် အာရှ၏ ဆန်အိုးဟု ခေါ်တွင်ခံရသော မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ရှက်စရာတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံသည် စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်း အတိုင်းအတာများတွင် နောက်ဆုံးအဆင့်နိမ့်ပါးတွင် ရှိနေပါသည်။ သို့သော်လည်း ဆင်းရဲလှသော မြန်မာနိုင်ငံသည် ပြည်သူတို့၏ သဒ္ဓါတရားထက်သန်မှုနှင့် ရက်ရောမှုတွင် ကမ္ဘာနိုင်ငံများ အားလုံး၏ထိပ်တွင် ရှိပါသည်။

ဆင်းရဲချမ်းသာကွာဟခြင်းသည် ကြီးမားသောပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်နေပါသည်။ လူဦးရေ၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်၏ ဝင်ငွေသည် ဆင်းရဲမှုအဖြစ်သတ်မှတ်ထားသော ဝင်ငွေပမာဏထက်နည်းပါးပါသည်။ လူဦးရေ သန်းကျော်လောက်သည် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့များ ဖြစ်ကြသည်။ အစိုးရက ကျန်းမာရေးကဏ္ဍအတွက် အသုံးပြုစရိတ်မှာ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အခြားနိုင်ငံများနှင့်စာလျင် လွန်စွာနည်းပါးနေပါသည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အသက် (၆၆)နှစ်ဖြင့် လူသက်တမ်းစေ့နေထိုင်နိုင်မှု အနည်းဆုံးဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူငယ်လူဦးရေများပြားပြီး လူလတ်တန်းစားတစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလျက်ရှိပါသည်။ ကလေးသူငယ်အား အလုပ်ခိုင်းစေမှုများပြားရာ အသက် (၁၀)နှစ်မှ (၁၇) နှစ်အတွင်း လူငယ်ငါးဦးတွင် တစ်ဦးသည် ပညာဆည်းပူးရမည့်အစား အလုပ်လုပ်ကိုင်နေရသည်။ မြို့ပြဆင်းရဲမှုမှာ ကျေးလက်ဆင်းရဲမှုထက်ပင် ပိုမိုဆိုးရွားနေရာ ရန်ကုန်မြို့တွင်ကလေးများ၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှာ ကိုယ်ခန္ဓာအပြည့်အဝမဖွံ့ဖြိုးခြင်းပြဿနာ ကြုံတွေ့နေပါသည်။ လူအများအပြားသည် တစ်နေ့လျှင်ဝင်ငွေ အမေရိကန် ဒေါ်လာ (၈၆) ပြားခန့်ဖြင့်သာ ရှင်သန်နေရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ကြသော်လည်း တောင်သူလယ်သမားအများစုမှာ ချေးငွေရယူရန် နည်းလမ်း မရှိပေ။ မြေယာသက်တမ်းပိုင်ဆိုင်မှုသည် အဓိကပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် တောင်သူ လယ်သမားများအား နိုင်ငံတော်က ချမှတ်ထားသော ကောက်ပဲသီးနှံများ စိုက်ပျိုးရန် ဖိအားပေးမှုများရှိခဲ့သည်။ လူအချို့ အတွက် အလုပ်အကိုင်မှာ ရာသီဥတုပေါ်မူတည်နေပြီး မိုးရာသီကာလဖြစ်သော မေလမှ ဩဂုတ်လအတွင်းတွင် အလုပ်လက်မဲ့များဖြစ်သွားကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခြေခံပညာအခမဲ့ သင်ယူနိုင်ရေး၊ အလုပ်လက်မဲ့ လျော့ချရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးစသော လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးရည်မှန်းချက်များကို အရေးပါသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအနေဖြင့် ဖော်ပြထား ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤစာအုပ် အခန်း(၈) တွင် ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ကာကွယ်မှုအခွင့်အရေးများထက် ဦးစားပေးပြဋ္ဌာန်းထားရာ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို အတည်ပြုရယူရန်မှာခက်ခဲလှပါသည်။

ထိုကဲ့သို့သော ကာလတာရှည်ဆင်းရဲမှုများကြားမှ စစ်တပ်အရာရှိကြီးအချို့၊ ၎င်းတို့နှင့် ဆက်နွယ်နေသော လုပ်ငန်းရှင် အချို့နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအချို့တို့၏ ခေါင်းဆောင်များသည် လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်သုံးခုအတွင်း ငွေကြေးဥစ္စာအများအပြားကို စုဆောင်းနိုင်ခဲ့ကြသည်။ တပ်မတော်တွင် ဝင်ငွေရှာဖွေရန် နည်းလမ်းပေါင်းများစွာရှိသဖြင့် တပ်မတော်ထိပ်သီးအရာရှိကြီးအချို့သည် ငွေကြေးဥစ္စာကြွယ်ဝကြသည်။ (၂၀၀၆) ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သန်းရွှေ၏သမီး မင်္ဂလာဆောင်အခမ်းအနား ဗီဒီယိုထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ ထိုမင်္ဂလာပွဲတွင် သတို့သမီး၏ လက်ဝတ်ရတနာများ၊ မင်္ဂလာလက်ဖွဲ့ ပစ္စည်းများနှင့် မင်္ဂလာအခမ်းအနားတို့၏ အသုံးစရိတ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း(၅၀)ခန့်ရှိသည် ခန့်မှန်းမှုရှိခဲ့ရာ ပြည်သူများ

ဒေါသထွက်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အချို့၏ ခေါင်းဆောင်များနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်အချို့တို့အတွက် အကျိုးအမြတ်များစွာ ဖြစ်ထွန်းခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အနက် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း၏ပြည်သူ့တပ်ဖွဲ့ခေါင်းဆောင်၊ ၂၀၁၁မှ ၂၀၁၆အတွင်း ပြည်သူ့လွတ်တော် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌဟောင်းတစ်ဖြစ်လဲ ဦးတီခွန်မြတ် (ပြည်ထောင်စုလွတ်တော် နာယက) စသောပုဂ္ဂိုလ်အချို့သည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းသစ်များတွင် ပါဝင်လာကြသည်။

အထက်ပါဖော်ပြခဲ့သော စိန်ခေါ်မှုများကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လေ့လာရာတွင်လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အတိုင်းအတာကို နားလည်ရန်သော်လည်းကောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်လိုအပ်ပါသည်။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားထုံးဖွဲ့ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စိတ်ကူးစိတ်သန်းအသစ်များနှင့် အနာဂတ်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု ရလဒ်များကို ထပ်မံထည့်သွင်းဖြည့်စွက်စေရန် ရေးသားပေးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမျိုးမဟုတ်ပေ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုစနစ်သစ်၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာကိစ္စရပ်များဆောင်ရွက်ရန် နည်းလမ်း နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများစသည်တို့ကို ဖန်တီးပေးထားပြီး စနစ်တကျအသေးစိတ် ရေးသားထားခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပညာကိုထုံးဖွဲ့သော ရှုထောင့်မှ နားလည်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ထုံးဖွဲ့ခြင်းဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ နိုင်ငံအသီးသီးတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အသေးစိတ်ရေးသား ဖော်ပြလေ့ မရှိသော (သို့မဟုတ်) အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်၊ ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင်တို့က ထပ်မံအသေးစိတ်ဖြည့်စွက်နိုင်ရန် အာဏာလွှဲအပ်ထားသော အကြောင်းအရာများကို အသေးစိတ်ထုံးဖွဲ့ ရေးသားဖော်ပြထားသည်ကို ဆိုလိုပါ သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုတွင် နောက်ဆုံးအပြီးပြတ်အာဘော်ဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ထားပါ သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက် တွင် အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာဖြစ်နေသော ဥပဒေစနစ်ကို ပေါင်းစပ်ထားကာ ပြီးပြည့်စုံပြီး စနစ်တကျသည့် အာဏာပေါင်းစည်းမှု တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးများက ဥပဒေသဘော တရား၏ ဒွိဟများ၊ မသေချာမှုများကို ၎င်းတို့သဘောထားအတိုင်း ဖြည့်စွက်နိုင်မှုမရှိစေရန် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရှင်းလင်းအောင် ရေးသားထားသည်။ သို့သော်လည်း တရားဥပဒေထုံးများ၏ ယေဘုယျဆန်လွန်းသော သဘောသဘာဝအတိုင်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အာဏာပိုင်အချို့အား စိတ်တိုင်းကျလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျယ်ပြန့်စွာပေးထားပါသည်။ ထိုလက္ခဏာရပ်များ အားလုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ထုံးဖွဲ့ခြင်း၏ သင်္ကေတများပင်ဖြစ်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ရာသက်ပန်ခိုင်မြဲစေနိုင်သောစနစ်တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ရန်ရည်ရွယ်ထားသည်။ ရှည်လျားသော ပုဒ်မ (၄၅၇) ခုအား အခန်း (၁၅) ခန်းဖြင့်ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်းများအား စီစဉ်ထားပုံမှာ အရေးကြီးပါသည်။ အခန်း (၁) နိုင်ငံတော် အခြေခံမူများအောက်တွင် တပ်မတော်၏ အုပ်ချုပ်ရေးမူဝါဒများကို ဦးစားပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းနောက် အခန်း (၂) မှ အခန်း (၆) အထိတွင် အစိုးရမဏ္ဍိုင်များကို ဖော်ပြထားပြီး အခန်း (၇) တွင် တပ်မတော်အား အချုပ်ခြာအာဏာ၏ စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်သဖွယ် ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းတို့အားလုံးပြီးမှသာ အခန်း (၈) တွင် နိုင်ငံသား၊ နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များကို လည်းကောင်း၊ အခန်း (၉) နှင့် (၁၀) တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ အခန်း (၁၁)မှ အခန်း (၁၅) တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အခြားကိစ္စရပ်များကို လည်းကောင်း အသီးသီးဖော်ပြထားပါသည်။ ဤမျှ အသေးစိတ်လွန်းသည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသည် ညွှန်ကြားမှု အရပ်ရပ်များဖြင့်သာ ပြည့်နှက်နေကာ ရှည်လျားလွန်းသဖြင့် ကျော်စောသော အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ပင် ပြိုင်ဖက်ဖြစ်လှနီးပါးဖြစ်နေသည်။

နိုင်ငံတော်၏တရားဝင်အမည်မှာ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ပြည်ထောင်စုဆိုသည်မှာ စုပေါင်းထားသော တစ်ပြည်ထောင်ဟုသာ နားလည်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်တွင် ပြည်နယ် (၇)ခု၊ တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုတို့အပြင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာ အကန့်အသတ်ရှိသော ကိုယ်ပိုင်

အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများလည်း ပါဝင်သည်။ လွှတ်တော်သုံးရပ်ရှိပြီး ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပေါင်းစည်းထားပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အား အရေးပါသောအာဏာများ ပေးအပ်ထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကို စနစ်တကျပိုင်းခြားထားသည်။ သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ နှစ်ဦးတို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့သည် အခြားဝန်ကြီးများနည်းတူ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် မပါဝင်နိုင်ပါ။ ဥပဒေပြုအာဏာ အကန့်အသတ်ရှိသော ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များကိုမူ လွှတ်တော်တစ်ရပ်တည်းဖြစ်သာ ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဗြိတိသျှပါလီမန် Westminster စနစ်ကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်ရေး နှင့် ဥပဒေပြုရေးကို ရောစပ်ထားသော်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာမှာအကန့်အသတ်ရှိသည်။

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် နိုင်ငံရေးအာဏာများ၏ နယ်နိမိတ်နှင့် အတိုင်းအတာတို့နှင့် ပတ်သက်သောပြဿနာများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းကိစ္စရပ်များစသည်တို့ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း ရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများကို လေ့လာပါက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အဓိကဆောင်ရွက်နေကြောင်းကို ဤစာအုပ်တွင် ရေးသားတင်ပြသွားပါမည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် အနှစ်သာရတို့ကို အခိုင် အမာအဆိုပြုများရှိခဲ့ရာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ဆွေးနွေးမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အဓိပ္ပာယ်ဖော်ဆောင်ရာတွင် အရေးပါလှသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးမှာမူ လက်တွေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို အားလုံးကျေနပ်လက်ခံနိုင်လောက်အောင် အပြီးပြတ်ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အင်အားမရှိဟု ကျယ်ပြန့်စွာယူဆကြသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးထက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဝေဖန်ဆွေးနွေးသောနေရာ ဖြစ်နေကြောင်း ကို ဤစာအုပ်တွင် ဥပမာများဖြင့်ဖော်ပြသွားပါမည်။ သို့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေစနစ်တို့အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို အခွင့်အရေးရလျှင်ရသလို ဖော်ပြသွားမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့်သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် အကြံပေးများ၏သဘောထားများကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုဆွေးနွေးသွားပါမည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လူအများက လက်မခံနိုင်ခြင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဂရုမစိုက်ခြင်းစသည်တို့ကြောင့် ခုံရုံး၏ အခွင့်အာဏာနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အတည်တကျဖြစ်သော ဥပဒေအဖြစ် မယူဆနိုင်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး ဘေးဖယ်ခံနေရခြင်းမှာ ၎င်း၏တည်ဆောက်ပုံအား ဘဝင်မကျ ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ခုံရုံးအား ဝေဖန်မှုအချို့တွင် တရားစီရင်ရေးပိုင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းအား စိစစ်ထိန်းကျောင်းခြင်းထက် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်စီမံခန့်ခွဲရေးအဖြစ် နားလည်နေခြင်းလည်းပါဝင်သည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားရုံးများကို ထိန်းကျောင်းနေကာ တပ်မတော်ကမူ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့အားလုံးကို ကြပ်မတ်နေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် တစ်စိုက်မတ်မတ် အသုံးပြုသည့်နည်းလမ်းတစ်ရပ် မပေါ်ထွန်းသေးဘဲ ပြဿနာရပ်များအား ဆုံးဖြတ်ရာတွင် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကို သုံးစွဲလျက်ရှိပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စဉ်ဆက်မပြတ်ရှိခြင်းနှင့် ပြောင်းလဲခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးကို ပေါင်းစပ်ထားပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော ဝေဖန်ဆွေးနွေးမှု အသစ်နှင့်အဟောင်းများကို ရင်ကြားစေ ပေးထားပါသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်မှုအား နှစ်ပေါင်းများစွာ ခံစားရပြီးသည့် နောက်မှသာ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှစတင်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လက်တွေ့နယ်ပယ်တွင် အသုံးချသင်ယူဆွေးနွေးနိုင်သော ပညာရပ်အသစ်တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက် လာသည်ဟုဆိုရလျှင် အလွန်စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ကောင်းသော်လည်း ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပညာရပ်မှာ မတည်ငြိမ်မှုများနှင့် တင်းမာမှုများပြည့်နှက်နေသော နယ်ပယ်လည်းဖြစ်သည်။ ဝါရင့်ရှေ့နေကြီးများအချို့အတွက်မူ အတိတ်ကို ပြန်လည် အသက်သွင်းပေးသည့် သဏ္ဍာန်ပင်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပညာ ပြန်လည်ထွန်းကားလာခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ (၁၉၄၇) ခုနှစ်မှ (၁၉၆၂) ခုနှစ်ကြားကာလ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဓိကမှုများကို အချေအတင် ဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အကြီးအကျယ်ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် သုံးသပ်ရသော အမှုများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာဖြင့် သုံးသပ်ရသော အမှုများကို ကြားနာခဲ့သည်။ ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်ဖြစ်သော (၁၉၇၄) ခုနှစ်မှ (၁၉၈၈) ခုနှစ် ကာလတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အုပ်ချုပ်သည်ဟု အမည်နာမ အရသာဆိုနိုင်မည်။ ၎င်းနောက် စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းကို နှစ်ပေါင်း (၂၀) နီးပါး လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်နှင့် အဟောင်း နားလည်မှုများကို အသုံးပြုကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ် တစ်ရပ်အား နည်းလမ်းမှန်ကန်စွာ မည်ကဲ့သို့ ဖော်ဆောင်နိုင်မည်နည်းဟူသော စိန်ခေါ်မှုနှင့် ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလမှ ဆင်းသက်လာသော စစ်မူဝါဒများ၏အကြွင်းအကျန်များအား ဖြတ်ညှပ်ကပ်ပြုလုပ်ထားခြင်း၏ ရလဒ်ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြောင်းလဲမှုများ အထပ်ထပ်ဖြင့် ပေါင်းစပ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်အဖြစ် နားလည်နိုင်ပါသည်။

ယင်းကဲ့သို့ ဖြတ်ညှပ်ကပ်ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ရေးသားထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တရားစီရင်ရေးသဘောဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ အရေအတွက် နည်းပါးလှပြီး ခုံရုံးအားလျှောက်ထားနိုင်ခွင့်ကို အလွန်အမင်းကန့်သတ်ထားသည်။ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် စာချွန်တော်လျှောက်ထား၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါအခွင့်အရေးများကို ရယူရန် လျှောက်ထားရာတွင်လည်း အကန့်အသတ်များရှိသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လိုလေသေးမရှိအောင် ပြည့်စုံရန် ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း အချို့ကိစ္စရပ်များ တွင်မူ လိုအပ်လျှင်လိုအပ်သလို လွတ်လမ်းများလည်းပါရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လွတ်လမ်းများဆိုသည်မှာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ကို ကျယ်ပြန့်စွာကျင့်သုံးခွင့်ပေးထားပြီး အာဏာအလွဲသုံးစားလုပ်မှု၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်ဆန့်ကျင်ပြီး အာဏာရှင်ဆန်သော အာဏာကျင့်သုံးမှုများစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်လောက်သော လျှို့ဝှက်အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဆိုလိုသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဝေဖန်သူအချို့သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မရှင်းလင်းသော ကိစ္စရပ်များနှင့် ရှေ့နောက်လိုက်လျောညီထွေမှု မရှိသောကိစ္စရပ်များပါဝင်နေခြင်းသည် တပ်မတော်အကျိုးစီးပွားအတွက် အသုံးပြုထားသော ဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။ ထိုလွတ်လမ်းများသည် တပ်မတော်၏ အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများပင်ဖြစ်သည်။ သဘောတရားအရဆိုလျှင် NLD စသောအုပ်စုများသည်လည်း ထိုလွတ်လမ်းများကို အသုံးပြု နိုင်သည်ဖြစ်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအာဏာတွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန်ပင် မလိုအပ်သော အကန့်အသတ်များလည်း ရှိပါသည်။

၃။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု (Military-state) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုအား တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းပေးထားပါသည်။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုရှင်းပြရမည်ဆိုလျှင် စစ်တပ်ကတိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ခြင်းကို မဆိုလိုဘဲ စစ်အာဏာပိုင်များနှင့် အရပ်သား အစိုးရအာဏာပိုင်များအတူအကွပါဝင်သော အခြေအနေ တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အတွင်း အာဏာခွဲဝေမှုနှင့် ကန့်သတ်မှုတို့ကို ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် လက္ခဏာ (၃) ရပ်ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ စစ်တပ်အား တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ပါဝင်ရန် အားပေးခြင်း၊ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအတွေးအခေါ်များကို အားပေးအားမြှောက်ပြုခြင်း၊ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား အထက်က တင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြင့် တည်ဆောက်ထားခြင်းစသည်တို့ပင် ဖြစ်သည်။ အခြားအာဏာရှင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှု၊ နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ် အယူအဆများနှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတို့ကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းဖြင့် အာဏာရှင်စနစ်ကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန်ဖြစ်သည်။ ထိုအယူအဆများ သည် ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများတွင် ပါတီ၏ဦးဆောင်မှု၊ ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်အတွေးအခေါ်များအားအတည်ပြုမှုနှင့် Democratic Centralism ဒီမိုကရက် တစ်ဗဟိုစနစ်စသည့် ပါတီအုပ်ချုပ်မှု Party-state အယူအဆနှင့် ဆင်တူမှုများ ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စစ်တပ်အုပ်စိုးမှုသည် အာဏာရှင်စနစ်တစ်မျိုးပင်ဖြစ်ပါသည်။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု ၏ လက္ခဏာ (၃) ရပ်ကို

ဤအခန်းတွင် မိတ်ဆက်ပေးထားပြီး ဤစာအုပ်၏ အခြားအခန်းများတွင်လည်း ဆက်လက်အသေးစိတ် ဖော်ပြပေးသွားပါမည်။

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ပထမဆုံးလက္ခဏာမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဟုခေါ်တွင်သော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုတွင် တပ်မတော်က ဦးဆောင်ပါဝင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပါတီနိုင်ငံရေးနှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ဤစာအုပ်အခန်း (၃) တွင် ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ထို ပါတီနိုင်ငံရေးနှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးတို့ ကွဲပြားသည်ဟု အကြောင်းပြ၍ တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ရပ်တည်ထောင်စရာမလိုဘဲ နိုင်ငံရေးစနစ်ယန္တရားကို ကြပ်မတ်နေခြင်းသည် ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများတွင် ပါတီ၏လက်ဝါးကြီးအုပ်စိုးမှုနှင့် စရိုက်တူညီပါသည်။ ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍဟူသည်မှာလည်း ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများတွင် ပါတီက အာဏာကို မောင်ပိုင်စီးထားသကဲ့သို့ စစ်တပ်က အာဏာမောင်ပိုင်စီးနိုင်ခြင်းဟု ယူဆနိုင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တပ်မတော်အားနိုင်ငံတော်၏ခေါင်းဆောင်မှုပိုင်းတွင် ပါဝင်ရန် တမင်ခွင့်ပြုထားပါသည်။

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုတွင် စစ်တပ်သည် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ အားသာမှုများ ကို ရရှိထားသည်။ စစ်တပ်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ တိုက်ရိုက်အားသာမှုများ ရှိသည်ဆိုသည်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပြင် ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများစသည်တို့ဖြင့် တပ်မတော်အား အသာပေးထား ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အားလုံး၏ (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းကျော်က သဘောတူထောက်ခံရန် လိုအပ်ခြင်းသည် အထင်ရှားဆုံးသောသဘာဝတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ သွယ်ဝိုက်အားသာချက်များဆိုသည်မှာ အာဏာပိုင်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အဖွဲ့အစည်းများက တပ်မတော်အပေါ် သစ္စာရှိမှုကြောင့် တပ်မတော်က နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းကို လိုအပ်သလို ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တပ်မတော်သည် စစ်အရာရှိများကို အရပ်သားအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသို့ ရာထူးကြီးငယ်အသီးသီး ဖြင့် ပြောင်းရွှေ့ခန့်အပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအငြိမ်းစား တပ်မတော်အရာရှိများ သည် တပ်မတော်အပေါ် ဆက်လက်သစ္စာရှိ နေကြရာ တပ်မတော်အနေဖြင့် အရပ်သားအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများပေါ် သွယ်ဝိုက်၍ ကြပ်မတ်စေနိုင်သကဲ့သို့ဖြစ်နေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံစစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ ဒုတိယလက္ခဏာမှာ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တပ်မတော်ပါဝင်မှုကို ထောက်ခံသော အတွေးအခေါ်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအတွေးအခေါ်မှာ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးပင်ဖြစ်သည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးဖြစ်သော ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ ခိုင်မြဲရေးတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အကြိမ်ကြိမ်ဖော်ပြထားပါသည်။ တပ်မတော်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ၎င်းအပေါ် သစ္စာရှိရန် တောင်းဆိုခြင်းနှင့် အာဏာသုံးစွဲနေခြင်းတို့ပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်သူလူထု၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ တပ်မတော်သားများ အပြင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးတို့တွင်ပါဝင်သူများအားလုံးသည် ဒို့တာဝန်အရေး သုံးပါးအပေါ် သစ္စာရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရသော် အစိုးရမဏ္ဍိုင်များအားလုံးနှင့် ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးသည် ဒို့တာဝန် အရေး သုံးပါးကို လိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးသည် နိုင်ငံတော်အာဏာကို သတ်မှတ်သည့်အပြင် နိုင်ငံသားများ၏ တောင်းဆိုမှုများကိုလည်း အကန့်အသတ်ဖြစ်စေပါသည်။ ဤအတွေးအခေါ်အယူအဆနှင့် ၎င်းက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အရေးပါပုံတို့ကို ဤစာအုပ်၏ အခန်း (၃)၌ အသေးစိတ်ဖော်ပြသွားပါမည်။

မြန်မာနိုင်ငံစစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ တတိယလက္ခဏာမှာ အထက်ကတင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤစနစ်သည် အစိုးရမဏ္ဍိုင်များကြား၊ နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတော်အစိတ်အပိုင်းများကြား ဆက်ဆံရေးကို ဖော်ပြနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပါတီဦးဆောင်သည့်နိုင်ငံများတွင် Democratic Centralism ခေါ် ဒီမိုကရက်တစ်ဗဟိုစနစ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်မှုများကို ပါတီမှ ထိန်းချုပ်ထားသည့်အပြင် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရာတွင် လည်းပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူများကို ပါတီမှ ရွေးချယ်ထားသူများသာ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရပါသည်။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုတွင် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အတူတကွလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန် အကြပ်ကိုင်ခံရလေ့ရှိသည်။ တပ်မတော်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများ၌ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်စရာမလိုဘဲ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို ရယူထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေးသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို များစွာဗဟိုပြုနေလျက်ရှိရာ အစိုးရမဏ္ဍိုင်များကြား ယှဉ်ပြိုင်မှု၊ အားပြိုင်မှု တို့ထက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက ပိုမိုများပြားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုအပေါ်သစ္စာရှိရန်

ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ပြည့်နှက်နေရာ သဘောထားကွဲပြားမှုမရှိကြောင်းကို ဖော်ပြနေသလို ဖြစ်နေပါသည်။ အစိုးရမဏ္ဍိုင် သုံးရပ်နှင့် ၎င်းတို့အကြား အာဏာခွဲဝေမှုကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပုဒ်မ ၁၁(က)၌ ဦးစွာဖော်ပြထားပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေးတို့မှာ ဗဟိုကိုအခြေပြု၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်လုံးကို လေ့လာကြည့်ပါက ထိုမဏ္ဍိုင်သုံးရပ်လုံးသည် တပ်မတော်ဟူသော စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်အောက်သို့ ရောက်ရှိနေသကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။ မည်သူကမျှ တပ်မတော်၏အာဏာကို ကြပ်မတ်ထိန်းကျောင်းခြင်းမရှိပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဗဟိုမှတစ်ဆင့်ကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်သည် စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ပါတီစုံ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ထိန်းကျောင်းထားကြောင်းကို ရှင်းပြပေးထားသည်။ အစိုးရမဏ္ဍိုင်များသည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အကျပ်ကိုင်ခံနေရသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပူးပေါင်းထားသော ပြည်ထောင်စုကြီးတစ်ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်နေသည့် နိုင်ငံတော်ကိုအသွင်ဖော်ဆောင်ထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း ရှိမရှိဟူသော မေးခွန်းကို မကြာခဏအချေအတင်ဆွေးနွေးလျက်ရှိကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဖယ်ဒရယ်ဟူသောစကားလုံး လုံးဝမပါဝင်ဘဲ ပြည်ထောင်စုဟူသော အသုံးအနှုန်းကို တမင်ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ အသုံးပြု ထားပါသည်။ ဗဟိုမှ အတင်းကျပ်ကိုင်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်၏ အဓိကအင်္ဂါရပ်မှာ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် တာဝန်ခန့်အပ်ခြင်းကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအပေါ် တာဝန်ခံခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဗဟိုမှတစ်ဆင့်ကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သော စနစ်တွင် အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် အစိုးရမဏ္ဍိုင်များကြား Horizontal Separation ဟုခေါ်သည့် သီးခြားရပ်တည်ခွင့်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ မရှိသည့်အပြင် အစိုးရအဆင့်ဆင့်တွင်လည်း Vertical Separation ဟုခေါ်သည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်ဟူ၍ သီးခြားရပ်တည်ခွင့်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများမရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအစိုးရများ ရပ်တည်နိုင်မှုသည် ဗဟိုပြည်ထောင်စု အစိုးရပေါ်မူတည်နေကာ ၎င်းတို့သည် ဗဟိုပြည်ထောင်စုအစိုးရလက်အောက်အဆင့်ဖြင့်သာ တည်ရှိနေရသည်။

၄။ ဤစာအုပ်တွင်း၌ အကြောင်းအရာများအား စုစည်းထားပုံ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အာဏာကျင့်သုံးမှုသည် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာဆန်လွန်းသည်ဟု အချို့ကဆိုကြသည်။ သို့သော် ဤစာအုပ်တွင် တရားဝင်အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည်လည်း အရေးပါကြောင်းဖော်ပြထား ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အချိန်တိုင်း၊ နေရာတိုင်းတွင် အရေးပါမည်ဟု မဆိုလိုနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေး ပြောင်းလဲမှုများတွင် ၎င်း၏လွှမ်းမိုးမှုများသည် အရာရောက်မည်မှာ သေချာပါသည်။

အခန်း (၂) တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏အစနှင့် ပါဝင်သောအကြောင်းအရာများကို လေ့လာရာတွင် သမိုင်း နောက်ခံ၏ အရေးပါပုံဆွေးနွေးထားပြီး ပင်လုံစာချုပ်အား လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ကျင့်သုံးခဲ့သော ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြထားပါသည်။ (၁၉၆၀) ပြည့်လွန်နှစ်များကာလတွင် ဆိုရှယ်လစ်စနစ်၏ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်မှု ကျရောက် ခဲ့ပြီး နောက်ဆိုရှယ်လစ်အငွေ့အသက်များပြည့်နှက်နေသော ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပေါ်ပေါက်လာသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အစဉ်ဆက်မပြတ်မှုနှင့် ပြောင်းလဲမှု နှစ်မျိုးစလုံးပါဝင်နေခြင်းကို သမိုင်းကို သိထားမှသာ နားလည်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနှစ်သာရသည် (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များ အစောပိုင်းမှ စတင်ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အစကို ထိုအချိန်ကာလမှ စတင်သတ်မှတ်နိုင်ကြောင်း အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် သမ္မတစနစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အဆင့်တွင်မူ ပါလီမန်စနစ်ဖြင့်လည်းကောင်း စနစ်နှစ်ရပ်ကို ရောစပ်ထားခြင်း၊ နိုင်ငံသားတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို အခွင့်အရေးများထက် ဦးစားပေးထားခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီဝေါဟာရများကို အဓိပ္ပာယ်ကန့်သတ်ကာ စစ်တပ်၏အုပ်ချုပ်မှုအာဏာ ထာဝရရပ်တည်နိုင်ရန် ချွင်းချက်များပေးထားခြင်း စသည့်နည်းစနစ်များစွာကို ဖော်ဆောင်ပေးနေပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားရေး နှင့် တပ်မတော်ဟူသောမဏ္ဍိုင်များကို လေ့လာရာတွင်လည်း အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုစီနှင့် ၎င်းတို့ ကျင့်သုံးသောအာဏာများကို ခွဲခြားလေ့လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် အဖွဲ့အစည်းဟူသည် မဏ္ဍိုင်

အသီးသီး၌ ပါဝင်သော အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် သမ္မတရုံး၊ အစိုးရအဖွဲ့၊ ဝန်ကြီးဌာနများ၊ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနစသည်တို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ပါဝင်သောအဓိကအဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များသည် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပြီး တရားရုံးများသည် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပါသည်။ ကျင့်သုံးသောအာဏာဟူသည်မှာ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် တရားရေးဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဆိုလိုသည်။ ထိုကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကျင့်သုံးသောအာဏာတို့ကို ခွဲခြားလေ့လာရခြင်းမှာ အချို့အဖွဲ့အစည်းများသည် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ ၎င်းတွင် မပါဝင်သည့် အခြားမဏ္ဍိုင်၏အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော် ချုပ်သည် ဥပဒေကြမ်းရေးဆွဲနိုင်သော အာဏာကျင့်သုံးရာ တရားရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်က ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ တပ်မတော်သည် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ တရားရုံးများကိုမူ စီမံခန့်ခွဲရေးဌာနစိတ်များဟု မြင်ယောင်ကြည့်နိုင်ပါသည်။

အခန်း (၃) တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုတွင် စစ်တပ်ပါဝင်နိုင်ရန် အထောက်အကူပေးနေပုံကို ရှင်းပြထားပါသည်။ တပ်မတော်သည် အစိုးရ၏စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည့်အပြင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ ထို့အပြင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအပေါ်၌ လည်း သွယ်ဝိုက်လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိနေပါသည်။ ထို့နောက် အခန်းသုံးခန်းဖြင့် အရပ်သားနှင့်တပ်မတော်သားများ ရောစပ်နေသည့် အစိုးရမဏ္ဍိုင်ကြီး နှစ်ရပ်အကြောင်းကို တင်ပြပါမည်။ အခန်း (၄) တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုများကို မည်ကဲ့သို့ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ထားပုံ၊ အခန်း (၅) တွင် ဥပဒေပြုရေးအာဏာနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ အခန်း (၆) တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင်ပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အင်အားစုများ စသည်တို့ဖြင့်အသီးသီးဖော်ပြသွားပါမည်။

အခန်း (၇) တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ တိုင်းရင်းသားများအား အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်တို့ကို တမင်ရှောင်ရှားထားပုံ၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုစီဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပုံ၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများအကြောင်းကို ဆွေးနွေးတင်ပြသွားမှာဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုဟူသော အယူအဆမှာ အစိုးရအဆင့်ဆင့်သည် ဗဟိုပြည်ထောင်စုအစိုးရအပေါ် တာဝန်ယူခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ၏ခေါင်းဆောင်များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရကခန့်အပ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအပေါ် တာဝန်ခံခြင်းနှင့် မှီခိုနေခြင်းစသည်တို့ကို အလေးပေးဖော်ပြသွားပါမည်။ အချို့က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို အသိအမှတ်မပြုသောကြောင့် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ထောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း လည်း တောင်းဆိုနေကြဆဲဖြစ်သည်။

၎င်းနောက် နောက်ဆက်တွဲအခန်းနှစ်ခန်းတွင် တရားရုံးများအကြောင်းကို ဖော်ပြသွားပါမည်။ အခန်း (၈) တွင် တရားစီရင်ရေးအာဏာနှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ တရားလွှတ်တော်များနှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးများအကြောင်းကို ဖော်ပြသွားပါမည်။ အခန်း (၉) တွင်မူ နိုင်ငံသားတာဝန်ဝတ္တရားများအား အထူးအလေးပေးကာ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ထားခြင်းကိုလည်း ဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသို့ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးတောင်းခံခွင့် မရှိခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် စာချွန်တော်လျှောက်ထားခြင်းစသည်တို့ ပါဝင်ပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုတွင် တရားရုံးများသည် အခြားမဏ္ဍိုင်များနှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါက အဆင့်နိမ့်နေပြီး အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တပ်မတော်တို့၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင်သာ တည်ရှိနေရပါသည်။

အခန်း (၁၀) တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အမျိုးသားငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ တစ်ပြိုင်နက် တည်းဆောင်ရွက်နေပုံကို ဖော်ပြသွားပါမည်။ (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် သဘောတူညီခဲ့သော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှုများ ပျက်သုဉ်းပြီးနောက် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်က ဦးဆောင်၍ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သစ်များ

ဆောင်ရွက်လာခြင်းကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက မမျှော်မှန်းခဲ့ကြောင်းကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်သစ်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိကို ဆန်းစစ်သွားပါမည်။ National Ceasefire Agreement ခေါ် တစ်မျိုးသားလုံးအပစ်အခတ်ရပ်ဆိုင်းရေးစာချုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိမှာ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်နေသည့်တိုင် လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ခြင်းတို့ကို ကွဲပြားသွားစေသော အဓိကရလဒ်တစ်ရပ်အားဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ တပ်မတော်၏အာဏာများသည် ၎င်း၏တိုက်ရိုက် အားသာချက်များ၊ သွယ်ဝိုက်အားသာချက်များမှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများကိုဖော်ပြရာတွင် ဤစာအုပ်တစ်လျှောက်တွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သော ပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုများအတွက် တောင်းဆိုမှုများနှင့် အကန့်အသတ်များနှင့်သက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာ များအားလုံးကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြသွားပါမည်။

အခန်း (၁၁) တွင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုဟူသောအယူအဆကို ထပ်မံအဓိပ္ပာယ်ဖော်သွားမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းအယူအဆသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရာတွင် အရေးပါပုံကိုတင်ပြသွားပါမည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တပ်မတော်၏ အရိပ်အာဝါသအောက်တွင် ရောက်နေသည်မှာ သိသာထင်ရှားလာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ အခန်းများအားလုံးတွင် တပ်မတော်သည် အရပ်သားအစိုးရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူ့လူထုအထက်တွင် တည်ရှိနေပါသည်။ တပ်မတော်က ထိုအထွတ်အထိပ်နေရာကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန် အလို့ငှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအပေါ် သစ္စာရှိရန် မရမကတောင်းဆိုလျက်ရှိသည်။ ယခင်ကပိတ်ပင်ခဲ့သော ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်စသော အကြောင်းအရာများကို ယခုအခါ တပ်မတော်က အတိအလင်းဆွေးနွေးခွင့်ပြု သည်မှာ အမှန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း တပ်မတော်က ထိုဆွေးနွေးမှုများသည် ၎င်း၏ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုတွင် အဓိကကျသောနေရာကို ခြိမ်းခြောက်လာပါက နိုင်ငံတော်တစ်ဝှမ်းလုံး အရေးပေါ်အခြေအနေပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့်အပြင် အဆိုးဝါးဆုံး အနေဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

အခန်း(၂)၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သမိုင်းအစနှင့်ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာများ

နိဒါန်း၊ ပင်လုံစာချုပ်၊ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ၊ ဆိုရှယ်လစ်၊ စစ်အစိုးရ အုပ်ချုပ်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမဲ့ အုပ်ချုပ်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၊ အမျိုးသားညီလာခံ၊ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေစနစ်ကို ဥပဒေလေ့အစဉ်အလာများစွာက အလွှာပေါင်းများစွာဖြင့် တည်ဆောက်ထားရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသမိုင်းအား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မကြာခဏနှိုင်းပြောဆိုလေ့ရှိရာ မြန်မာ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသမိုင်းကို မသိရှိပါက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏သမိုင်းအစ၊ ပါဝင်မှုအကြောင်းအရာများနှင့်လည်ပတ်နေပုံတို့ကို ကောင်းစွာနားလည်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ မြန်မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှတို့က ဗြိတိသျှအိန္ဒိယအောက်တွင် နှစ်ပေါင်းများစွာအုပ်ချုပ်ခဲ့ပြီး လွတ်လပ်ရေးရရှိရန် နှစ်ပေါင်းအနည်း ငယ်သာလိုတော့သည့် (၁၉၃၇)ခုနှစ်မှစ၍သာ မြန်မာနိုင်ငံတော်စီရင်အုပ်ချုပ်မှုအက်ဥပဒေ *Government of Burma Act* ဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ပင်လုံစာချုပ်မှာ လွတ်လပ်ရေးမရမီကာလတွင် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အချို့က မိမိတို့ဆန္ဒလျှောက် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ပြည်ထောင်စုတစ်ရပ်တည်ထောင်ရန် သဘောတူညီမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သောကြောင့် ယနေ့ထိတိုင် မြန်မာသမိုင်းတွင် အရေးပါလျက်ရှိသည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပင်လုံစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များ၊ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်စသည်တို့ မပါဝင်သောကြောင့်ဝေဖန်မှုများစွာကြုံတွေ့ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် (၁၉၆၂) ခုနှစ်မှ (၁၉၇၄) ခုနှစ်အထိလည်းကောင်း၊ (၁၉၈၈) ခုနှစ်မှ (၂၀၀၀) ခုနှစ်အထိလည်းကောင်း ကာလနှစ်ခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေမဲ့ကာလဖြစ်ခဲ့ပြီး ၎င်းကာလနှစ်ခုကြားတွင် ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်းက ဆိုရှယ်လစ်စနစ်ဖြင့် ရေးဆွဲထားသော ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ စာသားများကိုလေ့လာပါက အတိတ်ကပုံရိပ်များကို တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး သမိုင်းကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အမြင်အမျိုးမျိုးရှိကြသည်။ ထိုဘက်လိုက်မှု မကင်းသောအမြင်များအနက် အမြင်တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင် တပ်မတော်က စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုအား တည်ထောင်ရန် လိုကိုလိုအုပ်ခဲ့ကြောင်း အကြောင်းပြချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော်လည်း လွတ်လပ်ရေးရပြီး ကာလမှစတင်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သောပဋိပက္ခများ၊ အစိုးရအားတော်လှန်ပုန်ကန်မှုများ၊ အောင်မြင်မှုမရရှိခဲ့သော အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို တမင်မဖော်ပြထားဘဲ ချန်ရစ်ထားပါသည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အား မကြာခဏတောင်းဆိုမှုများ ကိုလည်း မဖော်ပြထားပေ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အနှစ်သာရတို့တွင် ဖယ်ဒရယ် စနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တို့နှင့်ပတ်သက်သော မဖြေရှင်းနိုင်သေးသည့် ပဟေဠိများပေါ်ပေါက်လျက်ရှိပြီး ထိုပဟေဠိများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အများကယုံကြည်လက်ခံနိုင်မှုကို စိန်ခေါ်နေသည်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏နိဒါန်းက စတင်၍ တင်ပြသွားပါမည်။

၁။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လွတ်လပ်ရေးရပြီးကာလ၏ ပထမဆုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြစ်ပြီး တောင်တန်းဒေသတိုင်းရင်းသားများနှင့် မြေပြန့်ဒေသဗမာလူမျိုးတို့အကြား ပြည်ထောင်စုတစ်ရပ်တည်ထောင်ရန် သဘောတူခဲ့သည်ကို ဖော်ပြသော မှတ်တမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုင်းရင်းသားများ တောင်းဆိုသည့်အတိုင်း မဟုတ်သည့်တိုင် တိုင်းရင်းသားများ၏ရပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုသော ရှုပ်ထွေးသည့်စနစ်

တစ်ရပ်ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဤ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အပါအဝင် ဖယ်ဒရယ်မှုများကို တောင်းဆိုမှုများ မကြာခဏဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။

၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ထိုစဉ်က အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းက များစွာလွှမ်းမိုးခဲ့ပြီး ဒီမိုကရက်တစ် ဆိုရှယ်လစ်စနစ်၏ အငွေ့အသက်များပါရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးနောက် ဗြိတိသျှ ဓနသဟာယနိုင်ငံများအဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်ရန်ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး ဗြိတိန်နိုင်ငံနှင့် ရင်းလင်းစွာအဆက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ဗြိတိသျှ လက်အောက်မှ လွတ်လပ်ရေးရယူနေသော ကိုလိုနီနိုင်ငံများအနက် မြန်မာနှင့်ဒေင်ကိုလိုနီနိုင်ငံများကသာ ဗြိတိသျှဓနသဟာယ နိုင်ငံများအဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို Westminster ဗြိတိသျှပါလီမန်စနစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကဲ့သို့သာ မလေ့လာသင့်ပါ။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ထိုစဉ်က လွတ်လပ်ရေးရယူနေ ကြသော နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကဲ့သို့ မလွတ်လပ်သောကိုလိုနီစနစ်အားဆန့်ကျင်သည့် အမျိုးသားရေးဝါဒများ ပြည့်နှက်နေသော ထုံးဖွဲ့ရေးသားထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်ရေးမရမီကာလတွင် အသုံးပြုခဲ့သော ၁၉၃၇ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်စီရင်အုပ်ချုပ်မှုအက်ဥပဒေ *Government of Burma Act 1935* နှင့် ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့ ရေးဆွဲခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့ ရှိခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍများအဖြစ် မရှိခဲ့ပေ။ မြန်မာနိုင်ငံကို (၁၈၂၅) ခုနှစ်မှ (၁၈၈၅) ခုနှစ်အထိ ဗြိတိသျှတို့က အဆင့်သုံးဆင့်ဖြင့် ဗြိတိသျှအိန္ဒိယအောက်သို့ သိမ်းပိုက်ခဲ့ပြီး အောက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ကာ တောင်တန်းဒေသများကိုမူ သွယ်ဝိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ (၁၉၃၇) ခုနှစ်အထိ အသုံးပြုခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ *Government of India Act* အိန္ဒိယအစိုးရအက်ဥပဒေဖြစ်ပြီး (၁၉၃၇) ခုနှစ်တွင် သီးခြားကိုလိုနီတစ်ရပ်အနေဖြင့် (၁၉၃၅) ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတော်စီရင်အုပ်ချုပ်မှုအက်ဥပဒေ *Government of Burma Act 1935* ဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီတွင် ၅နှစ်၊ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးကာလတွင် ၃နှစ်၊ စုစုပေါင်း (၈) နှစ် ကြာသာ အသုံးပြု နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ဥပဒေသက်တမ်းမှာ တိုတောင်းလှသည်။ ယင်းဥပဒေအရ ဘုရင်ခံသည် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ အပြည့်အဝရယူထားပြီး မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့်အား ကန့်သတ်ထားသည့်အပြင် ဥပဒေပြုရေးအာဏာနည်းပါးလှသည်။ ထိုဥပဒေက ကာကွယ်ပေးသောအဓိကအခွင့်အရေးမှာ ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့် ဖြစ်သည်။ (၁၉၄၂) ခုနှစ်မှ (၁၉၄၅) ခုနှစ်ကြားတွင် ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့ ရေးဆွဲပြီး အသုံးပြုအုပ်ချုပ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်လည်းရှိခဲ့သော်လည်း မြန်မာ့သမိုင်းတွင် မဖော်ပြသလောက်နီးပါး ဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဗြိတိသျှတို့က မိမိတို့ဘက်မှ စစ်ကူတိုက်ပေးပါက အနာဂတ်တွင် အခွင့်အရေးများရစေမည် ဟူသော မက်လုံးပေးမှုကြောင့် တိုင်းရင်းသားအချို့က ဗြိတိသျှဘက်မှလိုက်ပါ၍ ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့အား စစ်ကူတိုက်ပေးရန် သဘောတူခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါအခွင့်အရေးများက အကောင်အထည်မပေါ်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် (၁၉၄၀) ပြည့်လွန် နှစ်များနှောင်းပိုင်းတွင် ဖဆပလက တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ အချို့နှင့် ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပြီး သီးခြားအုပ်ချုပ်ရေး စနစ်တစ်ရပ် ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ပင်လုံစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ (၁၉၄၇) ခုနှစ် ပင်လုံညီလာခံတွင် နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံ ပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ဖခင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက ရှမ်း၊ ကချင်နှင့် ချင်းတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး ၎င်းတို့သဘောတူချုပ်ဆိုခဲ့သော ပင်လုံစာချုပ်မှာ ကိုလိုနီဘဝမှ လွတ်မြောက်၍ အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ဦးတည်ရန်လျှောက်လှမ်းခဲ့သော အရေးပါသည့်ခြေလှမ်း တစ်ရပ်ဖြစ်ရာ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် အုတ်မြစ်ချ ပေးခဲ့သည်။ ပင်လုံစာချုပ်၏ အဓိကအနှစ်သာရတစ်ရပ်မှာ တိုင်းရင်းသားများ မိမိတို့ဒေသတွင်းရှိအရေးကိစ္စများအား ကိုယ်ပိုင် အပြည့်အဝဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ပင်လုံစာချုပ်သည် ဗမာလူမျိုးနှင့် အခြားတိုင်းရင်းသားများတို့အကြား နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်၏ သင်္ကေတ တစ်ရပ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုရာတွင် ရည်ညွှန်း ဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်။ ပင်လုံစာချုပ်မှာ ထိုစဉ်က အစိုးရအားတော်လှန်ပုန်ကန်မှုများနှင့် မသက်ဆိုင်သောကြောင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်တစ်ရပ် မဟုတ်ပါ။ တိုင်းရင်းသားဒေသများအား ပြည်ထောင်စုတွင် ပါဝင်နိုင်ရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် နိုင်ငံတော်၏သယံဇာတများကို ခွဲဝေရန်စသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် သဘောတူညီမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားအချို့တို့သည် ထိုခေတ်က ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းပြောခဲ့ သည့် ဗမာတစ်ကျပ်၊ တိုင်းရင်းသားလည်းတစ်ကျပ်

ဟူသောစကားပုံကို ယနေ့ထိတိုင် ကိုးကားလေ့ရှိကြသည်။ ပင်လုံစာချုပ်သည် ယခုအခါ အကျိုးသက်ရောက်ခြင်းရှိမရှိနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးမှုများရှိနေသည်။ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုရလဒ်များအား ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ထိန်းချုပ်ခြင်းစသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ မဖြည့်ဆည်းနိုင်ခဲ့သော ကတိကဝတ်များ အဖြစ်ဖြင့်သာ ဆက်လက်တည်ရှိ နေပါသည်။

ပင်လုံစာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် လပေါင်းများစွာကြာမြင့်ပြီးသောအခါ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ဦးဆောင်သော ဖဆပလအဖွဲ့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲခဲ့ပြီး (၁၉၄၇) ဧပြီလတွင် ၁၉၃၅ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတော် စီရင်အုပ်ချုပ်မှုအက်ဥပဒေဖြင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ကျင်းပခဲ့ပြီး လွှတ်တော်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲကို ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးတို့က သပိတ်မှောက်ခဲ့သည်။ (၁၉၄၇) ခုနှစ် ဇွန်လမှ စက်တင်ဘာလအထိ (၃)လကြာကာလတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၁၁၁) ဦး က ဖဆပလ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းကို ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်းနှင့် အခြားအစိုးရအဖွဲ့ဝင်များလုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်ခံရခြင်းက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းများအား နှောင့်နှေးစေခဲ့သည့်အပြင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကျဆုံးပြီးနောက်တွင်လည်း ပြင်ဆင်မှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့သည်။ (၁၉၄၇) ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၀) ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှပါလီမန်က Burma Independent Act မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးအက်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းကာ မြန်မာနိုင်ငံအား ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှစတင်၍ အချုပ်အခြာအာဏာရှိသော တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အား ရွေးကောက်ပွဲများ ပထမဆုံးအကြိမ်ကျင်းပမည့် အချိန်အထိ ယာယီလွှတ်တော်အဖြစ် ဆောင်ရွက်စေခဲ့သည်။

၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဆိုရှယ်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ဦးတည်ထားပြီး အုပ်ချုပ်ရေးကို ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့တို့ကဦးဆောင်ကာ အစိုးရသည် ဗြိတိသျှပါလီမန်စနစ်နှင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်တို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများအတိုင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်မဟုတ်ဘဲ တစ်ပြည်ထောင်စနစ် တစ်ပိုင်းတစ်စဟုဆိုရ လောက်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကမူ ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်တို့ ကွာခြားပုံကို သေချာစွာထောက်ပြခဲ့ပြီး ဖဆပလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းတွင် ပြည်ထောင်စုအစိတ်အပိုင်းများအား သိသာစွာအသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ အမည်နာမအရသာ ပြည်ထောင်စုဖြစ်နေပြီး တရားသူကြီးချုပ် ဦးချန်ထွန်းက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အတွေးအခေါ်အရ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုနိုင်သော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ တစ်ပြည်ထောင် စနစ်သာဖြစ်ကြောင်းဝန်ခံခဲ့သည်ကို တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အချို့တို့က နောင်နှစ်ပေါင်းများစွာကြာသည်အထိ အစဉ်ထောက်ပြလေ့ရှိသည်။ အချို့ကမူ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသားများအား အခွင့်အရေးတူညီစွာ ပေးမထားခြင်းကို မကျေနပ်မှုများရှိခဲ့ကြသည်။

၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုင်းရင်းသားအချို့တို့ကို အထူးအခွင့်အရေးများပေးခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကရင်နီပြည်နယ်များမှာ လွတ်လပ်ရေးရပြီး (၁၀) နှစ်ကာလတွင်း ခွဲထွက်ခွင့်ရှိသည်။ ခရိုင်ကြီး နှစ်ခရိုင်ကို ၎င်း၏နယ်မြေ အဖြစ် ထည့်သွင်းနိုင်ခဲ့သော ကချင်ပြည်နယ်မှာမူ ထိုအကြောင်းကြောင့် ခွဲထွက်ခွင့်ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့သည်။ ကော့သူးလေ အထူးဒေသကိုမူ အနာဂတ်တွင် ကော်မရှင်တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်း၍ ကရင်ပြည်နယ်အဖြစ်ဖန်တီးနိုင်ရန် ယာယီစီမံချက်များ ချမှတ်ခဲ့ သည်။ (၁၉၅၁) ခုနှစ်တွင် အထူးဒေသစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီ၏ အကြံပြုချက်ဖြင့် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ပြီး ကရင်ပြည်နယ်ကို ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ကရင်ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ ကရင်လူမျိုးလူဦးရေ၏ လေးပုံတစ်ပုံခန့်သာ နေထိုင်ကြသည်။ ကရင်တိုင်းရင်းသားများ ခွဲထွက်ခွင့်ကိုလည်း ဖယ်ရှားခဲ့သည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် ချင်းဝိသေသတိုင်းကိုလည်း ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သောတိုင်းရင်းသားများအား အသိအမှတ်ပြုမှုများ ပါဝင်နေသော်လည်း ပင်လုံစာချုပ်၏ ဖယ်ဒရယ်အနှစ်သာရကို အပြည့်အဝမဖော်ဆောင်ပေးသော ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ဝေဖန်မှုများရှိခဲ့ရာ (၁၉၄၈-၄၉) ခုနှစ်ကာလတွင် ရခိုင်၊ ကရင်၊ မွန်နှင့်ကရင်နီတိုင်းရင်းသားများအပြင် ကွန်မြူနစ် တပ်ဖွဲ့များကလည်း အစိုးရကိုတော်လှန်ပုန်ကန်လာခဲ့ကြသည်။ (၁၉၅၈) ခုနှစ်တွင် ဦးနုက လက်နက်နှင့် ဒီမိုကရေစီလဲလှယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် သူပုန်အချို့ကို ပြစ်ဒဏ်မှလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း (၁၉၅၉) ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်

တွင်လည်းကောင်း၊ (၁၉၆၁) ခုနှစ်တွင် ကချင်ပြည်နယ်တွင်လည်းကောင်း တော်လှန်ပုန်ကန်မှုများ ထပ်မံပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာ တိုင်းပြည်မှာ မတည်မငြိမ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

(၁၉၅၈) ခုနှစ်တွင် ဖဆပလ ဂိုဏ်းကွဲသွားကာ အာဏာရပါတီနှစ်ခြမ်းကွဲသွားပြီး (၁၉၅၉-၁၉၆၀) ခုနှစ်ကာလတွင် အိမ်စောင့်အစိုးရအား တာဝန်ယူရန် ဖိတ်ကြားခဲ့ရာ စစ်တပ်က ပထမဆုံးအကြိမ် တစ်တိုင်းပြည်လုံးကို အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ (၁၉၄၈) ခုနှစ်မှ (၁၉၆၂) ခုနှစ်ကြား ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီကာလတွင် နိုင်ငံရေးပါတီကြီးများ၏ မဟာမိတ်ဖွဲ့ခြင်း၊ ထို့နောက် လမ်းခွဲခြင်းစသည်တို့ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရပြီးကာလတွင် ပါတီများအခြမ်းခြမ်းကွဲသွားရခြင်း၏ အဓိက အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီအသီးသီးတွင်းရှိ ဂိုဏ်းဂဏအုပ်စုများသည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံကို နိုင်ငံရေးပါတီများက ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခွင့်ပေးခဲ့ခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေများသည် မျက်မှောက်ကာလ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် တပ်မတော်က မိမိသည် နိုင်ငံရေးပါတီဂိုဏ်းဂဏများမှ ကင်းဝေးကြောင်း၊ ပါတီစုံနိုင်ငံရေးစနစ်လိုအပ်ကြောင်းစသည့်အကြောင်းအရာများနှင့် ဆက်နွှယ်ပါသည်။

၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တိုင်းရင်းသားများနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအနက် အချို့ကို တိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင်များနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်၍ ပယ်ဖျက်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် (၁၉၆၁) ခုနှစ်မတ်လတွင် မွန်တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးနှင့် ရခိုင်တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများကို ခန့်အပ်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုချင်းမရှိသေးသော တိုင်းရင်းသားများကို အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ် တွင်း ဒေသအချို့ကို ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်၌ထားရှိပြီးနောက်တွင် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့် အစိုးရတို့ဆွေးနွေးခဲ့ရာ ရှမ်းစော်ဘွားများ၏ ပဒေသရာဇ်စနစ်အောက်တွင် နောက်ဆုံးကျွင်းကျန်ရစ်နေသော အခွင့်အရေးများ နှင့် ၎င်းတို့၏ လူမျိုးစုလွတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုခွင့်တို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ပြင်ဆင် ဖယ်ရှားခဲ့သည်။

(၁၉၆၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် တိုင်းရင်းသားများကြားတွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်တောင်းဆိုမှု ထပ်မံအရှိန်ရလာခဲ့ပြီး (၁၉၆၁) ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဖယ်ဒရယ်မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာညီလာခံကို ကျင်းပခဲ့ရာ ကိုယ်စားလှယ် (၂၂၆) ဦးပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုစစ်စစ်မှု ဟူသောစာတမ်းကို အတည်ပြုခဲ့ကြသည်။ ထိုပြည်ထောင်စုစစ်စစ်မှုတွင် ဖဆပလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းပါ ပြည်ထောင်စု ပြည်နယ်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ပြည်နယ်၊ တိုင်းရင်းသားဒေသများ စသည့် တိုင်းရင်းသားများအား နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အခြားအသိအမှတ်ပြုခြင်းမူများကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ၎င်းမူများကိုပြင်ဆင်ရန်အဆိုပြုရာတွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များကြား ဥပဒေပြုခွင့်အာဏာကို ပြန်လည်စီစဉ်ရန်၊ ပြည်နယ်များအား ဥပဒေပြုခွင့်အာဏာပိုမိုပေးအပ်ရန်၊ လူမျိုးစုလွတ်တော်တွင် ပြည်နယ်များအားလုံးအား တူညီသော ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ဖြင့် ကိုယ်စားပြုခွင့်ရရှိရန်စသည်တို့ပါဝင်သည်။ အစိုးရအကြံပေးကော်မတီက ထိုအစီရင်ခံစာပါ အကြံပြုချက်များကို ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ (၁၉၆၂) ခုနှစ် မတ်လ (၁) ရက်နေ့တွင် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း၊ တောင်ကြီးမြို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးညီလာခံကို ကျင်းပပြီး ပြည်ထောင်စုစစ်စစ်မှုဖြင့် ဗမာလူမျိုးများ အဓိကနေထိုင်ရာ မြေပြန့်ကို ဗမာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ မွန်နှင့် ရခိုင်လူမျိုးများအတွက် ပြည်နယ်သစ်များဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဗမာပြည်နယ်နှင့် အခြားပြည်နယ်များနှင့် တန်းတူဖြစ်ရေးစသည်တို့ကို တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ပြည်နယ်များ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အား တောင်းဆိုမှု ပြင်းပြလာပြီး နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်မည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် နောက်တစ်နေ့ (၁၉၆၂) ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂) ရက်နေ့ တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက ချက်ချင်းအာဏာသိမ်းခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုစစ်စစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့သော အစိုးရ ခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအား ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ ယင်းနောက်ပိုင်းမှစတင်၍ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသမိုင်းနှင့် မကင်းဖြစ်တော့သည်။

၂။ နေဝင်း၏ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်နှင့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ဖယ်ဒရယ်လှုပ်ရှားမှုသည် ဦးနေဝင်း အာဏာသိမ်းခြင်းကို လမ်းခင်းပေးခဲ့ကာ (၁၉၆၂)ခုနှစ်မှ (၁၉၈၈)ခုနှစ်အတွင်း၌ ပထမ (၁၂)နှစ်ကာလကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမဲ့စနစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကျန် (၁၄)နှစ်ကာလကို ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေဖြင့်သော်လည်းကောင်း အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ဤကာလတွင် ပဋိပက္ခများ၊ အစိုးရအား တော်လှန်ပုန်ကန်မှုများ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးမှုများစသည်တို့ဖြင့် ပြည့်နှက်နေသည်။

(၁၉၆၂) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ တရားသူကြီးချုပ်၊ လွှတ်တော်အမတ်များ၊ တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ၊ ကုန်သည်ကြီးများ၊ အစိုးရအရာရှိကြီးများစသည့်ခေါင်းဆောင်များကို ဖမ်းဆီးခဲ့ပြီးနောက် လီနင်၏နိုင်ငံရေးအမြင်ကို အခြေခံထားသော အထက်ကထိန်းချုပ်သောဖွဲ့စည်းပုံစနစ် တစ်ရပ်ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဤစနစ်သစ်၏ အလယ်ဗဟိုမှာ လုံခြုံရေးနှင့်စီမံခန့်ခွဲရေးကောင်စီများကို ကြပ်မတ်သည့် စစ်ဗိုလ်ချုပ်များနေရာယူထားသည့် တော်လှန်ရေးကောင်စီပင် ဖြစ်သည်။ တော်လှန်ရေးကောင်စီသည် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်စဉ်ပါတီကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး မြန်မာ့နည်း၊ မြန်မာ့ဟန် ဆိုရှယ်လစ်စနစ်ဟူသော လမ်းစဉ်ကိုဖန်တီးပြီး ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ၏ အနှစ်သာရများကို ရှုပ်ချခဲ့သည်။ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်စဉ်ပါတီ၏ အစပိုင်းတွင် စစ်တပ်နှင့်အရပ်သားပါတီဝင်များ ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း စစ်သားများက ခေါင်းဆောင်ပိုင်းနေရာများကို ရယူထားပါသည်။ (၁၉၆၄) ခုနှစ်တွင် တော်လှန်ရေးကောင်စီ၏ ခေါင်းဆောင်များသည် ဆွစ်ဇာလန်၊ ယူဂိုဆလားဗီးယား၊ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယားနှင့် အရှေ့ဂျာမနီနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး ပြည်သူ့စစ်ဟူသော အယူအဆကို စတင်ကူးယူခဲ့ကာ ပြည်သူ့တပ်ဖွဲ့ထူထောင်ခြင်း၊ စစ်တပ်က နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခြင်း တို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူပိုင်သိမ်းပိုက်ခြင်းကြောင့် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများပျက်သုဉ်းပြီး နိုင်ငံစီးပွားရေးပျက်ခဲ့ရသည်။ တော်လှန်ရေးကောင်စီသည် ဘဏ်များအားလုံးကိုလည်း ပြည်သူပိုင်သိမ်းပြီး ပို့ကုန်သွင်းကုန်များ အားလုံးကိုလည်း ပြည်သူပိုင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

(၁၉၆၃) ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ဦးနေဝင်းသည် ဗမာ့ပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီတပ်ဖွဲ့များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် ဆွေးနွေးမှုများစတင်ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်စဉ်ကိုလက်ခံပါက ပြစ်ဒဏ်မှလွတ်ငြိမ်းခွင့်ပြုမည်ဟု ကမ်းလှမ်းသောကြောင့် ထိုနှစ် ဇွန်လနှင့် နိုဝင်ဘာလအကြားတွင် သူပုန်တပ်ဖွဲ့များ၏ ခေါင်းဆောင်များ အားလုံးလိုလိုသည် ရန်ကုန်မြို့သို့ လာရောက်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ဆွေးနွေးမှုရလဒ်မှာ နည်းပါးပြီး နိုဝင်ဘာလလယ်တွင် ဆွေးနွေးမှုများ လုံးဝရပ်တန့်သွားပြီး ဖမ်းဆီးမှုများကိုပြန်လည်စတင်ခဲ့သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ပြစ်ဒဏ်မှလွတ်ငြိမ်းခွင့် အစီအစဉ်များ မအောင်မြင်ခဲ့သော်လည်း အစိုးရကင်း၏ အာဏာကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ဖြင့် အခိုင်အမာဖြစ်စေရန် ကြိုးစားနေဆဲဖြစ်သည်။ (၁၉၆၉) ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းသည် ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းဦးနုစသော နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်ဟောင်းများကို ၎င်း၏ဖမ်းဆီးမှုမှ လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးခဲ့ပြီး ပြည်တွင်းစည်းလုံးရေးအကြံပေးအဖွဲ့တွင် ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ယင်းအဖွဲ့အား ပြည်သူလူထုနှင့်တိုင်ပင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲရန်အတွက် အကြံပေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် သဘောထားကွဲလွဲမှုများရှိခဲ့ပြီး ဦးနေဝင်းက ၎င်းအဖွဲ့ကအဆိုပြုသည့် ဖယ်ဒရယ်စနစ် အခြေခံထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းကို သဘောမတူဘဲ မိမိကိုယ်တိုင် ဦးစီးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းကို စတင်ခဲ့သည်။

၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူလူထု၏ပါဝင်မှုများမှာ အမည်နာမအရသာဖြစ်ပြီး ကန့်သတ်ချက်များစွာရှိခဲ့သည်။ အချိန်ကာလအားဖြင့် ၃ နှစ်ကြာမြင့်ခဲ့သည်။ (၁၉၇၁) ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်စဉ်ပါတီ၏ ပါတီညီလာခံကို ကျင်းပခဲ့ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် မူ (၆)ချက် တင်သွင်းခဲ့သည်။ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်စဉ်ပါတီ၏ ဗဟိုကော်မတီသည် အဖွဲ့ဝင် (၉၇) ဦးပါဝင်သောကော်မရှင်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ရေးဆွဲရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌမှာ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းပြီးလျှင် အာဏာ အရှိဆုံး ဖြစ်သော ဗိုလ်ချုပ်ကြီးစန်းယုပင်ဖြစ်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးစန်းယုသည် နောင်အခါ နိုင်ငံတော်ကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်လာ ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတတာဝန်ကိုလည်း ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးသည်။ အစိုးရသည် ပြည်သူလူထုထံက အကြံပြုချက်များကို တရားဝင် တောင်းခံခဲ့သော်လည်း ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို အကြံပြုသူပုဂ္ဂိုလ်အချို့မှာ ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ (၁၉၇၃) ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်စဉ်ပါတီ၊ ဗဟိုကော်မတီထံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏နောက်ဆုံးဥပဒေကြမ်းကို တင်ပြခဲ့ပြီး ဒီဇင်ဘာလတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲမှာ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ပထမဆုံးအကြိမ် ကျင်းပသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖြစ်သော်လည်း ဆိုရှယ်လစ်စနစ်၏ မဖြစ်မနေ ပါဝင်ရန် ခြိမ်းခြောက်မှုစနစ်ဖြင့် ရယူထားသော အများပြည်သူပါဝင်ဆင်နွှဲမှု တစ်ရပ်သာဖြစ်ပါသည်။ ထိုပြည်လုံးကျွတ်

ဆန္ဒခံယူပွဲ၏ လုပ်ငန်းစဉ်မှာလည်း မသမာမှုများဖြင့် မကင်းခဲ့ပေ။ အနက်ရောင် မဲပုံးအတွင်းသို့ထည့်ခဲ့သော ကန့်ကွက်မဲများကို အာဏာပိုင်များက ထောက်ခံမဲများအတွက် ပြုလုပ်ထားသော အဖြူရောင်မဲပုံးအတွင်းသို့ ပြောင်းလဲထည့်သွင်းခဲ့သည်ဟု အချို့က စွပ်စွဲခဲ့ကြသည်။ ထိုပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ၏ရလဒ်မှာ ထောက်ခံမဲ (၉၀ ဒသမ ၁၉) ရာခိုင်နှုန်းရရှိခဲ့သော်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်တွင် (၆၆) ရာခိုင်နှုန်း၊ ကယားပြည်နယ်တွင် (၇၁) ရာခိုင်နှုန်းစသည်ဖြင့် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များအချို့ တွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ရလဒ်များနည်းတူ ထောက်ခံမှုမရရှိခဲ့ပေ။

(၁၉၇၄) ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၃) ရက်နေ့တွင် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီကို တစ်ခုတည်းသောနိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ် ဖော်ပြထားသော ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ တစ်ရပ်တည်းသော ပြည်သူ့လွှတ်တော်အား အာဏာအရှိ ဆုံးသော အဖွဲ့အစည်းအဖြစ်သတ်မှတ်ထားသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကြားမှ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ထံ တာဝန်ခံသည့် နိုင်ငံတော်ကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ရွေးချယ်သည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်သည် ဝန်ကြီးများအဖွဲ့၊ ပြည်သူ့တရားသူကြီး အဖွဲ့၊ ပြည်သူ့ဥပဒေအကျိုးဆောင်အဖွဲ့စသည့် အရေးပါသော အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးကို ရွေးချယ်သည်။ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါစာသားအရ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်သူများက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများကို (၁၉၇၄)၊ (၁၉၇၈)၊ (၁၉၈၁) နှင့် (၁၉၈၅) ခုနှစ်များတွင် ကျင်းပခဲ့သော်လည်း မဲဆန္ဒနယ်အများစုတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦးစီသာ ရှိသည်။ အချို့မဲဆန္ဒများတွင် တစ်သီးပုဂ္ဂလအဖြစ် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် အမည်ပေးသူ အချို့မှာ တရားမဲ့ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံခဲ့ရသည်။ တရားရုံးများကမဟုတ်ဘဲ လွှတ်တော်ကသာ ဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအား အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခွင့်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အာဏာပိုင်းခြားခြင်းကို အလေးမထားကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ပြည်သူ့တရားသူကြီးများအဖွဲ့၏ တရားစီရင်ရေးအာဏာမှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ၎င်းကိုထောက်ခံရန် သစ္စာဆိုထားသော ဆိုရှယ်လစ်စနစ်အောက်၌သာရှိသည်။

တိုင်းရင်းသားများ၏တောင်းဆိုမှုများကို ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုပေးရန် ပြည်နယ် (၇) ခုနှင့် တိုင်း (၇) ခုကိုဖန်တီးခဲ့ပြီး လူမျိုးကြီး (၈) မျိုးကို တူညီသောအခွင့်အရေးပေးထားသည့်မူကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတော် အလံသစ်တွင် နိုင်ငံတော်နယ်မြေပိုင်ခြားထားမှုကို ကြယ်ဖြူ (၁၄) လုံးဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုပြည်နယ်နှင့် တိုင်းများသည် အချုပ်အခြာအာဏာမရှိသည့်အပြင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ခွဲထွက်ခွင့်များလည်း မရှိတော့ပေ။ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အထူးအစီအစဉ်အဖြင့် ဖော်ပြခဲ့သော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကို ပြည်နယ်အဖြစ်အသိမှတ်ပေးခဲ့ရန် ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်းနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့အပြင် မွန်ပြည်နယ်နှင့်ရခိုင်ပြည်နယ်တို့ကိုလည်း ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ ပြည်နယ်များ၏ နယ်နိမိတ်မှာ ယခင်ဗြိတိသျှကိုလိုနီအစိုးရက သွယ်ဝိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သောဒေသများအတိုင်းနီးပါးဖြစ်ပြီး ပြည်နယ် (၇) ခု နှင့် တိုင်း (၇) ခုတို့အဆင့်တူညီသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ပြည်နယ်များနှင့်တိုင်းများတွင် အာဏာနည်းပါးလှပြီး တစ်ရပ်တည်းသော ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကသာ တိုင်းပြည်တစ်ရပ်လုံးအတွက် ဥပဒေပြုအာဏာရှိသည်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် သက်တမ်းမကြာမြင့်ခဲ့ပေ။ စီးပွားရေးပျက်သုဉ်းမှုနှင့်အတူ သုံးစွဲနေသောငွေစက္ကူများအား တရားမဝင်တော့ကြောင်း ကြေညာခြင်းတို့ကြောင့် ဆူပူဆန္ဒပြမှုများစွာဖြစ်ပွားခဲ့ရာ (၁၉၈၈) ခုနှစ်တွင် ကျောင်းသားအရေးအခင်းများကြောင့် ဆိုရှယ်လစ်စနစ်ပြိုလဲခဲ့သော်လည်း ဒီမိုကရေစီစနစ်မဟုတ်ဘဲ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက်သာ ကျရောက်ခဲ့ပါသည်။

၃။ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များမှ (၂၀၀၀) ပြည့်လွန်နှစ်များကြား တပ်မတော်မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း

ပညာရှင်အချို့က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အငြင်းပွားမှုများဖြင့် စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုရာ ယခုအခါ ၌ အငြင်းပွားမှုများမရှိတော့ဟု ဆိုလိုနေကြသလိုဖြစ်နေသည်။ သို့သော်လည်း အငြင်းပွားမှုများကြားတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ သော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ရေးဆွဲရေးလမ်းစဉ်များကြောင့်ပင် ယနေ့ထိတိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း ဆွေးနွေးရာတွင် မကျေနပ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ထိုမကျေနပ်မှုများတွင် (၁၉၉၀) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များအား အသိအမှတ်မပြုခဲ့သောကြောင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ရယူနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသူများ၏ ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုများ၊ ဒီမိုကရေစီ

အင်အားစုများနှင့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် တပ်မတော် ကြားတိုးပွားလာသော တင်းမာမှုများ၊ အမျိုးသားညီလာခံအား ဇာတ်ခုံသဖွယ် ထိန်းချုပ်၍ကျင်းပခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို နာကစ်မုန်တိုင်း ကျရောက်သည့် ကာလအပြီးတွင် ကျင်းပခဲ့ခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များပါဝင်နေရာ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အကျိုးဝင်မှုအား ထိခိုက်စေလျက်ရှိသည်။

စစ်အစိုးရက ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်တာဝန်လွှဲပြောင်းယူခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရန် စတင်စီစဉ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်မေလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုချင်းစီတွင် မဲအများဆုံးရရှိသူ အနိုင်ရသောစနစ်ကြောင့် NLD ကတစ်ဖက် သတ်အနိုင်ရယူခဲ့သည်။ တပ်မတော်အတွက်မူ ၎င်းရလဒ်မှာ မျက်နှာပျက်စရာ၊ အရှက်ရဖွယ်ရာဖြစ်ရပ် တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ရာ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပြီး နှစ်လအကြာတွင် နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကောင်စီက လွှတ်တော်ကို မဖွဲ့စည်းနိုင်သေးဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို ဦးစွာရေးဆွဲရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ ၎င်းအတွက် အမျိုးသားညီလာခံကို ကျင်းပသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အချိန်ကာလအားဖြင့် (၅)နှစ်မှ (၁၀) စံအထိ ကြာမြင့်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်ခင်ညွန့်က ကြေညာခဲ့သည်။ NLD နှင့် အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများက ထိုအချိန်မှစ၍ နောင်နှစ်ပေါင်း (၂၀) ကျော်လွန်သွားသည့်တိုင် စစ်အစိုးရအား ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို အသိအမှတ်ပြုပြီး လွှတ်တော် တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ရသည်။ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ရယူခဲ့ခြင်း မရှိသူများအချို့က ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဟုခေါ်တွင်သော ပြည်ပြေးအစိုးရတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ (၁၉၉၀)ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို (၂၀၁၀)ခုနှစ်ထိတိုင် တရားမဝင်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သေးသည်။

ဤကာလသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံမူဘောင်ဖြစ်ခဲ့ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူအသစ်များအား ပြင်ဆင်ရေးဆွဲပြီး ဖြန့်ဝေ တိုက်တွန်းနိုင်ခဲ့သောကာလဖြစ်သည်။ (၁၉၉၃) ခုနှစ် နှင့် (၁၉၉၆) ခုနှစ်များကြားတွင် သတင်းမီဒီယာများကို အစိုးရက ထိန်းချုပ် ထားကာ ၎င်းတို့၏ အမျိုးသားညီလာခံတွင်ဆွေးနွေးခဲ့သော အခြေခံမူများကို ဖော်ပြခဲ့သည်။ မြန်မာ့အလင်း သတင်းစာတွင် တပ်မတော်က နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံစနစ်သစ်အား ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း အရိပ်အယောင်ပြခဲ့သည်။ (၁၉၉၆) ခုနှစ်တွင် NLD နှင့် တိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ်အချို့တို့အား အမျိုးသားညီလာခံမှ ဖယ်ရှားခဲ့ရာ ယင်းညီလာခံ ရပ်တန့်သွားပြီး (၂၀၀၃) ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ခင်ညွန့်၏ လမ်းစဉ် (၇) ရပ် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းမှသာ ပြန်လည်ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အမျိုးသားညီလာခံ ကျင်းပသောနေရာကို ရန်ကုန်မြို့တွင်းမှ မြို့ပြင် ညောင်နှစ်ပင်တွင် ညီလာခံအတွက် သီးသန့်တည်ဆောက် ထားသောအဆောက်အဦများသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအား ပြည်သူလူထုဆီမှ သီးခြားခွဲထုတ်ထား ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်ကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အင်တာနက်မပေါ်ပေါက် သေးခဲ့ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် လက်လှမ်းမီသလောက် သမိုင်းဝင်မှတ်တမ်းများနှင့် အခြားနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ပါဝင်သော ပုံနှိပ်စာအုပ်များကိုသာ အားပြု၍ ကိုးကားရည်ညွှန်းနိုင်ခဲ့သည်။ အမျိုးသားညီလာခံ ပြီးဆုံးလျှင် စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရန်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းအား အတည်ပြုသော ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရန်၊ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော နိုင်ငံတော်သစ်တည်ဆောက်ရန် စသည်တို့ကို ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ ဥပမာ - အမျိုးသားညီလာခံတွင် ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (KIO) က ဖယ်ဒရယ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဒုတိယရုံးသုံးဘာသာစကား၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများစသည်တို့ကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုပေးရန် စသည့်အချက်များပါဝင်သော အချက် (၁၉) ချက်အား တင်ပြခဲ့သော်လည်း လျစ်လျူရှုခံခဲ့ရသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ကန့်သတ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းကော်မရှင်၏ ဝေဖန်မှုများအပါအဝင် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း၏ ဝေဖန်မှုပေါင်းစုံနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။

အမျိုးသားညီလာခံကျင်းပနေသည့်ကာလတွင် အခြားအရေးပါသောဖြစ်ရပ်များတွင် အမျိုးသား ပြန်လည်ရင်ကြားစေ ရေးလုပ်ငန်းအတွက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးရယူခြင်းလုပ်ငန်း စဉ်များ၊ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် ၎င်းဦးဆောင်သော NLDတို့အား ပြန်လည်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးများ ပါဝင်သည်။ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများကို အကြီးအကျယ်ပြုလုပ်ခဲ့ရာမှ ၎င်းတွင် ပါဝင်သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား အမျိုးသားညီလာခံတွင် တက်ရောက်ပါဝင်ဆင်နွှဲစေခဲ့ရာ တိုင်းရင်းသားအုပ်စု

(၄) ခုအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများ ဖန်တီးပေးရန် အကြံပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သဘောတူညီမှု ရလဒ်များမှာ ရိုးရှင်းလှသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား ၎င်းတို့ လက်ရှိထိန်းချုပ်နေသောကာလများ အတွင်း လက်နက် ဆက်လက်ကိုင်ဆောင်စေခဲ့ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ (၁၉၉၀) နှင့် (၂၀၀၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၌ တပ်မတော်၏ပါဝင်မှုများပြားလာပြီး တပ်မတော်က အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး အာဏာများအားလုံးကို ကျင့်သုံးလာပြီး တပ်မတော်၏ အင်အား၊ ပမာဏနှင့် အတိုင်းအတာတို့ ကြီးမားလာသည်။ တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးနှင့် အတွေးအခေါ်ပိုင်းတို့တွင်သာမက စီးပွားရေးတွင်လည်း အလွန်အရေးပါလာသည်။ NLD စသော နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံ အုပ်စုများမှာ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်မရှိသည့်အပြင် နှောင့်ယှက်ဖမ်းဆီးခြင်းများလည်း ခံခဲ့ကြရသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရေးဆွဲရန်အချိန်ကာလ အရှည်လျားဆုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများထဲတွင်ပါဝင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အတည်ပြုခဲ့သည့် အခြေအနေများမှာလည်း ကန့်သတ်မှုများ အလွန်အကျွံရှိခဲ့ပြီး စစ်အစိုးရက လူသားချင်းဆိုင်ရာစာနာထောက်ထားမှုအား လျစ်လျူရှုထားပုံကို တစ်နည်းအားဖြင့် ဖော်ပြနေပါသည်။ (၂၀၀၈) ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းနှင့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများတွင် နာဂစ်မုန်တိုင်း ဖြတ်ကျော် ဝင်ရောက်ခဲ့ရာ အစိုးရ၏ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုများနှင့် ရှုပ်ထွေးသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကြောင့် လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှု အကူအညီများ အချိန်မီရောက်မလာနိုင်ခဲ့ပါ။ သို့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကို နာဂစ်မုန် တိုင်းသင့်သောဒေသများတွင် ရက်ပေါင်းအနည်းငယ်ဆိုင်းခံခဲ့သည်မှအပ ကျန်ဒေသများတွင် မူလအစီအစဉ်အတိုင်း ကျင်းပခဲ့သည်။ နာဂစ်မုန်တိုင်းသင့်သော ဒေသများထံ အကူအညီများ အချိန်မီရောက်မလာနိုင်ခဲ့သော ကြောင့် ထိုဒေသများတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန် အခြေအနေလုံးဝမရှိခဲ့ပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးကော်မတီနှင့် အမျိုးသားညီလာခံတို့ ယနေ့ထိတိုင် အရေးပါနေရသော အကြောင်း အရင်းတစ်ရပ်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သူအချို့မှာ (၂၀၁၁) ခုနှစ် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ် ပြီးသည့်ကာလတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့တွင် အရေးပါသောရာထူးများ ရရှိခဲ့ခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ပထမဦးကာလကို အခြေခံဥပဒေဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သူများသည် နိုင်ငံရေးတွင် ဆက်လက်ပါဝင်နေခြင်းရှိမရှိကို အခြေခံ၍ တိုင်းတာလေ့လာနိုင်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံတွင် တပ်မတော်၊ ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၊ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် NLDတို့မှ ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်ခဲ့ပြီး နောင်အခါအစိုးရတွင် သြဇာအာဏာ ရရှိနေသူများ ဖြစ်လာကြသည်။ ၎င်းတို့တွင် သမ္မတဦးသိန်းစိန်၊ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်၊ ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စ ရပ်များ လေ့လာဆန်းစစ်သုံးသပ်ရေးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ ဦးရွှေမန်းစသူတို့ပါဝင်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံ တက်ရောက်ခဲ့သော တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်များတွင် ယခုအခါ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူများအပြင် (၂၀၁၈) ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယက အဖြစ်ခန့်အပ်ခံခဲ့ရသော ဦးတီခွန်မြတ်အစရှိသော အခြားအရေးပါသော နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များစွာလည်း ပါဝင်သည်။ ဦးတီခွန်မြတ်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးကော်မတီနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူရေးကော်မတီတို့တွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ NLD ဘက်မှ အမျိုးသားညီလာခံတွင် ပါဝင်ခဲ့သူများတွင် လက်ရှိနိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးဝင်းမြင့် ပါဝင်သည်။ ဦးဝင်းမြင့်သည် (၁၉၉၀) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခဲ့သူ အချို့မှာ အငြိမ်းစားယူသွားကြပြီဖြစ်သော်လည်း ကန့်လန့်ကာနောက်ကွယ်မှနေ၍ ဆက်လက်အရေးပါသော ကဏ္ဍများမှ ပါဝင်နေကြသေးသည်။ ၎င်းတို့တွင် (၂၀၁၄)ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားညီလာခံဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော အငြိမ်းစား ရှေ့နေချုပ် ဦးထွန်းရှင်၊ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၂) ခုနှစ်အထိ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ဦးတင်အောင်အေး၊ အငြိမ်းစား တရားသူကြီးချုပ် ဦးအောင်တိုးစသူတို့ပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပထမဦးကာလမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သူများ၏ အာဏာနှင့် အရှိန်အဝါ အောက်တွင်ရှိခဲ့ရာ ဤကာလမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများအား စစ်တပ်ကြီးစိုးမှုစနစ်၏ အခြေခံ နိယာမများအဖြစ် စတင်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခဲ့သော ကာလပင်ဖြစ်သည်။

၄။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိုင်ငံရေးအခြေခံမူများနှင့် နိဒါန်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေထားသောစာအုပ်များကို နိဒါန်းဖြင့် အစမပြုဘဲ ကြေညာချက်အချို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ ထိုကြေညာချက်များသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ရလဒ်များကို ထိုစဉ်က အာဏာအရှိဆုံးဖြစ်သော ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသန်းရွှေအမည်ဖြင့် အတည်ပြုထားသည်။ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသန်းရွှေသည် အငြိမ်းစားယူထားပြီးဖြစ်သော်လည်း ယနေ့ထိတိုင် နိုင်ငံရေးစနစ်ပေါ်တွင် သြဇာအာဏာရှိနေဆဲဟု အများက ဆက်လက် ယုံကြည်နေကြသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်မှု၊ နိုင်ငံရေးအခြေအနေအစရှိသည့်ကိစ္စရပ်များအား အချေအတင် ဆွေးနွေးခဲ့သော သမိုင်းကြောင်းကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဗြိတိသျှလက်အောက်သို့ လုံးဝကျဆုံးခဲ့သော (၁၈၈၅) ခုနှစ်အား မှောင်မိုက်သောကာလဟု သတ်မှတ်ပြီးနောက် ကိုလိုနီစနစ်အား ဆန့်ကျင်သောလှုပ်ရှားမှုများနှင့် လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုများဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့သော (၁၉၄၈) ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၄) ရက်နေ့သို့ နှစ်ပေါင်း (၆၀) ကျော် ကိုကျော်လွှားပြီး ဖော်ပြထားသည်။ အရေးကြီးလှသော မှတ်တမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ပင်လုံစာချုပ်ကိုမူ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် ပတ်သက်နေ၍သာမက ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်စသည်တို့ပါဝင်နေသောကြောင့် တမင်ချန်လှုပ်ထားခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားများ စိတ်ဝမ်းကွဲခြင်းနှင့် အားနည်းမှုအမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်အား ဦးဆောင်ရန် လိုအပ်သည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော်လည်း ထိုအကြောင်းပြချက်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ ဗြိတိသျှလက်အောက်သို့ ကျရောက်သွားခဲ့သည့်အကြောင်းအရင်းများနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်နေသည်ကိုမူ ရှင်းလင်းတင်ပြ ထားခြင်းမရှိပါ။ ဆိုရှယ်လစ်စနစ်နှင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များတွင် ပါဝင်ခဲ့သူများအား အပြစ်တင်လာမည်ကို စိုးရိမ်ရ သောကြောင့် ၎င်းစနစ်များအား အထူးတလည်ဖော်ပြခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ထို့အပြင် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် အချိန်ကာလ (၃) လသာ ယူခဲ့သောကြောင့် ဒီမိုကရေစီလမ်းစဉ်အား ပီပြင်စွာကျင့်သုံးနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ကြောင်း၊ ဆိုရှယ်လစ် လမ်းစဉ်သို့သာ ရောက်ရှိခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားသော်လည်း ထိုအာဏာသိမ်းပိုက်မှုကိုမူ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ တစ်ပါတီ စနစ်ကိုအခြေခံသော ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြည်သူလူထုက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် အတည်ပြုခဲ့ကြောင်း ကို ဖော်ပြထားသော်လည်း ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရ၏ ညံ့ဖျင်းသော စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ချက်များ၊ (၁၉၆၂) ခုနှစ်မှ (၁၉၇၄) ခုနှစ်ကြား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမဲ့ကာလရှိအကြောင်းအရာများကိုမူ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ၎င်းကော်မတီ၏ဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့်သာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပေါ်ပေါက်လာပြီး အပြိုင်အဆိုင်ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပခြင်း၊ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သို့ ပြောင်းလဲလာခြင်းစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကို အမွန်းတင်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် နယ်ပယ်ပေါင်းစုံမှ ပညာရှင်များ၏ ကြိုးစားမှုကြောင့် အမျိုးသားညီလာခံကို အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အသစ်တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ခဲ့ကြောင်းလည်း ဖော်ပြထားသည်။ (၁၉၉၂) ခုနှစ်မှ (၂၀၀၇) ခုနှစ်ကြား ကျင်းပခဲ့သော အမျိုးသားညီလာခံတွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အခက်အခဲများကို အရိပ်အမြှိတ်ဖော်ပြထား သော်လည်း (၁၉၈၈) ခုနှစ်မှ (၂၀၀၀) ခုနှစ်အထိ အချိန်ကာလအတွင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမဲ့အုပ်ချုပ်မှုအား လျစ်လျူရှု ထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းကို တိုင်းရင်းသားများအား စစ်တပ်ကြီး စိုးမှုစနစ်တွင် အဓိကကျသော ဒို့တာဝန်အရေး သုံးပါးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အတင်းအဓမ္မတောင်းဆိုထား ခြင်းဖြင့် အဆုံးသတ်ထားသည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီအစိုးရလက်ထက်တွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်အား အကောင်အထည်မပေါ်လာခြင်းတို့ကိုမူ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အကြောင်းအရာများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သမိုင်းကြောင်း အစအနများ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်လိမ့်မည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၁) တွင် နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ၊ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ၊ နိုင်ငံသားများ၏တာဝန်နှင့် အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ဝတ္တရားများစသည်တို့ကို အကျဉ်းချုံးဖော်ပြထား

သည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၂) တွင် မူလအခွင့်အရေးများ၊ အခန်း (၄) တွင် နိုင်ငံတော်၏ ဝါဒရည်ညွှန်းမှုများကို ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ထိုနိပါတ်စဉ်ကို ပြောင်းပြန်လှန်၍ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများကို ဦးစားပေးကာ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နောက်ကျောအခန်းများသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ခြင်းကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်လည်း ဆက်လက်အသုံးပြုထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် နိုင်ငံတော်အား ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရာတွင် တပ်မတော်ပါဝင်စေရန် အသွင်ဖော်ထားသည်။ အခန်း (၁) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တရားရုံးများက ဥပဒေအနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များက ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရာတွင်လည်းကောင်း လိုက်နာရမည့် လမ်းညွှန်မှုများဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် တပ်မတော်ပါဝင်သော အထက်ကအတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သော အစိုးရစနစ်ကို သရုပ်ဖော်ထားသည့်အပြင် တပ်မတော်အား နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် အဓိကပင်မနေရာပေးထားပြီး ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးဟူသော ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို စစ်တပ်ကြီးစိုးမှုစနစ် ၏ အခြေခံအကျဆုံးသောမူ (၃) ရပ်အဖြစ်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ယင်းအချက်များကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလေ့လာသူများ က သတိသိပ်မထားတတ်ခဲ့ကြပေ။ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် လွတ်လပ်ရေး၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံစနစ်၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့အကြား အာဏာပိုင်းခြားခြင်းနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ခြင်း၊ စည်းကမ်းပြည့်ဝသောနိုင်ငံရေးစနစ်၊ နိုင်ငံတော်မှ မခွဲထွက်ရန်၊ တပ်မတော်သားများအား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းဖြင့် တပ်မတော်က အမျိုးသားနိုင်ငံရေးတွင်ဦးဆောင်မှု၊ ဘက်မလိုက်သော နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ၊ အခြားတိုင်းပြည်ကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုရန်အစရှိသည့်မူများလည်းပါဝင်သည်။ ၎င်းမူများ အားလုံးကို ဆန့်ကျင်သူမရှိဟု မဆိုနိုင်ပေ။ စီးပွားရေးအခြေခံမူများတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကျင့်သုံးရန်၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအား နိုင်ငံပိုင် သိမ်းပိုက်ခြင်းမပြုရန်၊ တရားဝင် ထုတ်ဝေထားသောငွေကြေးကို တရားမဝင်ငွေကြေးအဖြစ် သတ်မှတ်ကြေညာခြင်း မပြုရန် စသည့်မူများကို ဖော်ပြထားသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအတွက်မှာမူ နိုင်ငံတော်မှ ခွဲမထွက်ရန်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် မရှိခြင်းတို့မှာ အရေးကြီးဆုံးသော မကျေနပ်ချက်များဖြစ်နေပြီး ဒီမိုကရေစီ အင်အားစုများမှာမူ အဓိကအားဖြင့် တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍကို မနှစ်သက်ကြပါ။

နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့် ဥပဒေစနစ်အပါအဝင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံကိုဖော်ပြထားရာတွင် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းများက မည်ကဲ့သို့သောအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်ကိုလည်းဖော်ပြထားသည်။ ပြည်ထောင်စုအား ပြည်နယ် (၇) ခု၊ တိုင်းဒေသကြီး (၇) ခု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်မြေ (၆) ခု၊ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေဖြစ်သော မြို့တော်နေပြည်တော်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော်လည်း ထိုနိုင်ငံတော်၏အစိတ်အပိုင်းများသည် ဗဟိုအစိုးရလက်အောက်၌သာ မှီခိုနေရသည်မှာ သိသာနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အလံကို ကြယ်ပွင့်ကြီး တစ်ပွင့်ဖြင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ကိုယ်စားပြုထားခြင်းသည် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း (၁၄) ခုကို ကြယ်ဖြူ (၁၄) ပွင့်ဖြင့် ကိုယ်စားပြုထားသော နိုင်ငံတော်အလံအားပြောင်းလဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အောက်လွှတ်တော်အဖြစ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အထက်လွှတ်တော်အဖြစ် အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ၎င်းလွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်းစည်းထားသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တို့ပါဝင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သီးခြားဖော်ပြထားသော ဥပဒေပြုအာဏာ အများစုနှင့် ကြွင်းကျန်အာဏာများမှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်များ၌ရှိသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များ၏ တစ်ရပ်တည်းသော လွှတ်တော်များနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများအတွက် ဥပဒေပြုအာဏာအနည်းငယ်ကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်များနှင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များတွင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များတွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာတို့၏ နယ်နိမိတ်အတိုင်းအတာမှာ ထပ်တူဖြစ်ပါသည်။ တပ်မတော်က ကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကိစ္စများတွင် သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိသည်။ တရားစီရင်ရေးကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ချုပ်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်များ၊ အောက်တရားရုံးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးကိုလည်း

တည်ထောင်ထားပါသည်။ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အား လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင်များအားလုံး၏ ခေါင်းဆောင်ဟု ဖော်ပြထားရာ ၎င်းအသုံးအနှုန်းမှာ စစ်တပ်ကိုသာမက ပြည်သူ့စစ်၊ နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များနှင့် အခြားတပ်ဖွဲ့များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သလိုဖြစ်နေပါသည်။

နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် နိုင်ငံသားများ၏ တာဝန်နှင့် အခွင့်အရေးအချို့ကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ တန်းတူညီမျှ အခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေး၊ တရားမျှတမှုအခွင့်အရေး၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်အစရှိသည့် နိုင်ငံသားတစ်ယောက်တွင် ခံစားခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းတို့အပြင် နိုင်ငံသားများအား ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် အမွေဆက်ခံခွင့်တို့ကိုလည်း ပေးအပ်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံသားများအား (၂၄) နာရီထက် ကျော်လွန်၍ ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမပြုရန်၊ လူ့သိက္ခာ ညှိုးနွမ်းသေးသိမ်စေသော ပြစ်ဒဏ်များမချမှတ်ရန်အစရှိသည့် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ (သို့မဟုတ်) လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး တစ်ယောက်မျှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ဟန့်တားခွင့်မရှိသည့် အခွင့်အရေးများလည်းပါဝင်သည်။ ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေအား နောက်ကြောင်းပြန် အာဏာသက်ရောက်ခြင်းမရှိစေရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ တပ်မတော် ယခင်ကကျူးလွန်ခဲ့သောပြစ်မှုများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေက ထွက်ပေါက်ပေးနေသလို ဖြစ်နေသည်ဟု အချို့ကဆိုကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ညွှန်ကြားမှုသဘောသော အကျိုးသက်ရောက်ပြီး တရားရုံးများတွင် အတည်ပြုနိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်သလောက်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အခွင့်အရေးအချို့တို့ကို အခန်း (၈) တွင် အကန့်အသတ်များဖြင့် ထပ်မံ အကျယ်ချဲ့ အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်သူတို့၏ အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင်ပါရှိသော နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များကို ကြည့်ချင်အားဖြင့် စစ်တပ်ကြီးစိုးမှုစနစ်တွင် ပြည်သူနှင့် နိုင်ငံတော်ကြား ဆက်စပ်ပုံကို လေ့လာနိုင်ပါသည်။ အခန်း (၈) အားချဉ်းကပ်ရာတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံကဲ့သို့ နိုင်ငံတော် အခြေခံမူများအား အသုံးပြုခြင်းမှာ ဖြစ်နိုင်ချေအလားအလာ သိပ်မရှိပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများအား တရားရုံးများက စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်သင့် ကြောင်း ဝေဖန်သူအချို့က ပြောဆိုလျက်ရှိကြသည်။ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် တမင်ချန်ရစ်ခဲ့သော အချက်တစ်ချက်မှာ တိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပင်ဖြစ်ပြီး ၎င်းအစား ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးအနည်းငယ်ကို ကန့်သတ်ချက်များ ဖြင့် ဖော်ပြထားပြီး အတည်ပြုရန်ခက်ခဲလှသောနိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကိုလည်း ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။

နိုင်ငံတော်၏တာဝန်ဝတ္တရားများကို နိုင်ငံတော်က လုံးဝဆောင်ရွက်ရမည်မဟုတ်ပဲ ကူညီဆောင်ရွက်မှုသာ ပြုလုပ်ရန် ဖြစ်သည့်အပြင် တတ်နိုင်သမျှဟူသောစကားရပ်ဖြင့်လည်း ကန့်သတ်ထားသည်။ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်အများစုမှာ ရည်မှန်းချက် များသာဖြစ်သည်ဟုဆိုနိုင်ပြီး အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာမူ နိုင်ငံတော်အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ပြည်သူလူထုကို ပြည်ထောင်စုနှင့် စည်းနှောင်ထားရန်အတွက်သာဖြစ်သည်။ ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများအား ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းပေးရန်သော်လည်းကောင်း၊ ပညာရေးနှင့် ကျန်မာရေးစသော လူမှုစီးပွားရေး မျှော်မှန်းချက်များကို ကူညီရန်သော်လည်းကောင်း ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တစ်နည်းအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနေထိုင်ရာ ပြည်နယ် (၇) ခု၊ အထူးသဖြင့် ချင်းပြည်နယ်နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တို့မှာ အခြားတိုင်းဒေသကြီး များထက် ဆင်းရဲခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးမှုနောက်ကျခြင်း ပြဿနာများကြုံတွေ့နေခြင်းကို မီးမောင်းထိုးပြနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် တိုင်းရင်းသားများအပြင် အခြားလူအုပ်စုအချို့ကိုလည်း ကာကွယ်ပေးရန်ဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါလူအုပ်စုများတွင် တောင်သူလယ်သမားများ၊ လုပ်သားများ၊ အသိပညာရှင် အတတ်ပညာရှင် များ၊ မိခင်များ၊ ကလေး သူငယ်များ၊ တိုင်းပြည်ကာကွယ်ရေးတာဝန် ထမ်းဆောင်ရင်းကျဆုံးသွားကြသော အမှုထမ်းများ၏ သားသမီးများ၊ မသန်စွမ်း ဖြစ်လာသော တပ်မတော်သားများလည်း ပါဝင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လူငယ်များ ဗလငါးတန်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ကူညီရန်ဟူသောပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် မဖြစ်နိုင်သလောက်ပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ဝတ္တရားများ မှာ နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေးများကဲ့သို့ပင် ဖော်ဆောင်နိုင်ရင်မဖြစ်နိုင်ပါ။

နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် အခမဲ့သင်ယူနိုင်သော အခြေခံပညာ၊ ခေတ်မီပညာရေးစနစ်၊ စက်မှုလယ်ယာနှင့် စက်မှု လုပ်ငန်းများ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရန်အတွက် လိုအပ်သောနည်းပညာ၊ အရင်းအနှီး၊ စက်ပစ္စည်း၊ ကုန်ကြမ်း၊ အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီး၍

အလုပ်လက်မဲ့လျော့ချရေးအစရှိသော နိုင်ငံတော်က ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရမည့် ထောက်ပံ့ရေးပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်းဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော်က သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဆောင်ရွက်ရန်လည်း အကြမ်းဖျင်း ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အရေးပေါ်အခြေအနေများဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲခြင်း၊ ပြည်သူများ ၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ် ထိပါးခံရခြင်း၊ နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာအာဏာအား နှောင့်ယှက်မှုဖြစ်ပေါ်လာခြင်းစသော အခြေအနေများတွင်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ဝတ္တရားများရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများသည် စစ်တပ်ကြီးစိုးမှုစနစ်၏ အဓိကလက္ခဏာရပ်များကိုဖော်ပြနေရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား စနစ်တကျလေ့လာရာတွင် လိုအပ်သောမှန်ပြောင်းသဖွယ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

၅။ နိဂုံး

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ နိဒါန်းသည် နိုင်ငံ့သမိုင်းကို ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဘက်လိုက်မှုများရှိပြီး အတိတ်က ဖြစ်ရပ်အချို့ကို တမင်ချန်ရစ်ပြီး တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်။ နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြထားသော သမိုင်း မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သူများက နိုင်ငံတော်နှင့် ပြည်သူလူထုအပေါ် ထားရှိသောအမြင်ပင်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ နိဒါန်းသည် ၎င်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သြဇာတိက္ကမကြီးမားစေမည့် အကြောင်းအရာများ ကိုသာ ဖော်ပြ၍ ၎င်းအတွက် အကျိုးမဖြစ်ထွန်းစေမည့် အကြောင်းအရာများကိုမူ ချန်ရစ်ခြင်းမှာ သင်္ခါရတရားပင်ဖြစ်ရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းသည် မြန်မာ့သမိုင်း တွင် အဓိကအရေးပါသော အချိန်ကာလအချို့ကို ဖော်ပြမှတ်တမ်းတင်ထားသော်လည်း ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်နှင့် စစ်အစိုးရခေတ် များကို တမင်ချန်ရစ်ထားရာ ဖုံးကွယ်မှုများစွာပါဝင်နေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ သမိုင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောထားကွဲလွဲမှုများစွာရှိရာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အား တောင်းဆိုမှုများ၊ ကိုယ်စားပြုစနစ်နှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆင်နွှဲမှုတို့တွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ပိုမိုကိုက်ညီရန် တောင်းဆိုမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ (၁၉၆၁) ခုနှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုစစ်စစ်မှုစသည့် အတိတ်က အကြောင်း အရာများသည် ယခုအခါ ထပ်မံရေပန်းစားလာသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အများပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးက လက်ခံရန် ခဲယဉ်းခြင်း၊ သြဇာတိက္ကမ နည်းပါးခြင်းတို့၏ အဓိကအကြောင်းအရင်းတစ်ရပ်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် ၎င်း၏ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အရသော်လည်းကောင်း၊ အာဏာရအစိုးရက အလွန်အမင်း ဦးစီးသော နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ဖော်ဆောင်နေသောကြောင့် ဖယ်ဒရယ်မူ၊ ဒီမိုကရေစီစနစ် စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သော မပြီးပြတ်ခဲ့သည့်ဆွေးနွေးမှုများအား လုပ်ဆောင်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပေါ်ထွန်းခြင်း၏ မှတ်တိုင်အချို့နှင့် မပြီးပြတ်သေးသော ဆွေးနွေးမှုများကို တကယ့်သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှန်မှ ဖယ်ရှားထားခြင်းမှာ သာဓကတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို တည်ထောင်ရခြင်း၏ အကြောင်းပြချက်များကို ဖော်ပြထားသည့်အပြင် တပ်မတော်အား အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုနှင့် တိုင်းပြည်ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုတို့တွင် ဦးစားပေးထားသည်။ ထိုသဘောတရားများ၏ အရေးပါပုံကို အခန်း (၃)တွင် အသေးစိတ်ဆွေးနွေး ဖော်ပြသွားပါမည်။

အခန်း (၃)၊ နိုင်ငံရေးတွင် အရေးပါဆုံးသော တပ်မတော်

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်၊ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊ တပ်မတော်၏ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာ၊ တပ်မတော်သည် အင်အားကြီးမားဆုံးမဏ္ဍိုင်

ပြင်ဦးလွင်မြို့တွင်တည်ရှိသော စစ်တက္ကသိုလ်၏ မုဒ်ဦးတွင် ရွှေရောင်စာသားများဖြင့် နောင်တစ်ခေတ်၏ အောင်စစ်သည်ဟူသောဆောင်ပုဒ်ကိုရေးသားထားခြင်းမှာ တပ်မတော်သည် သူသာလျှင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနာဂတ်ခေါင်းဆောင် လူတန်းစားအဖြစ်ယူဆသည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သေချာစွာလေ့လာမည်ဆိုပါက တပ်မတော်၏အာဏာ၊ တပ်မတော်သားများက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခဲ့ပုံ၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လည်ပတ်ရာတွင် ပါဝင်နေပုံစသည့်တို့ကို နားလည်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ (၁၉၈၈) ခုနှစ်မှ စတင်၍ တပ်မတော်သည် စစ်အင်အား (၁၈၀,၀၀၀) ခန့်မှ ယခုအခါခန့်မှန်းခြေ စစ်အင်အား (၄၀၀,၀၀၀) ခန့်အထိ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ တပ်မတော်သည် ပြည်သူ့လူထုကို ရန်သူအဖြစ်ယူဆခဲ့သည်ဟု Mary P Callahan က ပြောဖူးသည်။ အငြိမ်းစား တပ်မတော်အရာရှိများသည် အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍတို့တွင် အရေးပါသောနေရာများရယူထားရာ အရပ်သားနှင့် တပ်မတော်တို့၏ အကျိုးစီးပွားများအား ပိုင်းခြားရန်ခက်ခဲလာပါသည်။ တပ်မတော်၏ အင်အားကြီးမားလာပုံကို နိုင်ငံ အနှံ့အပြားတွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ပမာဏအရေအတွက်ခများပြားသော တပ်စခန်းများ တည်ဆောက်ရန် မြေယာများ အကြီးအကျယ်သိမ်းယူမှုများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ယင်းတပ်စခန်းများသည် အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိသော ဒေသများအထိပင် ပျံ့နှံ့ခဲ့သည်။ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် တပ်မတော်သားများသည် တရားဝင်နှင့် မှောင်ခိုစီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် ကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်လာသည်။ တပ်မတော်သည် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် နေရာယူလာသည့်အပြင် တိုးတက်မှုများနှင့် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များ ကြပ်မတ်ခြင်း၊ လမ်းတံတား၊ ဆည်မြောင်း၊ ရေနံပိုက်လိုင်းအပါအဝင် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ရာတွင် အရပ်နေပြည်သူများ နိုင်ထက်စီးနင်းခိုင်းစေခြင်းစသည့်တို့ကိုလည်း လုပ်ဆောင်လာသည်။ တပ်မတော် အင်အားကြီးမားလာသည်နှင့်အမျှ တပ်မတော်သားများနှင့် ၎င်းတို့မိသားစုဝင်များအား အိမ်ရာ၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးအစရှိသော ဝန်ဆောင်မှုများကို အစိုးရ၏ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့်အပြိုင် ဖြည့်ဆည်းနိုင်ခဲ့သည်။

ဤကဲ့သို့သော အင်အားကြီးမားလာသည့် တပ်မတော်အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၇) တွင် သီးသန့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တပ်မတော် (စကားချပ် - အင်္ဂလိပ်လို ရေးသားထားသော စာအုပ်များ တွင် တပ်မတော်အား ကာကွယ်ရေးဟု မကြာခဏရည်ညွှန်းလေ့ရှိသည်။)အား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ အားသာချက်များ ရရှိထားပြီး လွတ်လပ်မှုကိုလည်း ခွင့်ပြုထားသည်။ တပ်မတော်သားများသည် အဓိကအားဖြင့် ဗမာလူမျိုး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြရာ တပ်မတော်၏အားသာချက်များကို တပ်မတော်ကခံစားနိုင်ရုံသာမက တိုင်းပြည်၏ အဓိကအကျဆုံးနှင့် လူဦးရေ အများဆုံးဖြစ်သော လူမျိုးနှင့် ဘာသာကိုလည်း အကျိုးပြုခံစားခွင့်ပေးနေသလိုဖြစ်နေသည်။ တပ်မတော်ထံတွင် သမရိုးကျ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ အားသာချက်များအပြင် အခြားအရေးပါသော အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့လည်း သွယ်ဝိုက်၍ လွှမ်းမိုးနိုင် သောကြောင့်လည်း အစိုးရမဏ္ဍိုင်များအားလုံးရှိ အရာရောက်သော အဖွဲ့အစည်းများအားလုံး လိုလိုသည် တပ်မတော်၏ အရှိန်အဝါက မကင်းနိုင်သကဲ့သို့ဖြစ်နေပါသည်။ စစ်တပ်ကြီးစိုးမှုစနစ်၏ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးမှာ တပ်မတော်၏သဘောတရား တစ်ရပ်မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏အယူအဆတစ်ရပ်အဖြစ်အသွင်ပြောင်းလာခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ကို ဖော်ပြထားပြီး ၎င်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မည်သို့မှ ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး၏ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သော တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လုပ်ငန်းတစ်ရပ်မှာ အရပ်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားများကို စောင့်ကြည့်ရန်ပင်ဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်၌ တင်သွင်းသော အဆိုပြုချက်များအား တပ်မတော်က တုံ့ပြန်ပုံကို ကြည့်ပြီး နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုကို တိုင်းတာလေ့လာနိုင်ပါသည်။

အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီဆိုသည့်အဖွဲ့အစည်းများ တည်ရှိသည့်အဓိပ္ပါယ်မှာ တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်အပေါ် တိုက်ရိုက်လွှမ်းမိုးခြင်း၏ သာဓကတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံမူတစ်ရပ်

ထိပါးခံရသောကြောင့် အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ် ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီက အာဏာသိမ်းနိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများကို သံသယဝင်စေပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အရေးပါသော အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနကို မကြာသေးမီကာလအထိ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်လက်အောက်ရှိ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန တွင် ထားရှိခဲ့သည်။ တပ်မတော်သည် ၎င်း၏တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန် စစ်ခုံရုံးအား ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ တပ်မတော်သည် အစိုးရ၏စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည့်အပြင် တာဝန်ခံစရာမလိုသောမဏ္ဍိုင်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို မြန်မာနိုင်ငံ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ ပင်မနိယာမများ အဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤစာအုပ် အခန်း (၁)တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ဟူသည်မှာ အရပ်သား အာဏာပိုင်များနှင့် စစ်အာဏာပိုင်တို့အတူတကွ တည်ရှိသောစနစ်ကို ဆိုလိုပါသည်။ ဤစနစ်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် တမင်ရေးသားဖော်ပြထားသော ပုဒ်မများက အကောင်အထည်ဖော်ပေးနေပါသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် စစ်အစိုးရ၏ အမိန့်များတွင် စတင်ဖော်ပြခဲ့ပြီး (၁၉၉၃) ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေး ပါတီအား ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြိုကွဲရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးဟူသော မူသုံးရပ်မှာ စစ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို သရုပ်ပြနေပြီး 'ဒို့'ဟူသောစကားရပ်ဖြင့် ပြည်သူလူထုအား တပ်မတော်ဘက်မှ ရပ်တည်ရန် စေခိုင်းနေသလိုဖြစ်နေသည်။ စစ်အစိုးရသည် ၎င်းကဖန်တီးခဲ့သော ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို အမျိုးသားအရေးအဖြစ် အသွင် ပြောင်း ဖော်ဆောင်ခဲ့သည့်အပြင် ၎င်းတို့ကို ပြည်သူတို့၏အရေးကဲ့သို့ အစဉ်အမြဲ ဦးစားပေးခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို (၉) ကြိမ်မျှ ဖော်ပြထားပါသည်။

ပြည်သူလူထု၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ တပ်မတော်သားများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ စသည့်တို့အားလုံးက တပ်မတော်အပေါ်သစ္စာရှိရန် တပ်မတော်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် တောင်းဆိုထားပါသည်။ အစိုးရမဏ္ဍိုင်များအားလုံးနှင့် ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီသည် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည်။ ဒို့တာဝန်အရေး သုံးပါးအား လက်ရှိပကတိအခြေအနေများကိုသာ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်၊ အပြောင်းအလဲများ မပေါ်ပေါက်ရန် ရည်ရွယ်ထား ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တမင်ဗျူဟာကျကျ ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးဆိုသည်မှာ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏နယ်မြေစည်းလုံးမှုကိုဆိုလိုပြီး တိုင်းရင်းသားအုပ်စု အချို့တို့အား နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ရန် တောင်းဆိုမှုများကိုလက်မခံနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ တပ်မတော်သည် ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီဝင်များ၊ ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားသူများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများစသည့် နိုင်ငံတော်အစိုးရအား ဆန့်ကျင်သော အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင်ဆောင်သောအဖွဲ့အစည်းများအား အရေးယူတိုက်ခိုက်ခဲ့သော သမိုင်းကြောင်းမှာ ရှည်လျားလှပါသည်။ အစိုးရသည် လွတ်လပ်ရေးရပြီးစကာလတွင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ လှုပ်ရှားမှုများကိုထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရာတွင် အခက်အခဲများစွာကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အာဏာတည်သည့်နေ့မှ (၁၀) နှစ်ကျော်လွန်ပါက ခွဲထွက်နိုင်သော အခွင့်အရေးရှိသည်ဟူသော ထူးခြားသောပြဋ္ဌာန်းချက် လက်တွေ့အကောင်အထည်ပေါ်လာခြင်းမရှိသည်ကို တိုင်းရင်းသား အုပ်စုအချို့က နှစ်နာမှုတစ်ရပ်အဖြစ် မှတ်ယူလျက်ရှိကြသည်။ ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးသည် မင်းမဲ့စရိုက်များ၊ စည်းလုံး ညီညွတ်မှုမရှိခြင်း၊ မတည်ငြိမ်ခြင်းစသော ဘေးအန္တရာယ်များမှ ကင်းစေရန်နှင့် တိုင်းပြည်ပြိုကွဲခြင်းကို ကာကွယ်ရန် တိုက်တွန်းနေသည့် သဘောသက်ရောက်ပါသည်။ တိုင်းပြည်ပြိုကွဲပါက အရေးအခင်းနှင့် မတည်ငြိမ်မှုများဖြစ်ပေါ်လာမည်ကို ပြည်သူလူထုအား ကြောက်ရွံ့စေလိုသည့်သဘောကို ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ မပြိုကွဲရေးဟူသော စကားရပ်ကို အသုံးပြုခြင်း မှာ ပြည်ထောင်စုသည် လက်ရှိတွင် လုံးဝစည်းလုံးနေကြောင်း၊ ပကတိအခြေအနေကိုသာ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်ကြောင်း ညွှန်ပြပေးနေပါသည်။

တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြုကွဲရေးဟူသော ဒုတိယအရေးသည် ပြည်ထောင်စုမပြုကွဲရေးနှင့် ဆင်တူသော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား တိုင်းရင်းသားများအားလုံး လိုက်နာရန် လိုအပ်သည်ကို အချက်ပေးနေပါသည်။ မပြုကွဲရေးဟူသော စကားရပ်ဖြင့် တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု ရရှိနေပြီးဖြစ်ကြောင်းကို ဆိုလိုချင်နေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်သူ့လူထုဟူသောစကားရပ်မှာ လူဦးရေအများဆုံးဖြစ်သော ဗမာလူမျိုး အပါအဝင် နိုင်ငံတော် ကတရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသား (၁၃၅) မျိုးကိုသာဆိုလိုသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအားလုံး စည်းလုံးညီညွတ်ရန် လိုအပ်သည်ကိုဖော်ပြထားရာ ၎င်းအမြင်ကို တပ်မတော်သာမက ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများကလည်း ထောက်ခံကြသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖြစ် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံရလျှင် နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ပါဝင်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းပင်ဖြစ်ပြီး တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမခံရသော လူမျိုးစုများမှာမူ နိုင်ငံရေးစနစ်မှ ဖယ်ထုတ်ခံရခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခံရခြင်း၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်မရရှိခြင်း စသည့်ပြဿနာများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ Cheesman က မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၏ အဓိကလိုအပ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သော တိုင်းရင်းသား ဟူသောအယူအဆသည် နိုင်ငံသားဟူသောအယူအဆထက်ပင် ပိုမိုအလေးထားခံနေရကြောင်း ထောက်ပြထားသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု သတ်မှတ်ခြင်းကိုမူ စနစ်တကျဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိပါ။ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြုကွဲရေး ဟူသောအရေးကြောင့် မည်သည့်တိုင်းရင်းသားကမျှ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုမှ ခွဲထွက်ခွင့်မရှိပါ။

အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးသည် တိုင်းပြည်၏ပေါင်းစည်းနေခြင်းကို ရည်ညွှန်းနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် တိုင်းပြည်အချုပ်အခြာအာဏာကို တိုင်းတစ်ပါးက လာရောက်နှောင့်ယှက်မည်ကို လွန်စွာ စိုးရိမ်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ သံသယလွန်ကဲမှုမှာ ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ရွံရှာခြင်း၊ ကွန်မြူနစ်သူပုန်များကို မုန်းတီးခြင်း၊ အနောက်နိုင်ငံများ၊ ကုလသမဂ္ဂအပါအဝင် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းများကို မယုံကြည်ခြင်း၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံဖြစ်သော တရုတ်နိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့အပေါ် စိုးရိမ်ခြင်းစသည့်အကြောင်းရင်းများ အားလုံးကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်၏မြို့တော် ကို နေပြည်တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သော အကြောင်းအရင်းတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံခြားမှ ကျူးကျော်မှုကို ကာကွယ်နိုင်ရန်ပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးသည် တိုင်းပြည်နှင့် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများဆက်လက်နိုင်ရန်၊ တစ်နည်းအားဖြင့် တပ်မတော်က နိုင်ငံအချုပ်အခြာအာဏာကို ထိန်းသိမ်းသောအခန်းကဏ္ဍမှ ဆက်လက်ပါဝင်နေရေးကို ဖော်ပြနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးတွင် ပထမနှင့်ဒုတိယအရေးတို့အရ နိုင်ငံတော်စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုတို့မှာ ရရှိထားပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ မပြုကွဲရန်သာ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းသွားရန်လိုအပ်ကြောင်း၊ ၎င်းတို့ကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာအာဏာမှာ တည်တံ့ခိုင်မြဲနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ တပ်မတော်ကသာ အဆိုပါ အချုပ်အခြာအာဏာကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းသွားရန်ဖြစ်ကြောင်းစသည့်ဝါဒများကို တပ်မတော်က ဆက်လက်တိုက်တွန်းနေပါသည်။

တပ်မတော်သည် ကိုလိုနီခေတ်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရလက်ချက်ကြောင့် တိုင်းပြည်မှာ အင်းအားနည်း၊ စိတ်ဝမ်းကွဲဖြစ်ခဲ့ရပြီး တိုင်းပြည်နယ်မြေနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာဆုံးရှုံးခဲ့ရကြောင်း၊ တိုင်းရင်းသားများကြား သံသယရန်ငြိုးရန်စများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်းစသည့် သမိုင်းများကြောင့် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ဖန်တီးရသည်ဟု အကြောင်းပြချက်များပေးလေ့ရှိသည်။ ထို့အပြင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီအစိုးရက တိုင်းပြည်သယံဇာတများကို အလွဲသုံးစားပြုခဲ့ကြောင်း မကြာခဏအပြစ်တင်လေ့ရှိသော်လည်း ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်နှင့် စစ်အစိုးရလက်ထက် စီးပွားရေးလက်ဝါးကြီးအုပ်မှုတို့ကိုမူ တကယ့်သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှန်မှ ဖယ်ထုတ်ထားပါသည်။ တပ်မတော်သည် နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်နှင့် ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့ကို တော်လှန်ခဲ့သည်ဟု တကယ့် သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှန်များတွင် ဖော်ပြသော်လည်း စစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု၏ အားနည်းချက်များကိုမူ လက်ခံခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့ တပ်မတော်က ရေးသားထားသောသမိုင်းများသည် တပ်မတော်ကလွဲ၍ အခြားအုပ်စုများကိုသာ အပြစ်တင် နေပြီး ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရနှင့် စစ်အစိုးရလက်ထက်တို့တွင် တိုင်းပြည်ပျက်စီးမှုများကိုမူ တမင်ချန်ရစ်ထားခဲ့သည်။

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ ပင်မနိယာမများဖြစ်သော ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးသည် တပ်မတော်က ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ရန် တောင်းဆိုမှုများကို ငြိမ်းသတ်ခြင်း၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာကိစ္စရပ်များ

ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တိုင်းတစ်ပါး ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်စွက်ဖက်မှုများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းစသည့် အယူအဆများနှင့်ဆက်စပ် နေပြီး တပ်မတော်က တိုင်းပြည်အားဦးဆောင်သော အခန်းကဏ္ဍရှိသည်ဟူသော အယူဝါဒကို အားဖြည့်ပေးနေပါသည်။

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းနှင့် အခန်း (၁) နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် စတင်ဖော်ပြ ထားသည့်အပြင် တပ်မတော်၏ အဓိကတာဝန်များတွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားများ၏တာဝန်များတွင်လည်းကောင်း၊ သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတများ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ကတိသစ္စာဆိုသော စာသားများတွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပေးထား တာဝန်များတွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ လိုအပ်သောရည်ရွယ်ချက်များတွင် လည်းကောင်း အထပ်ထပ်အခါခါ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ဥပဒေများ၊ အထူးသဖြင့် စစ်အစိုးရက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ရန် ရေးဆွဲခဲ့သောဥပဒေများတွင်လည်း ပေါ်လွင်စွာဖော်ပြထားပါသည်။

နှစ်ပေါင်းများစွာ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မှ ပေါ်ပေါက်လာသော တပ်မတော်၏အမြင်များကို ရေရှည်တည်မြဲနိုင်ရန် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် တပ်မတော်၏ အမြင်များကို ရေဒီယိုမှစ၍ ကျောင်းများအထိ တိုင်းပြည်နေရာအနှံ့အပြားတွင် ထုတ်ဖော်ကြေညာခဲ့ပြီး၊ သတင်းစာများတွင် လည်း နေ့စဉ်ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်က (၁၉၉၉) ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်ထုတ်ဝေခဲ့သော ကာကွယ်ရေးမူဝါဒတွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ရည်ညွှန်းထားပါသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို စစ်အစိုးရလက်ထက် ဆင်ဆာစနစ်အောက်ရှိ စာအုပ်တိုင်းတွင် ဖော်ပြရန်လိုအပ်ခဲ့သည်။ ယနေ့ထိတိုင် တပ်မတော်သည် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက် ရမည်ဟု ကြွေးကြော်နေပြီး အဆိုပါ အချက်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၀(c) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူများအဖြစ် ရေးသားဖော်ပြထားခြင်းသည် တိုင်းပြည်၏ အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများအား ကန့်သတ်ရုံသာမက တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ နိုင်ငံရေးသမားများစသည့်တို့နှင့် တပ်မတော်ကြား ဆက်ဆံရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေပါသည်။ ထိုမူများမှာ အင်အား အကြီးဆုံးဖြစ်သော တပ်မတော်ကိုမူ မည်ကဲ့သို့မှ အဟန့်အတားပြုထားခြင်းမရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အာဏာကို ထိန်းချုပ်သောနည်းလမ်းအဖြစ် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားတွင် လက်ခံထားကြသော်လည်း ယခုအခါ ပညာရှင်အချို့က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အာဏာအသုံးချမှုများကို အားဖြည့်ပေးနိုင်သော လက္ခဏာရပ်များကိုလည်း စိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ ဒို့တာဝန် အရေးသုံးပါးသည် တပ်မတော်က ဦးဆောင်မှုကဏ္ဍကို ရယူထားခြင်းအတွက် အကြောင်းပြချက်များ ပေးနေသလိုဖြစ်သည့် အပြင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် ပြည်သူလူထုတို့၏ အတွေ့အကြုံများကို သဏ္ဍာန်ဖော်နေပါသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို တိုင်းပြည်အနာဂတ်၏ အခြေခံအဖြစ်သတ်မှတ်ရန် ပြည်သူလူထုက လိုလားမှုရှိမရှိကို ဆွေးနွေးနိုင်ရန် အခွင့်အရေး မရှိသလောက်ပင်ဖြစ်သည်။

၂။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်၏အခန်းကဏ္ဍကို သီးခြား ဖော်ပြထားပါသည်။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားလုံး၏ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ပြီး ဒို့တာဝန် အရေး သုံးပါးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူလည်းဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် တပ်မတော်နှင့်ပတ်သက်သောအရာရာများ အားလုံးကို အုပ်ချုပ်စီမံသူလည်းဖြစ်သည်။

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အား ခန့်အပ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများ ရှိနေသည်။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အား အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ထောက်ခံချက်ဖြင့် သမ္မတက ခန့်အပ်သည်ဖြစ်သော်လည်း ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို တာဝန်ခံရန် မလိုအပ်ပါ။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်မှာ အခြားအဆင့်မြင့် နိုင်ငံရေးရာထူး များကဲ့သို့ သက်တမ်း (၅)နှစ်ဖြင့် သက်တမ်းကန့်သတ်ခံရခြင်း မရှိပါ။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် အချိန်ကာလမည်မျှ တာဝန် ထမ်းဆောင်နိုင်သနည်း၊ မည်သည့်အသက်တွင် အငြိမ်းစားယူရမည်နည်းစသည့်မေးခွန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ မရှင်းလင်းမှုများ ရှိနေသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရက ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်အား ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်

ခဲရာ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်မှာ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် အသက် (၆၁)နှစ် ရှိပြီဖြစ်သည်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများသည် အသက် (၆၀) ပြည့်လျှင် အငြိမ်းစားယူရသော်လည်း အချို့အရာရှိကြီးများကို အသက် (၆၀)နှစ် ပြည့်သော်လည်း ချွင်းချက်အဖြစ် တာဝန် ဆက်လက်ထမ်းဆောင်စေမှုများရှိသည်။ သို့သော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်မှာ အသက်ပြည့် အငြိမ်းစားယူရန် လိုအပ်ခြင်း ရှိမရှိ နှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ တပ်မတော်က ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ညွှန်ကြားချက်အရ တပ်မတော်သားများအား လိုအပ်ပါက အသက်ပြည့်အငြိမ်းစားယူခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးနိုင်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ (၂၀၁၄) ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် တပ်မတော်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၂၅၁) ကို အသုံးပြု၍ တပ်မတော်အက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြီး ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် အသက်ပြည့်အငြိမ်းစားယူရမည့်အသက်ကို (၆၅) နှစ်အဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်ကြောင်း သတင်းတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ဤဖြစ်ရပ်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် တပ်မတော်ထံတွင် တပ်မတော်အက်ဥပဒေကဲ့သို့သော ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ရန် ဥပဒေပြုအာဏာရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အခြားတပ်မတော်နှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေအချို့ကိုမူ လွှတ်တော်က ပြင်ဆင်ခဲ့ခြင်းများရှိခဲ့သည်။

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ရာ တပ်မတော်၏ မျက်နှာဟု တင်စားနိုင်သည်။ ၎င်းသည် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်စနစ်၏ ဝါဒီများနှင့် စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဗဟိုအခြေစိုက်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တို့ကို ထိန်းသိမ်းမြှင့်တင် ပေးရမည့်သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ပြောကြားခဲ့သော မိန့်ခွန်းများတွင် တပ်မတော်က နိုင်ငံစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးတို့ကို ကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်နေကြောင်း အစဉ်အမြဲဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၇၁) ကြိမ်မြောက် တပ်မတော်နေ့မိန့်ခွန်းမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၆၊ ပုဒ်မခွဲ (က)မှ (ဂ) ဖြစ်သော ဒို့တာဝန် အရေးသုံးပါးကို အခြေခံထားပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်၏မိန့်ခွန်းများသည် တပ်မတော်၏ ဦးဆောင်မှု အခန်းကဏ္ဍနှင့် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး လိုက်နာရန် အရေးပါပုံတို့ကို အစဉ်တစိုက်အလေးပေးလေ့ရှိသည်။

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အား မလေးစားသော ပြောဆိုမှုများကို ပြင်းထန်စွာအရေးယူလေ့ရှိသည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ် ဇူလိုင်လ တွင် NLD ပါတီဝင်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဖြိုးမင်းသိန်းက ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရာထူးမှာ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် အဆင့်လောက်သာရှိကြောင်း ပြောကြားခဲ့ရာ စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ရန်ကုန်တွင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက ဦးစီးကျင်းပခဲ့သော အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုတွင် ဦးဖြိုးမင်းသိန်းက ထိုကဲ့သို့ ပြောဆိုခဲ့ခြင်းမှာ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ကို စော်ကားရာရောက်ကြောင်း တပ်မတော်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါဆွေးနွေးပွဲအား တပ်မတော်၏ ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ဝင်များက စောင့်ကြည့်နေခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။ ဦးဖြိုးမင်းသိန်းသည် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ထံ တောင်းပန်စာတစ်စောင် ပေးပို့ခဲ့သည့်အပြင် NLD ကလည်း ဦးဖြိုးမင်းသိန်းအား ပါတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအနေဖြင့် စည်းကမ်း ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ၎င်းဖြစ်ရပ်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တပ်မတော်အား အာဏာရပါတီဖြစ်သော NLDကပင် ရိုသေရကြောင်း၊ အလျော့ပေးရကြောင်း၊ တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဦးဆောင်သောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုရကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည်အရေးပါသောရာထူးအချို့ကို ခန့်အပ်နိုင်သောအာဏာရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် ကာကွယ်ရေး၊ တိုင်းပြည်လုံခြုံရေးနှင့် နယ်စပ်ဒေသအုပ်ချုပ် ရေးစသည့် တာဝန်များထမ်းဆောင်ရမည့် တပ်မတော်သားများအား အမည်စာရင်းတင်သွင်းနိုင်သော အာဏာရှိသည်။ ထိုကဏ္ဍများနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြည်ထဲရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာဟူသော ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဌာန (၃) ခုမှာ အစိုးရ၏ အရေးပါဆုံးသောဝန်ကြီးဌာနများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့သည် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ထံ အခြေအနေအား ပုံမှန်တင်ပြရသည်။ အဆိုပါဝန်ကြီးဌာနများရှိ ဝန်ကြီးရာထူးအတွက် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က နိုင်ငံတော်သမ္မတထံ အမည်စာရင်းတင်သွင်းရာတွင် ယနေ့ထိတိုင် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် အမည်တင်သွင်းခံရသူများကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ငြင်းပယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ရပ် မရှိပါ။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် လူအင်အား (၈၀,၀၀၀) ကျော်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ ပါဝင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ရဲတပ်ဖွဲ့၏ခေါင်းဆောင်မှာ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်ရာ တပ်မတော်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့တို့ ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေပုံကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ အုပ်ချုပ်ရေးကို တာဝန်ထမ်းဆောင်သော အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနမှာလည်း (၂၀၁၈) ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ မတိုင်မီအထိ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ရှိခဲ့သည်။ (၂၀၁၈) ခုနှစ်။

ဒီဇင်ဘာလ (၂၈) ရက်နေ့တွင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနအား အရပ်သားအစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့ဝန်ကြီးဌာနအောက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှာ ယခင်က တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များနှင့် တပ်မတော်တို့အကြား ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ တိုင်းပြည်အစွန်အဖျားဒေသများကို အုပ်ချုပ်ရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဝန်ကြီး ဌာနဖြစ်သည်။ နယ်စပ်ဒေသများအား ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းသည် တိုင်းပြည်မပြိုကွဲရေးအတွက် အချက်အချာကျပါသည်။ ပြည်ထဲရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးဌာနများအပြင် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးစသော အခြားပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဌာနအချို့ကိုလည်း တပ်မတော်က လက်တွေ့တွင် လွှမ်းမိုးမှုများရှိသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနဝန်ကြီးအား ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က အမည်တင်သွင်းနိုင်ရန် လွှတ်တော်တွင် အဆိုတစ်ရပ်တင်သွင်းခဲ့သည်။ ယင်းအဆို မအောင်မြင်ခဲ့သော်လည်း တပ်မတော်က NLD အစိုးရမတက်မီ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးအား ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် ဥပဒေ ဘောင်အတွင်းမှ ကြိုးပမ်းခဲ့သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တပ်မတော်အား ပေးအပ်ထားသော အင်းအားကြီးမား သည့် အခန်းကဏ္ဍကို ကြပ်မတ်သူဖြစ်သည်။ တပ်မတော်၏ ကြီးမားသော ဩဇာအာဏာကို လူအင်အား၊ လက်နက်အင်အား၊ ဘဏ္ဍာငွေအင်အားစသည်တို့တွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တပ်မတော်အပေါ် ချမှတ်ထားသော ကန့်သတ်ချက်တစ်ရပ်မှာ အခြားတိုင်းတစ်ပါးကို စတင်တိုက်ခိုက်မှု မပြုလုပ်ရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံတော်အတွင်း မည်သည့်နိုင်ငံခြားတပ်ဖွဲ့ကိုမျှ တပ်စွဲခွင့်မပြုဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ နိုင်ငံရပ်ခြားမှ ကျူးကျော်မှုကိုကာကွယ်ရန်၊ တိုင်းတစ်ပါး အပေါ်စစ်အင်အား အသုံးပြုနိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် တပ်မတော်၏ အတွင်းပိုင်း စည်းရုံးမှုကို ဆောင်ရွက်ရပြီး မူပေါင်း (၆၀)ကျော် ပါဝင်သော စစ်တပ် လိုက်နာရန်လိုအပ်သော စည်းကမ်းများကိုလည်း ထိန်းသိမ်းရသူဖြစ်သည်။

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အပေါ် တပ်မတော်၏တုံ့ပြန်မှုကို ဦးဆောင်သူဖြစ်သည်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် နာဂစ်မုန်တိုင်းကျရောက်စဉ်ကာလအတွင်း တပ်မတော်၏ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အသိအမှတ်ပြုရန်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် စစ်မှုထမ်း တာဝန်ကို ဖော်ပြထားသော်လည်း လက်တွေ့တွင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် လက်အောက်ရှိ တပ်မတော်သားများအား တပ်မတော်နှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားရာ ၎င်းတို့ အငြိမ်းစားယူခြင်း၊ ရာထူးတိုးခြင်း၊ တာဝန်မှရပ်စဲခြင်း၊ စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များကို တပ်မတော်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

၃။ တပ်မတော်နှင့်ဆက်နွယ်နေသောတပ်ဖွဲ့များ

(၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံတွင် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်က တပ်မတော်အား Standard army အဖြစ်ဖော်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ထိုစဉ်မှစ၍ Standard army ဟူသော စကားရပ်ကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်၏မိန့်ခွန်းများတွင် မကြာခဏတွေ့မြင်နိုင်သည်။ Standard army ဟူသောအသုံးအနှုန်းမှာ professional army နှင့်အဓိပ္ပာယ်မတူညီသည့်အပြင် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများတောင်းဆိုသော Federal army နှင့်လည်း အဓိပ္ပာယ်မတူညီပါ။ တပ်မတော်ဟူသောစကားရပ်မှာ အဓိပ္ပာယ်ကျယ်ပြန့်လှပြီး ကြည်း၊ ရေ၊ လေ တို့အပြင် ရဲတပ်ဖွဲ့၊ နယ်ခြား စောင့်တပ်ဖွဲ့များ၊ ပြည်သူ့စစ်၊ အခြားအရဲတပ်ဖွဲ့များနှင့် ဂိုဏ်းဂဏများလည်းပါဝင်သည်။ အဆိုပါတပ်ဖွဲ့များကို ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၂၈) အရ ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟု နားလည်ကြသည်။ အဆိုပါပုဒ်မတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့သည် လူစုလူဝေးခွဲခြား၊ ထိုလူစုလူဝေးတွင် ပါဝင်သူများကို ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်းစသည်တို့ကို ပြုလုပ်ရန် ပြည်သူလူထုထံ အကူအညီတောင်းခံ နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးက အဆိုပါပုဒ်မဖြင့် ဆန္ဒပြနေသော ကျောင်းသားများကို အရေးယူခဲ့သည်။ ထို့အပြင် NLD ဝန်ကြီးများနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်များသည်လည်း ခွင့်ပြုချက်မဲ့ လူစုလူဝေးကို ရဲတပ်ဖွဲ့က ဖြိုခွဲရာတွင် ပြည်သူလူထုအား အကူအညီတောင်းခြင်းကို ထောက်ခံကြသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပုဒ်မ (၂၉၂) တွင် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များအား သီးခြားဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဆောင်ရွက်ရန်ဟု ဖော်ပြထားသည်မှအပ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်၏ အာဏာနှင့်အခန်းကဏ္ဍအား ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ရဲတပ်ဖွဲ့သည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ ဖြစ်သောကြောင့် ပုဒ်မ ၃၃၈အရ တပ်မတော်၏ကွပ်ကဲမှုအောက်၌ရှိသည်ဟု မှတ်ယူနိုင်သည်။ ရဲတပ်ဖွဲ့အား ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဌာနအောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားရာ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က အမည်တင်သွင်းပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်သော ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီး၏ လက်အောက်တွင်ရှိသည်။ လက်တွေ့တွင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က တိုက်ရိုက်ခန့်အပ် နေသကဲ့သို့ဖြစ်နေရာ ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် တပ်မတော်တို့မှာ ဆက်စပ်မှုများရှိနေသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ် ကာကွယ်ရေး စာတမ်းဖြူဟု ခေါ်သည့် ကာကွယ်ရေးနည်းဗျူဟာစာတမ်း၌ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးတွင် ကြည်း၊ ရေ၊ လေတပ်တို့၏အခန်းကဏ္ဍများအပြင် ရဲတပ်ဖွဲ့အား အရံတပ်ဖွဲ့အဖြစ်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါစာတမ်းဖြူတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့အား လုံခြုံရေးနှင့် ဥပဒေ အတည်ပြုရေးတို့ကို အလေးထားဆောင်ရွက်ရန် သီးခြားစာပိုဒ် တစ်ပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားပြီး ၎င်းစာပိုဒ်နောက်တွင်မူ လက်ရှိ ရဲတပ်ဖွဲ့အင်အားမလုံလောက်သဖြင့် ပြည်သူ့စစ်ပါဝင်သည့် ပြည်သူ့စစ်မဟာဗျူဟာ လိုအပ်ကြောင်းဖော်ပြထားသည်။ အခြား အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနည်းတူ ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည်။ ရဲတပ်ဖွဲ့အား တပ်မတော်မှ ခွဲထုတ်ရန် ဆောင်ရွက်ချက်များ မရှိသေးသော်လည်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အချို့က ပြည်နယ် အခြေစိုက်ရဲတပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပေးရန်တောင်းဆိုလာကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့အပြင် ပြည်သူ့စစ်ကိုလည်း သီးခြားဖော်ပြထားသည်။ ပြည်သူ့စစ်အား (၁၉၆၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အစိုးရဆန့်ကျင်ရေးလုပ်ငန်းများအား အရေးယူရာတွင် စတင်အသုံးပြုခဲ့ပြီးနောက် ပြည်သူ့စစ်ဆင်ရေးကို ဦးစားပေးလာသည်။ အဆိုပါဝေါဟာရများကို (၂၀၁၅) ခုနှစ် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးစာတမ်းဖြူတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ပြည်သူ့စစ်ကို အစိုးရအားဆန့်ကျင်သူများ၊ တပ်မတော်ကို ဘေးပြုနိုင်သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအား နှိမ်နင်းရာတွင် အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။

အခြားလက်နက်ကိုင်အင်အားများမှာ လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခွင့်ရသော တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့သည် တပ်မတော်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခွင့်နှင့် ဘိန်းဖြူကုန်သွယ်ခွင့်တို့ကို ရရှိခဲ့ကြသည်။ (၂၀၀၀) ပြည့်နှစ်များမှစ၍ တပ်မတော်သည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအား သင်တန်းပေးရာတွင် အကြီးစားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စတင်ပြုလုပ်လာခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ခေါင်းဆောင်အချို့မှာ နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ကာလတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရခြင်း ဖြင့် နိုင်ငံရေးအာဏာများရရှိလာကြသည်။

တပ်မတော်နှင့်ပတ်သက်နေသော အခြားတပ်ဖွဲ့တစ်ရပ်မှာ စွမ်းအားရှင်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ စွမ်းအားရှင် အုပ်စုများကြား တွင် ကွဲခြားမှုများရှိပြီး ၎င်းတို့မှာ ယခင်ကပြည်သူ့စစ်နှင့် အသွင်မတူတော့ကြောင်း၊ အရံတပ်ဖွဲ့တစ်ရပ်ထက် တပ်မတော် သို့မဟုတ် ရဲတပ်ဖွဲ့တို့အားကိုယ်စားပြုသော ဂိုဏ်းဂဏများ ဖြစ်လာသည်ဟု Cheesman ကဆိုသည်။ (၂၀၀၇) ခုနှစ် ရွှေဝါရောင် တော်လှန်ရေးတွင် စွမ်းအားရှင်အဖွဲ့များက သံဃာတော်များ ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်သတ်ဖြတ်ခံရမှုတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်ဟု ကုလသမဂ္ဂ၏ စာတမ်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အစိုးရက စွမ်းအားရှင်တပ်ဖွဲ့များ မရှိတော့ဟု ပြောဆိုသော်လည်း ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အာဏာပိုင်များက ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြသောအရပ်သားများကို လူစုလူဝေးခွဲရာတွင် ယခင်စွမ်းအားရှင်အဖွဲ့များ အသုံးပြုခဲ့သည့်နည်းလမ်းများအတိုင်း ကူညီနေသော လက်နက်ကိုင်ဂိုဏ်းဂဏများ ရှိနေသေးသည်။

နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အရိပ်အမြှောက်ဖော်ပြထားသည်။ (၂၀၀၉) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များကို နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ အဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ထိုအမိန့်၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအား ဖျက်သိမ်းပြီး တပ်မတော်လက်အောက်ရှိ နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များအဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းရန်ဖြစ်သည်။ ထိုအမိန့် ထုတ်ပြန်ခဲ့ သောအခါ KIO, MNDA, MNSP၊ UWSAစသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများက အပြင်းအထန် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ လက်ရှိတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းငယ်အသီးသီးက နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့ (၂၃) ဖွဲ့ ကို ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့အဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းရန်ကန့်ကွက်သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များက ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃၃၈တွင် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားလုံးသည် တပ်မတော်၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင်ရှိသည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်းသက်ဆိုင်နေသည်ကို မကျေနပ်ကြပေ။ နယ်ခြားစောင့် တပ်ဖွဲ့အချို့၏ ခေါင်းဆောင်များသည် ယခုအခါ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကြသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားခဲ့သော တပ်ဖွဲ့များအပြင် မီးသတ်တပ်ဖွဲ့နှင့် စစ်မှုထမ်းဟောင်းအဖွဲ့တို့သည်လည်း တပ်မတော်၏အရံတပ်ဖွဲ့အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်တပ်မတော်သည် အမည်နာမ၊ လုပ်ငန်းသဘာဝ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ စသည်တို့ ကွဲပြားခြားနားပြီး အစဉ်အမြဲပြောင်းလဲနေသော အင်အားစုများနှင့် တပ်ဖွဲ့များအပေါ် ဩဇာအာဏာလွှမ်းမိုးလျက် ရှိသည်။

၄။ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီ

နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးတွင် တပ်မတော် ပါဝင်နိုင်ရန် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီဟူသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးပေးထားသည်။ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီအား တပ်မတော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့မှ အာဏာအရှိဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ၎င်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ ထိပါးခံရ၍ အရေးပေါ်အခြေအနေပေါ်ပေါက်လာပါက အာဏာသိမ်းယူနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အာဏာနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သော်လည်းကောင်း၊ အခြားဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်တွင်သော်လည်းကောင်း အတိအကျ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိရာ အမျိုးသား ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီနှင့်ပတ်သက်သော ဥပဒေတစ်ရပ်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်ကို ဖြန့်ဝေခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ထိုဥပဒေကြမ်းတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတအနေဖြင့် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် နေရာယူပြီး မဲခွဲရန် လိုအပ်မှသာ ဆုံးဖြတ်ပေးရန် အဆိုပြုချက်ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေကြမ်းဖြင့် ကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးတွင် သမ္မတ၏အာဏာကို လျှော့ချရန်၊ တပ်မတော်၏အင်အားကို တိုးမြှင့်ရန် အဆိုပြုနေသည်မှာ သိသာလှပါသည်။

ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီသည် တစ်ပတ်လျှင် သုံးကြိမ်အထိ ပုံမှန်အစည်းအဝေး ကျင်းပလေ့ရှိသော်လည်း NLD အစိုးရတက်ပြီးသည့် (၂၀၁၆) ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် NLD နှင့် တပ်မတော်ကြား ယုံကြည်မှုကင်းမဲ့ရာ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီအစည်းအဝေးများ ကျင်းပနိုင်ခြင်းမရှိတော့ပေ။ NLD က အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီသည် အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာ၍ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ကို အာဏာလွှဲအပ် မည်ကို စိုးရိမ်မကင်းဖြစ်နေရသည်။ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီက လှုပ်ရှားမှုများမရှိရာ တပ်မတော်အား နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်နိုင်ရန် လွှတ်တော်တွင် အဆိုများတင်သွင်းခဲ့ကြသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့် အခြားနိုင်ငံရေးပါတီ (၁၂) ခုတို့က ရခိုင်အရေးဆွေးနွေးနိုင်ရန် အမျိုးသား ကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီ အစည်းအဝေးကျင်းပပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ရခိုင်အမျိုးသားပါတီက ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် လုံခြုံရေးတိုးမြှင့်ပေးရန် တောင်းဆိုမှုကို တပ်မတော်က ထောက်ခံခဲ့ သော်လည်း NLD ကကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ မဲခွဲပြီးနောက် သိမ်ကြာမီ ဩဂုတ်လ (၂၅) ရက်နေ့တွင် ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ ရဲစခန်း (၃၀)ကျော်ကို ARSA က ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ထိုအဆိုတင်သွင်းသူများက အမျိုးသားကာကွယ်ရေး နှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီ အစည်းအဝေးကျင်းပပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ထပ်မံတောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။

၅။ အရေးပေါ်အခြေအနေများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကြေညာနိုင်သော အရေးပေါ်အခြေအနေများကို ဖော်ပြထားသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ထိပါးလာပါက အရေးပေါ်အခြေအနေ ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၀ (ဂ) အရ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် အရေးပေါ်အခြေအနေ ပေါ်ပေါက်လာပါက အာဏာသိမ်းယူနိုင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မသဲကွဲမှုများရှိနေပါသည်။ တပ်မတော်အား ထောက်ခံသူအချို့က ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် မည်သည့်အချိန်တွင်မဆို တရားဝင်အာဏာသိမ်းနိုင်သည်ဟုဆိုသော်လည်း ပုဒ်မ ၄၀ (ဂ) သည် အခြေခံမူတစ်ရပ်သာဖြစ်၍ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က အာဏာသိမ်းယူရန် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ဦးစွာ အခန်း (၁၁) ပါ အရေးပေါ်ကာလအခြေအနေများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာပြီးမှသာ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အား အာဏာသိမ်းရန် ဖိတ်ခေါ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မည်သည့်အခြေအနေတွင် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် အရေးပေါ်အာဏာကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းစသော မေးခွန်းများသည် ပဋိပက္ခများ အစဉ်ကြုံတွေ့နေရသော မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လွန်စွာအရေးပါလှသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးကာလမှစ၍ အစိုးရအား ဆန့်ကျင်သူများ၊ ကွန်မြူနစ်တပ်ဖွဲ့များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများစသည့်အင်အားစုများနှင့် အစိုးရကြား တိုက်ခိုက်မှုများစွာဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အစိုးရအဆက်ဆက်တို့သည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် ပါဝင်ခဲ့သလို ပဋိပက္ခရပ်စဲရေး နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တို့တွင် ပဋိပက္ခများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပြီး အခြားဒေသများတွင်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ မငြိမ်သက်မှုများဖြစ်ပေါ်တက်သည်။

အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်လာပါက လွန်စွာကျယ်ပြန့်လှပြီး အကန့်အသတ်နည်းပါးသော အရေးပေါ်အာဏာကို အလွဲသုံးစားလုပ်မည်ကို အများစုက စိုးရိမ်မှုများရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးအပ်သော အာဏာများသည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၄၄) စသော အခြားအုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပေါ်၌လည်း မူတည်နေသည်။ အရေးပေါ်အာဏာကျင့်သုံးခဲ့ပုံတို့ကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် တပ်မတော်ကြား ဆက်ဆံရေးမှာ NLD အစိုးရနှင့် တပ်မတော်ကြားဆက်ဆံရေးနှင့် များစွာကွဲပြားသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကြေညာခဲ့သောအရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့် တပ်မတော်တို့အကြား ယုံကြည်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ NLD အစိုးရမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း အပါအဝင် ဒေသန္တရပဋိပက္ခများ အကြီးအကျယ်ဖြစ်ပွားနေကာမူ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာရန် ဝန်လေးနေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

(က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အရေးပေါ်အာဏာများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အရေးပေါ်အာဏာများကို ကျယ်ပြန့်စွာဖော်ပြထားပြီး ၎င်းအာဏာများကို ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအား ထိပါးမှုနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးထားသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင်မူ အဆိုပါအာဏာများသည် အစိုးရ၏ သဘောထားပေါ် မူတည်နေသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အရေးပေါ်ကာလနှင့် သက်ဆိုင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ရှည်လျားလှပြီး အရေးပေါ်အခြေအနေ (၃) မျိုးဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအမျိုးအစား (၃) မျိုးစလုံးတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတထံတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာနိုင်သော အာဏာရှိသော်လည်း အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ နှင့် ဦးစွာတိုင်ပင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီသည် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာရန် သင့်မသင့်ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အာဏာရှိနေသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင် (၁၁)ဦးတွင် တပ်မတော်သားက ထက်ဝက်ကျော် ပါဝင်နေပါသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစတင် အာဏာတည်ပြီးနောက် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာသောအာဏာကို (၃) ကြိမ် ကျင့်သုံးခဲ့ဖူးသည်။

ပထမအမျိုးအစား အရေးပေါ်အခြေအနေမှာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေတစ်ခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း မရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတော် အစိတ်အပိုင်း အစိုးရ၏ အာဏာများ ကို ကျော်လွှား၍ ထိုအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့်ဥပဒေအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် မည်သည့်အခွင့်အရေးကိုမဆို ရပ်ဆိုင်းနိုင်သောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် အာမခံချက်များ

ပေးခြင်းမရှိပါ။ အရေးပေါ်ကာလတွင်း ရှေ့တော်သွင်းစာချွန်တော်အပါအဝင် စာချွန်တော်များအားလုံးကို ရပ်ဆိုင်းပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် အရေးပေါ်ကာလကို သတ်မှတ်ရန်လိုအပ်သည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာပြီး ရက်ပေါင်း (၆၀)အတွင်း လွှတ်တော်၏အတည်ပြုချက်ရယူရန် လိုအပ်သောကြောင့် အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ်၏ မူလကာလကို ရက်ပေါင်း (၆၀)အဖြစ် မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဤအရေးပေါ်အခြေအနေတွင် ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ရပ်များကို အခြေခံ၍ တရားဆွဲဆိုခြင်းအား ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ ဤပထမအမျိုး အစား အရေးပေါ်ကာလအခြေအနေကို အသုံးပြုခြင်းမရှိသေးပါ။

ဒုတိယအမျိုးအစားအရေးပေါ်ကာလအခြေအနေမှာ ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ထိပါးအန္တရာယ်ပြုမည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်သည်။ ဤအရေးပေါ်အခြေအနေ၏ ပထမအဆင့်တွင် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးကို ကူညီရန် တပ်မတော်အား အကူအညီတောင်းဆိုခြင်းဖြစ်ရာ တပ်မတော်နှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဒုတိယအဆင့်တွင်မူ အခြေအနေဆိုးရွားလာပါက နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် စစ်အုပ်ချုပ်မှုအမိန့်တစ်ရပ် ထုတ်ပြန်နိုင်ရာ တပ်မတော်က ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို အပြည့်အဝရယူနိုင်ပါသည်။ ပထမအမျိုးအစားအရေးပေါ်အခြေအနေကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက လူ့အခွင့်အရေးများကို အချိန်ကာလသတ်မှတ်၍ အကန့်အသတ်ပြုနိုင်ပါသည်။ ဤဒုတိယအမျိုးအစား အရေးပေါ်အခြေအနေကို ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် အခြားဒေသများရှိ ပဋိပက္ခများတွင်အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ရိုဟင်ဂျာအရေးအခင်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ဤဒုတိယအမျိုးအစားအရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခဲ့သည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့် ရခိုင်နိုင်ငံရေးပါတီများက ထိုအရေးပေါ်အခြေအနေ သက်တမ်းတိုးမြှင့်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ (၂၀၁၃) ခုနှစ်၊ မတ်လတွင်လည်း မိတ္ထီလာမြို့၌ ဤဒုတိယအမျိုးအစား အရေးပေါ် အခြေအနေကို ကြေညာခဲ့သည်။ မေလရောက်သောအခါ နိုင်ငံတော်သမ္မတကိုယ်စား သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနက အရေးပေါ် အခြေအနေအား သက်တမ်းတိုးမြှင့်ရန်အဆိုကို လွှတ်တော်၌တင်သွင်းခဲ့ရာ လွှတ်တော်က အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် တရုတ်ပြည်နှင့် နယ်နမိတ်ခြင်းထိစပ်နေသည့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းရှိ ကိုးကန့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ တွင် ဤဒုတိယအမျိုးအစား အရေးပေါ်အခြေ အနေကို ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းများကို အစိုးရကလိုအပ်သည်ဟုယူဆသော်လည်း ထိုအရေးပေါ်အခြေအနေအကျိုးသက်ရောက်ရာဒေသတွင် နေထိုင်သော လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများ သဘောတူချင်မှတူလိမ့်မည်။

တတိယအမျိုးအစားအရေးပေါ်အခြေအနေမှာ တိုင်းပြည်အချုပ်အခြာအာဏာကိုထိပါးသော အန္တရာယ်ပြုမည့်အမျိုး အစား ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအခြေအနေတွင် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အား အာဏာတိုက်ရိုက်ပေးအပ်ထားပြီး ၎င်းက ထိန်းချုပ်ခွင့်အပြည့်အဝ ရရှိထားပါသည်။ လွှတ်တော်ကို ရပ်ဆိုင်းနိုင်ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးကို လည်း တာဝန်မှ ရပ်ဆိုင်းနိုင်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် ပထမနှင့်ဒုတိယအမျိုးအစား အရေးပေါ်အခြေအနေတို့နှင့် မတူညီသော အချက်မှာ အခွင့်အရေးရပ်ဆိုင်းခြင်းကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ကြေညာခြင်းမဟုတ်ဘဲ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ကြေညာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤတတိယအမျိုးအစားအရေးပေါ်အခြေအနေမှာ အဆိုးဆုံးသောအရေးပေါ်အခြေအနေမျိုးဖြစ်ပြီး ကာလအား ဖြင့် အလိုအလျှောက် တစ်နှစ်တာ ကြာမြင့်ပါသည်။ ဤတတိယအမျိုးအစားအရေးပေါ်အခြေအနေ ယနေ့ချိန်ထိ မပေါ်ပေါက် သေးပါ။

ထိုအမျိုးအစားသုံးမျိုးရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အရေးပေါ်အခြေအနေများအပြင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၄၄ အရေးပေါ်အခြေအနေလည်းရှိသေးသည်။ ၎င်းအရေးပေါ်အခြေအနေတွင် တပ်မတော်သည် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနမှတစ်ဆင့် တရားရုံး၊ လွှတ်တော်နှင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတတို့၏ သဘောတူညီမှုရယူရန် မလိုအပ်ဘဲ အရေးပေါ် အခြေအနေကြေညာနိုင်သည်။

(ခ) အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန

ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးကို ထိပါးသော အခြေအနေပေါ်ပေါက်လာပါက တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့်ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။ ယင်းလုပ်ထုံးမှာ တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ပြီး ယာယီ အတွက်သာဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးတစ်ဦးက လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအား လူ့အသက်အန္တရာယ်ကို ထိခိုက်နိုင်သော သို့မဟုတ် ရပ်ရွာ

အေးချမ်းသာယာရေးကို ထိပါးနိုင်သော အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ရန် အပြုအမူတစ်ရပ်အား မပြုလုပ်ရန်တားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြုလုပ်ရန်အမိန့်ပေးခြင်းစသည့်ဖြင့်အမိန့်များကို လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးဦးကိုဖြစ်စေ၊ ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးကိုဖြစ်စေ အမိန့်ပေး နိုင်သည်။ တရားသူကြီးက ၎င်းအမိန့်ချမှည့်သူအား ရှင်းလင်းတင်ပြရန် အခွင့်အရေးပေးရမည်ဖြစ် သည်။ ထိုပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့်မှာ သာမန်အားဖြင့် ရက် (၆၀)သာ ကြာမြင့်ပါသည်။ သို့သော်လည်း လူ့အသက်အန္တရာယ်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို အန္တရာယ် ဖြစ်ပေါ်စေသောအခြေအနေတွင်လည်းကောင်း၊ ဆူပူသောင်းကျန်းမှု၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားမှုများဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော အခြေအနေတွင် သော်လည်းကောင်း နိုင်ငံတော်သမ္မတက ရက် (၆၀) ထက်ကျော်လွန်၍ သက်တမ်း တိုးမြှင့်နိုင်သည်။ ဤအာဏာကို ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီခေတ်မှစတင်၍ စစ်အစိုးရလက်ထက်အထိ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များက ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုခဲ့သည်။ ပုဒ်မ (၁၄၄) အမိန့်ကို (၁၉၇၄) ခုနှစ် ကျောင်းသားများအရေးအခင်း၊ (၁၉၈၈) ခုနှစ် ဒီမိုကရေစီ ဆန္ဒပြမှုများနှင့် (၂၀၀၇) ခုနှစ် ရွှေဝါရောင် တော်လှန်ရေးစသည်တို့တွင် အသီးသီး ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

(၂၀၁၁) ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ပုဒ်မ ၁၄၄အမိန့်ကို အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနက ထုတ်ပြန်ပါသည်။ အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနကို နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကောင်စီက ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဌာနသည် တိုင်းပြည်နှင့်အစိုးရစီမံခန့်ခွဲရေး၏ကျောထောက်နောက်ခံဖြစ်ပြီး ဦးနေဝင်းလက်ထက်ရှိ လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီများအပေါ် အခြေခံထားပါသည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့များအတွင်း အရေးပါအရာရောက်သည့်နေရာရရှိလာပြီး (၂၀၁၈) ခုနှစ်ထိ ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ရှိခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီးကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ရွေးချယ်သောကြောင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှာ တပ်မတော်နှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်နေခဲ့သည်။ NLD အစိုးရသည် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနအား ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ဝန်ကြီးဌာန အောက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သော်လည်း အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနမှာ တပ်မတော်၏ ဩဇာအာဏာလွှမ်းမိုးမှုက လုံးဝလွတ်မြောက်နိုင်မည် ဟုတ်မဟုတ်ကို ဆက်လက်စောင့်ကြည့် ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အထွေထွေအုပ်ချုပ်မှုဦးစီးဌာန၏ တာဝန်နှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် ကျယ်ပြန့်လှပြီး ဥပဒေအကောင်အထည် ဖော်ရေး၊ လိုင်စင်နှင့် ခွင့်ပြုမိန့်များထုတ်ပေးခြင်း၊ မြေမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ အခွန်အခနှင့် အခြားဒေသန္တရ စီမံခန့်ခွဲမှုကိစ္စရပ်များတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် တရားရုံးများအပါအဝင် အစိုးရဌာနများအားလုံးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းစသည်တို့ပါဝင်သည်။ အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနရုံးအချို့သည် တရားရုံးများအနီးတွင် တည်ရှိပြီး တရားစီရင်ရေးအာဏာအချို့ရှိသည်ဟု ယူဆရလောက် သည်။

အဆိုပါ တရားစီရင်ရေးအာဏာကျင့်သုံးခြင်းကို ညမထွက်ရအမိန့်နှင့် အသွားအလာကန့်သတ်မိန့်တို့အား ပုဒ်မ ၁၄၄ အရ ထုတ်ပြန်ရာတွင် အသုံးပြုပြီး (၂၀၁၂) ခုနှစ်မှစတင်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သော အစွလားဘာသာဝင်များနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ အကြားဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အဓိကရုဏ်းများတွင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၏ လုပ်ရပ်များအားတွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ် မေလနှင့် အောက်တိုဘာလများကြားတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၌ အစွလားဘာသာဝင်များအား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များက ခိုက်ရန်ပြုခဲ့ရာ လူ့အသက်များစွာဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီး ထိုခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများလည်းဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာများ လူဦးရေသောင်းချီ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်ခဲ့ရပြီး လူဦးရေ ရာကျော်သေဆုံးခဲ့သည်။ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနက မောင်းတော၊ ဘူးသီးတောင်နှင့် စစ်တွေမြို့များတွင် ပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး အထူးသဖြင့် ဗလီစသောနေရာများ၌ လူစုဝေးခြင်းကို တားမြစ်ခဲ့သည်။ အလားတူ (၂၀၁၃)ခုနှစ်တွင် မြစ်ကြီးနား၊ မအူပင်၊ လားရှိုး၊ ဥက္ကံ၊ သံတွဲအရပ်များ၌ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အစွလားဘာသာဝင်များ အတိုက်ခိုက်ခံခဲ့ရသောဖြစ်ရပ်များကို တုံ့ပြန်ရန်လည်း အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနက ပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် (၂၀၁၄)ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့၌လည်းကောင်း၊ (၂၀၁၅) ခုနှစ်တွင် ကိုးကန့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်ရဒေသ၌လည်းကောင်း၊ (၂၀၁၆ - ၂၀၁၇)ခုနှစ် ကာလများတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် အကြမ်းဖက်သမားများ တိုက်ခိုက်မှုကို ကာကွယ်ရန်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများက ပုဒ်မ ၁၄၄ကို အကြိမ်ကြိမ်အသုံးပြုခဲ့ကြသည်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျယ်ပြန့်စွာကျင့်သုံးနိုင်ခဲ့သော်လည်း လွတ်လပ်မှုနှင့် အခြားအခွင့်အရေးများကို အကန့်အသတ်ဖြစ် စေပါသည်။ ပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့်များမှာ မြို့နယ်အဆင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် တပ်မတော်က ထိန်းချုပ်ထားပြီး ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအထိကျယ်ပြန့်သော အာဏာစက်ကွင်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ပင်ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အရေးပေါ်ကာလအာဏာများ အသုံးပြုခြင်းမှာ တပ်မတော်အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား ကျယ်ပြန့်လာခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်နေပါသည်။ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် မိမိကိုယ်ကို တရားစီရင်ရေးအာဏာများ ပေးအပ်ကျင့်သုံးနေရာ တရားရုံးများကို ကျော်လွှားနေသလိုဖြစ်နေသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အရေးပေါ် အခြေအနေကြေညာရန် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၄၄ ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဦးစွာပြည့်မီရန် လိုအပ်နေသလိုဖြစ်နေရာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေကို အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည့်အပြင်၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အရေးပေါ်အခြေအနေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကျင့်သုံးခြင်းနှင့်လည်း ဆက်စပ်နိုင်သည်။ ပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့်များကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မပေါ်ပေါက်မီကပင်စတင်၍ ယနေ့ထိတိုင် တပ်မတော်က ကျယ်ပြန့်စွာအသုံးပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် တပ်မတော် သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုသာ အားကိုးခြင်းမဟုတ်ဘဲ အခြားနည်းလမ်းမှပေါ်ပေါက်နေသော အာဏာများကိုလည်း လက်မလွှတ်ရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဩဇာအာဏာကို စိန်ခေါ်နေသလို ဖြစ်နေပါသည်။

၆။ လွှတ်တော်ရှိတပ်မတော်၏ အစောင့်များ

လွှတ်တော်၏ရပ်တည်နိုင်မှုသည် တပ်မတော်ကို မှီခိုနေရသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် ပါဝင်သည်ဟုဖော်ပြထားသည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်သူ့ကရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က သာ ရွေးချယ်သောကြောင့် နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတွင် တပ်မတော်သည် ဦးဆောင်သောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေခြင်းကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးအား ကြပ်မတ်ခြင်း၊ တိုင်ကြားမှုများကို လက်ခံဆောင်ရွက် ခြင်းစသည့်လုပ်ငန်းရပ်များတွင်လည်း တပ်မတော်ပါဝင်နေပါသည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တို့အကြား ဆက်ဆံရေးမှာ ရှုပ်ထွေးလှသည်။ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ အစိုးရလက်ထက် တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်နှင့် တပ်မတော်ကြား နားလည်မှုရှိခဲ့သော်လည်း သမ္မတဦးသိန်းစိန်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌဦးရွှေမန်းတို့အကြားတွင်မူ တင်းမာမှုများရှိခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ အတွင်းမညီညွတ်မှုတို့ ကြောင့် တပ်မတော်သား လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့် အမြဲလက်တွဲခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ (၂၀၁၆) ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် တပ်မတော်သည် NLD အစိုးရအတွက် အတိုက်အခံအင်အားစုတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်။

တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အဓိကတာဝန်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်နှင့် နိုင်ငံရေးအစိုးရ စနစ်တို့ကို စောင့်ကြည့်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့စောင့်ကြည့်သော အခန်းကဏ္ဍမှာ နောက်မှနေ၍ ထိုင်စောင့်ကြည့်နေခြင်းမဟုတ်ဘဲ လွှတ်တော်လုပ်ငန်းများအားလုံးတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ တပ်မတော်သည် ယနေ့ထိတိုင် ဤစစ်တပ် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ သဘောတရားကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းနေပါသည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဆန့်ကျင်ရေးကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အရပ်သားအစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် တပ်မတော်ကြား နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုကို တိုင်းတာ လေ့လာနိုင်သည်။

တပ်မတော်သည် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ပါဝင်ရာ၌ ပါတီနိုင်ငံရေးနှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးတို့ ကွာခြားကြောင်း၊ တပ်မတော်သည် ပါတီနိုင်ငံရေးတွင် မပါဝင်နိုင်ကြောင်း၊ တပ်မတော်သားများသည် နိုင်ငံရေးပါတီ ထူထောင်နိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း စသည် အကြောင်းပြချက်များပေးထားသည်။ တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းခြင်းမရှိသော်လည်း ပြည်ထောင် စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီမှာ တပ်မတော်အား အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံရေးပါတီသဖွယ် တည်ရှိ နေပါသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံရေးသမိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ မစည်းရုံးမှုကြောင့် ၎င်းတို့အား တိုင်းပြည်စည်းလုံးညီညွတ် မှုကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် မယုံကြည်သင့်ကြောင်း၊ တပ်မတော်ကသာလျှင် ပါတီနိုင်ငံရေးကို ကျော်လွန်ပြီး တိုင်းပြည်နယ်နိ မိတ်နှင့် အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိန်းသိမ်းရန် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်နေရကြောင်း ပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ တပ်မတော်က တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် အရပ်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်မတူညီသော အခန်းကဏ္ဍ တစ်ရပ် ဖန်တီးထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အရေးပါသော တရားသူကြီးများ နှင့်

အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးများသို့ ခန့်အပ်ခံရသူများအား ပါတီနိုင်ငံရေး ကင်းရှင်းရန် လိုအပ်ချက်ပါဝင်သည်။ တပ်မတော်အနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အကြားတွင်လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့ အကြားတွင်လည်းကောင်း အာဏာပိုင်ခြားခြင်းကို ထောက်ခံသော်လည်း တပ်မတော်နှင့်အစိုးရမဏ္ဍိုင်များကြား ပိုင်းခြားမှုကိုမူ ဆန့်ကျင်ပါသည်။

လွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်နေသောကြောင့် တပ်မတော်သည် ဥပဒေပြုရေး ကိစ္စရပ်များတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်နိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီကို လုံးလုံးလျားလျားအားကိုးရန် မလိုအပ်ပေ။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် အရပ်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနည်းတူ အထူးခံစားခွင့်များ နှင့် ဥပဒေအကာအကွယ်များ အပြည့်အဝရရှိသော်လည်း တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းစသော တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ် များမှာမူ ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များနှင့်သာသက်ဆိုင်ပြီး တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မသက်ဆိုင်ပါ။ တပ်မတော်သည် တပ်မတော်အရာရှိများကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာတွင် အချိန်ကာလအကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ခန့်အပ်လေ့ရှိပြီး အပြောင်းအလဲများ မကြာခဏပြုလုပ်သောကြောင့် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် NLD ပါတီနှင့်လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီများနှင့်လည်းကောင်း မိတ်ဖွဲ့ရန် အခွင့်အလမ်းသိပ်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် NLD က တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သော တပ်မတော်သားများအား လွှတ်တော် သက်တမ်းဖြစ်သော (၅) နှစ်ကာလပတ်လုံး တာဝန်ထမ်းဆောင်စေသင့်ကြောင်း၊ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အား မကြာခဏ အပြောင်းအလဲမလုပ်သင့်ကြောင်း တင်ပြခဲ့ဖူးသည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်၏ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းကို တပ်မတော်က ရယူထားသော်လည်း တပ်မတော်က ဥပဒေပြုရေး အဆိုများကို တားမြစ်နိုင်ခြင်းမရှိပါ။ သို့သော်လည်း တပ်မတော်သားများအား လွှတ်တော်များတွင် စနစ်တကျ သီးသန့်နေရာပေးထားခြင်းကြောင့် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသား လွှတ်တော်တို့နည်းတူ သမ္မတနှင့်ဒုတိယသမ္မတ နှစ်ဦးတို့အား ရွေးချယ်ရာတွင် အမည်စာရင်းတင်သွင်းခွင့် ရရှိထားသည်။ ထို့ကြောင့် တပ်မတော်အနေဖြင့် အနည်းဆုံး ဒုတိယသမ္မတ တစ်ဦးကို ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ရန် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး၏ (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းကျော်လိုအပ်ရာ တပ်မတော်ထံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းကို ငြင်းဆိုနိုင်သော ဗီတိုအာဏာရှိသည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအပြင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များတွင် အငြိမ်းစားတပ်မတော်သားများစွာပါဝင်နေရာ ၎င်းတို့အား အရပ်သားဝတ်စုံဝတ်ဆင်ထားသော တပ်မတော်သားများသာဖြစ်သည်ဟု အချို့ကမြင်ပါသည်။ NLD အစိုးရ လက်ထက်တွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၏ပါတီဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဘက်က မကြာခဏရပ်တည်ပေးလျက်ရှိရာ အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများက ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေး နှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီအား တပ်မတော်ကို ကိုယ်စားပြုသောနိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ် မှတ်ယူကြသည်။

တပ်မတော်က လွှတ်တော်များအား စောင့်ကြည့်နေခြင်းမှာ နောက်မှနေ၍စောင့်ကြည့်နေခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခြင်းဖြင့် စောင့်ကြည့်နေခြင်းဖြစ်သည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တပ်မတော်ကခန့်အပ်သော ဝန်ကြီးများသည် လွှတ်တော်တွင် အဆိုများ မကြာခဏတင်သွင်းကြသည်။ ထင်ရှားသောသာမက တစ်ခုမှာ (၂၀၁၆) ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော တိုက်ပွဲဖြင့် သက်ဆိုင်နေသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၂၀) ရက်နေ့တွင် ကချင်၊ တအာင်း၊ ခေါ် ပလောင်၊ ရခိုင်နှင့် ကိုးကန့်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သော မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ် အဖွဲ့သည် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် တပ်မတော်စခန်းများကိုတိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ဒီဇင်ဘာလ (၃) ရက်နေ့တွင် တပ်မတော်ကခန့်အပ်သော ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးက မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့အား အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ကြေညာပေးရန် ပြည်သူ့ လွှတ်တော်တွင် အဆိုတစ်ရပ် တင်သွင်းခဲ့သည်။ ၎င်းအဆိုသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် မအောင်မြင်ခဲ့ရာ ရှမ်းပြည်နယ် လွှတ်တော်ရှိ တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များက ၎င်းအဆိုကို ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် ထပ်မံတင်သွင်း ခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၏ ထောက်ခံမှုကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် ထောက်ခံမဲ (၆၁) မဲ၊ ကန့်ကွက်မဲ (၄၅) မဲဖြင့် အဆိုအောင်မြင်ခဲ့သော်လည်း ထိုအဆိုနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများစွာရှိခဲ့သည်။ မြောက်ပိုင်း

မဟာမိတ်အဖွဲ့ပါ အဖွဲ့အစည်းများကို အကြမ်းဖက်အဖွဲ့ အစည်းများဟု ခေါ်ယူသတ်မှတ်လေ့မရှိဘဲ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ်သာ ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိကြသည်။ အကြမ်းဖက်တိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေတွင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ကြေညာရန်အာဏာကို အကြမ်းဖက်တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီကိုသာ ပေးအပ်ထားပြီး ပြည်နယ်လွှတ်တော်များသို့ ပေးအပ် ထားခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် တပ်မတော်သည် ၎င်း၏ အကျိုးစီးပွားဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်နက်အင်အားကိုသာ အသုံးပြုခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကိုလည်း အသုံးပြု နေကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာဥပဒေအား အတည်ပြု ခြင်းစသော NLD အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို တပ်မတော်က တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်၍ လွှတ်တော်က တပ်မတော်အား ဖယ်ရှား ခြင်း၊ လွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍအား လျော့ချခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုက ဆွေးနွေးနိုင်သော အလားအလာနည်းပါးလှပါသည်။

၇။ စစ်ခုံရုံး

စစ်တပ်ခုံရုံးသည် သီးခြားလွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်နေပြီး တပ်မတော်သား များအပေါ် စီရင်ပိုင်ခွင့်အပြည့်အဝရှိသည်။ စစ်ခုံရုံးကို တပ်မတော်အက်ဥပဒေနှင့်သက်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း ဥပဒေများဖြင့် တည်ထောင်ထားပြီး စစ်ခုံရုံးအရာရှိများသည် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ စစ်ဥပဒေရုံးမှ အရာရှိများဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ တပ်မတော်သားများကို စစ်ခုံရုံးတွင်မဟုတ်ဘဲ အရပ်တရားရုံးများတွင်လည်း တရားဆွဲဆိုမှုများရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၄)ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်၌ ပြန်ပေးဆွဲမှုနှင့် မုဒိန်းမှုတို့ဖြင့် စွပ်စွဲခံခဲ့ရသော တပ်မတော်သားတစ်ဦးကို အရပ်တရားရုံးတွင် စီရင်ရန် လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခဲ့ဖူးသည့်သာဓကဖြင့် စစ်ခုံရုံးသည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေကို ချိုးဖောက်မှုဖြင့် စွပ်စွဲခံရသောတပ်မတော်သားကို အရပ်တရားရုံးသို့ လွှဲအပ်နိုင်သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ ရွာသား (၅)ဦးသတ်ဖြတ်ခံရခြင်းအမှုတွင် စွပ်စွဲခံရသူများဖြစ်သော တပ်မတော်သား (၇) ဦးကို စစ်ခုံရုံးက ပြစ်မှု ထင်ရှားသည်ဟုဆိုပြီး စီရင်ချက်ချခဲ့သည်။ စစ်ခုံရုံးတွင် ကြားနာသောအမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက သတင်းအချက်အလက်များရယူရန် ကြိုးပမ်းမှုများရှိသော်လည်း အောင်မြင်မှု မရှိခဲ့ ပေ။ (၂၀၁၈)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် စစ်တရားရုံးက တပ်မတော်သား (၆) ဦးအား ကချင်ပြည်နယ်တွင် လူ (၃) ဦးအား သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ လူသတ်မှုဖြင့် ထောင်ဒဏ် (၁၀) နှစ်စီ စီရင်ချက်ချမှတ်ခဲ့သည်။ တစ်ဖန် (၂၀၁၈) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် တပ်မတော်သား (၇) ဦးအား ရခိုင် ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ရိုဟင်ဂျာ (၁၀)ဦး သတ်ဖြတ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ စီရင်ချက်ချမှတ်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ်တွင် NLD က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်၍ စစ်ခုံရုံးအား ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်အောက်တွင် ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းရန် အကြံပြုခဲ့သော် လည်း လွှတ်တော်သို့တင်သွင်းခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း ဥပဒေကြမ်းတွင်မူ ၎င်းအဆို ပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ စစ်ခုံရုံး၌ ချမှတ်ထားသည့်အမိန့် တစ်ရပ်ကို အရပ်တရားရုံးသို့ အယူခံဝင်ခွင့်မရှိပါ။

၈။ နိဂုံး

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လည်ပတ်မှုသည် တပ်မတော်က မိမိ၏ အနာဂတ်အခန်းကဏ္ဍအတွက် အာဏာရယူ ထားမှု အပေါ်မူတည်နေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအား ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း သည် မြန်မာပြည်သူလူထုအား ယခင်စစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုကာလကို သတိပေးနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုမှုများသည် တစ်ချိန်က တပ်မတော်၏ဆောင်ပုဒ်များသာ ဖြစ်သော်လည်း ယခုအခါတွင်မူ ဥပဒေပညာသင်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများသည် စစ်ဥပဒေဘာသာရပ်အား မဖြစ်မနေသင်ယူရခြင်း အကြောင်းအရာအသွင်ဖြင့် မြန်မာ့လူ့ဘောင်အသိုင်းအဝိုင်း၏ အခြားနယ် ပယ်အသီးအသီးတွင် သွတ်သွင်းခံလာရပါသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအပေါ် သစ္စာရှိရန် လိုအပ်မှုမှာ ယခင်စစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု နှင့် ယခုမျက်မှောက်စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တို့ကို ချိတ်ဆက်ပေးနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် သည် စစ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ အဓိကကျသောနေရာတွင် ရှိပြီး ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအား မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်နေသူဖြစ်သည်။

(၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များမှ (၂၀၀၀) ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်း တပ်မတော်အင်အားကြီးမားလာခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တပ်မတော်နှင့်ပတ်သက်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန် အခြေအနေတစ်ရပ် ဖန်တီးခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ အငြိမ်းစားတပ်မတော်အရာရှိများစွာတို့သည် အရပ်သားအစိုးရ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်နေကြရာ စစ်တပ်အာဏာနှင့် အရပ်သားအာဏာကို ခွဲခြားရန် ခက်ခဲသွားစေသည်။ တပ်မတော်သည် ဗမာလူမျိုးများဖြင့် အဓိကဖွဲ့စည်းထားသော ထိပ်သီးအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် တပ်မတော်နှင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီတို့အကြား အမြဲညီညွတ်မှု မရှိခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တပ်မတော်၏စည်းလုံးညီညွတ်မှုတွင် အက်ကြောင်းများ ပေါ်ပေါက်နေကြောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ တပ်မတော်ဟူသည်မှာ အင်အားစုတစ်ရပ်တည်းသာဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ တပ်မတော်တွင် နယ်ခြားစောင့်တပ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အသိအမှတ်ပြုထားသော အခြားအင်အားစုများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင်ရှိရာ တပ်မတော်နှင့်ဆက်နွယ်နေပါသည်။ လွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များသည် အရပ်သားရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်များကို တက်ကြွစွာစောင့်ကြည့် ကြပ်မတ်နေခြင်းမှာ NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် ပိုမိုသိသာထင်ရှားလာပါသည်။ တပ်မတော်အရာရှိများသည် နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရုံးကို ဖန်တီးခြင်းကိစ္စရပ်၌ ကန့်ကွက်ခဲ့သည့်လုပ်ရပ်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးတင်းမာမှုများကို တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။

အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီသည် အရေးပေါ်အခြေအနေအပါအဝင် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးအတွက် အလွန်အရေးပါသောအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကြေညာခြင်း မရှိစေကာမူ တပ်မတော်က အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် အဆိုပါဌာနက ကျင့်သုံးနိုင်သော ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၄၄ အာဏာများတို့မှတစ်ဆင့် အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမှာ တပ်မတော်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ သွယ်ဝိုက်သော အားသာချက်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲဆွေးနွေးတင်ပြမည့် အခန်းများတွင် တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုတွင် ဦးဆောင်သောအခန်းကဏ္ဍကို သမရိုးကျနည်းလမ်းများဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အခြားနည်းလမ်းများဖြင့်ဖြစ်စေ အားဖြည့်ပေးနေပုံများကို ဖော်ပြသွားပါမည်။

အခန်း (၄)။ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းစနစ်နှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်လှုပ်ရှားမှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

နိုင်ငံရေး ပါဝင်လှုပ်ရှားမှု၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်၊ ရွေးကောက်ပွဲ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲ အငြင်းပွားမှုများ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်

စစ်အစိုးရသည် တစ်ပါတီအုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ကျင့်သုံးခဲ့ပြီးသည့်နောက် (၂၀၁၀)ခုနှစ်တွင် ပါတီစုံ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရန်စီစဉ်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရင်ဆိုင်နေရသော အဓိကပြဿနာတစ်ရပ်မှာ ၎င်းတွင် ပါဝင်သော ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းစနစ်ကို အများက လက်ခံနိုင်ရန် ခက်ခဲနေခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ အခန်း နှစ်ခန်းပါရှိသည်။ အခန်း (၉)တွင် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အခန်း (၁၀)တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများအားလည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့်ပတ်သက်သော ဥပဒေတစ်ရပ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ပါဝင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လွှတ်တော်များရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် အချိန်ကာလကို အချိုးညီစွာသတ်မှတ်ထားပြီး ငါးနှစ်လျှင် တစ်ကြိမ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအဆင့်တွင် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပ ရန်

စီစဉ်ထားပါသည်။ နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ်ကျော်အတွင်း ပထမဆုံးအကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲကို (၂၀၁၀) ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲသည် လွတ်လပ်မှုနှင့်မျှတမှု အပြည့်အဝမရှိခဲ့ဟု ဝေဖန်မှုများရှိခဲ့သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ကျင်းပခဲ့သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များတွင် မသမာမှုများရှိခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲမှုများရှိခဲ့သည်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီခေတ်နှင့် (၁၉၉၀)ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို အသိအမှတ်မပြုခဲ့သည့် ကာလ တို့၌ နိုင်ငံရေးပါတီများအား နှစ်ပေါင်းများစွာ ကန့်သတ်ခဲ့ရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပါတီစုံစနစ်ကို ပြန်လည် ဖော်ဆောင်ပေးခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဒီမိုကရေစီအား စည်းကမ်းပြည့်ဝသော၊ စစ်မှန်သောစသည့် စကားလုံးများဖြင့် ဝိသေသပြုထားရုံဖြင့် ဒီမိုကရေစီ အပြည့်အဝရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ လွှတ်တော်များတွင် တပ်မတော်သားများလည်း ပါဝင်နေရာယူထားသောကြောင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားသော လွှတ်တော်ဟုဆိုနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ဤအခန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များက ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဖော်ပြသွားမည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရသော် တစ်ပါတီစနစ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ စစ်အုပ်ချုပ်မှုတို့အောက်မှ လွတ်မြောက်စေခဲ့ပြီး ယှဉ်ပြိုင်မှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ပြန်လည်ရပ်တည် ခွင့်ပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးပါတီများအား နိုင်ငံတော်နှင့် စည်းကမ်းပြည့်ဝသောဒီမိုကရေစီတို့အပေါ် သစ္စာရှိရန် သတ်မှတ်ထားသောကြောင့် နိုင်ငံရေးပါတီလှုပ်ရှားမှုများအတွက် အကန့်အသတ်များ ဖန်တီးထားပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့်ပတ်သက်၍ အကြောင်းအရာနှစ်ခုအား ဆုံးဖြတ်ခဲ့ဖူးသည်။ ပထမ အကြောင်းအရာမှာ နိုင်ငံသားဖြစ်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး မည်သူကမဲပေးခွင့်ရှိပြီး မည်သူကရွေးချယ်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု သော ပြဿနာများပင်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအကြောင်းအရာမှာ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိဟူသော ပြဿနာပင်ဖြစ်သည်။ ဤအခန်းတွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်းတို့ကိုလည်း တင်ပြသွားပါမည်။ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ထူးခြားသော လက္ခဏာတစ်ရပ်မှာ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အား တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းပေးရန် မဲဆန္ဒရှင် များ၏ အနည်းဆုံး တစ်ရာခိုင်နှုန်းက တင်သွင်းသော တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်ကို နိုင်ငံရေးအမြင်မတူသူများအား ဖိနှိပ်ရာတွင် အလွဲသုံးစားပြုလုပ်နိုင်သည်။

၁။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင် လှုပ်ရှားမှုများအား ပုံစံအရဖြစ်စေ၊ ဖြစ်စဉ်အရဖြစ်စေ ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ယခင်က နိုင်ငံရေးပါဝင်လှုပ်ရှားမှုများကို များစွာ ကန့်သတ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရ အာဏာကျပြီးနောက်ပိုင်းတွင် တပ်မတော်က လွှတ်တော်အသစ်တစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းရန် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပပေးမည်ဟု ကတိပြုခဲ့သည်။ (၁၉၉၀) ခုနှစ်၊ မေလတွင် ကျင်းပခဲ့သည့်ရွေးကောက်ပွဲကို NLDက အပြတ်အသတ်အနိုင်ရခဲ့သော်လည်း ဇူလိုင်လ (၂၇) ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ်ခင်ညွန့်က လွှတ်တော်တစ်ရပ် မဖွဲ့စည်းပေးဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲရန်အတွက် အမျိုးသားညီလာခံကိုတည်ထောင်ရန်သာ ကြေညာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းပေးရန် ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး လွှတ်တော်မဖွဲ့စည်းမီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် အချိန်ကာလအားဖြင့် (၅) နှစ်မှ (၁၀) နှစ်အထိ ကြာမြင့်နိုင်မည်ဟု သတိပေးပြောကြားခဲ့သည်။ NLD ကမူ လွှတ်တော်ကို စက်တင်ဘာလမတိုင်မီ အပြီးဖွဲ့စည်း ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း ထိုတောင်းဆိုမှုကို တပ်မတော်ကလျစ်လျူရှုခဲ့သည့်အပြင် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိသူ

အချို့ကို ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ (၁၉၉၀) ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို (၂၀၁၁) ခုနှစ်မတိုင်မီကာလများတွင် အသိအမှတ်ပြုခဲ့ခြင်းကြောင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် (၁၉၉၀) ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို အသိအမှတ်ပြုဖော်ပြထားခြင်းမပြုပါ။

ဤသမိုင်းကြောင်းများကြောင့် နိုင်ငံရေးပါတီအချို့နှင့် ၎င်းတို့၏ခေါင်းဆောင်များသည် (၂၀၁၀) နှင့် (၂၀၁၅) ခုနှစ်တို့ တွင် ကျင်းပခဲ့သောရွေးကောက်ပွဲများကို သံသယဝင်ခဲ့ကြသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များကို (၅)နှစ် တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပြီး အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပခြင်းကို ဥပဒေများဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်ကို ကိုယ်စားပြုသော မဲဆန္ဒနယ်တွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ကြပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများမှာမူ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုစီ ကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ် (၁၂) ဦးအတွက် လျာထားသောနေရာတစ်နေရာအတွက် ယှဉ်ပြိုင်ကြရသည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီများအား ဥပဒေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် သော်လည်းကောင်း အနီးကပ်ကြီးကြပ်ထိန်းညှိ ပေးနေသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ပေါ်လစီမူဝါဒများထက် နိုင်ငံရေး အယူဝါဒများ တိုးပွားလာစေရန်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ ဂုဏ်အရှိန်အဝါများရရှိရန် ဖော်ဆောင်ပေးနေသော ယန္တရားများသဖွယ် ဖြစ်နေပါသည်။ နိုင်ငံရေးအယူဝါဒများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် တပ်မတော်၏ အမျိုးသားရေးဝါဒကို လက်ခံသော ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံထားသော်လည်း ဗမာလူမျိုးများကို ဦးစားပေးသော NLD၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် လိုလားကြသော တိုင်းရင်းသားအမျိုးသားပါတီများပါဝင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ ဖွဲ့စည်းရာတွင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးနှင့်လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအား နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ခြင်းကို မလှုံ့ဆော်နိုင်ရန် တားဆီးထားပါသည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီတစ်ရပ်အား အဖွဲ့ဝင် (၁၅) ဦးရှိရုံဖြင့် တည်ထောင်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သူများနှင့် ပတ်သက်၍ ကန့်သတ်ချက်များစွာ ရှိသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီတည်ထောင်ခွင့်မရှိသူများတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရက သောင်းကျန်းသူများအဖွဲ့ဟု သတ်မှတ်ထားသောအဖွဲ့များ၏ အဖွဲ့ဝင်များပါဝင်သည် ။ ထို့ကြောင့် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်အား လက်မှတ် မရေးထိုးရသေးသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အချို့များနှင့် တရားမဝင်အဖွဲ့အစည်းများအက်ဥပဒေအရ အမည်ပျက် စာရင်းတင်သွင်းခံရသူများသည် နိုင်ငံရေးပါတီတည်ထောင်ခွင့်မရှိပါ။ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ရပ်အဖြစ် မှတ်ပုံတင်ပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် စည်းကမ်းကန့်သတ်ချက်များ ပိုမိုများပြားလာပြီး ရက်ပေါင်း (၉၀)အတွင်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် နိုင်ငံရေး ပါတီသည် အဖွဲ့ဝင်အနည်းဆုံး (၁,၀၀၀) ရှိရန် လိုအပ်ပြီး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်ပါတီအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ထားပါက အဖွဲ့ဝင် (၅၀၀) ရှိရန် လိုအပ်သည်။

ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း ကန့်သတ်မှုများစွာရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော် အတွင်းရှိ သံဃာတော်များ၊ အခြားဘာသာများ၏ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များအပါအဝင် သာသနာ့ဝန်ထမ်းများက ဆန္ဒမဲပေး ပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ကန့်သတ်ထားခြင်းမှာ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ပိုင်းခြားခြင်းသည် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် ရှိပြီးသားဖြစ်သောကြောင့် ရေးဆွဲထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကန့်သတ်ချက်ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက ထိုင်းနိုင်ငံတွင်လည်း ကျင့်သုံးသည်ကိုတွေ့ရှိရပါသည်။ သို့သော်လည်း ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများက နိုင်ငံရေးအင်အားမရှိဟု မဆိုလိုနိုင်ပေ။ မြန်မာ့သမိုင်းတလျှောက်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသံဃာတော်များသည် နိုင်ငံရေးပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများတွင် အရေးပါ သောအခန်းကဏ္ဍများမှ ပါဝင်ခဲ့ဖူးသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ်အတွက် ဘာသာသာသနာကို အလွဲသုံးစားမပြုရန် တားမြစ်ထားသောပြဋ္ဌာန်းချက်ပါရှိသော်လည်း လက်တွေ့အတည်ပြုကျင့်သုံးမှုမှာ အားနည်းနေသေးသည်။ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းက အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အား ချိုးဖောက်သည့်ကိစ္စရပ် အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာ ထင်ရှားသော သာဓကတစ်ခုကို ပြရမည်ဆိုလျှင် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ ဆန့်ကျင်ရေးကိစ္စရပ်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ စစ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသံဃာအဖွဲ့အစည်းများအား တပ်မတော်နှင့် အားပြိုင်သော အင်အားတစ်ရပ်ဖြစ်လာစေရန် ကာကွယ် ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဘဏ္ဍာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် သာသနာ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံခြားအစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ ငွေကြေးများ လက်ခံခြင်း မပြုရန် ကန့်သတ်ထားသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအား သီးခြားပိုင်းခြား ထားခြင်းကြောင့် သာသနာ့အာဏာသည် တပ်မတော်အာဏာကို မကျော်လွန်နိုင်ကြောင်း၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိန်းသိမ်းပေးနေကြောင်းစသည့် လက္ခဏာနှစ်ရပ်ကိုဖော်ပြပေးနေပါသည်။ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ၎င်းတို့မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ရုံးများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဘဏ္ဍာငွေ နှင့်ပတ်သက်ပြီး အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရပါသည်။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအချို့သည် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရန်ပျက်ကွက်ခဲ့ရာ ထိုကိစ္စရပ်များဖြေရှင်းရန် ခုံသမာဓိအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခဲ့ရသည်။ အစည်းအဝေးမကြာခဏတက်ခဲ့ ကြသည့်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအချို့က ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများအား နားလည်မှုလွဲနေခြင်း၊ ကျန်းမာရေးမကောင်းခြင်း၊ ခရီးဝေးခြင်းစသောကြောင့်ပြချက်များကြောင့် လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ရပါသည်ဟု ပြောဆိုကြသော်လည်း အထူးခုံသမာဓိ အဖွဲ့များက ထိုကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ထုတ်ပယ်ရန် တို့ဆုတ်နေခြင်းမရှိပါ။ ရွေးကောက်ပွဲဘဏ္ဍာငွေသည် အနာဂတ် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အရေးပါသော ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်လာမည်မှာ အသေအချာပင်ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများအား (၅) နှစ်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန် အခွင့်အရေးများ ပေးထားသည့်အပြင် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပနိုင်ရန်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ကြားဖြတ်ရွေး ကောက်ပွဲများအား လိုအပ်သလို ကျင်းပနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ ခန့်အပ်ရာတွင် ခန့်အပ်ခံရမည့်သူများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်နေပါက လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ရန် လိုအပ်သောကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေး ပိုင်းတွင်ခေါင်းဆောင်များ ခန့်အပ်တိုင်းလိုလို လွှတ်တော်တွင်နေရာ လစ်လပ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လေ့ရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် အချိန်ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိရာ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ပါတီသည် NLD အား ရှုံးနိမ့်မည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရန် အချိန်ဆွဲခဲ့သည်ဟု အချို့က စွပ်စွဲခဲ့ကြသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရဖွဲ့ပြီး တစ်နှစ်အကြာတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကြားဖြတ် ရွေးကောက်ပွဲမှာ NLD က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် ကျင်းပသောရွေးကောက်ပွဲကို ပထမဆုံးအကြိမ် ပါဝင်ယှဉ် ပြိုင်ခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲလည်းဖြစ်သည်။ NLDသည် ၎င်းပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သော မဲဆန္ဒနယ် (၄၄) ခု အနက် (၄၃) ခုတွင် အနိုင်ရ ခဲ့ကာ (၁၉၉၀)ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သွားသည်။ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲကို လွှတ်တော်သက်တမ်း၏ ပထမနှစ်အတွင်း ကျင်းပရန်၊ လွှတ်တော်သက်တမ်း၏ ဒုတိယနှစ်မှ စတုတ္ထနှစ်များကြားတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာလစ်လပ်မှု ပေါ်ပေါက်လာပါက ခြောက်လအတွင်း ကျင်းပရန်စသည့် ဥပဒေပြင်ဆင်မှုများကို (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှ (၂၀၁၈) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလအတွင်းတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကြားဖြတ် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် NLDသည် ၎င်းပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သော မဲဆန္ဒနယ် (၁၉)ခုအနက် (၉)ခုတွင်သာ အနိုင်ရှိခဲ့သည်။ ထိုကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့သောဒေသများသည် တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာဒေသများဖြစ်ပြီး NLD အား ထောက်ခံမှုအားနည်းသော ဒေသများလည်းဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲအချိန်အား သတ်မှတ်ခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ၂၀၀၈ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသည့် အကြောင်းအရာတစ်ရပ်ကို အုပ်ချုပ်ရေးက လိုအပ်သလို စီမံနိုင်ခြင်းထက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အာဏာကျင့်သုံး၍ စီမံဆောင်ရွက်နေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား စည်းကမ်း သတ်မှတ်ထားသည့်အပြင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်တို့နှင့်ပတ်သက်၍လည်း ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြထားရာ အဆိုပါအကြောင်းအရာများကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

၂။ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်

လွှတ်တော်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ အရေးပါပုံတို့ကြောင့် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်တို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်း တင်းမာမှုများရှိနေသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ(၁၂၀) နှင့် (၁၂၁)တို့တွင် အဓိကလိုအပ်ချက်လေးရပ်ဖြင့် သေချာဖော်ပြထားသည်။ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် အသက် (၂၅)နှစ် ပြည့်ရန်လိုအပ်ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် အသက် (၃၀)ပြည့်ရန် လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံသားမိဘနှစ်ပါးမှ မွေးဖွားလာသော နိုင်ငံသားများလည်း ဖြစ်ရမည်။ နိုင်ငံတော်အတွင်းအနည်းဆုံး (၁၀) နှစ် နေထိုင်ခဲ့သူဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများပါ အခြား လိုအပ်ချက်များနှင့်လည်း ပြည့်မီသူဖြစ်ရမည်။ ဤနောက်ဆုံးအချက်သည် လွှတ်တော်အား ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပြုလုပ်နိုင်ရန် အာဏာပေးထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့် ဆုံးရှုံးနိုင်စေသော အချက် (၁၂)ချက် ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့ကို အမျိုးအစား (၃)မျိုးဖြင့် ခွဲပြားပါမည်။ ပထမအမျိုးအစားတွင် ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခံရခြင်း၊ လူမွဲအဖြစ်ခံယူခြင်း၊ သက်ဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများပါ ပြစ်မှုတစ်ရပ်ရပ်အား ကျူးလွန်ခြင်းစသည်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုကန့်သတ်ချက်များမှာ ပုံသေနည်းဆန်လွန်းသည်ဟု ထင်ရသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ အပြောင်းအလဲများစွာ ပြုလုပ်နိုင် သည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများမှတစ်ဆင့် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခံရမှုများအား လည်း ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဤဥပဒေပြင်ဆင်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိသော်လည်း ယခင် NLD ပါတီဝင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့် ပေးအပ်သည့်သဘောဖြစ်ခဲ့သည်။ ဒုတိယ အမျိုးအစားမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း၏ ကျန်းမာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ စိတ်ပေါ့သွပ်သူမဖြစ်ရန် ကန့်သတ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ တတိယအမျိုးအစားမှာ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်အပေါ် သစ္စာခံယူထားခြင်း၊ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များမှ ခံစားခွင့်များ ရယူ ခြင်းမှ တားမြစ်ထားခြင်းစသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရာတွင် အဟန့်အတားဖြစ်စေမည့် နှောင်ကြီးမှုကင်းရှင်းရန် လိုအပ်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းမဖြစ်ရန် နှင့် နိုင်ငံတော်ပိုင်ငွေကြေးများကို ရယူသုံးစွဲသည့်သူ မဖြစ်ရန်စသော ကန့်သတ်ချက်များမှာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ဥပဒေပြုရေးကို ပိုင်ခြားထားရန် ရေးဆွဲထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သာသနာ့ဝန်ထမ်းမဖြစ်ရန်နှင့် သာသနာပိုင်ငွေကြေးများကို ရယူခြင်းမှ တားမြစ်ထားခြင်းတို့မှာမူ သာသနာ့အာဏာ ကို နိုင်ငံရေးလောကတွင် ကန့်သတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်ကဲ့သို့ပင် ကန့်သတ်မှုများရှိသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ် တွင် လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအားလုံးသည် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ထပ်မံကန့်သတ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ရိုဟင်ဂျာများသာ အဓိကကိုင်ဆောင်သော ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားများ (အဖြူကတ်ဟုလူသိများသည့် ကတ်) ၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားနိုင်ခွင့်ကို လွန်စွာလျော့ချခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ အများစုနေထိုင်သော မြန်မာနိုင်ငံတွင် (၂၀၁၄) ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် (၄) ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိသော်လည်း ရိုဟင်ဂျာ (၁) သန်းကျော်ကိုမူ သန်းခေါင် စာရင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များက နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့သော သမိုင်းကြောင်းများရှိခဲ့သည်။ (၂၀၁၀) ခုနှစ်နှင့် (၂၀၁၂) ခုနှစ်တို့တွင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိခဲ့ပြီး ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်လည်း ရရှိခဲ့ကြသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအချို့သည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲတွင်အနိုင်ရခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အစ္စလာမ် ဘာသာဝင်များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အာရှဒေသတွင်းနိုင်ငံများရှိ အစ္စလာမ်နိုင်ငံရေးပါတီများ ကဲ့သို့ အစ္စလာမ်အယူဝါဒများကို အခြေခံ၍အုပ်ချုပ်ခြင်းကို မထောက်ခံကြပေ။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်မှ စတင်၍ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားမှု သိသိသာသာလျော့ကျခဲ့ပြီး ရိုဟင်ဂျာများအပြင် အခြားအစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များအားလည်း ဦးတည်သော ရန်လိုမှုများပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီကာလတွင် NLD သည် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် များကို ဦးစားပေးသောပါတီဖြစ်ကြောင်း စွပ်စွဲမှုအချို့ ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။

(၂၀၁၃) ခုနှစ်၊ သြဂုတ်လတွင် ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များကို ကိုယ်စားပြုသော ရခိုင်အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌ ဦးအေးမောင်က နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အဆိုပြုခဲ့သည်။ ၎င်းအဆို ပြုချက်တွင် ဧည့်နိုင်ငံသားများ၊ နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူများ၊ ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများအား နိုင်ငံရေးပါတီဝင် များ မဖြစ်စေရန်၊ ၎င်းတို့အား ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိစေရန်ဆိုသည့်အဆိုများ ပါဝင်သည်။ (၂၀၁၄) ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီးနောက် နိုင်ငံသားများ၊ ဧည့်နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူများ သာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိတော့သည်။

(၂၀၁၄) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား (၂၀၁၅) ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်နိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်မှန်းထားကာ လွှတ်တော်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရေး ဥပဒေကြမ်း အား တင်သွင်းခဲ့သည်။ ယင်းဥပဒေကြမ်းတွင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား ကိုင်ဆောင်သူများအား မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့် ထည့်သွင်းထားခြင်းကို ရခိုင်အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီက ကန့်ကွက်ခဲ့ရာ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်အား ပယ်ဖျက်ခဲ့ရသည်။ လွှတ်တော်က အတည်ပြုသောဥပဒေကြမ်းကို နိုင်ငံတော်သမ္မတထံသို့ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ပေးပို့ခဲ့ရာ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်သမ္မတ တစ်ယောက်တွင်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့်အာဏာဖြင့် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား ကိုင်ဆောင်သူများ သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ဆန္ဒမဲပေးအပ်ခဲ့သောကြောင့် အနာဂတ် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင်လည်း ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသင့်ကြောင်း (၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၉)ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ ဥပဒေကြမ်းအား အကြံပြုချက်များဖြင့် ပြန်လည်ပေးပို့ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း (၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၁) ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးက ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားများကို မေလ (၃၁) ရက်နေ့ နောက်ပိုင်း တွင် အသုံးမပြုနိုင်တော့ကြောင်းကြေညာခဲ့ရာ ထိုနေ့၌ပင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယကသည် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးအား နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ အကြံပြုချက်တစ်ရပ်တောင်းဆိုခဲ့သည်။

(၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၆) ရက်နေ့တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပရေးဥပဒေကို လွှတ်တော်က အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာတွင် ယင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၁ (က)တွင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား ကိုင်ဆောင်သူများကို ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ပေးထားသောပြဋ္ဌာန်းချက်ပါဝင်နေခဲ့ရာ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိမရှိကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ သဘောထားရယူရန် အမှုတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် နိုင်ငံသားများသာမက အခြားပုဂ္ဂိုလ်များဟု ဖော်ပြထားခြင်းကို ရှင်းလင်းပေးရန်တောင်းဆိုခဲ့သည်။

(၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၆) ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးမှ ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌတစ်ဦးတည်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး ကျန်အဖွဲ့ဝင်များ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော သဘောထားတစ်စောင်ကို ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သို့ပေးပို့ခဲ့ရာ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ ခုံရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ ပုဒ်မ ၁၁(က)ကို ကိုးကားကာ ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများသည် မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများကို လိုက်နာရန်လိုအပ်ကြောင်း၊ နိုင်ငံတော် အခြေခံမူများတွင် နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာအာဏာသည် နိုင်ငံသားများထံမှ ဆင်းသက်သည်ဟု ဖော်ပြထားရာ နိုင်ငံသားများသာ မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း၊ နိုင်ငံသားဟုဆိုရာတွင် ဧည့်နိုင်ငံသားများပါဝင်သော်လည်း ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား ကိုင်ဆောင်သူများ မပါဝင်ကြောင်း သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ခုံရုံးသည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲဥပဒေပုဒ်မ ၁၁(က) ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဟု ကြေညာခဲ့သည်။ ခုံရုံးအကြံပေး၏ဆုံးဖြတ်ချက်သည် အပြီးသတ်ဖြစ်မဖြစ်၊ တရားဝင်ဖြစ်မဖြစ်တို့နှင့် ပတ်သက်၍ မေးခွန်းထုတ်မှုများရှိရာ ခုံရုံးအကြံပေး၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မကျေနပ်ကြသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ခုံရုံး၏ အသေးစိတ်အချက်အလက်များပါဝင်သည့်ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ် ရယူရန် ထပ်မံလျှောက်လွှာတင်သွင်းခဲ့သည်။

(၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၀) ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က နိုင်ငံရေးပါတီများ အားလုံးမှ ယာယီ သက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများနှင့် ဧည့်နိုင်ငံသားများအား ထုတ်ပယ်ရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့ရာ နိုင်ငံရေးစနစ်မှ ယာယီ

သက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများ ဖယ်ရှားခံခဲ့ကြရသည်။ ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများဖြင့် အဓိက ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများမှာ လုံးဝမရပ်တည်နိုင်တော့သည့်အပြင် NLDကလည်း အဖွဲ့ဝင် (၈,၀၀၀)ခန့်အား ပါတီဝင် အဖြစ်မှ ထုတ်ပယ်ခံခဲ့ရသည်။ NLDက ၎င်းပါတီမှ ထုတ်ပယ်ခံရသော ပါတီဝင်များအား နိုင်ငံသားရရှိနိုင်ရန် ကူညီပေးသွားမည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ထိုဖြစ်ရပ်များနှင့် တစ်ချိန်တည်း၌ပင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများအား ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရုပ်သိမ်းရန် အဆိုပြုခဲ့သော ဒေါက်တာအေးမောင်နှင့် အခြားအမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဥပဒေတွင် မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့်ဆိုင်ရာသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်း မရှိကြောင်းထောက်ပြခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်တင် မြှောက်ပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံသားများ ဆန္ဒမဲပေးရာတွင် လိုအပ်သောအရည်အချင်းများစသည့်ဖြစ်စဉ်နှင့် သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ရှင်းလင်းပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အဆိုပါတီစုနှင့် ပတ်သက်၍ လျှောက်ထားသူများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားများကို ဖော်ပြထားခြင်း မရှိကြောင်း၊ နိုင်ငံသားများကိုသာ ဖော်ပြထားကြောင်း၊ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉၈ (က) နှင့် ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း တင်ပြခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ရံဖန်ရံခါ ရှေးနောက် မညီဘဲ နိုင်ငံသား၊ မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမဆိုစသည့်စကားရပ်များကို ရောနှောဖော်ပြနေသည်ကို မတင်ပြခဲ့ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားဆိုသည်မှာ တိုင်းရင်းသားမိဘနှစ်ပါးက မွေးဖွားလာသူ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအာဏာတည်သည့်နေရာတွင် တည်ဆဲဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံပုဒ်မ (၄)တွင် အချုပ်အခြာအာဏာကို နိုင်ငံသားများမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ဖော်ပြထားကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံသားများကသာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိသင့်ကြောင်း ပြောဆိုထားပါသည်။ ၁၉၈၂ မြန်မာနိုင်ငံသားများဥပဒေတွင် ဧည့်နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံသား ပြုခွင့်ရသူများသည် နိုင်ငံတော်အပေါ်သစ္စာရှိပါမည်ဟု သစ္စာဆိုပြီး နိုင်ငံသားခံကြရမည်ဖြစ်ကြောင်းကို အလေးပေးဖော်ပြကြ ပါသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတော်က ကန့်သတ်ထားသည်မှတစ်ပါး နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကို ခံစားနိုင်ကြောင်းကို ဖော်ပြထား ပါသည်။

လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာနအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသို့ တင်ပြချက်များ တင်သွင်းရန် ဖိတ်ကြားခဲ့ရာ ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားများ၏ သဘာဝနှင့် အသုံးပြုပုံတို့ကို ရှင်းပြခဲ့ပြီး ယာယီသက်သေခံ ကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများအား ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ပေးသင့်ကြောင်းတင်ပြခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးကလည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိသူများမှာ သာသနာ့ဝန်ထမ်းများ၊ ထောင်ဒဏ်ကျခံနေသူများ၊ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေများအရ တားမြစ်ထားသူများစသဖြင့် ပုဒ်မ (၃၉၂) တွင် ဥပဒေဖြင့် အတိအလင်းဖော်ပြ ထားကြောင်း၊ ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများကို ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိဟု မည်သည့်ဥပဒေကမျှ တားမြစ်မထား သောကြောင့် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများသည် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိသင့်ကြောင်းတင်ပြခဲ့သည်။ ခုံရုံးကမူ အဆိုပါတင်ပြချက်များကို လက်မခံခဲ့ပေ။

ခုံရုံးက ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံသားများဥပဒေကို ကိုးကားပြီး ထိုဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်ကကန့်သတ်ထားသည်မှအပ ဧည့်နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူများသည် နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေးကို ခံစားနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသော်လည်း၊ ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများကိုမူ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး ပေးအပ်ထားခြင်းမရှိကြောင်း၊ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲဥပဒေတွင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများအား ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ထားခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၈ (က) နှင့် ပုဒ်မ ၃၉၁ တို့နှင့်ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍မူ မဖြေရှင်းပေးသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သောအကြောင်းအရာများကို တမင်ရှောင်ရှားခဲ့သလိုဖြစ်နေသည်။

ခုံရုံးက ဖြေကြားခဲ့သောဥပဒေပြဿနာမှာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများအား အကာအကွယ်ပေးရန် ပျက်ကွက်မှု ရှိမရှိ ကြည့်သည်ကို မဟုတ်ဘဲ အဆိုပါ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေး၏ အတိုင်းအတာကို ကျော်လွန်ခြင်းရှိမရှိကို ကြည့်သလို ဖြစ်နေသည်။ လျှောက်လဲချက်ပေးသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးအပ်ထားသော ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို နိုင်ငံသားများကိုသာ ပေးအပ်ရန်၊ အစွလားဘာသာဝင်များ အဓိကပါဝင်သော ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား ကိုင်ဆောင်သူများ ကို ၎င်းအခွင့်အရေးမပေးရန် ခုံရုံးအား တောင်းဆိုနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ခုံရုံး၏ အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ အစွလားဘာသာဝင်များနှင့် NLDကို ရန်တိုက်ပေးရန် ရည်ရွယ်နေသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အား အားဖြည့်ပေးခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကြောင့် ရိုဟင်ဂျာ (၁)သန်းခန့် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ဖယ်ထုတ်မှုကို အားပေးသော လူမျိုးကြီးအမျိုးသားရေးဝါဒကိုလည်း အားကောင်းစေခဲ့သည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲသည် ရိုဟင်ဂျာများ မပါဝင်နိုင်ခဲ့သော ပထမဆုံးရွေးကောက်ပွဲဖြစ်ရာ ဤအခြေအနေသို့ ရောက်ရခြင်းမှာ ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်တည်းကြောင့် မဟုတ်သော်လည်း ထိုဆုံးဖြတ်ချက်မှာ လွှတ်တော်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ကျဉ်းမြောင်းစွာနားလည်ပြီး ဥပဒေ ပြင်ဆင်ရန် အကြောင်းပြချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

၃။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်အား အဆိုပြုခဲ့ခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများနှင့်ပတ်သက်သော အခြားဆွေးနွေးချက်တစ်ရပ်မှာ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သို့ ပြောင်းလဲရန် သင့်မသင့်ဟူသောကိစ္စပင်ဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုအတွင်းရှိ ဆန္ဒမဲအများဆုံးရှိသူက အနိုင်ရသည့်စနစ် (First-past-the-post system)ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အတိအကျမဖော်ပြထားသော်လည်း အားလုံးက အလိုလိုလက်ခံနားလည် ထားကြရာ အဆိုပါစနစ်ကို ပြောင်းလဲပါက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အချိုးကျကိုယ်စားပြု စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းအား (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းမှပင် စတင်ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအင်အားစု (NDF) က ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အား အချိုးကျစနစ်သို့ပြောင်းပေးရန် (၂၀၁၂) ခုနှစ်တွင် စတင်တောင်းဆိုခဲ့ပြီး၊ (၂၀၁၄) ခုနှစ်တွင် လည်း ထပ်မံတောင်းဆိုခဲ့ရာ ဆွေးနွေးမှုများထပ်မံဖြစ်ပေါ်လာပြီး (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီတွင် အရေးကြီးသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်လာသည်။

အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ကို အဆိုပြုခဲ့ခြင်းအတွက် အကြောင်းပြချက်များစွာရှိသည်။ တပ်မတော်နှင့် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီက အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့် NLDအား ထောက်ခံမှုကို လျော့ကျစေလိုပြီး တိုင်းရင်းသားပါတီ များကမူ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ပိုမိုကိုက်ညီကြောင်း၊ တိုင်းရင်းသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် ပိုမိုတိုးပွားလာနိုင်သည် ဟု ထင်မြင်သောကြောင့် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ကို လိုလားကြသည်။ NLD ကမူ တိုင်းရင်း သားလူမျိုးအချို့သည် နိုင်ငံတွင်း နေရာဒေသအနှံ့အပြား၌ ဖြန့်ကျက်နေထိုင်ကြသောကြောင့် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သည် တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီများကို အထောက်အကူပြုလိမ့်မည် မဟုတ်ဟုပြောဆိုခဲ့သည်။

(၂၀၁၄) ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (၈) မျိုးရှိသည့်အနက် မည်သည့်စနစ်များက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သနည်းဟု နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ သဘောထားရယူရန် အဆိုပြုလွှာ တင်သွင်းခဲ့သည်။ ခုံရုံးက မဲဆန္ဒနယ်အတွင်းရှိ ဆန္ဒမဲအများဆုံးရှိသူက အနိုင်ရသောစနစ်မှအပ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် အပါအဝင် ကျန်စနစ် (၇)ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိဟု သဘောထားထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

(၂၀၁၄) ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းတွင် အချိုးကျကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် ဥပဒေကြမ်းအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ စိစစ်ပေးနိုင်ရန် အမျိုးသားလွှတ်တော်က ခုံရုံးသို့ နောက်ထပ်အဆိုပြုလွှာတစ်ရပ် ထပ်မံတင်သွင်းခဲ့ပြန်သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များတွင် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့် ကိုယ်စားပြုရန် ဖော်ပြထားသည့် အဆိုပါဥပဒေကြမ်းအား အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးလျက်ရှိပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်က တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ (၉) အရ တရားရုံးတစ်ရပ်သည် ကန့်သတ်ထားသည့်ကိစ္စရပ်များမှအပ မည်သည့်ကိစ္စရပ်ကိုမဆို

ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ကိုးကား၍သော်လည်းကောင်း၊ ခုံရုံးက ဤကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ ၎င်းသဘောထား ကို ယခင်က ပေးအပ်ခဲ့ဖူးသည့်အတွက်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း ခုံရုံးတွင် ဤကိစ္စရပ်အား စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ပြန်လည် ချေပပြောဆိုခဲ့သည်။

ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ကမူ ဥပဒေတစ်ရပ်အား ပြဋ္ဌာန်းပြီးစီးခြင်း မရှိသေးသောကြောင့် ခုံရုံးတွင်စီရင်ပိုင်ခွင့်မရှိ ကြောင်း၊ ခုံရုံးသည် ဥပဒေကြမ်းများကို စိစစ်ခွင့်မရှိကြောင်း၊ ပြဋ္ဌာန်းပြီးဥပဒေများကိုသာ စိစစ်နိုင်ကြောင်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၃၂၂) ကို ကိုးကား၍ ပြန်လည်ချေပထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးဥပဒေတို့တွင် ခုံရုံးက ဥပဒေကြမ်းများကို စိစစ်နိုင်ကြောင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ ခုံရုံးက ဥပဒေကြမ်းများနှင့် လွှတ်တော်ဆွေးနွေးမှုများကို စိစစ်နိုင်ခြင်းရှိမရှိဟူသော ဥပဒေပြဿနာမှာ ဤလျှောက်လွှာ၏ အဓိက အကြောင်းအရာဖြစ်လာသည်။

ခုံရုံးက ၎င်းထံတွင် ဥပဒေကြမ်းများကို စိစစ်နိုင်သော စီရင်ပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း အကြောင်းပြချက်ဖြင့် အဆိုပြုလွှာအား ပလပ်ခွဲရာ ဥပဒေကြမ်းပါ အဆိုပြုချက်များအား နိုင်ငံရေးရှုထောင့်မှ သုံးသပ်ရန်ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြောင်းလဲခြင်း နှင့်ပတ်သက်သော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများတွင် မပါဝင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်က ဥပဒေကို ဦးစွာအတည် မပြုဘဲ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိနှင့်ပတ်သက်၍ ခုံရုံး၏ သဘောထားကို ဦးစွာရယူရန် ကြိုးစားခဲ့ခြင်းသည် အထက်က တင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်ကို အသုံးပြုနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

၄။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော စည်းကမ်းများ သတ်မှတ်ခြင်းကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ အာဏာချထားသည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပခြင်း၊ မဲဆန္ဒနယ်များ အပြောင်းအလဲပြုခြင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များစာရင်းပြုစုခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များကို စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့်ကြီးကြပ်ရန် တာဝန်ပေးခံရသည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်သောအခါ ရွေးကောက်ပွဲများအား ဆိုင်းငံ့နိုင်ရန် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အား အာဏာပေးအပ်ထားခြင်း သည် အတိတ်က နာဂစ်မုန်တိုင်းကျရောက်ခဲ့သည့်ကြားကကျင်းပခဲ့သော ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ရည်ညွှန်းနေသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ အဓိကအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ဒီမိုကရေစီ စည်းကမ်းပြည့်ဝမှုရှိစေရန် စောင့်ကြည့်နေသည့်အဖွဲ့ပင်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော်လည်း ပါဝင်သောအကြောင်းအရာများမှာ နည်းပါးခဲ့ရာ (၂၀၁၂)ခုနှစ်တွင် ဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ပြဋ္ဌာန်းရခဲ့ပြီး အဆိုပါ ဥပဒေတွင် ကော်မရှင်၏ အာဏာနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖော်ပြထားသည်။ ကော်မရှင်တွင် အဖွဲ့ဝင်အနည်းဆုံး (၅) ဦး ပါဝင်ပြီး အများဆုံးပါဝင်နိုင်သော အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်အား ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ အဖွဲ့ဝင်များသည် (၅) နှစ်ကြာ တာဝန် ထမ်းဆောင်သည့်အတွက် အာဏာရအစိုးရ၏သက်တမ်းနှင့်ထပ်တူဖြစ်နေကာ အာဏာရအစိုးရအား ဘက်လိုက်နိုင်သည့် အလားအလာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအားလုံးကို ခန့်အပ်နိုင်ပြီး ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များ၏ လိုအပ်ချက်သောအရည်အချင်းမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်တွင် ရှိရမည့်အရည်အချင်းများနှင့် အများအားဖြင့် တူညီသည်။ သို့သော်ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် အသက် (၅၀) နှစ် ပြည့်ပြီးသူများဖြစ်ရန် လိုအပ်ပြီး ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် သို့မဟုတ် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင် တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူသော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်၌ တရားရေးအရာရှိ သို့မဟုတ် ဥပဒေ အရာရှိအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူသော်လည်းကောင်း၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ သို့မဟုတ် ထင်ပေါ်ကျော်ကြား၍ ဂုဏ်သတင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယူဆသူသော်လည်းကောင်းစသည့် ဖော်ပြပါအရည်အချင်း တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ပြည့်စုံသူ ဖြစ်ရမည်။ အဆိုပါ ဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေး အတွေ့အကြုံရှိရန် လိုအပ်ချက်မှာ ပြည်ထောင်စု

ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံတွင် တရားစီရင်ရေးအာဏာ အသွင်သဏ္ဍာန်ရှိသော အာဏာများရှိသည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဦးအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ရန် လိုအပ်ချက်များမှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး ရာထူးကြီးများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူများအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းနှင့် နည်းတူဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သို့ စွပ်စွဲပြစ်တင်ကာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သော ပြည်သူ့လွှတ် တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အား စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲ များကို ဦးစီးကျင်းပသော်လည်း ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာရွေးကောက်ပွဲများနှင့်တော့ မသက်ဆိုင်ပေ။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အပြီးသတ်ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးထံ အယူခံဝင်ခွင့်မရှိကြောင်း ခုံရုံးက ချမှတ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံတွင် ဥပဒေကြမ်းများရေးဆွဲနိုင်သော အာဏာရှိပြီး မိမိကိုယ်တိုင် အမှုစတင်ဖွင့်နိုင် သော အာဏာလည်းရှိသည်။

ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာရွေးကောက်ပွဲများ၊ ရန်ကုန်နှင့်မန္တလေး မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးအဖွဲ့များက ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများမှာ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အာဏာပြင်ပတွင် ကျရောက်ပြီး ၎င်းရွေးကောက်ပွဲများအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှာလည်း အမျိုးမျိုးရှိပြီး လူတိုင်းက ဆန္ဒမဲပေးခွင့်မရှိပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာရွေးကောက်ပွဲများကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဆောင်ရွက်ရမည်ဟုသာ ဖော်ပြထားသည်။ ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာများသည် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက်တွင် အခြေခံအကျဆုံးသော ယူနစ်များဖြစ်သည်။ အစိုးရက မြို့နယ်နှင့်ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို ခန့်အပ်သော်လည်း ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကိုမူ သက်ဆိုင်ရာရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာတွင်နေထိုင်သူများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသည်။ သို့သော်လည်း ထိုသို့ရွေးချယ်ရာတွင် တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်မှုမဟုတ်ဘဲ အိမ်ထောင်ဦးစီးများ ကသာ ဆယ်အိမ်မှူးများကို ရွေးချယ်သောစနစ်ဖြစ်သည်။ ရွေးချယ်ခံရသောဆယ်အိမ်မှူးများက ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအတွက် ဆန္ဒမဲပေးရသည်။ သို့သော်လည်း ဤစနစ်သည် ယခင်က ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး များကို အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနက တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သောစနစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက တိုးတက်မှုတစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

(၂၀၁၆) ခုနှစ်မှစတင်၍ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏သက်တမ်းကို အစိုးရ၏သက်တမ်းအတိုင်း (၅) နှစ်အဖြစ် သတ်မှတ် ခဲ့သည်။ ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာရွေးကောက်ပွဲများကို ရပ်မိရပ်ဖများ ဦးစီးသော အဖွဲ့ကကြီးကြပ်ပါသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ဤစနစ်သစ်ဖြင့် ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့ရာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးပေါင်း (၁၆,၀၀၀)ခန့်ကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် ပြည်သူနှင့်အစိုးရကြား ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေကြရာ အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေပါသည်။ ၎င်းတို့သည် နေရပ်တွင်းအငြင်းပွားမှုများကို ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းပေးရသည့်အပြင် ပါမစ်နှင့်လိုင်စင်များ၊ အိမ်ထောင်စုစာရင်း၊ မှတ်ပုံတင်စသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် မဖြစ်မနေ လိုအပ်ပြီး လူတိုင်းအတွက် အရေးပါအသုံးဝင်လှသော ထောက်ခံစာအမျိုးမျိုးကို ထုတ်ပေးသည်။ ထို့အပြင် ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာ မြေယာစီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးထောက်ပံ့မှုကော်မတီ စသည့်တို့တွင်လည်း ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ပါဝင်ကြသည့်အပြင် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကပေးသော တာဝန်များ၊ ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာများအတွင်း လိုအပ်ချက်များကိုလည်း မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများထံသို့ တင်ပြခြင်းတို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရသည်။ အဆိုပါလုပ်ငန်းတာဝန်များမှာ အလွန်ကျယ်ပြန့်သည့်အပြင် တပ်မတော်က အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စရပ်များတွင်လည်း သွယ်ဝိုက်ပြီး အာဏာလွှမ်းမိုးသကဲ့သို့ဖြစ်နေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် (၂၀၁၈) ခုနှစ်နှောင်းပိုင်း မတိုင်မီအထိ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနသည် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ခန့်အပ်သော ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး၏ လက်အောက်တွင် ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏ အာဏာနှင့် အဆင့်အတန်းမှာ နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများ နောက်ပိုင်းတွင် ပိုမိုခိုင်မာလာသည်။ (၂၀၁၂)ခုနှစ် မတိုင်မီကာလတွင် ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် တရားဝင်လစာ မရရှိခြင်းမှာ ငွေကြေးတံစိုးလက်ဆောင်လက်ခံခြင်းစသော အဂဏိလိုက်စားမှုများ ဖြစ်ပေါ်ရန် ဖန်တီးနေပါသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင်

အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနက ရပ်ကွက်နှင့်ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအတွက် တရားဝင်လစာ နှင့် ရုံးသုံးစရိတ်များကို ထုတ်ပေးပါသည်။ ထို့ပြင် ယခင်ကအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ အကိမ်လိုက်စားမှု လျှော့ချရန်လည်း ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက် ထည့်သွင်း ထားသည်။ လေ့လာသူအချို့က ယခုစနစ်မှာ ကျေးရွာနှင့်ရပ်ကွက်အဆင့်တွင် ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းရေးအတွက် အဟန့်အတား များ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသေးကြောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးလောင်းများ ရွေးချယ်ကြေညာခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအချိန်ကာလ သတ်မှတ်ခြင်းတို့တွင် စနစ်တကျလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေသေးကြောင်းထောက်ပြကြသည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က အငြင်းပွားမှုများအားဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသောရွေးကောက်ပွဲများထဲတွင် ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ရွေးကောက်ပွဲများ မပါဝင်ပါ။

၅။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများဖြေရှင်းခြင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု များကို ကြားနာဆုံးဖြတ်နိုင်သောအာဏာမှာ တရားစီရင်ရေးအာဏာနှင့် ဆင်တူပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ကို ချိုးဖောက်နေသည်ကို သိရှိပါက မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးကဖြစ်စေ၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင်ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူ တစ်ဦးကဖြစ်စေ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံ တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ထိုတိုင်ကြားစာများကို ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များ ကြေညာပြီး (၄၅) ရက်အတွင်း ပေးပို့ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုတိုင်ကြားစာတင်သွင်းရန် သို့မဟုတ် ချေပရန် ငွေကျပ် (၅) သိန်း ပေးသွင်းရမည်ဖြစ်သောကြောင့် တရားရုံးစရိတ်ထက်ပင် ပိုမိုစရိတ်မြင့်မားနေခြင်းသည် တိုင်ကြားစာများတင်သွင်းရန် ကြီးမား သော အဟန့်အတားတစ်ရပ်ဖြစ်နေပါသည်။ တိုင်ကြားစာအား လက်ခံရရှိပြီးနောက် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် သည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် (၃)ဦး သို့မဟုတ် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးနှင့် အချုပ်အချယ်ကင်းသော ပြင်ပကျွမ်းကျင်သူပညာရှင် (၂) ဦးတို့ပါဝင်သော ခုံသမာဓိအဖွဲ့ ဖွဲ့ပြီး အမှုကြားနာနိုင်သည်။ ယင်းသို့ ကြားနာခြင်းကို နေပြည်တော်တွင်ကျင်းပပြီး ရှေ့နေချုပ်က ရုံးတော်သဟာယအဖြစ် ဥပဒေအကြံပေးချက်များ တင်သွင်းနိုင်ပါသည်။ ထိုအမှုများတွင် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေနှင့် သက်သေခံ ဥပဒေတို့ကို အသုံးပြု၍ကြားနာသောကြောင့် တရားရုံးအမှုနှင့် ဆင်တူပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရာတွင်လည်း အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် တိုင်ကြားစာများကို သတ်မှတ်ထား သော အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း တုံ့ပြန်ရမည်ဟု မဖော်ပြထားပါ။ ထို့ကြောင့် တိုင်ကြားစာများကို စိစစ်ရာတွင် ကြန့်ကြာမှုများ ရှိပြီး တိုင်ကြားစာတင်သွင်းသူများက ခုံသမာဓိအဖွဲ့၏ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မကျေနပ်ပါက ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံ အယူခံ ဝင်ခွင့်ရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဥပဒေတို့တွင် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် အပြီးသတ်ဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါဝင်သောကြောင့် တရားရုံးများက ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများကို ကြားနာခွင့်မရှိပါ။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက် များနှင့်ပတ်သက်၍ တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် စာချွန်တော်လျှောက်ထားခွင့်လည်း မရှိပါ။ ထိုကဲ့သို့သော အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းစနစ်ကို အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ အခြားကိစ္စရပ်များစွာတို့တွင်လည်းတွေ့မြင်နိုင်သည်။ တိုင်ကြားစာ တင်သွင်းသူသည် အမှုရှုံးနိမ့်ပါက ပြစ်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရခြင်းနှင့်ကြုံတွေ့နိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံသို့ တိုင်ကြားစာများမပေးပို့ရန် အဟန့်အတား ဖြစ်နေသလိုဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပြုလုပ်ခြင်းကို တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

(၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအထိ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် တိုင်ကြားစာပေါင်း (၄၅) စောင်ကို လက်ခံရရှိခဲ့သော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက် (၂)ရပ်ကိုသာ ချမှတ်ခဲ့ဖူးသည်။ အဆိုပါတိုင်ကြားစာများတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်သာမက ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်နေပါသည်။ ထိုတိုင်ကြားစာများတွင် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူအား ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ အနှောင့်အယှက်ပြုခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ မလိုက်နာခြင်းစသော ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပမီ ကိစ္စရပ်များအပြင် မဲရေတွက်ရာတွင် မသမာမှုစသော

ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပြီးမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိစ္စရပ်များလည်း ပါဝင်သည်။ တိုင်ကြားစာကို လက်ခံရရှိပြီးနောက် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ၎င်း၏ နေပြည်တော်ရုံးတွင် နို့တစ်စာကပ်သော်လည်း အများပြည်သူက ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်ရုံးသို့ အလွယ်တကူမဝင်ထွက်နိုင်သောကြောင့် အများပြည်သူအား အသိပေးရာမရောက်ပေ။

(၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပြီးနောက် NLD နှင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီစသော နိုင်ငံရေး ပါတီကြီးများသည် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို လက်ခံရန်၊ စိန်ခေါ်ခြင်းမပြုရန် သဘောတူညီမှုတစ်ရပ်ထားခဲ့ရာ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များ နှင့်ပတ်သက်၍ ပြဿနာမထွက်ပေါ်ခဲ့ပေ။ ထိုကဲ့သို့သော သဘောတူညီချက်မျိုးသည် အထက်ကတင်းကျပ်စွာ ချုပ်ကိုင်မှုစနစ်ကို ထပ်မံသရုပ်ပြနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုနှင့်ပတ်သက်၍ အမှုများအား ဖြေရှင်းနိုင်သော တစ်ခုတည်းသောနေရာမဟုတ်ပါ။ (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီ မဲဆွယ်ကာလများတွင် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူများအား ကိုယ်ထိလက်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုများစသော ပြစ်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကိုမူ ရဲစခန်းသို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားခဲ့ကြသည်။ ထိုကိစ္စရပ်များကို သတင်းမီဒီယာသမားများကလည်း အလေးပေးဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ရှုပ်ထွေးပြီးဖြေရှင်းရန်ခက်ခဲသော အမှုအချို့ကို တွယ်ခွဲခဲ့ရသည်။ (၂၀၁၀) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ကချင်ပြည်သူ့စစ်တပ်အဖွဲ့တွင်ပါဝင်သော NDA-K ၏ ခေါင်းဆောင် ဇေနတ်တိန်နီယိန်းသည် ကချင် ပြည်နယ်တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်ခံခဲ့ရသည်။ (၁၉၈၉) ခုနှစ်တွင် ဦးဇေနတ်တိန်နီယိန်းသည် ကချင်ပြည်နယ်အထူးဒေသတွင်းရှိ ဗမာကွန်မြူနစ်ပါတီတပ်ဖွဲ့ကို နှင်ထုတ်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့၏လက်နက်များ သိမ်းယူခဲ့ပြီး သူ့၏ တပ်ဖွဲ့အင်အားကို ထပ်မံတိုးချဲ့နိုင်ခဲ့သည်။ ဇေနတ်တိန်နီယိန်းသည် သစ်၊ ကျောက်စိမ်း၊ ပတ္တမြားစသည့် သယံဇာတများ တရားမဝင် ထုတ်လုပ်ကုန်သွယ်မှုများမှ ငွေကြေးဥစ္စာကြွယ်ဝလာပြီး (၂၀၀၉)ခုနှစ်တွင် NDA-K၏ခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာ ခဲ့သည်။ ၎င်းသည် (၂၀၁၀) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီက ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့သော မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုတွင် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးပါတီ၏ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအပေါ် အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီတွင် ဇေနတ်တိန်နီယိန်းက အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းလေးဦးအား မိမိနှင့်ယှဉ်ပြိုင်၍ မဲဆွယ်ခြင်း မပြုလုပ်ရန် ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည့်အပြင် မြို့နယ်တစ်ခုတွင် NLDပါတီဝင်များသည် တိုက်ခိုက်ခံခဲ့ရသည်။ ဇေနတ်တိန်နီယိန်းက NLD အား မိမိ၏နယ်မြေအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မဲဆွယ်ခြင်းမပြုလုပ်ရန် စာပေးပို့ခဲ့ရာ NLD က ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် သို့ တိုင်ကြား စာတစ်စောင် ပေးပို့ခဲ့သည်။ ဇေနတ်တိန်နီယိန်းအား (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်ခံရသူအဖြစ် ကြေညာခဲ့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ၎င်းအားရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို ရုပ်သိမ်းခဲ့ပြီး ၎င်းနေရာတွင် ထိုမဲဆန္ဒနယ်တွင် ဒုတိယအများဆုံး မဲရရှိခဲ့သူအား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အစားထိုးခန့်အပ်ခဲ့သည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲသည် လုံးဝလွတ်လပ်မှုတစ်ခုသည်ဟု မဆိုလိုနိုင်ခဲ့ပေ။ မကျေနပ်မှုများဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော တပ်မတော်စခန်းများမှ ကြိုတင်မဲများမှာ ပြည်တွင်းပြည်ပလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၏ စောင့်ကြည့်မှုအောက်တွင်မရှိခဲ့ ပါ။ တပ်မတော်သားများသည် ၎င်းတို့၏ မဲဆန္ဒနယ်များသို့ သွားရောက်ရန် ဆန္ဒမဲပေးရန်မလိုဘဲ ကြိုတင်မဲပေးခွင့်ရှိရာ ကရင် ပြည်နယ်၊ ဖာပွန်ခရိုင် စသောဒေသများတွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ မဲအနည်းငယ် ဖြင့် အနိုင်ရရှိခဲ့ကြသည်။ မဲဆွယ်ရာတွင် ဘာသာရေးအား အလှည့်စားပြုမှုများလည်း ရှိခဲ့သည်ဟုလည်း စွပ်စွဲမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင်ရှုံးနိမ့်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ် လောင်းအချို့က NLD သည် အစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား အသရေဖျက်မှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲမှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ထိုရွေးကောက်ပွဲ၏ အရေးပါဆုံးနှင့် အဆိုးဝါးဆုံးသော ဖြစ်ရပ်တစ်ခုမှာ ယာယီ သက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူ (၁)သန်းခန့် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ဆုံးရှုံးခြင်းပင်ဖြစ်ပြီး ထိုလူထုတန်းစားအား နိုင်ငံရေး အသိုင်းအဝိုင်းများမှ လုံးဝထုတ်ပယ်ရန် ခြေလှမ်းစတင်ခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

၆။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မဲဆန္ဒရှင်များထံတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်ရှိသည်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော်လည်း ၎င်းတာဝန်ခံမှုယန္တရားသည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတို့တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရေအတွက် အနည်းငယ်သာရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် လိုအပ်သော မဲဆန္ဒရှင်ပမာဏမှာ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်လျှင် အနည်းဆုံးဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များဆိုသည့်အခန်းတို့တွင် ဖော်ပြထားသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် သက်ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်အတွင်းရှိ ဆန္ဒမဲ ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများအားလုံး၏ (၁)ရာခိုင်နှုန်းသာ ဦးစွာသဘောတူညီရန် လိုအပ်ပြီး ၎င်းတို့က ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သို့ တိုင်ကြားစာတင်သွင်းနိုင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးရာတွင် ဤပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အဆိုပြုချက်များစွာရှိနေသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်ကို ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း ဖော်ပြခဲ့ဖူးပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးအား တာဝန်မှရုပ်သိမ်းနိုင်ရန် လိုအပ်ချက်များမှာ အခြားရာထူးများအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ရန် လိုအပ်ချက်များကဲ့သို့ပင် ကျယ်ပြန့်စွာဖော်ပြထားသည်။ (၂၀၁၀) ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့စဉ်က လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်ရုပ်သိမ်းခြင်းကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံတွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် အာဏာရှိမရှိကို သေချာစွာ ဖော်ပြခဲ့ခြင်းမရှိသော်လည်း (၂၀၁၁)ခုနှစ်တွင် ထိုဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ကို အဆိုပါ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် အာဏာပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဥပဒေသဘောတရားအရ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် တာဝန်ဆက်လက်ထမ်းဆောင်ရန် မသင့်တော်ကြောင်းဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှရုပ်သိမ်းခြင်းလုပ်ငန်းကို အသက်ဝင်စေရန် လွှတ်တော်က ဥပဒေတစ်ရပ်ပြဋ္ဌာန်းရန် အကြိမ်ကြိမ်ကြိုးစားခဲ့သော်လည်း ဥပဒေကြမ်းအဆင့်မှာတောင် သဘောတူညီမှု မရရှိခဲ့ပေ။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်သည် အထူးအရေးပါသော နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးကို ပစ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဦးရွှေမန်းမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယက တာဝန်ကိုထမ်းဆောင်ခဲ့သည့်အပြင် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌဟောင်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် တတိယ အရေးကြီးဆုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ ဦးရွှေမန်းသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် (၂၀၁၀) ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ခံရပြီး (၂၀၁၃)ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ခန့်အပ်ခံခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း (၂၀၁၅)ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲနောက်ပိုင်းတွင် ဦးရွှေမန်းသည် NLD နှင့် မိတ်ဖွဲ့ခဲ့ရာ ၎င်းထံတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတဖြစ်ရန် ရည်မှန်းချက်များ ရှိလာသည်မှာ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင်အချို့အတွက် စိုးရိမ်စရာ ဖြစ်လာပါသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်၌ ဦးရွှေမန်း ကိုယ်စားပြုခဲ့သော ဇေယျာသီရိမဲဆန္ဒနယ်မြေမှ မဲဆန္ဒရှင်အရေအတွက်၏ (၁) ရာခိုင်နှုန်းကျော်က ဦးရွှေမန်းအား လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် တိုင်ကြားစာ ပေးပို့ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သက်ဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အထောက်အကူပြုဥပဒေတစ်ရပ် ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိရာ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်က စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ မပြုလုပ်ခဲ့ပေ။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းခွင့်ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့သည့်တိုင် ဦးရွှေမန်းအား ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဥက္ကဋ္ဌရာထူးမှ နုတ်ထွက်ရန် ဖိအားပေးမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက်ပိုင်း (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ဦးရွှေမန်းအား ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေး နှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီမှ ထုတ်ပယ်ခဲ့သည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်နှင့်အထူးပတ်သက်နေသည့် အခြားအရေးကြီး နိုင်ငံရေး သမားတစ်ဦးမှာ NLD၏ ဝါရင့်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည့်အပြင် NLD၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည့် ဦးဝင်းထိန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားအဖြစ် (၁၉၈၉) ခုနှစ်မှ (၁၉၉၅) ခုနှစ်အထိသော်လည်းကောင်း၊ ထို့နောက် (၁၉၉၆) ခုနှစ်မှ (၂၀၀၈) ခုနှစ်အထိသော်လည်းကောင်း စုစုပေါင်း (၁၉) နှစ်ကြာ ဖမ်းဆီးထိန်းချုပ်ခံခဲ့ရသည်။ ဦးဝင်းထိန်သည် (၂၀၁၂) ခုနှစ် နှင့် (၂၀၁၆) ခုနှစ်များကြားတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ဦးဝင်းထိန်သည် မိတ္ထီလာမြို့တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များအား တိုက်ခိုက်ခံသည့်ဖြစ်ရပ်တွင် တည်ငြိမ်မှုပြန်လည်ရရှိရန် ရဲတပ်ဖွဲ့၏ အကူအညီကိုတောင်းခံခဲ့သော်လည်း လိုအပ်သော အကူအညီ မရှိခဲ့ပေ။ မိတ္ထီလာဒေသတွင် တပ်မတော်၏အရေးပါသော တပ်စခန်းများရှိသော်လည်း တပ်မတော်က မိတ္ထီလာ အရေးအခင်းမဖြစ်ပွားရန် မကာကွယ်နိုင်ခဲ့ပေ။ မိတ္ထီလာအရေးအခင်းဖြစ်ပွားပြီးနောက် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ကားတစ်စီး အတိုက်ခိုက်ခံခဲ့ရရာ ဦးဝင်းထိန်က ၎င်းသည် မိတ္ထီလာသားဖြစ်ရသည်ကို အရှက်ရကြောင်းပြောဆိုခဲ့သည့်အတွက် ၎င်းကိုယ်စားပြုသော မိတ္ထီလာမဲဆန္ဒနယ်မှ မဲဆန္ဒရှင်အချို့က ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သို့ ဦးဝင်းထိန်အား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် တိုင်ကြားစာပေးပို့ခဲ့သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ကြောင့် ဦးဝင်းထိန်သည် (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်လျှင် အနိုင်ရရန် အလားအလာနည်းနိုင်သည်မှာ စိုးရိမ်စရာဖြစ်ခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း ဦးဝင်းထိန်သည် (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းမပြုတော့ဘဲ NLD ၏ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအဖြစ်သာ ဆက်လက်ရပ်တည်တော့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်အား ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် လိုအပ်သောမဲဆန္ဒရှင်အရေအတွက်မှာ အလွန်နည်းပါးရာ အလွဲသုံးစားမှုများဖြစ်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်အား ပြင်ဆင်ရန်တောင်းဆိုမှုများရှိနေသည်။ (၂၀၁၄) ခုနှစ်တွင် NLD က လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရာတွင် လိုအပ်သောမဲဆန္ဒရှင်အရေအတွက်ကို (၂၀)ရာခိုင်နှုန်းအဖြစ် သတ်မှတ်သင့်ကြောင်း အဆိုပြုခဲ့သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်ကို လေ့လာရာမူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်သည် အထောက်အကူပြုဥပဒေ မပြဋ္ဌာန်းသေးသရွေ့ အတည်ပြုအကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်းဖော်ပြနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များစွာတို့တွင် ဥပဒေအရဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ကြားခံဖော်ပြထားခြင်းကို ဥပဒေအသစ်များပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်သည်ဟု နားလည်နေကြခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျဉ်းမြောင်းစွာနားလည်ခြင်း၏ရလဒ်ဖြစ်သည့်အပြင် အထောက်အကူပြု ဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် မပြဋ္ဌာန်းမီကာလတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပုဒ်မအချို့အား မလိုက်နာမှုများကိုလည်း ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် တာဝန်ခံရန် အခြားနည်းလမ်းများလည်း ရှိသေးသည်။ စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းခံရမည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့သည် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းမှုကို မခံယူဘဲနုတ်ထွက်ခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၃) ခုနှစ်တွင် ဆက်သွယ်ရေး၊ စာတိုက်နှင့် ကြေးနန်းဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသိန်းထွန်းသည် အဂတိလိုက်စားသည်ဆိုသည့် စွပ်စွဲချက်ကြောင့် ရာထူးမှနုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာ (၂၀၁၄) ခုနှစ်တွင် သာသနာရေးရာဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးဆန်းဆင့်အား နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေ အလွဲသုံးစားလုပ်မှုဖြင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတက တာဝန်မှရပ်စဲစေခြင်း၊ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးထွန်းဝင်းသည် NLD အတွင်းရေး အငြင်းပွားမှုများကြောင့်တာဝန်မှ နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ်တွင် မွန်ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးမင်းမင်းဦးသည် အဂတိလိုက်စားသည်ဆိုသည့် စွပ်စွဲချက်ကြောင့် ရာထူးမှနုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ထိုသာဓကများကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် မျက်နှာမပျက်စေဖို့ရာ တာဝန်မှနုတ်ထွက်ရန် သို့မဟုတ် အငြိမ်းစားယူရန် ဖိအားပေးမှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်အားကောင်းလျက်ရှိသည်။

၇။ နိဂုံး

ရွေးကောက်ပွဲများ ပြန်လည်ကျင်းပနိုင်ခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ကောင်းကျိုးတစ်ရပ်ဖြစ်လာသော်လည်း စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ အရေးပါသောအစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်လာပေသည်။ ယင်းဥပဒေတွင် တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန် မလိုအပ်ခြင်းထက် ပါတီစုံစနစ်ဖြစ်ထွန်းလာခြင်းကို အလေးပေးဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများအားလုံးသည် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို လိုက်နာရမည်ဟု အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရတို့သည် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုအသုံးပြုကာ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုအား ကန့်သတ်နေသည်ကို (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ ရိုဟင်ဂျာများအား နိုင်ငံရေးအသိုင်းအဝိုင်းမှ ဥပဒေဖြင့် ဖယ်ရှားပြီး ၎င်းတို့၏ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ခြင်းကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် သိနိုင်ပါသည်။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိဟူသောဆွေးနွေးချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအား ရှင်းလင်းပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်၌သာလျှင် အဓိကဆွေးနွေးမှု ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

စီမံခန့်ခွဲရေးကိစ္စရပ်များကိုကြည့်ပါက ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများကို ကြပ်မတ်ကျင်းပနိုင်သည့်အပြင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်သည့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် တရားစီရင်ရေးဆန်သော အာဏာလည်း ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို တရားရုံးများထံ အယူခံဝင်ခွင့်မရှိသည့်အပြင် တိုင်ကြားစာများ လက်ခံရရှိပါက အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း စိစစ်ရန် သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပေ။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ယနေ့တိုင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တာဝန်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်း၏စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်သော အာဏာကိုကျင့်သုံးနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အား တာဝန်မှပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်သည် တာဝန်ခံမှုစနစ်တစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း လိုအပ်သောမဲဆန္ဒရှင်အရေအတွက်မှာ အလွန်နည်းပါးရာ အလွဲသုံးစားလုပ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်က အထောက်အကူပြုဥပဒေတစ်ရပ်ပြဋ္ဌာန်းရန် သဘောတူညီမှုမရရှိသေးခြင်းကြောင့် အခြား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များစွာနည်းတူ အသက်ဝင်အကောင်ထည်ပေါ်လာနိုင်အုံးမည်မဟုတ်ဘဲ စာအဖြစ်သာ ဆက်လက်တည်ရှိနေမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အပြင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရာတွင် အဓိကပါဝင်နေသောကြောင့် အနာဂတ်တွင် ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများအား ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ပိုမိုကိုက်ညီရန်၊ အများပြည်သူအား ယခုထက်ပိုမို ကိုယ်စားပြုနိုင်ရန်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ဆက်လက်ပါဝင်နေမည်ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း(၅)၊ ဥပဒေပြုရေး

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ လွှတ်တော် သုံးရပ်စနစ်၊ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အာဏာနှင့် ခံစားခွင့်များ၊ လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများ၊ လွှတ်တော်ကော်မတီများ

(၂၀၁၁) ခုနှစ်မှစတင်၍ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကြား အချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများ၊ လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းတွင် အားထုတ်မှုများ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အစည်းအဝေးများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆွေးနွေး မှုများစသည်တို့ဖြင့် ပြည့်နက်နေသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုသည် လေ့လာသူများကို အံ့အားသင့်စေခဲ့ ပါသည်။ လွှတ်တော်၏အောင်မြင်မှုရလဒ်များကို လေ့လာရာတွင် အချို့က လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများ၊ တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များစသည့် သြဇာကြီးမားသူများကိုသာ အဓိကထားလေ့လာလေ့ရှိကြသည်။ အချို့ကမူ လွှတ်တော်၏ပဋိပက္ခ များကိုင်တွယ်သော အခန်းကဏ္ဍကိုလေ့လာကြပြီး လွှတ်တော်သည် ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရုံသာမက တစ်ခါတစ်ရံ ပိုမို ကြီးမားအောင်လည်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်ဟု ကောက်ချက်ချကြသည်။ ဤအခန်းတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ တာဝန်များကို ဥပဒေ ပိုင်းအရ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပိုင်းအရ သုံးသပ်ဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသား လွှတ်တော်ဟူသော လွှတ်တော်သုံးရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ပညာရှင်အချို့က လွှတ်တော်သုံးရပ်စနစ်ဟု ဆိုရာတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့သောနိုင်ငံအချို့တွင် သမ္မတက ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ခြင်းကို ထည့်သွင်းတွက်ချက် ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွှတ်တော်သုံးရပ်စနစ်မှာမူ ဥပဒေပြုအာဏာကိုကျင့်သုံးသော အဖွဲ့အစည်း (၃)ရပ်ရှိသည်ကို ဆိုလိုပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် အဓိကကျဆုံးနှင့် အရေးကြီးဆုံးသော ဥပဒေပြု အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ သာမန်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စနစ်များတွင် အထက်နှင့်အောက် လွှတ်တော် (၂) ရပ် ပူးပေါင်းအစည်းအဝေးကျင်းပခြင်း ကို အထူးအခြေအနေများ၌သာ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှာမူ အစည်းအဝေးများကိုပုံမှန်ကျင်းပပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးကို တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ရနိုင်နေရသော ဥပဒေပြု အာဏာကို ကိုယ်စားပြုသည်။ အခြားလွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြစ်သော ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့သည် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးကိုကြပ်မတ်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးကိုကွပ်ကဲခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် လွှတ်တော်သည် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ စောင့်ကြည့်မှုအောက်တွင် လည်ပတ်နေရသည့်အပြင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် မကြာခဏဆက်ဆံရာတွင်လည်း လက်ရှိ သို့မဟုတ် ယခင်ကတပ်မတော်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော စစ်အရာရှိများနှင့် အနီးကပ်ထိတွေ့ ဆက်ဆံနေရပါ သည်။ ဥပဒေပြုအာဏာ၏ အတိုင်းအတာနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်း၏အခန်းကဏ္ဍတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ထိုကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များကို မကျေနပ်မှု ကြောင့် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များအားလုံး မိမိဆန္ဒအလျောက် နုတ်ထွက်မှုဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အား ဆွေးနွေးရာအဓိကနေရာဖြစ်ပြီး ၎င်း၏အရှိန်အဝါမှာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးပေါ်သို့ ကျရောက် နေဆဲဖြစ်ပါသည်။

၁။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သုံးရပ်

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများအရ ဥပဒေပြုအာဏာကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်၊ သက်ဆိုင်ပါက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများထံတွင် ခွဲဝေထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၄) တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဖြင့် အစပြု ဖော်ပြထားပြီး ၎င်းနောက်မှ ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်စသည်ဖြင့် အသီးသီးဖော်ပြထားသည်။ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်အား အဓိကကျဆုံးနှင့် အရေးပါဆုံးလွှတ်တော်အဖြစ်သတ်မှတ်ရသော အကြောင်းအရင်းနှင့် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်က အုပ်ချုပ်ရေးကိုကိုင်တွယ်ရာတွင် ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းများအားလုံး၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ကိုယ်စားပြုပုံ တို့ကို ပထမဦးစွာဖော်ပြသွားပါမည်။ လွှတ်တော်သုံးရပ်ဟု သတ်မှတ်ရာတွင် လွှတ်တော်များ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထား သည့်စနစ်မှာ အချိုးညီညီရှိခြင်း၊ အစည်းအဝေးကျင်းပသော အရေအတွက်၊ အစည်းအဝေး အကြောင်းအရာများ၊ အထက်နှင့် အောက်လွှတ်တော်တို့ ပူးပေါင်းအစည်းအဝေးကျင်းပရာတွင် ပေါင်းစည်းထား သော သီးသန့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် သီးခြားရပ်တည်နိုင်ခြင်းစသည့် အချက် (၄) ချက်ကို အခြေခံထားပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့၏ အဓိကတာဝန်များကို လေ့လာရာတွင် ဥပဒေပြုခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအား တာဝန်ခံစေခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးအား ကြပ်မတ်ခြင်း စသည့်အကြောင်းအရာတို့ကို ဆွေးနွေးတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်သုံးရပ်ကြား ဆက်နွှယ်နေမှုကို လေ့လာပါက ဆုံးဖြတ်ချက်ပြုလုပ်ရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် သဘောတူညီမှုတို့ကို အလေးပေးထားသောကြောင့် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်အောက်ရှိ ဗဟိုအခြေပြုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သောစနစ်၏ လက္ခဏာရပ်များကိုတွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

(က) အဓိကကျဆုံးသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရေးဆွဲရာတွင် ဥပဒေပြုအာဏာကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အား ခွဲဝေသင့်မသင့်ဟူသော မေးခွန်း ကို အမြဲရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ လွှတ်တော် (၂)ရပ်စနစ်တွင် အထက်နှင့်အောက် လွှတ်တော် (၂) ရပ်အား ပူးပေါင်း၍ အစည်းအဝေးကျင်းပခြင်းအကြိမ်အရေအတွက်မှာ အလွန်နည်းပါးလေ့ရှိပြီး ထိုပူးပေါင်းအစည်းအဝေးများတွင် ဆွေးနွေး သော အကြောင်းအရာများမှာ နိုင်ငံခေါင်းဆောင်ခန့်အပ်ခြင်းကဲ့သို့သော အခမ်းအနားဆန်သောအကြောင်းအရာများသို့မဟုတ် အစိုးရထံတွင် လွှတ်တော်၏ ထောက်ခံမှုမရှိတော့ခြင်း၊ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းစသည့် ကြီးမားသော အထူးကိစ္စရပ်များသာဖြစ်သည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်တွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ သက်တမ်းကို ထပ်တူညီမဖြစ်စေရန် တမင်စီစဉ် ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော် (၃)ရပ်ရှိသည်ဟု ဆိုခြင်းမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အစည်းအဝေးကျင်းပသော အရေအတွက်မှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အစည်းအဝေး အကြိမ်အရေအတွက်များနှင့် တူညီလှနီးပါး ဖြစ်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးသောအကြောင်းအရာများမှာ အထူးကိစ္စရပ်များသာမက သာမန်ဥပဒေ ပြုခြင်းကိစ္စရပ်များလည်းပါဝင်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ထံတွင် မိမိကိုယ်တိုင်ရပ်တည်နိုင်သော ကိုယ်ထည်နှင့် ဝိသေသရှိခြင်း၊ ၎င်းအားဖွဲ့စည်းသည့် အထက်နှင့်အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်တို့၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည့်စနစ်မှာ အချိုးညီညီရှိမှုကြောင့် အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော်သည် အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းသည့်နည်းဖြင့် အာဏာ လျှော့နည်းစေခြင်းစသည့်အကြောင်းပြချက်များကြောင့်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြုခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအား ကြပ်မတ်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးအား ထိန်းချုပ်ခြင်းစသည်တို့တွင် အဓိကကျသောအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်နေရာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပူးပေါင်းပြီး အစည်းအဝေးကျင်းပခြင်းထက် ပိုမိုအနက်အဓိပ္ပာယ်ရှိရာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အား သီးခြားလွှတ်လပ်ပြီး အဓိကကျဆုံးသော ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ လွှတ်တော်သုံးရပ် ပါဝင်သော ဥပဒေပြုရေးစနစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးအပ် သောအာဏာများကြောင့်သာမက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ၎င်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျယ်ပြန့်စွာ ရယူထားမှုကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ပြုလုပ်ရာ၌ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သဘောတူညီမှုရယူခြင်း တို့ကို အခြေခံထားသည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၁၆၆) ဦးအပါအဝင် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် အများဆုံး (၆၆၄) ဦး ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးသည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အထွတ်အထိပ် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်၏ အထွတ်အထိပ်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့်အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့ ဥပဒေပြုရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော သဘောထားကွဲပြားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတက ထုတ်ပြန်သည့် ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သောအမိန့်များ၊ နိုင်ငံတော်ရသုံးဘဏ္ဍာငွေစာရင်း၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတကတင်သွင်းသော အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာစာချုပ်များကို အတည်ပြုခြင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစာချုပ်များချုပ်ဆိုရန် နိုင်ငံတော်သမ္မတအား တောင်းဆိုခြင်းစသည့် ကိစ္စရပ်များတွင်လည်း အရေးပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အကြံပြုချက်များဖြင့် ပြန်လည်ပေးပို့သော ဥပဒေကြမ်းများ (ဦးသိန်းစိန်ရှိစဉ်ကတည်းက လုပ်နေကျ) ကို အဆိုပါဥပဒေကြမ်းအား စတင်တင်သွင်းသည့် လွှတ်တော်သို့ ပြန်မပေးပို့တော့ဘဲ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့သာ ပေးပို့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အကြံပြုချက်များကို လက်ခံနိုင်သလို လက်မခံပါကလည်း ပယ်ချပြီး သတ်မှတ်ရက်အတွင်း ယင်းဥပဒေသည် အသက်ဝင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သည် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတတို့နှင့်ရင်ဆိုင်ရပြီး ဥပဒေပြုရေး၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုသည့်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ရာ ၎င်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်နိုင်သော ကိုယ်ထည်နှင့်ဝိသေသရှိသည်ဟုဆိုနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီတွင်း စည်းလုံးညီညွတ်မှု မဲ့သောအခါ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ ဆွေးနွေးမှုများစွာပေါ်ပေါက်မည်ဟု ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ မျှော်မှန်းထားရာ မျှော်မှန်းထားသည့်အတိုင်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ အရေးအကြီးဆုံးသော နိုင်ငံရေးကိစ္စများသာမက နေ့စဉ်သာမန်ကိစ္စရပ်များကိုပါ အာလုံးစုံဆွေးနွေးကြသည်ကို (၂၀၁၁)ခုနှစ်မှ (၂၀၁၆)ခုနှစ်ကြား လွှတ်တော်အစည်းအဝေး (၁၃) ကြိမ် ကျင်းပခဲ့သည်။ အစည်းအဝေးကျင်းပခဲ့သောနေ့ရက်အရေအတွက်များမှာ ပြည်သူ့ လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသား လွှတ်တော်တို့၏ အစည်းအဝေးကျင်းပခဲ့သောနေ့ရက် အရေအတွက်များ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံခန့် ရှိခဲ့သည်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် သိရှိနိုင်ပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့သည် နံနက်ပိုင်းတွင် အစည်းအဝေးကျင်းပပါက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ညနေပိုင်းတွင် အစည်းအဝေးကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ သီးခြား ရပ်တည်မှုကို လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများကို လေ့လာရာတွင်လည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်များ ၏ပြောစကားများအား ယင်းတို့ကိုယ်စားပြုသည့်လွှတ်တော်အမည်ဖြင့် ရည်ညွှန်းပြီး မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း မရှိပေ။ အမျိုးသားလွှတ်တော် နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ရှိ အရပ်သားကိုယ်စားလှယ်များသည် မည်သည့်လွှတ်တော်ကို ကိုယ်စားပြု သည်ကို ၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုသော မြို့နယ်မဲဆန္ဒနယ်အမည် သို့မဟုတ် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး မဲဆန္ဒနယ်ကို ကြည့်၍ သိရှိနိုင်သော်လည်း တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မည်သည့်လွှတ်တော်ကို ကိုယ်စားပြုသည်ကို မည့်သို့မျှမသိနိုင်ပေ။ ယင်းကိစ္စကိုကြည့်ချင်းအားဖြင့် တပ်မတော်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ယင်းတို့ကိုယ်စားပြု သည့် လွှတ်တော် အကျိုးစီးပွားအတွက် ကိုယ်စားပြုရမည့်အစား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင်သာ အားကုန်ထုတ်သုံးနေ သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ၎င်းတို့သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် သို့မဟုတ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည်ဟု လွှတ်တော်အမည်တပ်၍ အသုံးပြုခြင်းနည်းပါးပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ကဏ္ဍ (၁၁) ရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဥပဒေပြုခွင့်ရှိ သည်။ ၎င်းတို့မှာ ကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေး၊ နိုင်ငံခြားရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့်စီမံကိန်း၊ စီးပွားရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်မွေမြူရေး၊ စွမ်းအင်၊ လျှပ်စစ်၊ သတ္တုနှင့် သစ်တော၊ စက်မှုလက်မှု၊ ပို့ဆောင်ရေး၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ဆောက်လုပ်ရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးအပါအဝင် လူမှုရေး၊ စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးစသည့် ကဏ္ဍများဖြစ်ကြသည်။ ထိုဥပဒေပြုစာရင်းများ၏ ခေါင်းစဉ်များကိုကြည့်ပြီး မည်သည့်ဝန်ကြီးဌာနက မည်သည့်ဥပဒေကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေသည်ကိုသိရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ အားဖြင့် အမှတ်စဉ် (၁၁) တရားစီရင်ရေးကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က တာဝန်ယူဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ကျန်သည့်ဥပဒေပြုအာဏာများ အားလုံးလည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ရှိသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအချို့က

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ ပြည်နယ်များအား ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေပြုအာဏာပေးထားခြင်းစနစ်ကို တောင်းဆိုနေခြင်း နှင့်ပတ်သက်၍ သဘောထားအမျိုးမျိုးရှိကြသည်။ ဥပဒေပြုအာဏာများအား (၂၀၁၅)ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းဥပဒေဖြင့်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုခဲ့သော ထိုပြင်ဆင်ချက်များဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဇယား (၂)ပါ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ ဥပဒေပြုစာရင်း နှင့် ဇယား (၅) ပါ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများက ကောက်ခံရမည့်အခွန်အခများစသည်တို့ကို ထပ်တိုးခဲ့သည်။ အဆိုပါပြင်ဆင်မှုများကြောင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသည် ဝင်ငွေခွန်၊ အကောက်ခွန်၊ တံဆိပ်ခေါင်းခွန်၊ ခရီးသွားလာရေး၊ ဟိုတယ်၊ ကိုယ်ပိုင်ကျောင်းနှင့် ပုဂ္ဂလိကဆေးရုံများစသည့်ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ သတ္တုနှင့် ကျောက်မြတ်ရတနာစသည့် သယံဇာတများ အပေါ် စည်းကြပ်သောအခွန်အခများအား ကောက်ခံခွင့်ပြုသည်။ ထိုပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်ခြင်း၏ အဓိက အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသော ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုအာဏာများနှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ ပိုင်ဆိုင်သော အရေအတွက်နည်းပါးသည့် ဥပဒေပြုအာဏာများကို နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန် ငြင်းဆိုခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာခုံရုံးက အဆိုပါဥပဒေပြုစာရင်းများပါဝင်သော ဇယားများသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ အာဏာအောက်တွင်သာ ရှိသည်ဟုထင်မြင်ရာ ထိုဇယားများတွင် ပါဝင်သောအကြောင်းအရာများအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း မပြုလုပ်ဘဲ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုသာ စိတ်ကြိုက်ပြင်ဆင်စေခဲ့သည်။

ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် လွှတ်တော်များအချင်းချင်းကြားတွင်သာမက အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်လည်း သဘောတူညီမှုရရှိရန် ဦးစားပေးထားသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံး သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုပြီးသော ဥပဒေကြမ်းကို နိုင်ငံတော်သမ္မတထံသို့ ပေးပို့ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတက ထိုဥပဒေကြမ်းများအားစစ်ဆေးရန် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီး ဌာနများသို့ လောကွတ်ပြုပြီး ပေးပို့လေ့ရှိပါသည်။ ဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်ကို လွှတ်တော်တွင် အပြောင်းအလဲကြီးကြီးမားမား ပြုလုပ်ခဲ့ပါက သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနက အကြံပြုချက်များရှိနိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ဥပဒေကြမ်းအား ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သို့ အကြံပြုချက်များဖြင့် ပြန်လည်ပေးပို့နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေကြမ်းကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုပြီး (၁၄) ရက်အကြာတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက သဘောတူသည်ဖြစ်စေ၊ သဘောမတူသည်ဖြစ်စေ ဥပဒေတစ်ရပ်အဖြစ် အာဏာတည်လာသည်။ နောက်ပိုင်းအခန်းတွင် သမ္မတဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် အဆိုပါအားပျော့သောဗီတိုအာဏာဟု တင်စားနိုင်သော ဥပဒေကြမ်းအပေါ် အကြံပြုချက်များ ပေးနိုင်သောအာဏာကို မကြာခဏကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။

ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက လွှတ်တော်ကဥပဒေပြုအာဏာကျင့်သုံးခြင်းသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု များစွာရှိပါသည်။ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများကို အများပြည်သူများဖတ်ရှုနိုင်သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများကို အကြောင်းပြချက်ပေးရန် မလိုဘဲ လျှို့ဝှက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများကို ကနဦးကာလတွင် တံခါးပိတ်ကျင်းပခဲ့သော်လည်း ယခုအခါတွင်မူ ရုပ်မြင် သံကြား၊ သတင်းစာ၊ အင်တာနက်စာမျက်နှာစသည်တို့မှတစ်ဆင့် ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရ နှင့် NLD အစိုးရ နှစ်ရပ်စလုံးက လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့်အပြင် အင်တာနက်စာမျက်နှာများတွင်လည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတစ်ရပ်တွင် NLD ပါတီဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ယခင်စစ်အစိုးရ ကို အာဏာရှင်ဟုတင်စားပြောဆိုခဲ့ရာ တပ်မတော်က အာဏာရှင်ဟူသောအသုံးအနှုန်းကို လွှတ်တော်အစည်းအဝေး မှတ်တမ်းများမှ ပယ်ဖျက်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဥပဒေပြုအာဏာအပြင် အရေးပေါ်အခြေအနေအား ကာလတိုးမြှင့်ခြင်းစသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဘက်က တောင်းဆိုမှုများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်၊ မေလ (၂၀) နှင့် (၂၁) ရက်နေ့များတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အထူးအစည်းအဝေးတစ်ရပ်ကျင်းပခဲ့ပြီး မိတ္ထီလာတွင် ကြေညာထားသော အရေးပေါ်အခြေအနေ ကို ကာလတိုးမြှင့်ပေးခဲ့သည်။ ၎င်းအစည်းအဝေးမှာ ယနေ့ထက်တိုင် တစ်ခုတည်းသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အထူး အစည်းအဝေးဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာနိုင်သော အာဏာကို လွှတ်တော်က ကြပ်မတ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသော်လည်း အရေးပေါ် အခြေအနေကာလတိုးမြှင့်ရာတွင်

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက်ကို ရက်ပေါင်း (၆၀)အတွင်း ရယူရမည်ဟုဖော်ပြထားသည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကာလတိုးမြှင့်ရာတွင် သီးခြားလိုအပ်ချက်များ မရှိပါ။ ၎င်းအရေးပေါ်အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်ပြီး အဓိက အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော အကြောင်းအရာများမှာ တိုးမြှင့်မည့်အချိန်ကာလသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတက တောင်းဆို သကဲ့သို့ အချိန်ကာလအကန့်အသတ်မရှိဖြစ်သင့်မသင့်၊ ရက်ပေါင်း (၆၀) သာ သတ်မှတ်သင့်မသင့်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက အရေးပေါ် အခြေအနေ ကာလတိုးမြှင့်ခြင်းကိုခွင့်ပြုရာတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင် ဖြစ်သော နိုင်ငံတော်သမ္မတဦးသိန်းစိန် တောင်းဆိုသည့်အတိုင်း အချိန် ကာလအကန့်သတ်မရှိခွင့်ပြုရန် အဆိုချက်အားပယ်ချပြီး ရက်ပေါင်း (၆၀) အဆိုပြုချက်ကို ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ထိုကဲ့သို့ သက်တမ်းတိုးမြှင့်ခြင်းအား ခွင့်ပြုရာတွင်လည်း တပ်မတော်၊ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏ ရပ်ရွာ အေးချမ်းသာယာရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ချက်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခဲ့ခြင်း မပြုခဲ့ပေ။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အရေးပေါ်အခြေအနေကာလတိုးမြှင့်ရန် အဆိုကို ကြပ်မတ်ခဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။

တပ်မတော်အနေဖြင့် စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်အပြင် လွှမ်းမိုးနိုင်သောနေရာတွင်ရှိသော်လည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အစိုးရ၏ အခြားမဏ္ဍိုင်များနှင့်ဆက်ဆံရာတွင် ၎င်းသည် အရေးပါဆုံးနှင့်အဓိကကျဆုံးသော မဏ္ဍိုင်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအား ထိန်းကျောင်း ကြပ်မတ်သောမဏ္ဍိုင်စသည်ဖြင့် အမွှန်းတင် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက် ရွေးချယ်တင်မြှောက်သောကြောင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက တရားဝင်ဖြစ်မှုအား ပိုမိုခိုင်မာ စေနိုင်သော အဖွဲ့အစည်းအသစ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့သည် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်နှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ၎င်းတို့တွင် သီးခြားအခန်းကဏ္ဍများရှိသော်လည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ အရှိန်အဝါအောက် တွင်သာရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့သည် ကော်မတီများဖွဲ့စည်းနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသော်လည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ ကော်မတီများဖွဲ့စည်း နိုင်သောအာဏာ ရှိမရှိနှင့်ပတ်သက်၍ အတိအကျ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ဆက်လက်ပြီး ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့ အကြောင်း ဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်ပြီး ထို့နောက်တွင် လွှတ်တော်ကော်မတီများအကြောင်းကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

(ခ) ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့်အမျိုးသားလွှတ်တော်

ပြည်သူ့လွှတ်တော်သည် အောက်လွှတ်တော်ဖြစ်ပြီး မဲဆန္ဒနယ်အသီးသီးကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ အထက်လွှတ်တော် ဖြစ်သော အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာမူ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး (၁၄)ခုအား အချိုးတူညီစွာကိုယ်စားပြုခွင့် ပေးထားသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုလျှင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၁၂)ဦးစီရှိပါသည်။ ယခုပုံစံမှာ လူဦးရေနည်းပါး သော ချင်းပြည်နယ်ကဲ့သို့သောဒေသများကို အခွင့်အရေးပေးထားပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးမှာ သက်တမ်း (၅)နှစ်စီဖြင့် သက်တမ်းခေါက်ချိုးညီစွာသတ်မှတ်ထားခြင်းမှာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်များတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ သက်တမ်းကို တမင်ထပ်တူ မဖြစ်အောင် ဖန်တီးထားခြင်းနှင့် ကွာခြားနေပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့တွင် အဓိကအားဖြင့် ဥပဒေပြုခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအား ကြပ်မတ်ခြင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးအား ထိန်းကျောင်းခြင်းစသည့် တာဝန် (၃)ရပ်ရှိပါသည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့၏ အဓိကပင်မတာဝန်မှာ ဥပဒေပြုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေကြမ်း တစ်ရပ်ကို အစိုးရကဖြစ်စေ၊ လွှတ်တော်ကော်မတီကဖြစ်စေ သို့မဟုတ် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးချင်းစီကဖြစ်စေ လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရပ်တွင် စတင်ဆွေးနွေးရန် တင်သွင်းနိုင်သည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၅) ခုနှစ်ကာလတွင် ဥပဒေကြမ်းအများစု ကို သမ္မတရုံးက တင်သွင်းခဲ့ရာ NLD အစိုးရလက်ထက်တွင်လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေကြမ်းများအနက် နိုင်ငံတော်ရသုံးဘဏ္ဍာငွေစာရင်းဥပဒေကြမ်းအား နိုင်ငံတော်သမ္မတ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်သမ္မတအားကိုယ်စားပြုသူက ပြည်သူ့ လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းရသည်။ ကျန်ဥပဒေကြမ်းများကိုမူ ပြည်သူ့လွှတ်တော် သို့မဟုတ်အမျိုးသားလွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းနိုင် သည်။ လွှတ်တော်တစ်ရပ်က အတည်ပြုပြီးသော ဥပဒေကြမ်းကို အခြားလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးရန်ပေးပို့ပါသည်။ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးက သဘောတူညီပြီး အတည်ပြုထားသောဥပဒေကြမ်းများကို နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးသို့ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ပေးပို့ သည်။

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်က သဘောထားကွဲလွဲသော ဥပဒေကြမ်းများကိုမူ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ် ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့အား ကော်မတီနှင့်ကော်မရှင်များ ဖွဲ့စည်းနိုင်သော အာဏာများပေးထားသည်။ အဆိုပါကော်မတီနှင့် ကော်မရှင်များသည် ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းစဉ်များအပြင် နိုင်ငံသားများ၏ တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံသည့်စီမံရေးရာကိစ္စရပ်များကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အဆိုပါကော်မတီနှင့် ကော်မရှင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဥပဒေပြုအာဏာနှင့်ဆက်စပ်၍ ထပ်မံတင်ပြပေးသွားပါမည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့သည် တရားစီရင်ရေးအား ကြပ်မတ်ရာတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်လေ့ ရှိပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ၎င်းတို့သည် တရားရုံးများ၏ လည်ပတ်မှုနှင့်လုပ်ငန်းအခြေအနေများကို ကြီးကြပ်ရန်တာဝန်ရှိသည်ဟု ယုံကြည်နေသည်။ ရှေ့နေများ၊ ပညာရှင်များ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ တရားသူကြီးများ စသော အများစုကဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းအင်အားစုများက တရားရုံးများအား လွှတ်တော်က အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခြင်းကို ထောက်ခံကြသည်။ ပညာရှင်အချို့က လွှတ်တော်သည် တရားစီရင်ရေးကို ကြီးကြပ်သင့်သည်ဟူသောအမြင်ကို အပြည့်အဝ လက်ခံထားကြသည်။ ဗြိတိသျှပါလီမန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တွင် ဥပဒေပြုရေးသည် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်းတွင်ပါဝင်၍ တရားစီရင်ရေးအား အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းလေ့ရှိသော်လည်း တရားရုံးများ၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်း ဆောင်တာများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်းစသည်တို့ကိုမူ လက်မခံပေ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ တရားစီရင်ရေးအား ဥပဒေများရေးဆွဲပေးရန် တောင်းဆိုခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်အား လွှတ်တော်အစည်းအဝေး တက်ရောက်ရန် တောင်းဆိုခြင်း၊ တရားရုံးများ အမှုကြားနာခြင်းအခြေအနေကို တင်ပြစေခြင်း၊ တရားရုံးများ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ် ချက်များကို တင်ပြစေခြင်းစသည်တို့ဖြင့် တရားရုံးများ၏နေ့စဉ်လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လွှတ်တော်က ပါဝင်စွက်ဖက်လေ့ ရှိသည်။ ထိုအပြင် သက်သေအခိုင်အလုံမရှိဘဲ တရားစီရင်ရေးတွင် အဂတိလိုက်စားမှုများရှိကြောင်း ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် အား ပြောကြားခဲ့ဖူးသည်။ လွှတ်တော်အနေဖြင့် တရားရုံးများတွင် လာဘ်စားမှု၊ အဂတိလိုက်စားမှုများကြောင့် ပြည်သူလူထုက တရားရုံးများအပေါ် မကျေနပ်မှုများရှိနေသောကြောင့် လိုအပ်သောစိစစ်မှုများ ပြုလုပ်ရသည်ဟု ထင်မြင်သော်လည်း တပ်မတော်က တရားစီရင်ရေးအပေါ် ဆက်လက်လွှမ်းမိုးမှုများရှိနေခြင်းကို မေ့လျော့နေပုံရသည်။

ပြည်ထောင်စုအဆင့်ရှိလွှတ်တော်များအပြင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များကလည်း တရားရုံးများအား ကြပ်မတ်လေ့ရှိသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်က တရားရုံးများအား ကြပ်မတ်ရေးအဆို တစ်ရပ်ကို အတည်ပြုပေးခဲ့ပြီး (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် NLD ပါတီဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက တရားရုံးများ တွင် အဂတိလိုက်စားမှု လျော့ချရန် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းသင့်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီးချုပ်ကမူ ထိုကဲ့သို့သော အဆိုပြုချက်များသည် တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်မှုကို လျော့ကျစေသည်ဟုဆိုကာ လက်မခံခဲ့ပေ။ တရားရုံးများ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် တရားရုံးများပြောင်းလဲပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဤစာအုပ်၏အခန်း (၈) တွင် ထပ်မံဆွေးနွေးသွားပါမည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့သည် ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးအား ကြပ်မတ်ခြင်းတို့အပြင် အုပ်ချုပ်ရေးကိုလည်း အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခြင်း ပြုလုပ်ပါသည်။ လွှတ်တော်က ဝန်ကြီးများအား အစီရင်ခံစာများ၊ ရှင်းလင်းချက်များ၊ အစိုးရမူဝါဒများနှင့်ပတ်သက်၍ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေသော အခြေအနေများ ကိုတင်ပြရန် လွှတ်တော်သို့ ဖိတ်ကြားလေ့ရှိသည်။ ဝန်ကြီးအချို့သည် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများသို့ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် မတက်ရောက်ဘဲ လက်ထောက်များကိုသာစေလွှတ်လေ့ရှိရာ အဆိုပါတာဝန်ခံသည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏ သက်ရောက်မှုအား မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်နေသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များ၏ မြေယာသိမ်းမှုနှင့် သက်ဆိုင်သော လုပ်ဆောင်ချက်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း တိုင်ကြားစာများကိုဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားလျှက်ရှိကြသည်။ ယင်းတို့ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် လွှတ်တော်က အုပ်ချုပ်ရေးကို နည်းလမ်းပေါင်းများစွာဖြင့် ကြပ်မတ်နေသည်ကို သိရှိနိုင်ပါသည်။

၂။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားများ၏ သစ္စာရှိမှု၊ ခံစားခွင့်များနှင့် တာဝန်များ

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် (၆၆၄) ဦးရှိပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များ၌မူ အရေအတွက် အနည်းဆုံးဖြစ်သော ကယားပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၂၁)ဦးမှ အရေအတွက်အများဆုံးဖြစ်သော ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် (၁၃၇)ဦးအထိရှိကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် သစ္စာရှိရန် လိုအပ်သည်ဟု ဖော်ပြထားရာ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုသော မဲဆန္ဒရှင်များနှင့်ဆက်ဆံရေးကိုလည်း ပုံဖော်နေသည့် သဘောသက်ရောက် နေပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အကာအကွယ်များနှင့် ခံစားခွင့်များ ပေးအပ် ထားပြီး လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိပါသည်။ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများသည် အရေးကြီးသောနိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဆက်သွယ်ရာတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍရှိသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား အကန့်အသတ်များ ချမှတ်ထားပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကိုလိုက်နာရန် လိုအပ်ခြင်းကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်သာမက အခြားသက်ဆိုင်ရာဥပဒေများအားလုံးတွင်လည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ ကတိသစ္စာဆိုရာတွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး ပါဝင်နေသောကြောင့် အရပ်သားရွေးကောက်ခံကိုယ်စား လှယ်များသည် တပ်မတော်၏နိုင်ငံရေးအမြင်ဝါဒများနှင့် စည်းနှောင်ခြင်းခံနေရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့ကိုယ်စားပြုအစိုးရ Representative governmentဟူသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူ မရှိပါ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့သည် Facebook ကို အဓိကဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းအဖြစ် အသုံးပြုနေကြပြီး လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကြားတွင် မဲဆန္ဒရှင်များကို တုံ့ပြန်သောနည်းလမ်းများ မတူညီကြပါ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ တာဝန်များတွင် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံစိစစ်ခြင်း၊ ဒေသတွင်းပြဿနာများကို ဖျန်ဖြေပေးခြင်း၊ စုံစမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ယင်းအငြင်းပွားစရာ ကိစ္စရပ်များအား ဖြေရှင်းခြင်းသည် တစ်နေ့တစ်ခြား ပိုမိုတိုးပွားလာသည်။ ဝေးလံ ခေါင်းပါးသော မဲဆန္ဒနယ်ကို ကိုယ်စားပြုကြသည့်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုသော မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ထိတွေ့မှု နည်းပါးရသော အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ အဆိုပါလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် နေပြည်တော်မှ ကိုယ်စားပြုမဲဆန္ဒနယ်များသို့သွားရောက်ရန် ရက်ပေါင်းများစွာ အချိန်လိုအပ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်မှစတင်၍ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုသောမဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ပိုမိုထိတွေ့ဆက်ဆံရန် လွှတ်တော်က နီးဆော်ခဲ့ သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့၏ မဲဆန္ဒနယ်တွင် ရုံးခန်းဖွင့်လှစ်ရန်လိုအပ်သော ငွေကြေးများ ထောက်ပံ့ ပေးမည့် ဥပဒေအား ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာတွင် ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် လည်း အကျုံးဝင်ပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ၎င်းတို့၏ မဲဆန္ဒနယ်တွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန် (၂၀၁၃) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးရွှေမန်းက မဲဆန္ဒနယ်ဖွံ့ဖြိုးရေး ရန်ပုံငွေကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများရှိ မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်လျှင် ငွေကျပ်သန်း (၁၀၀) စီ ခွဲဝေပေးခဲ့သည်။ ထိုနည်းလမ်းကြောင့် စီမံကိန်းငယ်များ ငွေကြေးအထောက်အကူ မြန်ဆန်စွာရရှိနိုင်ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ငွေကြေးသုံးစွဲမှုကို တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်စီမံနိုင် ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင် ၎င်းစနစ်မျိုးမှာ မဲဆန္ဒဝယ်ယူခြင်းဆိုသည့် အလွဲသုံးစားပြုလုပ်ရန် အခြေအနေဖန်တီးလာမည့် အဖြစ်ကို စိုးရိမ်မှုများရှိကြသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ မဲဆန္ဒနယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေအား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ က မည်ကဲ့သို့သုံးစွဲမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပေးခြင်းသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ကျင့်သုံးစေခြင်း ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း နိုင်ငံတော်သမ္မတဦးသိန်းစိန်က ၎င်း၏စိုးရိမ်မှုများကို ထောက်ပြခဲ့သေး သည်။ ယင်းကိစ္စရပ်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး ရှေ့မှောက်သို့ တင်ပြခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ မဲဆန္ဒနယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ရန်ပုံငွေအား ယင်းတို့မြို့နယ်၌ မည်သို့ ခွဲဝေသုံးစွဲမည်ဆိုသည့်ဆုံးဖြတ်ခြင်း၌ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာကို ကျင့်သုံးခွင့်ပေးသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်လာသည်။ သို့သော်လည်း အထက်ကတင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ် အားလျော့ကျခြင်းတော့ဖြစ်ပေါ်မလာပေ။ အဆိုပါရန်ပုံငွေအစီအစဉ်ကို ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအား လုံးလုံးလျားလျား

စီမံခန့်ခွဲခွင့် ပေးလိုက်ခြင်းထက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကသာ စီမံခန့်ခွဲနေသောကြောင့် ထိုရန်ပုံငွေမှာ အထက်က အတင်းချုပ်ကိုင်ထားသော စနစ်အောက်တွင်သာရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား အာဏာပေးအပ်ထားရုံမက တာဝန်ခံမှု ရှိစေရန် လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များတွင် ဗြိတိသျှပါလီမန်စနစ်တွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသည့် ဥပဒေအရ အကာအကွယ်များနှင့်ခံစားခွင့်များလည်း ရှိပါသည်။ ၎င်းအပြင် တာဝန်ခံမှုနှင့်ပတ်သက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများ၏ ဆင်ခြင်တုံတရားအပေါ် လုံးဝမူတည်နေပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ သည် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ရှိပြီး လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးပြောဆိုသော အကြောင်းအရာများနှင့်ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။ အဆိုပါမူကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီး ထပ်မံဖော်ပြထားပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်ဥပဒေမှအပ အခြားဥပဒေများအရ အရေးယူခွင့်မရှိပေ။ သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ဖမ်းဆီးခြင်း၊ တရားရုံးများတွင် သက်သေထွက်ဆိုစေခြင်းတို့ကိုလည်း တားမြစ်ထားပါသည်။ အဆိုပါနည်းဥပဒေများကို ဗြိတိသျှပါလီမန်စနစ်မှ ကူးယူထားခြင်းဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား မည်သည့်ကိစ္စရပ်ကိုမဆို စိုးရိမ်ပူပန်မှုကင်းစွာဆွေးနွေးနိုင်ရန် ဥပဒေအရ အကာ အကွယ်ပေးထားပြီး တရားမမှုနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားစွဲဆိုမှုများမှလည်း ကာကွယ်ပေးထားပါသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ကို လွှတ်တော်ပရုဏ်အတွင်း လွှတ်တော်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေသည့်အချိန်များတွင်သာမက မည်သည့် အချိန်တွင်မဆို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွှတ်တော်၏ကိုယ်စားလှယ်များအား ပေးအပ်ထားသည့် လုံခြုံမှုအပြည့်အဝကို သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ သဘောထားအလျောက်ခံစားနိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က ၎င်းတို့အား အင်တာနက်ပေါ်တွင် ဝေဖန်သူများကို ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၆(ဃ) ဖြင့် တရားစွဲဆိုမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့၏ ဥပဒေအရ အကာအကွယ်နှင့် ခံစားခွင့်များကို အသုံးပြုကြတတ်သည်။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးနှင့်ပတ်သက်၍ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်သည့် လွတ်လပ်မှုအပြည့်အဝ မရှိပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်က ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းများအားလုံးကိုလည်း ဥပဒေအရ အပြည့်အဝကာကွယ်ပေးထားသည်။

လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများသည် လွှတ်တော်တွင် ဩဇာအာဏာအရှိဆုံးပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ပြီး လူသိများသူများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌတို့ကို လွှတ်တော်၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့်ပတ်သက်၍ တာဝန်ပေးအပ်ထားပါသည်။ ယင်းလွှတ်တော်နှစ်ရပ်အနက် လွှတ်တော်တစ်ရပ်၏ ဥက္ကဋ္ဌသည် လွှတ်တော် (၅)နှစ်သက်တမ်း၏ ပထမနှစ်ဝက်တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယကအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီး ဒုတိယနှစ်တစ်ဝက်တွင်မူ အခြားလွှတ်တော်တစ်ရပ်၏ ဥက္ကဋ္ဌက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယကအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင် ပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံး၏ ဥက္ကဋ္ဌများသည် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးအစီအစဉ်ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ အချိန်ဇယား သတ်မှတ်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးချောမွေ့အဆင်ပြေစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းစသည့် ခေါင်းဆောင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်သည့်အပြင် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကြား ဆက်ဆံရေးအပြင် ကြားခံဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း အဖြစ် ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးသည်။ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌဟူသော ရာထူးမှာ တစ်ခါတစ်ရံတွင် စီမံရေးဆန်ပြီး၊ တစ်ခါတစ်ရံတွင်မူ နိုင်ငံရေးဆန်သောရာထူးဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌထံတွင် လွှတ်တော်၌ တစ်နှစ်လျှင်အနည်းဆုံး အစည်းအဝေးတစ်ကြိမ် စီစဉ်ကျင်းပရန် တာဝန်ရှိသည့်အပြင် သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်၏အစီအစဉ်နှင့် ဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း ထိန်းချုပ် ရသော အာဏာလည်းရှိပါသည်။ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများတွင် မေးမြန်းမည့် မေးခွန်းများကို စိစစ်ခြင်း၊ ဥပဒေကြမ်းများကို ဆွေးနွေးရန် အချိန်ကာလသတ်မှတ်ခြင်း၊ လွှတ်တော်၌ နှုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ မတ်တပ်ရပ်၍ ဖြစ်စေ၊ လျှို့ဝှက်မဲဖြင့်ဖြစ်စေ အစရှိ သော မဲပေးရန်နည်းလမ်းများကို လိုအပ်သလိုဆုံးဖြတ်ခြင်းစသည်တို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ချစ်ဝင်းနှင့် Kean တို့က လွှတ်တော် အား ဇာတ်ခုံသဖွယ် စီမံခန့်ခွဲနေသည်ဟု တင်စားထားသော်လည်း လေးနက်သောရှုထောင့်တစ်မျိုးမှကြည့်ပါက ဥပဒေပြု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထိန်းချုပ်မှုများပြည့်နက်နေပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ရံဖန်ရံခါလွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်

ပြောဆိုခွင့်မရှိကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ပုဒ်မ ၆(ဃ) ပါ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီစနစ်အရလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ထိန်းချုပ်သော အဓိကအင်အားတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးအကူးအပြောင်းကာလ အစောပိုင်း (၂၀၁၁-၂၀၁၂) ခုနှစ်ကြားတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယက ဦးရွှေမန်းက လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား လွှတ်တော်လုပ်ငန်းများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ရန် နှိုးဆော်ခြင်းသည် ယခင်စစ်အစိုးရ လက်ထက်တွင် လိုအပ်မှသာ ပါဝင်လုပ်ကိုင်ရသည့်စနစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက လုံးဝပြောင်းလဲသွားပြီကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဦးရွှေမန်းသည် (၂၀၁၁) မှ (၂၀၁၅) ခုနှစ်ကြားတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး (၂၀၁၃) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၆) ခုနှစ်ကြားတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယကအဖြစ်လည်း ပူးတွဲတာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ဦးရွှေမန်းသည် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအား မိမိတို့အမြင်များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန်တိုက်တွန်းခဲ့သည့်အပြင် လွှတ်တော်အား ပြည်သူ့ကိုယ်စားပြု အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် အုပ်ချုပ်ရေးကို ထိန်းကျောင်းစေရန်လည်းပုံဖော်ခဲ့သည်။ ဦးရွှေမန်း၏အမြင်တွင် လွှတ်တော်အနေ ဖြင့် အစိုးရထံမှ သတင်းအချက်အလက်များ တောင်းယူခွင့်ရှိကြောင်း၊ အစိုးရက လွှတ်တော်၏တောင်းဆိုချက်များကို ပြန်ကြားရန်တာဝန်ရှိကြောင်းစသည်တို့ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၂၈ အရ ရည်ညွှန်း၍ ပြောကြားခဲ့သည်။ နာယက ဦးရွှေမန်းလက်ထက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းရန် လွှတ်တော်ကဆောင်ရွက်အားထုတ်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် ဦးဝင်းမြင့်သည် NLD အစိုးရလက်ထက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယကအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး တပ်မတော်၊ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၊ တိုင်းရင်းသားပါတီများကြား ဖျန်ဖြေရေးသမားအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ သည့်အပြင် NLD ပါတီဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း ထိန်းကျောင်းခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၈) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးထင်ကျော် ရာထူးမှ ရုတ်တရက်နုတ်ထွက်ခဲ့ပြီးနောက် ဦးဝင်းမြင့်အား နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ်ခန့်အပ်ခဲ့ပြီး ကချင်လူမျိုး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်ဖြစ်သော ဦးတီခွန်မြတ်ကိုတော့ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ဦးတီခွန်မြတ်သည် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ပြည်သူ့စစ်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုခံရပြီး ဦးရွှေမန်း၏ မိတ်ဆွေရင်းတစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၀၀) ပြည့်နှစ်ကျော် ကာလများတွင်ကျင်းပခဲ့သော အမျိုးသားညီလာခံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းများတွင်လည်း ပါဝင်ဆင်နွှဲခဲ့သူ လည်းဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်နာယကသည် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေး ကောင်စီတွင် နေရာရရှိထားသည်ဖြစ်သောကြောင့် တပ်မတော်ကိုထောက်ခံသူ ဦးတီခွန်မြတ်အား ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းကြောင့် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီတွင် တပ်မတော်ကအသာစီးရသွားပြီး ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အနေဖြင့် အခွင့်အရေးများဆုံးရှုံးခဲ့သည်ကို အချို့က ထောက်ပြကြသည်။

၃။ ဥပဒေပြုအာဏာ၏ အတိုင်းအတာ

လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအား ကြပ်မတ်ခြင်းလုပ်ငန်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော လွှတ်တော် ကော်မတီများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အဆိုပါ အငြင်းပွားမှုနှစ်ရပ်ဖြစ်ပွားခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းအရင်းမှာ ဥပဒေပြုအာဏာ၏ အတိုင်းအတာ ခွဲဟုတ်နေခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် အချို့ကိစ္စရပ်များတွင် သဘောသဘာဝထပ်နေခြင်း တို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စရပ်များသည် အာဏာခွဲဝေရေးကိစ္စအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နေပြီး လွှတ်တော်နှင့်အုပ်ချုပ်ရေးကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို အလေးပေးထားခြင်းသည် အထက်ကတင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။

(က) လွှတ်တော်ကော်မတီများနှင့် ကော်မရှင်များ

လွှတ်တော်ကို (၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းပြီးနောက် ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းများတွင် လွှတ်တော်ကော်မတီ၊ ကော်မရှင် နှင့် အခြားပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် အရေးပါသောအင်အားများ ဖြစ်လာကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ ပြည်သူ့လွှတ်တော်သည် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ၊ ပြည်သူ့စာရင်းကော်မတီ၊ လွှတ်တော်အခွင့်အရေးကော်မတီ၊ အစိုးရ၏အာမခံချက်များ၊ ကတိများနှင့် တာဝန်ခံချက်များစိစစ်ရေးကော်မတီစသဖြင့် အမြဲတမ်းကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းနိုင်သည့်

အပြင် ကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကော်မတီအပါအဝင် အခြားလိုအပ်ချက်များအရဖွဲ့စည်းရသော ကော်မတီများကိုလည်း ဖွဲ့စည်းနိုင်ပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့ ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသော ပူးပေါင်းကော်မတီများကိုလည်း ဖွဲ့စည်းနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းနိုင်သောအာဏာရှိမရှိနှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်ကော်မတီများကို လွှတ်တော်၏ စက်ခန်းဟု တင်စားနိုင်ပြီး ၎င်းတို့တွင် ရွေးကောက်ခံအရပ်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသာမက ပြင်ပမှ ခန့်အပ်ခံရသူများလည်း ပါဝင်ပြီး ဥပဒေနှင့် မူဝါဒကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးကြသည်။ လွှတ်တော်ကော်မတီများ၊ နိုင်ငံတော် သမ္မတရုံးနှင့် အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများကြား ဆက်သွယ်ဆက်စပ်နေပုံတို့နှင့်ပတ်သက်၍လည်း အငြင်းပွားမှုများရှိသည်။ နိုင်ငံတော် သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် ဥပဒေကြမ်းမြောက်များစွာကို အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများထက် သမ္မတရုံးနှင့် လွှတ်တော် ကော်မတီများမှစတင် တင်သွင်းခဲ့ရာ လွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကြား ဆက်ဆံရေးတင်းမာမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အစိုးရ ဝန်ကြီးဌာနများက ၎င်းတို့ရေးဆွဲသောဥပဒေကြမ်းများကို တင်သွင်းကြရာ လွှတ်တော်က အကြောင်းအရာတူညီသော ဥပဒေကြမ်းနှစ်ရပ်ကြားတွင် ရွေးချယ်မှုပြုလုပ်ခဲ့ရသည်မှာလည်း မရှားပါ။ သို့သော်လည်း ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် အစိုးရဝန်ကြီး ဌာနများ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုအား မထိမဲ့မြင်ပြုရာရောက်ပါသည်။

လွှတ်တော်ကော်မတီအချို့ကို ဂုဏ်အရှိန်အဝါကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ်အချို့က ဦးဆောင်ကာ သတ်မှတ်ထားသည့် အထူးကိစ္စရပ်များ ဖြေရှင်းရန်ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၂)ခုနှစ်တွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပြီးနောက် သူမကို ဂုဏ်ပြုသောအနေဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ရပ်ရွာ အေးချမ်းသာယာရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ သူမဦးဆောင်သော အဆိုပါကော်မတီသည် ရှေ့နေများ၊ အစိုးရဌာနများ နှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကို ဥပဒေပညာသင်တန်းပေးခြင်းစသော တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတိုးတက်ရန် ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နောက်သာမကတစ်ခုမှာ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၅) ခုနှစ်ကာလတွင် ဦးရွှေမန်းသည် လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းမည့် ဥပဒေအကြောင်းအရာများအားလုံးကို စိစစ်ရန် ဥပဒေရေးရာကော်မတီအား ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ထိုကော်မတီက ပယ်ဖျက်သင့်သောဥပဒေများ၊ ပြင်ဆင်သင့်သောဥပဒေများ နှင့် အစားထိုးသင့်သောဥပဒေများ စသည်ဖြင့် ဥပဒေစာရင်းပြုစုခဲ့ပြီး ဥပဒေပြုရေးအစီအစဉ်ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့သည်။ ဦးရွှေမန်းသည် (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရာတွင် မအောင်မြင်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွှတ်တော် ကော်မတီများတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်မဟုတ်သူများကိုလည်း ခန့်အပ်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသောကြောင့် ဦးရွှေမန်း သည် (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် ယင်းကော်မတီတွင် ထပ်မံပါဝင်ခွင့်ရခဲ့သည်။ ထိုနည်းအားဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်မဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင်များပါဝင်သည့် ကော်မတီများကိုလည်း အာဏာများပေးအပ်ထားပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရသော် လွှတ်တော်က ပြင်ပကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကို ကော်မတီများတွင် ခန့်အပ်နိုင်သော်လည်း ထိုကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီများအားလုံးသည် ပြည်သူလူထု အကျိုးစီးပွားကို အစဉ်အမြဲကိုယ်စားပြုသည်ဟု မဆိုလိုနိုင်ပါ။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်တွင် NLD အစိုးရက ဦးရွှေမန်းအား အဖွဲ့ဝင် (၂၃) ဦး ပါဝင်သော ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ လေ့လာဆန်းစစ် သုံးသပ်ရေးကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပြီး ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများနှင့် ဥပဒေကြမ်းများကိုစိစစ်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဤကော်မရှင်မှာ ယခင်က ဦးရွှေမန်းဦးစီးခဲ့သော ကော်မတီနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ တူညီပါသည်။ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင် (၂၃) ဦးအနက် (၁၀) ဦးမှာ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင်များဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက လွှတ်တော် ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များအား သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်မရရှိဘဲ တရားစွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသော ကြောင့် ဦးရွှေမန်းသည် ဥပဒေအကာအကွယ်များ ရရှိခဲ့သည်။

ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်မဟုတ်သော ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်အချို့သည် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများ တွင် မဲပေးပြီး NLD အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းများကို မအောင်မြင်စေရန် ကြံစည်မှုများရှိနေသည်ဟု စွပ်စွဲမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူး သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် မဲမပေးနိုင် သူတစ်ဦးက လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတက်ရောက်ခြင်း၊ မဲပေးခြင်းများပြုလုပ်ခဲ့ရုံဖြင့် လွှတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ

ပျက်ပယ်ခြင်းမရှိဟု ပြဋ္ဌာန်းထားရာ ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များနှင့် အခြားပြင်ပကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်များကြား တင်းမာမှုအချို့ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။

(ခ) မပြီးပြတ်နိုင်သေးသော ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်း ပြဿနာ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းဟူသော စကားရပ်ကို တီထွင်ခဲ့သောကြောင့် လွှတ်တော်ကော်မတီများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏အာဏာကွဲပြားပုံ၊ ယခင်စစ်အစိုးရ၏ဥပဒေပြုအာဏာစသည် တို့နှင့်ပတ်သက်၍ မေးခွန်းများစွာပေါ်ထွန်းခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့ အစည်း ဟူသော စကားရပ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိသော်လည်း ယခင်စစ်အစိုးရက (၂၀၁၀)ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေများ တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၊ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၊ ဘဏ္ဍာရေးကော်မရှင်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၊ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ ပြည်ထောင်စုစာရင်းစစ်ချုပ်ရုံးနှင့် ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန် အဖွဲ့ကိုလည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့က ဖွဲ့စည်းသည့် ကော်မတီ၊ ကော်မရှင်နှင့်အဖွဲ့များကိုဆိုလိုသည်ဟု ဖော်ပြထားကြသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေများ၏ စာသားများကို အပေါ်ယံ ကြည့်ပါက ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးသည် အဆင့်နှင့်အာဏာများ တူညီသည်ဟု ထင်ယူမိနိုင်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အာဏာကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း ၎င်းတို့သည် ဥပဒေပြုအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ နှစ်မျိုးစလုံးကို ဖော်ပြထားသည့် ဇယား (၁) အောက် ရှိ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်သို့ ဥပဒေကြမ်းများ တင်သွင်းနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်ကို လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရပ်က ကျင်းပသော အစည်းအဝေးများသို့ ဖိတ်ကြားပြီး သတင်းအချက်အလက်များနှင့် ရှင်းလင်းတင်ပြချက် များ တင်ပြရန် တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်က ၎င်း တင်သွင်းသော ဥပဒေကြမ်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးတင်ပြနိုင်ပြီး လွှတ်တော်နာယက သို့မဟုတ် ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် အခြားကိစ္စရပ်များလည်း တင်ပြနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ ခွင့်ပြုချက်တောင်းဆိုရန် လိုအပ်ခြင်းမှာ အထက်ကတင်ကျပ်စွာချုပ်ကိုင် သောစနစ်ကို ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကဲ့သို့ပင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများကို ကိုယ်စားပြုသောပုဂ္ဂိုလ်များကို လွှတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်အပြင် ဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်စသော ခံစားခွင့်များ ပေးအပ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် ၎င်းတို့စီမံခန့်ခွဲသော ဥပဒေများနှင့်ပတ်သက်၍ နည်းဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများထုတ်ပြန်နိုင်သည်။

မည်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သနည်း၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်း များအားလုံးတွင် တူညီသောအခွင့်အာဏာရှိမရှိဆိုသည့်မေးခွန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေသဘောထားအမျိုးမျိုးရှိနေရာ ၎င်းမေးခွန်းများကို နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက (၂၀၁၂) ခုနှစ်တွင် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက တင်သွင်းပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတကို ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးက ကိုယ်စားပြုခဲ့သော **နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်နာယက၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ**အမှုတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက လွှတ်တော် ကော်မတီများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော်လည်း ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းခွင့်မရှိကြောင်းတင်ပြခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများကို အာဏာအချို့ ပေးအပ်ထားသော်လည်း အဆိုပါအာဏာများသည် လွှတ်တော်ကော်မတီများနှင့် မသက်ဆိုင်ကြောင်းပြောပြီး ပြည်ထောင်စု အဆင့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လွှတ်တော်ကော်မတီများ၏လုပ်ငန်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကွာခြားမှုများအကြောင်းတင်ပြခဲ့ သည်။ ထိုအမှုပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေကြမ်းကို လွှတ်တော်ကော်မတီများက ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အာဏာကိုကျင့်သုံး၍ ပြင်ဆင်ချက်များကို အဆိုပြုခဲ့ရာ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေကြမ်းအား အတည်ပြု ရာတွင် နောက်ကျမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဤအမှုလျှောက်ထားခံရသူများတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့၏ ဥက္ကဋ္ဌများပါဝင်ခဲ့ရာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့အကြား အငြင်းပွားမှုတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။

ထိုအမှု၏ အဓိကပြဿနာတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးတွင် (၂၀၁၁)ခုနှစ်မတိုင်မီ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောဥပဒေများကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် အာဏာရှိမရှိဟူသော ပြဿနာပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၄၃ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အာဏာမတည်မီ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ဆောင်ရွက်ခဲ့သောလုပ်ငန်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီဖြစ်သည် ဟုဆိုရာ (၂၀၁၁) ခုနှစ်အထိ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေများကို တရားရုံး တစ်ရပ်ရပ်က စိစစ်ခြင်းမပြုနိုင်ကြောင်းကို သွယ်ဝိုက်၍ ဖော်ပြနေသလိုပင်ဖြစ်နေသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာခုံရုံးက ၎င်းထံတွင် အဆိုပါ ဥပဒေများကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် စီရင်ပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်းဟုဆိုရာ ယခင်စစ်အစိုးရကို လွန်စွာလိုက်လျောနေသလိုဖြစ်နေသည့်အပြင် ယခင်စစ်အစိုးရပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော စည်းကမ်းများနှင့်ဥပဒေများအား လိုက်နာရန် ခိုင်လုံသောအကြောင်းပြချက်တစ်ရပ် ဖန်တီးပေးနေသလိုဖြစ်နေသည်။ ၎င်းအမှုကြောင့် ခုံရုံးက မိမိသည် (၂၀၁၁) ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှ ပြဋ္ဌာန်းသောဥပဒေများကိုသာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ စိစစ်နိုင်ကြောင်း၊ (၂၀၁၁) ခုနှစ်အထိ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောဥပဒေများကိုမူ လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုအာဏာဖြင့် ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ခြင်းများဖြင့်သာ စိန်ခေါ်နိုင်ကြောင်း အတည်ပြုခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် လွှတ်တော် သို့မဟုတ် လွှတ်တော်ကော်မတီများရှေ့တွင် အရေးဆိုခွင့်ရှိကြောင်းဖော်ပြထားရာ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်များ သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လွှတ်တော်ကော်မတီများ၏ သဘောသဘာဝချင်းမတူညီကြောင်း တင်ပြခဲ့ သည်။ ခုံရုံးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် လုပ်ငန်း လိုအပ်ချက်အရ ဖွဲ့စည်းသောကော်မတီများ၏ လုပ်ငန်းများနှင့် အဖွဲ့ဝင်များကို သတ်မှတ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသော်လည်း အမျိုးသားညီလာခံမှတ်တမ်းများတွင်မူ နိုင်ငံတော်သမ္မတအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဖွဲ့ဝင်အရေ အတွက်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်ပြနိုင်ခွင့်ရှိကြောင်းထောက်ပြသည်။ ခုံရုံးက ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသား လွှတ်တော်ကော်မတီများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သဘောသဘာဝချင်း လုံးဝမတူညီကြောင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် လွှတ်တော်သို့ အဆိုပြုချက်များ တင်သွင်းခြင်းသည် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်များအား ဥပဒေပြုအာဏာကို အသုံးပြု၍ အဆိုပြုခြင်း မပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အများစုက ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက် သည် လွှတ်တော်ကော်မတီများ၏ အာဏာကိုထိပါးစော်ကားနေကြောင်း၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံး၏ သြဇာလွှမ်းမိုးမှုများကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြောင်း ထင်ကြေးပေးခဲ့ကြသည်။

(၂၀၁၂)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၇)ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌနှင့်အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံး ကို တာဝန်မကျပွန်သည့်အတွက် စွပ်ချက်တင်ရန် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အဆိုတစ်ရပ်တင်သွင်းခဲ့ရာ ထိုနေ့ မွန်းလွဲပိုင်း၌ အဆိုပါအကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးမှုများ စတင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အပါအဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၂၀) ကျော်က ၎င်းအဆိုကိုဆွေးနွေးခဲ့ရာ တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ယင်းအဆိုကို ကန့်ကွက်သော်လည်း ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၊ တိုင်းရင်းသားပါတီများ၊ NLDလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ခုံရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ရာ ၎င်းအဆိုမှာ လွှတ်တော်သည် တရားစီရင်ရေးအထက်၌ ရှိသည်ဟူသောပုံရိပ်ကို ဖော်ပြနေကြောင်း၊ အစိုးရမဏ္ဍိုင်သုံးရပ်ကြား စည်းလုံး ညီညွတ်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများအား ပျက်ပြားစေနိုင်ကြောင်း ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အပြင် လွှတ်တော်ကော်မတီနှင့် အဖွဲ့ဝင်များသည် ဤအဆိုဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများအား ပေးအပ်ထားသော ခံစားခွင့်၊ အဆောင်အယောင်များ ကို ရယူရန်ကြိုးပမ်းနေခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုအစီအစဉ်အောင်မြင်ပါက နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာထိခိုက်မည်ဖြစ်ကြောင်းတို့ကိုလည်း ထပ်မံဆွေးနွေးသွားသည်။

အဆိုကိုထောက်ခံသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း ၎င်းတို့၏အမြင်များကို ထုတ်ဖော်ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ အချို့က နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ထိုအမှုကို မူလကပင် မကြားနာသင့်ကြောင်းကို ရှုထောင့် (၃) မျိုးမှ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ပထမအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးသည် သမ္မတကိုယ်စား လျှောက်လွှာတင်သွင်းခြင်းကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က ပြဿနာရှာကြသည်။ သို့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးသည် အုပ်ချုပ်ရေးက ပါဝင်သော ခုံရုံးအမှုများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးကို အမြဲကိုယ်စားပြုပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က နိုင်ငံတော်သမ္မတတင်သွင်းသော လျှောက်လွှာမှာ ပုဒ်မ ၃၂၂(က)အရ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန်သာ တောင်းဆိုခြင်းဖြစ်ပြီး ခုံရုံးကမူ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုပြောဆိုကြသည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတက၏ လျှောက်လွှာ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ မည်သည့်ပုဒ်မကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုစေလိုသည်ကို မဖော်ပြထားပေ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့အကြား ကွာခြားမှုရှိမရှိ၊ ၎င်းတို့ နှစ်မျိုးစလုံးသည် အပြီးသတ်ခြင်း ရှိမရှိ နှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းအခုံ ဆွေးနွေးမှုများ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းအာဏာနှင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းအာဏာတို့မှာ သဘာဝမတူညီဘဲ သီးခြားစီဖြစ်ကြောင်း နားလည်ထားကြသည်။ တတိယအနေဖြင့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချို့က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ခုံရုံးအား နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ဥပဒေများကို စိစစ်ရန်၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် အာဏာပေးထားခြင်းမရှိကြောင်း၊ အဆိုပါဥပဒေများကို ခုံရုံးကလည်း လိုက်နာရန် လိုအပ်ကြောင်း ဆွေးနွေးကြသည်။ ထိုအကြောင်းပြချက် (၃)မျိုးစလုံးမှာ ခိုင်လုံမှုမရှိပေ။ ၎င်းအကြောင်းပြချက်များကို ဆွေးနွေးခဲ့သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောဥပဒေများကို ခုံရုံးတွင် စိန်ခေါ်ခွင့်မရှိခြင်းကို အမှန်တကယ် ယုံကြည်ကြသူများ မဟုတ်ပေ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက လွယ်လွယ်ကူကူဖန်တီးခဲ့သော အကြောင်းပြချက်များသာဖြစ်သည်။

အဆိုကို ထောက်ခံသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အသီးသီးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၁(က) အရ အာဏာပိုင်းခြားခြင်းကို ရည်ညွှန်းပြီး ၎င်းအယူအဆကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသင့်ကြောင်း၊ လွှတ်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အဆင့်အတန်းတူညီသောကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအား ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများဟု သတ်မှတ်ပါက လွှတ်တော်အဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် သတ်မှတ်သင့်ကြောင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော်အာဏာ၏ အဓိကကျဆုံးနှင့် အရေးအကြီးဆုံးသော မဏ္ဍိုင် ဖြစ်ကြောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအား ကြပ်မတ်ရာတွင် လွှတ်တော်ကော်မတီများလိုအပ်၍ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ်သတ်မှတ်မှသာ စနစ်တကျ ကြပ်မတ်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဆွေးနွေးတင်ပြသွားကြသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက အုပ်ချုပ်ရေး၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ပဒေသရာဇ်စနစ်ဆန်နေကြောင်း၊ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာန၏ ရုံးအချို့တွင် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များမဝင်ရဟူသော စာသားများကို တွေ့ရှိနေရကြောင်းတို့ကိုလည်း ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌအား ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကာကွယ်ရန်နှင့် လွှတ်တော်အဆိုကို တုံ့ပြန်ရန် လွှတ်တော်သို့ ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်၌ ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအားလုံး တာဝန်မကျေပွန်ကြောင်း သတ်မှတ်သည့် အဆိုကို မဲထောက်ခံ (၄၄၇)မဲ၊ ကန့်ကွက်မဲ (၁၆၈)မဲနှင့် မဲဆန္ဒပေးရန်ပျက်ကွက်သူ (၄)ဦးဖြင့် အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၆) ရက်နေ့တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအားလုံးကို စွပ်စွဲပြစ်တင်ကာ တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ကန့်ကွက်မဲ (၁၀၁) မဲပေးခဲ့သော်လည်း ထောက်ခံမဲ (၃၀၈) မဲ ရရှိခဲ့သောကြောင့် စွပ်စွဲပြစ်တင်ချက် အောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုနေ့၌ပင် ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအားလုံး ရာထူးမှမိမိဆန္ဒအလျောက် နုတ်ထွက်ခဲ့ ကြသည်။

ထိုအငြင်းပွားဖွယ်ရာများပြည့်နှက်ခဲ့သော ခုံရုံးအမှုပြီးစီးနောက် (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများက လွှတ်တော်အစည်းအဝေး သို့မဟုတ် လွှတ်တော်ကော်မတီအစည်းအဝေးများတွင် ၎င်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေကြမ်းများအား ဆွေးနွေးနိုင်ကြောင်း၊ လွှတ်တော်ကော်မတီများက ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများက လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ပုံကို တင်ပြရန် တောင်းဆိုလာပါက ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် တုံ့ပြန်ရန်တာဝန်ရှိကြောင်း စသည့်အချက်များဖြင့် ဥပဒေတွင် ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် လွှတ်တော်က ပြည်ထောင်စု

အဆင့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အာဏာကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖော်ပြစေလိုသည့်အပြင် တာဝန်ခံမှုကိုလည်း လိုလားကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။

(၂၀၁၇) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် လွှတ်တော်ကော်မတီများ၏ အာဏာများနှင့် ပတ်သက်၍ ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် အမှုတစ်ရပ်ကိုကြားနာခဲ့သည်။ ထိုအမှုလျှောက်ထားသူများတွင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသာပါဝင်ပြီး ရွေးကောက်ခံအရပ်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမပါရှိရာ တပ်မတော်တွင် အငြင်းပွား မှုများကို တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းလိုသောစိတ်ဓာတ် ရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုအမှုမှာ ဦးရွှေမန်း၏ ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ လေ့လာဆန်းစစ်သုံးသပ်ရေးကော်မတီကိုဖွဲ့စည်းခြင်းကို တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ် များကကန့်ကွက်ခဲ့ပြီးနောက် ယင်းကော်မတီကိုဖျက်သိမ်းစေရန်အတွက် ကြံစည်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ လျှောက်ထားသူများ က ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ကော်မတီဖွဲ့စည်းနိုင်သော အာဏာမရှိကြောင်း၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသား လွှတ်တော်နှင့်ပြည်သူ့လွှတ်တော်တို့၌သာ အဆိုပါအာဏာရှိကြောင်း တင်ပြခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ ကော်မတီဖွဲ့စည်းနိုင်သော အာဏာမရှိမရှိကို မဖော်ပြထားသော်လည်း ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး က ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ကော်မတီဖွဲ့စည်းနိုင်ကြောင်း တင်ပြချက်များကို ခုံရုံးကထောက်ခံအတည်ပြုခဲ့သည်။ ဤဆုံးဖြတ်ချက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ကော်မတီများဆက်လက်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။

၄။ နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖော်ဆောင်ခဲ့သော နိုင်ငံရေးစနစ်သစ်တွင် လွှတ်တော်သည် အဓိကကျပြီး အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေပါသည်။ လွှတ်တော်ကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ လွှတ်တော် (၃)ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြုအာဏာကို ကိုယ်စားပြုသည့် အထွတ်အထိပ်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့၏စနစ်မှာ အချိုးကျတူညီမှုကြောင့် အာဏာရပါတီက အထက်နှင့်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးကို ကြီးစိုးနိုင်သည့်အပြင် အထက်လွှတ်တော်က အောက် လွှတ်တော်ကို အပြန်အလှန်ထိန်းကြောင်းရန် ကဏ္ဍမရှိသလိုဖြစ်နေသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသောစနစ်များတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပူးပေါင်း၍ အစည်းအဝေး ကျင်းပခြင်းသည် ထူးခြားသောကိစ္စရပ်များအတွက်သာဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှာမူ ပုံမှန်အစည်းအဝေးကျင်းပ လေ့ရှိပြီး ဥပဒေပြုရေးတွင် နောက်ဆုံးအပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာလည်းရှိသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏အမြင် တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် သီးခြားကိုယ် ထည် ရှိပြီး လွှပ်လပ်စွာရပ်တည်နိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သောကြောင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို ဆန့်ကျင်၍ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုနိုင်ပါ သည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့်အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့သည် ဥပဒေပြုခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအားကြပ်မတ်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးအား ထိန်းကျောင်းခြင်းတို့တွင် အထောက်အကူပေးသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော် သမ္မတဦးသိန်းစိန်နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုသော ဦးရွှေမန်းတို့အကြား အားပြိုင်မှုများကြောင့် လွှတ်တော်ကအုပ်ချုပ်ရေး အား ကြီးကြပ်မှု အားကောင်းခဲ့ပါသည်။ NLD အစိုးရလက်ထက်တွင်မူ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် အတိတ်လိုက်စားမှု လျော့ချရေးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်နေရာ တရားစီရင်ရေးဘက်ထိန်းကျောင်းမှုကို ပိုမိုအလေးပေးလာ သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် အထက်က တင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ် ကို အားဖြည့်ပေးနေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့အား ကြပ်မတ်ပြီး အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းရမည်ဟု အများကနားလည်ထားကြသည်။ ဥပဒေပြုအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာတို့ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ပီပြင်စွာပိုင်းခြားထားသောကြောင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အုပ်ချုပ်ရေးကို ထိန်းကျောင်းရန် ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်ရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်က တရားစီရင်ရေးအားကြပ်မတ်၍ အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခြင်း သည် သမားရိုးကျအာဏာပိုင်းခြားခြင်းဥပဒေသကို ပြောင်းပြန်လှန်ထားသလိုဖြစ်နေသည်။ လွှတ်တော်က တရားသူကြီးများ

ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင်ပါဝင်၍ တရားစီရင်ရေးကို ထိန်းကျောင်းနေရုံသာမက တရားရုံးများတွင်လည်း ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နေသည်ဟု ပြောရလောက်သည့်အဆင့်အထိ လွှတ်တော်ကဆောင်ရွက်နေပါသည်။

လွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ကို မကျေနပ်မှုမှတစ်ဆင့် ခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအားလုံး မိမိဆန္ဒအလျောက် နုတ်ထွက်သွားခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်ရှိ ပထမဆုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအကျပ်အတည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ကိုကြည့်ရှုခြင်းအားဖြင့် ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ကို လွှတ်တော်ကမကျေနပ်ပါက လွှတ်တော်သည် ခုံရုံးအပေါ် ဖိအားပေးနိုင်သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုပြဿနာများပေါ်ပေါက်ခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများအား နားလည်ရာတွင် အနက်အဓိပ္ပါယ်ထွေပြားနေခြင်းကြောင့် ပင် ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သင့်သနည်း၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် မည်သည့်လုပ်ငန်းတာဝန်များ ထမ်းဆောင်သင့် သနည်းစသည့်မေးခွန်းများအတွက် သေချာရေရာသောအဖြေများ မရရှိသေးရာ အာဏာပိုင်ခြားခြား၏ သဘောသဘာဝကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးမှုန်ဝါးသွားစေသည်။

အခန်း (၆)၊ အုပ်ချုပ်ရေး

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ - နိုင်ငံတော်သမ္မတ - ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများ - ပြည်ထောင်စု - နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် - စီးပွားရေး

အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ပြောင်းလဲမှုများစွာရှိခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ဦးသိန်းစိန် အစိုးရသက်တမ်း၌ သြဇာအင်အားကြီးမားသော နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအောက်တွင် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်နှင့် ရံဖန်ရံခါ အာဏာယှဉ်ပြိုင်ခြင်းမှာ သာဓကဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်မှစတင် သော NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၏ အဓိကကျသောနေရာသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးမှ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ထံသို့ ရွှေ့လျားသွား ပါသည်။ သမ္မတမှာ တိုင်းပြည်၏ခေါင်းဆောင် တစ်ယောက်လိုဖြစ်လာပြီး နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်သည် ယခုအခါ အစိုးရခေါင်းဆောင်သဖွယ်ဖြစ်နေပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်ရှိအခြေအနေမှာ ယာယီသဘောသာဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသည့်ရာထူးအား ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် တစ်ဦးတည်းကိုသာ ခန့်အပ်နိုင်သော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့စဉ်က တပ်မတော်က အဆိုပါရာထူးသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်းမရှိဟူ၍ ကန့်ကွက်ခဲ့ပါသည်။

ဤအခန်းတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်ရှိ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ပါဝင်သော အဓိကအဖွဲ့စည်းများနှင့် ရာထူးများကို အလေးထားဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၏ အရင်းအမြစ်နှင့် အတိုင်းအတာတို့ကိုလည်း ဖော်ပြ သွားပါမည်။ ပညာရှင်အချို့က မြန်မာနိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်နှင့် လုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံရေး အာဏာရလူတန်းစားတို့၏ အပြုအမူများအပေါ်မူတည်နေသည်ဟုဆိုကြသော်လည်း ဤအခန်းတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် ၎င်းကချမှတ်သောမူများကလည်း အရေးပါသည်ကိုတင်ပြသွားပါမည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ရွေးကောက်ခံ အရပ်သားအစိုးရနှင့် ၎င်းတွင်ပါဝင်သောဝန်ကြီးများ၊ တပ်မတော်နှင့် ၎င်းကခန့်အပ်ထားသောဝန်ကြီးများ၊ အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြားတွင် ခွဲဝေထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံတွင် အဓိကအပ်နှံထားပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးဟုဆိုသော်လည်း တပ်မတော်ကို အုပ်ချုပ်ခွင့်မရှိပါ။ သို့သော်လည်း အရပ်သားအစိုးရတွင် ပါဝင်သူ များအနက် (၈၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် စစ်တပ်နှင့် နောက်ကြောင်းမလွတ်သူများဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို အရပ် သားအစိုးရနှင့် တပ်မတော်တို့အကြား ခွဲဝေထားပါသည်။ အရေးကြီးဆုံးသောရာထူးများခန့်အပ်ခြင်းနှင့် တာဝန်ခံမှုများအပိုင်း တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏အာဏာ ကျယ်ဝန်းပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် (၂၀၁၆)ခုနှစ် နောက်ပိုင်း နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးအား ဖန်တီးပြီးနောက်တွင် အပြောင်းအလဲများနှင့်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ သည် နေပြည်တော်အပါအဝင် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများကို တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကို သီးခြားပိုင်းခြားထားပြီး ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံတွင် အရေးပါသောအာဏာများ ရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဦးတည်ရန်၊ လုပ်ငန်းများ ပြည်သူပိုင်သိမ်းခြင်း မပြု ရန်နှင့် တရားဝင်ထုတ်ဝေထားသော ငွေကြေးအား တရားမဝင်ငွေကြေးအဖြစ်မကြေညာရန်စသည့် စီးပွားရေးမျှော်မှန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့သည် ယခင်အစိုးရအဆက်ဆက်တို့၏ အုပ်ချုပ်မှုညံ့ဖျင်းခြင်းကို မီးမှောင်းထိုးပြနေသော်လည်း တပ်မတော် က (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်စီးပွားရေးအား လက်ဝါးကြီးအုပ်ခြင်းကိုမူ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။

၁။ နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင် သမ္မတ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခြေခံမူများတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတအား အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်နှင့် နိုင်ငံတော် ခေါင်းဆောင်အဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲများတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ များအပြင် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများနှင့် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်တို့လည်း ပါဝင်သည်ကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတရာထူး ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ရာထူးမှဖြုတ်ချနိုင်ရန် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အာဏာနှင့် အခန်း ကဏ္ဍ၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် အခြားအစိုးရမဏ္ဍိုင်များ၏ဆက်ဆံရေးကိစ္စရပ်တို့နှင့် ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူးသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့်အစိုးရသည် လွှတ်တော်အမတ်အများစုဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့် ပါတီတစ်ခုတည်းမှဖြစ်သော်လည်း ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံး နှင့် လွှတ်တော်တို့အကြား ဆက်ဆံရေးတင်းမာမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူးသည်။

(က) သွယ်ဝိုက်ခန့်အပ်ခြင်း နှင့် ရာထူးမှ ဖြုတ်ချနိုင်ရန် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း

နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ်ခန့်အပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သောအရည်အချင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဝေဖန်မှုများစွာရှိနေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတများအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံနိုင်ရန် အရည်အချင်း (၇) ရပ်နှင့် ပြည့်စုံရန် လိုအပ်သည်။ နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံသားများအပေါ် သစ္စာရှိခြင်း၊ သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံသားအရည်အချင်း များနှင့် ပြည့်မီခြင်း၊ အသက် (၄၅)နှစ်အထက်ရှိခြင်း၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရည်အချင်းများနှင့်ပြည့်မီခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ တွင် နှစ်ပေါင်း (၂၀)နှင့်အထက် အခြေချနေထိုင်ခဲ့ခြင်းဆိုသည့် လိုအပ်ချက်များပါဝင်သည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် ချင်းလူမျိုး၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်ဖြစ်သော ဟင်နရီဗန်ထီယူအား ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရာတွင် ၎င်းမှာ နယူးဇီလန်နိုင်ငံ တွင် နေထိုင်ခဲ့ဖူးရာ သတ်မှတ်ထားသော အရည်အချင်းများအားလုံးကို ပြည့်မီခြင်း ရှိမရှိနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းအခုံ ဖြစ်ပွားခဲ့ ပါသည်။ ဟင်နရီဗန်ထီယူအား ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းသည် ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင် မြှောက်ခံရသည့် အချိန်နှင့် တစ်ဆက်တည်း အနည်းဆုံး အနှစ် (၂၀) နိုင်ငံတော်တွင် အခြေချနေထိုင်ခဲ့သူဖြစ်ရန်ဟူသော လိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိသော်လည်း ၎င်းမှာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုနှင့် ဘာသာခြားဖြစ်သောကြောင့် ပြဿနာအကြီးအကျယ် မရှာခံခဲ့ရခြင်းဖြစ်ဟန်တူသည်။

အခြားအငြင်းပွားစရာ လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် စစ်ရေးစသည့်အမြင်များရှိရန် လိုအပ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်မှာ တပ်မတော်သားများနှင့် အမျိုးသားများကိုသာ ခန့်အပ်နိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားသလို ဖြစ်နေသည်ဟု ယခင်က ယူဆခဲ့ကြဖူးသော်လည်း ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသူသည် တပ်မတော်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးသူ ဖြစ်ရမည်ဟု အတိအကျဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသည့် ဦးထင်ကျော်သည် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေတစ်ဦးဖြစ်ပြီး တပ်မတော်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးခြင်း မရှိရာ စစ်ရေးအမြင်များရှိသည်ဟု မဆိုလိုနိုင်ပေ။ တပ်မတော်သည် NLD အစိုးရနှင့် အငြင်းပွားမှုများကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် နည်းဗျူဟာရှိပြီး ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအချို့နှင့် မကိုက်ညီသောကိစ္စရပ်များအနက် တပ်မတော်၏ အဓိကအကျိုးစီးပွားများကို ထိခိုက်မှုမရှိနိုင်သောကိစ္စရပ်များကို လျစ်လျူရှုထားသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတများနှင့်ပတ်သက်၍ အလွန်အရေးကြီးသော လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်မှာ မိမိကိုယ်တိုင် သော်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏မိဘတစ်ပါးပါးကသော်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏အိမ်ထောင်ဖက်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ သားသမီးများနှင့် ၎င်းတို့၏အိမ်ထောင်ဘက်များသော်လည်းကောင်း တိုင်းတစ်ပါးသူများမဖြစ်ရဟူသော ပုဒ်မ ၅၉ (စ) ပင် ဖြစ်သည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား သမ္မတမဖြစ်စေရန် တမင်ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု နားလည် ထားကြသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ကွယ်လွန်သူခင်ပွန်းအပြင် သားနှစ်ယောက်တို့သည် ဗြိတိသျှနိုင်ငံသားများ ဖြစ်ကြသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ သားနှစ်ယောက်သည် ဗြိတိသျှနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်ပါကလည်း သူမ၏ ကွယ်လွန်သူခင်ပွန်းသည် နိုင်ငံခြားသားဖြစ်ခဲ့ရာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အရည်အချင်းအားလုံးနှင့် ကိုက်ညီရန် ဖြစ်နိုင်ချေ မရှိပါ။ ဤကန့်သတ်ချက်အား ထောက်ခံသူများက အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မတိုင်မီကပင် အခြေအမြစ် ရှိသော

ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုသာ ရည်ရွယ်ထားခြင်းမဟုတ်ဟု ဆိုကြသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးတွင် သမ္မတနှင့်ဒုတိယသမ္မတတို့၏ အရည်အချင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ၎င်းအကြောင်းအရာများနှင့်ပတ်သက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ မချမှတ်ဖူးသေးပါ။ NLD အစိုးရသည် အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ခုံရုံးသို့ အမှုတင်သွင်းခြင်း မရှိသေးပါ။ (၂၀၁၂)ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်က ဦးမြင့်ဆွေအား ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းမပြုခဲ့ခြင်းမှာ ၎င်း၏ သမက်သည် ဩစတြေးလျနိုင်ငံသားဖြစ်သောကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်တွင်မူ ဦးမြင့်ဆွေ၏သမက်သည် ဩစတြေးလျနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်ကာ မြန်မာနိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်ခံယူခဲ့ပြီးနောက် တွင် တပ်မတော်က ဦးမြင့်ဆွေအား ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်သမ္မတအား ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရာတွင် ပြည်သူ့လူထုက တိုက်ရိုက် ရွေးချယ်သော စနစ်မဟုတ်ဘဲ သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့က ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ရွေးကောက်ခံပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက တစ်ဖွဲ့၊ ရွေးကောက်ခံ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက တစ်ဖွဲ့၊ တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကတစ်ဖွဲ့ စသည့် အစုအဖွဲ့ (၃) ဖွဲ့က ဒုတိယသမ္မတ တစ်ဦးစီ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပါသည်။ ထို့နောက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံးပါဝင်သော သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့က ၎င်း၏အစုအဖွဲ့ (၃) ခုက ရွေးချယ်တင်မြှောက်သော ဒုတိယသမ္မတ (၃) ဦးအနက်မှ သမ္မတ (၁) ဦးနှင့် ဒုတိယ သမ္မတ (၂) ဦးတို့ကို ဆန္ဒမဲပေး ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ စနစ်ကို အခြားနိုင်ငံများတွင်လည်း ကျင့်သုံး လေ့ရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ အနည်းဆုံး တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနက်မှ ဒုတိယသမ္မတ တစ်ဦး ရွေးချယ်တင်မြှောက်နိုင်ရန် တမင်ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်။ သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့တွင် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံးပါဝင်ပြီး ၎င်းကဒုတိယသမ္မတ (၃) ဦးအနက် မည်သူက သမ္မတဖြစ်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ သက်တမ်းမှာ ငါးနှစ်ဖြစ်ပြီး သက်တမ်း နှစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ ထမ်းဆောင်ခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ထားပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကို သီးခြားပိုင်းခြားထားပါသည်။ သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ အဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသူများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်ပါက ၎င်းတို့၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်မှ နှုတ်ထွက်ရမည့်အပြင် နိုင်ငံရေးပါတီလုပ်ငန်းများလည်း ဆောင်ရွက်ခွင့်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကို အဆင့်နှစ်ဆင့်ဖြင့် ပိုင်းခြားထားသည်ဟု ဆိုလိုနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ ထိုကဲ့သို့ သီးခြားပိုင်းခြားထားခြင်းကို အမြဲလိုက်နာခြင်း မရှိပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ဦးသိန်းစိန်သည် (၂၀၁၁)ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရ သော်လည်း ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဥက္ကဋ္ဌရာထူးမှ ချက်ခြင်း နှုတ်ထွက်ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ ဦးသိန်းစိန်က မိမိသည် ပါတီလုပ်ငန်းများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်လှုပ်ရှားမှု မရှိခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်ကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက် ခြင်း မရှိဟု ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်တွင် ဦးသိန်းစိန်သည် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဥက္ကဋ္ဌရာထူးမှ နုတ် ထွက်ခဲ့ရာ ပါတီဝင်အချို့က ကန့်ကွက်ခဲ့သည့်ကြားမှ ဦးရွှေမန်းသည် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ လွှတ်တော်အမတ်အချို့က အစိုးရအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးသည် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုတွင် လှုပ်ရှားမှုမရှိသော အမည်ခံ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း ရှိမရှိနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသို့ အမှုတင်သွင်း၍ ခုံရုံး၏ သဘောထားရယူရန် ဆွေးနွေးမှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင် စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၏ အတွင်းရေး အပြောင်းအလဲများကြောင့် ဦးရွှေမန်းသည် ပါတီဥက္ကဋ္ဌရာထူးမှ ဖယ်ရှားခံခဲ့ရပြီး ဦးသိန်းစိန်၏သစ္စာခံ ဦးဌေးဦးအား ပါတီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ရာ ဦးသိန်းစိန်အနေဖြင့် ပါတီကို ပြန်လည်ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

(၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် အာဏာရခဲ့သော NLD အစိုးရလက်ထက်တွင်လည်း အလားတူအခြေအနေတစ်ရပ် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူးပါ သည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် သမ္မတရုံးဝန်ကြီးအပါအဝင် အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးများကို ရယူထား သော်လည်း NLD ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်မှ နှုတ်ထွက်ခြင်း မပြုခဲ့ပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးနှင့် နိုင်ငံရေး ပါတီရာထူးနှစ်ရပ်ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့် မရှိပေ။ သို့သော်လည်း ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးယူမှုမရှိခဲ့သော အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ လွတ်လပ်ရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုင်းရင်းသား

ခေါင်းဆောင်များ၏ သားသမီးများသည် တပ်မတော်အရာရှိကြီးများကဲ့သို့ပင် ရာထူးကြီးများ ရယူခြင်းကို အများက အလိုအလျောက် လက်ခံထားကြခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လက်ရှိအုပ်ချုပ်ရေးရာထူး ရထားသူများကို နိုင်ငံရေးပါတီတွင် ရာထူးရယူခြင်းအား တားမြစ်ထားခြင်းကို မကျေနပ်မှုများရှိသည်။ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများကြားတွင် တစ်ပြိုင်နက်တည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းကို တားမြစ်သောပြဋ္ဌာန်းချက်အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ ပယ်ဖျက်ရန်နှင့်ပတ်သက်ပြီး (၂၀၁၅) ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်နှင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီတို့အကြား အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ခဲ့ဖူးသည်။ ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင်များက နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတများအား ၎င်းတို့၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရာထူး များမှနှုတ်ထွက်ရန် လိုအပ်ချက်နှင့် ပါတီလှုပ်ရှားမှုများတွင် မပါဝင်ရန် တားမြစ်ချက်တို့ကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် လိုလားလာကြ သည်။ တပ်မတော်ကမူ အဆိုပါတားမြစ်ချက်များသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ဥပဒေပြုရေး အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားရေးအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်ဟုဆိုကာ ယင်းပယ်ဖျက်ရန်အဆိုကို မထောက်ခံပေ။ အဆိုပါတားမြစ်ချက်များအားပယ်ဖျက်ခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိ ဟုလည်း တပ်မတော်ကတင်ပြခဲ့သည်။ ဤဖြစ်စဉ်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တပ်မတော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ဥပဒေပြုရေးတို့အကြား အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားရေးကိုအထူး လိုလားကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ယခုအချိန်ထိ နိုင်ငံတော်သမ္မတအား ရာထူးမှ ဖြုတ်ချရန် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း ဖြစ်ရပ်မပေါက်သေးသော်လည်း မိမိ ဆန္ဒအလျောက် နှုတ်ထွက်မှု တစ်ကြိမ်ရှိပြီဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ရန် အမျိုးသားလွှတ်တော် သို့မဟုတ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး၏ လေးပုံတစ်ပုံက စတင်လက်မှတ်ရေးထိုးရန် လိုအပ်ပြီး အဆို တင်သွင်းသော လွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး၏ အနည်းဆုံး သုံးပုံနှစ်ပုံက ထောက်ခံရန် လိုအပ်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ရန် လိုအပ်ချက်များမှာ ဝန်ကြီးများ၊ တရားသူကြီးများနှင့် အခြားရာထူးကြီးများနှင့် နည်းတူ ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၈) ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ဦးထင်ကျော်သည် မိမိဆန္ဒအလျောက် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၂ အရ သမ္မတရာထူးမှ နှုတ်ထွက်သွားခဲ့သည်။ ပုဒ်မ ၇၃အရ ဒုတိယသမ္မတ နှစ်ဦးအနက် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ရွေးချယ်တင်မြှောက်စဉ် အခါက ဒုတိယ ဆန္ဒမဲအများဆုံးရရှိသည့် ဒုတိယသမ္မတ ဦးမြင့်ဆွေက ယာယီသမ္မတအဖြစ် ရက်သတ္တပတ်တစ်ပတ်ကြာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးဝင်းမြင့်အား နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက် ခဲ့သည်။

(ခ) သမ္မတအား အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်အဖြစ်သာမက အားပျော့သောဥပဒေပြုအာဏာပိုင်အဖြစ်လေ့လာခြင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်တစ်ဝန်းလုံးတွင် နိုင်ငံသားများအားလုံး၏ အထွတ်အထိပ်၌ ရှိသည်ဟု ဆိုထားသော်လည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတက ကတိသစ္စာဆိုရာတွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို လိုက်နာ ပါမည်ဟူသော အချက်ပါဝင်နေသောကြောင့် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအောက်၌ ရှိသည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် က နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နိုင်ငံသားအားလုံး၏ အထွတ်အထိပ်နေရာ ရရှိသည်ဟူသော အယူအဆကို မနှစ်သက်ပေ။ နိုင်ငံတော် သမ္မတ၏ တာဝန်ခံမှုနှင့်ပတ်သက်၍ အချင်းချင်းဆန့်ကျင်နေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်နှစ်ရပ်ရှိပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက် တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက မည်သည့်လွှတ်တော်တွင်မျှ တာဝန်ခံစရာမလိုကြောင်း ပုဒ်မ ၂၁၅ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ရှိသည်ကို အမြဲထောက်ပြလေ့ရှိသည်။ တစ်ချိန်တည်း၌ပင် လွှတ်တော်ကမူ ပုဒ်မ ၂၀၃ အရ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အား တာဝန်ခံရမည်ဟူသောပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အာဏာကို ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေး အာဏာနှင့် အားပျော့သောဥပဒေပြုအာဏာအဖြစ် ရှုထောင့်နှစ်မျိုး မှ လေ့လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာတွင် ခန့်အပ်ခွင့်အာဏာနှင့် ကြပ်မတ်ရေးအာဏာအပြင် ထိပ်တန်းစီမံခန့်ခွဲမှုအာဏာများလည်း ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတထံတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်အရပ်ရပ်တို့၏ အဖွဲ့အစည်း တည်ဆောက်ပုံ၊ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းကိစ္စရပ်များကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အာဏာအပြည့်အဝရှိပါ သည်။ နိုင်ငံတော် သမ္မတသည် ဝန်ကြီးဌာနအရေအတွက်နှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတို့ကိုလည်း ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်

တွင် အငြိမ်းစားစစ်ဘက်ဆိုင်ရာအရာရှိကြီးများအား အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲများအဖြစ်ခန့်အပ်ခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးဌာန (၃၆) ခုအထိ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ လေ့လာသူအချို့က ဦးသိန်းစိန်အစိုးရအဖွဲ့သည် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီကို ကျော်လွှား ကာ အင်အားအကြီးမားဆုံးသော အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ခဲ့သည်ဟုဆိုကြ သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အစိုးရအဖွဲ့၏ အာဏာနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတို့ကို အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသောကြောင့် အစိုးရတစ်ရပ် နှင့် တစ်ရပ်ကြားကွာခြားမှုများ ရှိသည်။ NLD အစိုးရ စတင်တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့် ကာလတွင် ဝန်ကြီးဌာန အရေအတွက်ကို (၃၆) ခုမှ (၂၁) ခုအထိ လျှော့ချခဲ့သော်လည်း၊ ၂၀၁၇ခုနှစ်တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများ ကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပိုမိုမြှင့်တင်နိုင်ရန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့ဝန်ကြီးဌာနတို့အား ဖွဲ့စည်း၍ ဝန်ကြီးဌာန (၂၃) ခုအထိ တိုးမြှင့်ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးထင်ကျော် လက်ထက်တွင် ဒုတိယဝန်ကြီးရုံးများကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ဝန်ကြီးဌာနအချို့၌ ဒုတိယဝန်ကြီးများအား ပြန်လည်ခန့်အပ်လာသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတထံတွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအကြီးအကဲများကို ခန့်အပ်ခွင့်အာဏာရှိသည်။ နိုင်ငံတော် သမ္မတသည် အစိုးရ၏သက်တမ်းအတိုင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြသော ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များကို လည်း ခန့်အပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် (၉)ဦးအနက် (၃)ဦးကို ခန့်အပ်ပြီး၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌတို့ကလည်း (၃) ဦးစီးခန့်အပ်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းအများစုသည် သမ္မတနှင့်လက်တွဲလုပ်ဆောင်ကြရသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပြည်ထောင်စု ရှေ့နေချုပ်ရုံး၊ ဘဏ္ဍာရေးကော်မရှင်၊ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့၊ ပြည်ထောင်စုစာရင်းစစ်ချုပ်ရုံး၊ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးတို့ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဌာနများ၏ ဝန်ကြီးများအားလုံးသည် လွှတ်တော်ထံမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်သမ္မတထံ အစီရင်ခံကြရပါ သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၊ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ၊ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်ပါသည်။ ဝန်ထမ်းများခန့်အပ်ခြင်းတွင် လည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်သလို ဆုံးဖြတ်ခွင့်လည်းရှိသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် အငြိမ်းစား တပ်မတော်အရာရှိများ၊ တပ်မတော်သားများအား အရပ်သားအစိုးရဝန်ထမ်းများအဖြစ် တွင် ပြောင်းလဲခန့်အပ်ခဲ့သည့် သာဓက မြောက်များစွာရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များနှင့် အစိုးရမူဝါဒများအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် တပ်မတော်အပေါ် မှီခိုနေရဆဲဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နိုင်ငံရေးစနစ်၌ အကြီးအကဲများအား ခန့်အပ်ခြင်း၊ ကြပ်မတ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်းတို့တွင် ပါဝင်ရုံသာမက နေ့စဉ် အုပ်ချုပ်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နှစ်သစ်ကူးနှင့် တပ်မတော်နေ့အစရှိသော နေ့ရက်များတွင် ပြည်သူ့လူထုအား အစိုးရ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် လမ်းစဉ်များတင်ပြရန် တရားဝင်မိန့်ခွန်း ပြောကြားလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် ပြစ်ဒဏ်လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိရာ အဆိုပါလုပ်ပိုင်ခွင့်ဖြင့် ဦးသိန်းစိန် နိုင်ငံတော်သမ္မတတာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်က နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ လွတ်မြောက်ခွင့်ပေး ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် နှစ်ပြည်ထောင်ဆိုင်ရာစာချုပ်များ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများကို စတင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် နှုတ်ထွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံတော်နယ်နိမိတ်ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ခြင်းတို့၌လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သမ္မတစနစ်နှင့် အခြားနိုင်ငံများရှိ သမ္မတစနစ်တို့၏ ကွာခြားချက်တစ်ရပ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် မဖြစ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်အား အရပ်သားအစိုးရ ထိန်းချုပ်ခွင့် မရှိခြင်းမှာ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ လက္ခဏာတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီတွင်နေရာရသော်လည်း အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင် (၁၁) ဦးအနက် (၆)ဦးမှာ တပ်မတော်က ခန့်အပ်ထားသူများဖြစ်သောကြောင့် တပ်မတော်က နေရာထက်ဝက်ကျော်ရယူထားသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတထံတွင် ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာသာမက ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍများတွင်လည်း ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ဥပဒေကြမ်းများအားလုံးအနက် အရေးပါဆုံးဖြစ်သော ဘဏ္ဍာငွေအရအသုံးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းကို

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းပါသည်။ ဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ပြဋ္ဌာန်းတိုင်း နိုင်ငံတော်သမ္မတက သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ဥပဒေကြမ်း တစ်ရပ်ကို လုံးဝပယ်ချခွင့်မရှိသော်လည်း ဥပဒေကြမ်းအား ပြင်ဆင်ရန် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ အကြံပြုချက်များ ပေးပို့နိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အကြံပြုချက်များကို ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်အဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် သင့်မသင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုသော ဥပဒေကြမ်းကို သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း ပျက်ကွက်ပါကလည်း ဥပဒေကြမ်း လက်ခံရရှိသည့်နေ့၏ နောက်တစ်နေ့မှစတင်ပြီး (၁၄) ရက်မြောက်နေ့တွင် ဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်သည် နိုင်ငံတော် သမ္မတ၏ လက်မှတ်ရေးထိုးချက်ကို ရရှိပြီးသကဲ့သို့ ဥပဒေတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၂)ခုနှစ်တွင် ဦးသိန်းစိန်က နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေကြမ်းအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတို့အား ပိုမိုအကျိုးဖြစ်ထွန်းစေရန်နှင့် ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေး ဝါဒလျှော့ချရန် အကြံပြုချက် (၁၁)ချက်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ပေးပို့ခဲ့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အဆိုပါအကြံပြုချက်များကို မစဉ်းစားခဲ့ခြင်းကို ကြည့်ချင်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏အားပျော့သော ဥပဒေပြုအာဏာကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ဥပဒေပြုအာဏာတွင် ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သောအမိန့်ထုတ်ပြန်ခွင့်အာဏာလည်း ပါဝင် သည်။ ထိုအမိန့်များ ထုတ်ပြန်ရာတွင် ထုတ်ပြန်ပြီးရက်ပေါင်း (၆၀)အတွင်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ရယူရန် လိုအပ်သည်။ ၎င်းအမိန့်များကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အစည်းအဝေးကျင်းပခြင်းမရှိသော ကာလများတွင် မဖြစ်မနေလိုအပ် မှသာ ထုတ်ပြန်ရန်ဖြစ်သည်။ ၎င်းအမိန့်များသည် ယာယီသာဖြစ်ပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်မပြုလျှင်သော်လည်း ကောင်း သို့မဟုတ် ပယ်ချလျှင်သော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် သမ္မတကိုယ်တိုင်က ထိုအမိန့်ကို ရုပ်သိမ်းလျှင်သော်လည်း ကောင်း ထိုအမိန့်ပျက်ပြယ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းစဉ်၌ ပါဝင်မှုတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အား အရေးပေါ်အစည်းအဝေးခေါ်ယူနိုင်သော အာဏာလည်း ပါဝင်ပါသည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်၊ မေလတွင် မိတ္ထီလာအရေးခင်းနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ထိုအာဏာကို ကျင့်သုံးခဲ့ဖူးသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ၎င်း၏ အာဏာများကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အနာဂတ်တွင် ပြစ်မှုကြောင်းဖြင့် တရားစွဲဆိုမှုများမဖြစ်ပေါ်စေရန် ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။ ယင်းပြဋ္ဌာန်း ချက်မျိုးကို ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း ဝေဖန်သူအချို့က အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်သည် တပ်မတော်က အမြတ်ထုတ် အသုံးပြုလာနိုင်မည်ကိုစိုးရိမ်ကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၁၅ တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် မည်သည့်တရားရုံးတွင်မျှ ဖြေရှင်းရန်တာဝန်မရှိကြောင်းဖော်ပြထားသည်။ (၂၀၁၄) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာခုံရုံးတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိမရှိနှင့် ပတ်သက်၍ ပုဒ်မ ၂၁၅ နှင့် ပတ်သက်သော အမှုတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးသည်။ ထိုဒေါ်ခွဲဘူပါ (၅၀) ဦးက တင်သွင်းသည့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တင်သွင်းလွှာအမှတ် ၁ အမှုတွင် လျှောက်ထားသူများက နိုင်ငံတော်သမ္မတအား ခုံရုံးအမှုတစ်ရပ်တွင် အမှုသည်အဖြစ် ပါဝင်ပါက ပုဒ်မ ၂၁၅ နှင့် ညှိစွန်းမည်ဖြစ်ကြောင်းတင်ပြခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ခုံရုံးကမူ အဆိုပါခုံရုံးအမှုတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ် အမှုသည်တစ်ဦးအဖြစ် ပါဝင်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ တရားဝင်ကိုယ်စားအဖြစ် ပါဝင်သောကြောင့် ထိုခုံရုံးအမှုတွင် အမှုသည်အဖြစ် ပါဝင်နိုင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် သမ္မတဟောင်းများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရက နိုင်ငံတော်သမ္မတထမ်းဆောင်ခဲ့သူ၏ လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာဥပဒေကိုပြဋ္ဌာန်းပြီး မကြာမီ အငြိမ်းစားယူတော့မည့် ဦးသိန်းစိန်အပါအဝင် အငြိမ်းစားသမ္မတများ အားလုံးအတွက် လုံခြုံရေးအစီအစဉ်နှင့် အခြားခံစားခွင့်များကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါဥပဒေတွင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသည် အငြိမ်းစား သမ္မတများအား ကိုယ်ရံတော်စီစဉ်ပေးရန်၊ အငြိမ်းစားသမ္မတများအား မည်သည့် တရားရုံးတွင်မျှ နိုင်ငံတော်သမ္မတအာဏာအား တရားဝင်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ တရားစွဲဆိုမှုမပြုနိုင်ရန် စသည်တို့ကိုပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ဦးသိန်းစိန်နှင့် ဦးရွှေမန်းတို့အကြား သဘောတူညီမှုမရှိခြင်းနှင့် မကြာမီတက်လာမည့် NLD အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် စိုးရိမ်မှုများကြောင့် ပြဋ္ဌာန်းရန်လိုအပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟုယူဆနိုင်သည်။

၂။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဗဟိုစုစည်းမှုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

ပြည်ထောင်စုအစိုးရတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတ (၂) ဦး၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ခန့်အပ်သောဝန်ကြီး (၃) ဦးအပါအဝင် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများနှင့် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်တို့ပါဝင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အစိုးရအဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်၍ အသေးစိတ် အတိအကျ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသောကြောင့် အစိုးရအဖွဲ့၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ လုပ်ငန်းတာဝန်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ စမ်းသပ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၃၅(က) အရ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ၏ ရာထူးသက်တမ်းမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ရာထူးသက်တမ်းအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၏ အရည်အချင်းမှာ အသက် (၄၀)နှစ်ပြည့်ပြီးသူဖြစ်ရန် လိုအပ်ချက်မှအပ ကျန်လိုအပ်ချက်များမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ၏ အရည်အချင်းအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် လက်တွဲလုပ်ရန်တာဝန်ရှိသည်။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်က ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ၏ တာဝန်များကို သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတများကဲ့သို့ပင် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများအား အကြောင်းအရာ (၅)မျိုးဖြင့် စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့အကြား အာဏာပိုင်းခြားထားသည့်အနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများအား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထံ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါက ၎င်းတို့၏ လွှတ်တော်နေရာများမှ နုတ်ထွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများထံမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါက ၎င်းတို့၏ ရာထူးမှနုတ်ထွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်ဖြစ်ပါက ပါတီလှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်မှု ရပ်စဲရန် လိုအပ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ သည် ပါတီနိုင်ငံရေးအထက်တွင်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြစေလိုခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေး အကြီးအကဲသည် နိုင်ငံရေးပါတီများ တွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားနိုင်ခြင်း ရှိမရှိနှင့်ပတ်သက်၍ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် (၂၀၁၁) ခုနှစ်မတိုင်မီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေများတွင် ကွာခြားမှုများရှိနေပါသည်။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏သဘောထားကို တောင်းဆိုခဲ့ဖူးသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သော ပါတီလုပ်ငန်းများဆိုသောစကားရပ်၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌ ဦးမြသိန်းအား မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်က တည်ဆဲဥပဒေအချို့တွင် အုပ်ချုပ်ရေး ခေါင်းဆောင်အချို့ကို ပါတီလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုထားကြောင်းမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကွဲလွဲနေကြောင်း ထောက်ပြခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ဆောင်ရွက်နေသူများထဲတွင် နေပြည်တော်ကောင်စီဝင်များ၊ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၊ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်၊ ပြည်ထောင်စုစာရင်းစစ်ချုပ် ၊ ဒုတိယစာရင်းစစ်ချုပ်၊ ပြည်ထောင်စုရထူးဝန်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌတို့ ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌ ဦးမြသိန်းက လွှတ်တော်၏မေးမြန်းချက်များသည် မိမိအား ယခင် အစိုးရက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေ (၇)ရပ်ကို စိစစ်ပေးရန် တောင်းဆိုသလို ဖြစ်နေကြောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးတွင် ထိုကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရန် အာဏာမရှိကြောင်း ခုံရုံး၏ တာဝန်မှာ အကန့်အသက်များရှိကြောင်း ရှင်းပြသွားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ခုံရုံးအနေဖြင့် (၂၀၁၁)ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများကိုသာ စိစစ်နိုင်ကြောင်း၊ ခုံရုံး၏ သဘော ထားရယူလိုပါက ခုံရုံးသို့ လျှောက်လွှာတင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ၊ လွှတ်တော်တွင်မဖြေကြားနိုင်ကြောင်းစသည်ဖြင့် ထပ်မံရှင်းလင်းပြောကြား သွားခဲ့သည်။ ပါတီလုပ်ငန်းများနှင့် ပါတီလုပ်ငန်းအစီစဉ်များစသည့်စကားရပ်များသည် ယေဘုယျဆန်လွန်းသဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ မှတ်ယူနိုင်ကြောင်း၊ ၎င်းစကားရပ်များပါဝင်သော သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို စိစစ်ခန့်ခွဲသော အာဏာပိုင်များက ထိုစကားရပ်များ ကို သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများတွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ရှင်းလင်းပေးသင့်ကြောင်း ထပ်မံပြောကြား ခဲ့သည်။ အဆိုပါရှင်းလင်းချက်များ ကို လက်ခံရန်ခက်ခဲပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပါတီလုပ်ငန်းဆိုသောစကားရပ်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သောစကားရပ်ဖြစ်ရာ ခုံရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အတွင်းရှိသည်ကို ခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌ ဦးမြသိန်းက မသိချင်ယောင်ဆောင်နေခြင်း သို့မဟုတ် တမင်လစ်လျူရှုနေခြင်းဖြစ်သည်။

ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က အမည်တင်သွင်းသောဝန်ကြီး (၃) ဦးမှာ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး၊ နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီး နှင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးတို့ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတထံတွင် မဟုတ်ဘဲ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ထံ အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏တာဝန်ကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ပေးအပ်သည်။ ၎င်းတို့သည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေကြသော်လည်း တပ်မတော်မှ နုတ်ထွက်ရန်မလိုအပ်ပါ။ အခြားပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများမှာမူ ၎င်းတို့တာဝန် ထမ်းဆောင်နေသော အခြားရာထူးအသီးသီးမှ နုတ်ထွက်ရန်လိုအပ်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အစိုးရအဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်၍ အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိခြင်းမှာ ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီးနှင့် ဒုတိယဝန်ကြီးအဆင့်များအောက်တွင် အခြားစီမံခန့်ခွဲရေးရာထူးများကို ဖန်တီးနိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ (၂၀၀၅) ခုနှစ်တွင် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရသည် ဝန်ထမ်းရာထူးများတွင် အမြင့်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သော ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် အထက်၌ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်ဟူသောရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ထိုအမြဲတမ်းအတွင်းဝန်ရာထူးသည် ယခင်ကလည်း ရှိခဲ့ဖူးပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်က ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဝန်ထမ်းခန့်အပ်ခြင်း အာဏာကိုကျင့်သုံးကာ ပြန်လည်ဖော်ထုတ် ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်များသည် ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် လွှတ်တော်များကြား ဆက်ဆံရေးတွင် အရေးပါပြီး အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအား ကြီးကြပ်ရာတွင် အရေးပါကြသည်။ ထိုအမြဲတမ်းအတွင်းဝန်ရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့ခြင်းမှာ မကြာမီသက်တမ်းကုန်ဆုံးတော့မည့် အစိုးရသည် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားအား မကြာမီတက်လာမည့်အစိုးရထက် မိမိ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ဆက်လက်တည်ရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ တမင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်ဟုဆိုပြီး အချို့က စိုးရိမ်ပူပန်ခဲ့ကြသည်။

အငြိမ်းစားတပ်မတော်အရာရှိများအား အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်များအဖြစ် ခန့်အပ်ရုံသာမက ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်နှင့် ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်စသော ရာထူးများတွင်လည်း ခန့်အပ်ထားခဲ့သည့် အထောက်အထားများရှိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းအားဖြင့် တပ်မတော်သည် ဆက်လက်၍ အုပ်ချုပ်ရေးကို သွယ်ဝိုက်စွာလွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။ (၂၀၀၅) ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်အရာရှိ (၁၃)ဦးကို ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ ပြောင်းရွှေ့ခန့်အပ်ခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်ကြောင့် ပြည်သူ့လူထုများက ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါတပ်မတော်အရာရှိများ အနက် (၄)ဦးမှာ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာမှ မဟုတ်သူများဖြစ်ကြသည်။ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ လူမှုကွန်ရက်များတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဝေဖန်မှု များကြောင့် တပ်မတော်သား (၃၅၀)ခန့်ကို အရပ်အုပ်ချုပ်ရေးသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် အစီအစဉ်ကို ရပ်နားခဲ့ရသည်။ ယခုနှစ်ပိုင်းများ တွင် တပ်မတော်မှ အရပ်သားအစိုးရပိုင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့် တပ်မတော်သားများ ပိုမိုများပြားလာပြီး ၎င်းတို့အားလုံးမှာ တပ်မတော်အရာရှိကြီးများ မဟုတ်ဘဲ စစ်တက္ကသိုလ်မှ မကြာသေးမီက သင်တန်းဆင်းခဲ့သူများလည်း ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ ခန့်အပ်ရေးနှင့် လေ့ကျင့်ရေးကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သော ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်သော အဖွဲ့ဝင် (၅)ဦးမှ (၇) ဦးအထိ ပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့၏ သက်တမ်းမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတသက်တမ်းနှင့် တူညီပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့ရှိ အဖွဲ့ဝင် များ၏ အရည်အချင်းမှာ အသက် (၅၀)နှစ်ပြည့်ပြီးသူဖြစ်ရန် လိုအပ်ချက်မှအပ ကျန်လိုအပ်ချက်များမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များ၏ အရည်အချင်းနှင့် တူညီပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခြင်းကို တားမြစ်ထားပြီး နိုင်ငံတော်က နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မည်ဟူသော ကတိပြုချက်လည်းပါဝင်သည်။ ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့သည် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့်ပတ်သက်သော မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရေးဆွဲလုပ်ဆောင် ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်း၊ စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ရာထူးမှဖယ်ရှားခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ် သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားရေးဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကော်မရှင်ဟူသော အဖွဲ့အစည်းများမရှိပါ။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးသည် ဥပဒေရေးရာကိစ္စရပ်များနှင့် တရားစွဲဆိုရေးတို့ကို ကြီးကြပ်ပါသည်။ နေပြည်တော်တွင် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး တည်ရှိပြီး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး (၁၄)ခုတွင် ဥပဒေချုပ်ရုံးများရှိပြီး ခရိုင်ဥပဒေရုံး (၇၂)ရုံးနှင့်

မြို့နယ်ဥပဒေရုံး အရေအတွက် (၃၃၀) ရှိပါသည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ်မှစတင်၍ ရှေ့နေချုပ်ရုံးကို ဌာန (၄)ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ ဥပဒေများစိစစ်အကြံပြုရေးဦးစီးဌာန၊ ဥပဒေအကြံဉာဏ်ပေးရေးဦးစီးဌာန ၊ တရားစွဲနှင့် အမှုလိုက်ဦးစီးဌာနနှင့် စီမံရေးရာဦးစီးဌာနတို့ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်၏ အရည်အချင်းများမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရည်အချင်းများနှင့် အများအားဖြင့် တူညီသော်လည်း အသက် (၄၅) နှစ်ပြည့် ပြီးသူဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီး၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် တရားရေးအရာရှိ၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ သို့မဟုတ် ထင်ပေါ်ကျော်ကြား ဂုဏ်သတင်းရှိသော ဥပဒေ ပညာရှင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယူဆသူဆိုသည့်အရည်အချင်း လေးရပ်အနက် တစ်ရပ်ရပ်ပြည့်မီရန် လိုအပ်သည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး၏ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ် အများစုနှင့် ဝန်ထမ်းတော်တော်များများဟာ အငြိမ်းစားတပ်မတော် အရာရှိ သို့မဟုတ် ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤကိစ္စကြောင့် အငြိမ်းစား တပ်မတော်အရာရှိများ အရပ်အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်း များတွင် ပါဝင်နေသကဲ့သို့ပင် တပ်မတော်အပေါ် ဆက်လက်သစ္စာရှိ နေခြင်း ၊ မှီခိုခြင်းစသည့်မေးခွန်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတထံ တာဝန်ခံရပြီး ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်အား စွပ်စွဲပြစ်တင်လိုပါက ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများအား စွပ်စွဲပြစ်တင်သကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်သည် အစိုးရထံမှ လွတ်လပ်မှုနည်းပါးသော မြန်မာနိုင်ငံရှေ့နေများအသင်း၏ ဥက္ကဋ္ဌလည်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် (၁၉၆၂)ခုနှစ်မှ (၁၉၈၈)ခုနှစ်အတွင်း ဆိုရှယ်လစ်စနစ်၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိခဲ့သော်လည်း အခြားဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများ၌ကဲ့သို့ ဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီမှုကို စောင့်ကြည့်သောစနစ်တစ်ရပ် မဖော်ဆောင်ခဲ့ပေ။ ယခုအခါ တရားစွဲ နှင့်အမှုလိုက်ဦးစီးဌာနသည် ပြစ်မှုများကို တရားစွဲဆိုဆောင်ရွက်သောဌာနဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးသည် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ တင်သွင်းသော စာချွန်တော်အမှုများ၊ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးအမှုများတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရဘက်မှ လိုက်ပါဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဥပဒေစိစစ်အကြံပြုရေး ဦးစီးဌာနသည် ဥပဒေကြမ်းများအား လွှတ်တော်သို့မတင်သွင်းမည် စိစစ်ရန် တာဝန်ရှိသော်လည်း အဆိုပါ စိစစ်မှုမှာ ဥပဒေ၏ အနှစ်သာရထက် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အရ စိစစ်မှုမျိုးသာဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်က ဖြေရှင်းရသည့်အမှုများတွင်လည်း ရုံးတော်သဟာရအဖြစ် ဥပဒေအကြံဉာဏ် တင်ပြချက် တင်သွင်းပါသည်။ အခြားနိုင်ငံဝန်ထမ်းများကဲ့သို့ပင် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး၏ ဝန်ထမ်းများသည် ရာထူးအပြောင်းအရွှေ့ မကြာခဏပြုလုပ် ရသောကြောင့် အထူးပြုအသိပညာဆည်းပူးရန် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးပါသည်။ ပြည်ထောင်စု ရှေ့နေချုပ်ရုံးသည် နှစ်စဉ် ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများအား အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၊ မြန်မာဘာသာ နှစ်မျိုးလုံးဖြင့် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေပါသည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်သူလူထုက ဥပဒေနှင့်ထိတွေ့မှု ပိုမိုများ ပြားလာသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ တစ်နေ့တစ်ခြား ပိုမိုအရေးပါလာမည်ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်

ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်ပြောင်းလဲမှု အစီအစဉ်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် မူတည်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေနှင့်ပတ်သက်၍ နှစ်စဉ် အရအသုံး ခန့်မှန်းခြေ ငွေစာရင်း နှင့်သက်ဆိုင်သော ဘဏ္ဍာငွေ အရအသုံးဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေး ဆုံးဖြတ်ရန် တင်သွင်းပါသည်။ ထိုဥပဒေကြမ်းကို ရေးဆွဲရာတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ဘဏ္ဍာရေးကော်မရှင်နှင့် ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဘဏ္ဍာရေးကော်မရှင်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတ၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ၁၄ခု၏ ဝန်ကြီးချုပ်များ၊ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်၊ ပြည်ထောင်စု စာရင်းစစ်ချုပ်၊ နေပြည်တော်ကောင်စီ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ပြည်ထောင်စုဘဏ္ဍာ ရေးဝန်ကြီးတို့ပါဝင်သော အဖွဲ့ဝင် (၂၁)ဦးပါ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ရှိပါသည်။ ဘဏ္ဍာရေးကော်မရှင်၏ သက်တမ်းမှာ (၅)နှစ် ဖြစ်ပြီး အထက်ကချုပ်ကိုင်ပြီး အာဏာအား အချိုးညီစွာခွဲဝေထားသော နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ကျားကန်ပေးနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဘဏ္ဍာရေး

ကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့ စည်းများ၏ အရအသုံးဘဏ္ဍာငွေများကို စိစစ်သည့် အပြင် ၎င်းတွင် မဲဆန္ဒနယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေကို ကြီးကြပ်နိုင်သော အဏာ အချို့လည်း ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား (၅)တွင် ပါဝင်သော ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများကကောက်ခံရမည့် အခွန်အခများမှအပ ကျန်အခွန်အခများအားလုံးကို ကောက်ခံနိုင်သောအဏာ ရှိပါ သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၎င်းတွင်ပါဝင်သော စီးပွားရေး နှင့် ဘဏ္ဍာရေးကတိပြုချက်များကြောင့်လည်း အရေးပါသည်။ ၎င်းကတိပြုချက်များသည် ယခင်အစိုးရအဆက်ဆက်၏ နိုင်ငံ့စီးပွားရေးပျက်သုဉ်းစေခဲ့သော ဆောင်ရွက်ချက် များကို နောင်တစ်ဖန်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို တားမြစ်ထားခြင်းဖြင့် ပြည်သူများအား အာမခံပေးထားပါသည်။ ၎င်းကတိများမှာ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဖော်ဆောင်ရန်၊ တရားဝင်ထုတ်ဝေထားသော ငွေကြေးများအား တရားမဝင်ငွေကြေးအဖြစ် မကြေညာရန်၊ လုပ်ငန်းများအား နိုင်ငံပိုင်သိမ်းခြင်း မပြုရန်တို့ပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးစနစ်သည် ဈေးကွက်စီးပွားရေးဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားရာ ယခင်ဆိုရှယ်လစ်စနစ်၏ စီးပွားရေးမူဝါဒများနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပိတ်ပင်လိုသည့် သဘောသက်ရောက်ပါသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးကာလတွင် တိုင်းပြည်စီးပွားရေးကို ဗြိတိသျှ၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယစသော နိုင်ငံခြားသားများက ကြီးစိုးမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် စီးပွားရေးအား ဗမာလူမျိုးများ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်သာရှိရန် ဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးစနစ်ကို အသွင်ဖော်ခဲ့သည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေး စတင်အကောင်အ ထည်ဖော်ခြင်းကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မပေါ်ပေါက်မီကပင် စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ထပ်မံအားသွင်းပေးရာရောက်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် နောင်မည်သည့် အစိုးရကမျှတရားဝင်ထုတ်ဝေထားသော ငွေကြေးကို တရားမဝင်ငွေကြေးအဖြစ် မကြေညာရန် အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရလက်ထက် (၁၉၆၄)၊ (၁၉၈၅) နှင့် (၁၉၈၇) စသည့်ခုနှစ်များတွင် ငွေစက္ကူ အချို့အား တရားမဝင်ငွေကြေးအဖြစ် ကြေညာခဲ့ရာ ပြည်သူများ ငွေကြေးနှင့် အရင်းအနှီးများစွာ ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဖော်ပြထားခြင်းသည် ဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဖော်ပြထားသော ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကွာခြားရန်ဖြစ်ပါသည်။ (၁၉၆၂) ခုနှစ်မှ (၁၉၈၈) ခုနှစ်များကြားတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သော ဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးစနစ်ကြောင့် တိုင်းပြည်စီးပွားပျက်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဈေးကွက် စီးပွားရေးစနစ်ကို ဖော်ပြသောနိုင်ငံများအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင် အာဖဂန်နစ္စတန် ၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ရိုမေးနီးယားစသည့်နိုင်ငံ များအပြင် အခြားနိုင်ငံပေါင်းများစွာလည်းပါဝင်ပါသည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဥပဒေများအနက် အဆင့်မြင့်ဆုံးဖြစ် သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းသည် လက်ရှိစီးပွားရေးမူဝါဒများကို ယခင်စီးပွားရေးမူဝါဒများနှင့် နှိုင်းယှဉ်စေလိုသည့်သဘောဖြစ်ပါသည်။

(၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် တပ်မတော်သည် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ဖော်ဆောင်ရန် ဥပဒေများရေးဆွဲ ခဲ့သော်လည်း တပ်မတော်က စီးပွားရေးအား ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ မှောင်ခိုဈေးကွက်၊ အနောက်နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှု အစီအစဉ်များကြောင့်အောင်မြင်မှုမရှိခဲ့ပေ။ တပ်မတော်က စီးပွားရေးကဏ္ဍအချို့ကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားရာ အများပြည်သူ များ စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်နိုင်မှုကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေခဲ့သည်။ စစ်တိုင်းမှူးအချို့သည် ဝန်ကြီးဌာနများကို ကိုယ်ပိုင် လုပ်ငန်းသဖွယ် စီမံခန့်ခွဲခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးဝန်ကြီးဌာနကို အနောက်တောင်တိုင်းဝန်ကြီးဌာနဟု တစ်ချိန်က တင်စားပြောဆိုခဲ့သည်။

ယနေ့ခေတ်ကာလ၌ စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် အပြောင်းအလဲများရှိသော်လည်း တပ်မတော်နှင့် ၎င်း၏ မိတ်ဆွေခရီးနီ များက စီးပွားရေးအားသာချက်များ ဆက်လက်ခံစားနေကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၃) ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ဆက်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းကို အစိုးရပိုင် မြန်မာ့ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း (MPT) လက်ဝါးကြီးအုပ်သည့်စနစ်မှ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်မှုစနစ်သို့ ပြောင်းလဲရန် ကြိုးစားခဲ့သော်လည်း (၂၀၁၈)ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်မှ အများစုပိုင်ဆိုင်သော MyTelသည် ဈေးကွက်သို့ ဝင်ရောက်လာပြီး တပ်မတော်က ယင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွင် နေရာယူနိုင်ကြောင်းပြသနေသလို ဖြစ်သွားသည်။

(၂၀၁၁) ခုနှစ်မှစ၍ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို အားပြု၍ စီးပွားရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေသစ်များစွာကို လွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် လွှတ်တော်၏ အရေးပါပုံကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေသစ်များအား စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအား ဖွံ့ဖြိုးရေးတိုးတက်စေရန် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ဈေးကွက် စီးပွားရေးစနစ်နှင့် ဆန့်ကျင်သော ဥပဒေအချို့တို့ကိုလည်း ရုပ်သိမ်းခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တိုးတက်စေရန် (၂၀၁၄) ခုနှစ်တွင် ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်ဥပဒေဖြစ်သည့် အလုပ်သမားများဘက်မှ ရပ်တည်ပြီး အလုပ်ရှင်များကို ထောင်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်ရန် သတ်မှတ်ခဲ့သော ပြည်သူ့လုပ်သားများ အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့်တာဝန်ဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းရန်အဆိုကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဆိုကို ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးကလည်း ထောက်ခံခဲ့ပါသည်။ ယင်းအဆို ဆွေးနွေးရာတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဖော်ပြထားသော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၅ကို တိုက်ရိုက်ကိုးကားခဲ့ပါသည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ဖော်ဆောင်မှုကို လွှတ်တော်ကသာမက တပ်မတော်ကလည်း ပါဝင်လိုနေပါသည်။ (၇၀) ကြိမ်မြောက် တပ်မတော်နေ့အခမ်းအနားတွင် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ပြောကြားခဲ့သောမိန့်ခွန်းတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်၏ အရေးပါပုံ၊ နိုင်ငံပိုင်စနစ်မှ ပုဂ္ဂလိကပိုင်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ရပုံတို့ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ ယခင်ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရလက်ထက် (၁၉၆၄)၊ (၁၉၈၅) နှင့် (၁၉၈၇)ခုနှစ်များတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော ငွေစက္ကူအချို့အား တရားမဝင်ငွေကြေးအဖြစ် ကြေညာခြင်းကို နောင်တစ်ဖန် ထပ်မံ မပြုလုပ်မိစေရန် တားမြစ်ထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ငွေစက္ကူအချို့အား တရားမဝင်ငွေကြေးအဖြစ် ကြေညာခဲ့ခြင်းကြောင့် ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရအား ဆန္ဒပြမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ (၁၉၈၈)ခုနှစ်တွင် အရေးခင်း တစ်ရပ်ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ထိုသမိုင်း အကြောင်းအရာများကြောင့် ငွေကြေးမူဝါဒစနစ်နှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်မှုများစွာရှိနေကြသေးသည်။ (၂၀၁၇)ခုနှစ်တွင် NLD ပါတီ ဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ငွေစက္ကူများတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းပုံဖြင့် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေရန် ပြည်သူ့လွှတ်တော် တွင် အဆိုပြုခဲ့သည်။ အခြား NLDပါတီဝင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ထိုအဆိုမှာ လက်ရှိငွေစက္ကူများကို ရုပ်သိမ်းရန် မလိုအပ်ကြောင်း၊ ပုဒ်မ ၃၆(င)နှင့် ငြိစွန်းခြင်းမရှိကြောင်း သေချာမှသာ ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံပိုင်သိမ်းဆည်းခြင်းအား တားမြစ်ထားသော ပုဒ်မ ၃၆(ဃ)နှင့်ပတ်သက်၍လည်း လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၅)ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ယခင် ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရက ပြည်သူ့ပိုင်သိမ်းပိုက်ခဲ့သော ပစ္စည်းများအား မူလပိုင်ရှင်များသို့ ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အဆိုတစ်ရပ်တင်သွင်းရာတွင် ပုဒ်မ ၃၆(ဃ)ကို ရည်ညွှန်းကိုးကားခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် သမဝါယမအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဖက်စပ်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကစသည့် အခြား စီးပွားရေးအင်အားစုများအားလုံးကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုသည်ဟု ပုဒ်မ ၃၆(က)တွင် ဖော်ပြ ထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တပ်မတော်ကို စီးပွားရေး လုပ်ကိုင်ခြင်းမှ ပိတ်ပင်ထားခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာ့ စီးပွားရေးတွင် ယနေ့ထိတိုင် တပ်မတော်ကပိုင်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းကြီးများ၊ အငြိမ်းစားတပ်မတော်အရာရှိကြီးများနှင့် တပ်မတော်နှင့် ရင်းနှီးသူများ ပိုင်ဆိုင်သောလုပ်ငန်းများက ဆက်လက်ကြီးစိုးလျက်ရှိသည်။ တပ်မတော်က ပိုင်ဆိုင်သည့် မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း (MEC) နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL) တို့သည် စီးပွားရေးကဏ္ဍများစွာတို့၌ ဦးဆောင်ပါဝင်နေဆဲဖြစ်ပြီး အခြေအနေပြောင်းလဲရန် အလားအလာမရှိပါ။ စီးပွားရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စီးပွားရေး ကိစ္စရပ်များကို ကြားနာရန် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးတွင် အခွင့်အရေး မရရှိသေးပါ။

၄။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်

(၂၀၁၆)ခုနှစ် NLD အစိုးရတက်လာခါစတွင် နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်မှာ အစိုးရခေါင်းဆောင်သာဖြစ်ပြီး လေ့လာသူအချို့ကဆိုသလို နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင်မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတထက်ပင် ဩဇာကြီးမားသည်ဟုဆိုနိုင်သော်လည်း အမှန်တကယ် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်ဟုတင်စားရလောက်သည့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အောက်၌သာရှိပါသည်။ တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောရာထူးသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မရှိကြောင်း ထောက်ပြခဲ့ သည်။

NLD၏ခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသော်လည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခွင့်ခံခွင့်မရှိခဲ့ရာ အသစ်ဖွဲ့မည့် NLD အစိုးရအတွက် ခေါင်းဆောင်မှုပြဿနာ တစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် NLDက ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား အစိုးရခေါင်းဆောင်အဖြစ် ခန့်အပ်ရန် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော နည်းလမ်းများကို အသည်းအသန် ရှာဖွေလျက်ရှိရာမှ NLD ၏ဥပဒေအကြံပေး ရှေ့နေဦးကိုနီက လွှတ်တော်သည် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် နိုင်ငံတော်သမ္မတရာထူး ထမ်းဆောင်ခြင်းအား တားမြစ်နေသော ပုဒ်မ ၅၉(စ)ကို ရပ်ဆိုင်းရန် ဦးစွာအကြံပြုခဲ့သည်။ ၎င်းအဆိုမျိုးကို ယခင်ကတည်းက ဆွေးနွေးမှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်မကိုက်ညီသည့်အပြင် အတင်းအဓမ္မပြုလုပ်ပါက ဘေးအန္တရာယ်ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အဆိုဖြစ်ပါသည်။ ဦးကိုနီ အကြံပြုသော နောက်အဆိုတစ်ရပ်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးအသစ်တစ်ရပ် ဖန်တီးရန် ဖြစ်ရာ ဤအဆိုကို NLDက သဘောတူဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုရာဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၉၆ နှင့် ပုဒ်မ ၂၁၇ တို့ကို ရည်ညွှန်းကိုးကားခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါပုဒ်မများအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ အပ်နှင်းနိုင်ပါသည်။ အချို့က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၁၇ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က မည့်သည့် အဖွဲ့အစည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမဆို အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ အပ်နှင်းနိုင်ခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဟာပေါက်တစ်ခုလိုဖြစ်နေ ကြောင်း၊ အငြိမ်းစားယူပြီးသော ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သန်းရွှေ နှင့် ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မောင်အေးတို့အား အဆိုပါပုဒ်မဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ အပ်နှင်းနိုင်လိုက်မည်ကို စိုးရိမ်ခဲ့ကြဖူးသည်။ NLDက ပုဒ်မ ၂၁၇ အား အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများ မမျှော်မှန်းခဲ့သော ဖြစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ပုဒ်မ ၂၁၇ တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ထိုပုဒ်မအရ ကျင့်သုံးနိုင်သောအာဏာကို ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိပေ။

နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီခြင်းမရှိဟု တပ်မတော်နှင့် လေ့လာသူအချို့က ဆိုကြသည်။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးဖန်တီးခြင်းကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ပြင်ဆင်ရာရောက်သည်ဟု တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုရာဥပဒေအား လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများတွင် ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ယင်းဥပဒေအား နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက စိစစ်ရန် လျှောက်လွှာတင်သွင်းမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သော်လည်း ယနေ့ထိတိုင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ ခြင်းမရှိသေးပါ။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်အား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ထက် နိုင်ငံတော်သမ္မတထံ အစီရင်ခံရန် တောင်းဆိုခဲ့သေးသည်။ တပ်မတော်၏ ကန့်ကွက်မှုများကြားမှ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုရာဥပဒေကို NLDပါတီဝင်များ နေရာအများစုရထားသည့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏အခန်းကဏ္ဍအား နားလည်ထားပုံ ကို အပြောင်းအလဲများဖြစ်သွားစေသည်။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးက နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ဩဇာနှင့် အာဏာအချို့ တို့ကို လျော့နည်းစေခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုရာဥပဒေတွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် တစ်ဦးတည်းကိုသာ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ခန့်အပ်နိုင်ကြောင်း အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်တွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်ထွန်းကားရေး၊ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ပီပြင်ရေး၊ ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော်

တည်ဆောက်ရေး၊ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဟူသော တာဝန် (၄)ရပ်ရှိသည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ပီပြင်ရေး၊ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးတိုးတက်ရေးတို့မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်တို့၏ စာသားများပါ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။ သို့သော် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ စနစ်ထွန်းကားရေးမှာမူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အကန့်အသတ်ရှိသော စည်းကမ်းပြည့်ဝသည့် ဒီမိုကရေစီဟူသော အယူအဆနှင့်ကွဲလွဲနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးမှာလည်း ၎င်းရည်ရွယ်ချက်မျိုး မရှိသော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနှစ်သာရတို့ နှင့် ဆန့်ကျင်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော် အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဆိုင်ရာဥပဒေသည် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ရည်မှန်းချက်များထက်ပင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အခွင့်အာဏာများ ပေးအပ်ထားသည်။

နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ယခင်က နိုင်ငံတော်သမ္မတ ကျင့်သုံးခဲ့သော အကြီးအကဲ တာဝန်အာဏာများကို ရယူကျင့်သုံးလျက်ရှိပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ဥပဒေစည်းကမ်းများအရ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ထံ အစီရင်ခံရပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် သူမ၏ဖခင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ဦးဆောင်ခဲ့သော ပင်လုံ ညီလာခံကို ရည်စူး၍ (၂၁)ရာစု ပင်လုံငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံကို ဦးဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှုပူးတွဲကော်မတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌလည်းဖြစ်ပြီး လက်ရှိဆောင်ရွက်နေသော ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုကိုလည်း ပံ့ပိုးစီမံ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ယခင်က သမ္မတဦးသိန်းစိန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သကဲ့ သို့ပင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများအား လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးမှု အကူအညီပေးသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ကြီးကြပ်ရန် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်က ပြုလုပ်ခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဖိုရမ်ကဲ့သို့ပင် ဖွံ့ဖြိုးမှုအကူအညီများညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ အာဏာများသည် နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးတစ်ရပ်တည်းမှ ရရှိထားခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးဝန်ကြီးနှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးတာဝန်များကိုလည်း ပူးတွဲ ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်သည့်အလျောက် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီတွင် နေရာရရှိထားပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် သံတမန်များနှင့် အခြားနိုင်ငံခြားညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာနများအား လက်ခံတွေ့ဆုံခြင်းစသည့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင်လည်း အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပါ သည်။ ကိစ္စရပ်အချို့တွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် မည့်သည့်ရာထူး၏အာဏာများ ကျင့်သုံး၍ ဆောင်ရွက်သည်နှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက နိုင်ငံတော်သမ္မတထက် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား မြန်မာ နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင်အဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လနောက်ပိုင်းတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အကျပ်အတည်းများနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက နိုင်ငံတော်သမ္မတဦးထင်ကျော်ထက် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကိုသာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရန် ဖိအားပေးခဲ့ကြ သည်။

နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် အထူးကော်မရှင်များကိုလည်း ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ သူမသည် ရခိုင်ပြည်နယ် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အကောင်အထည်ဖော်ရေးဗဟိုကော်မတီ၏ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ပါသည်။ သူ၏ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အများဆုံးဆောင်ရွက်ချက်တစ်ရပ်မှာ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ဟောင်း ကိုဖီအန်နန် ဦးဆောင်သော ရခိုင်ပြည်နယ်ဆိုင်ရာအကြံပေးကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါကော်မရှင်ကို (၂၀၁၆)ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လုံခြုံရေးစသည့် ရိုဟင်ဂျာ အရေးခင်းနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုကော်မရှင်ဖွဲ့ပြီး တစ်လပင် မပြည့်သေးမီ ထိုကော်မရှင်အား ဖျက်သိမ်းရန် ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ၊ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၊ တပ်မတော်သားလွှတ် တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် လွှတ်တော်တွင် အဆိုတစ်ရပ်တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဆိုကို NLD လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထောက်ခံမှု မရရှိခဲ့သောကြောင့် ယင်းအဆိုရုံးနိမ့်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းအဆိုနှင့် သဘောသဘာဝ တူညီသော အဆိုတစ်ရပ်ကို ရခိုင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် တင်သွင်းရာမှ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင်

ရခိုင်ပြည်နယ်ဆိုင်ရာအကြံပေးကော်မရှင်အား ဖျက်သိမ်းရန် အာဏာမရှိသော်လည်း ဤကိစ္စရပ်သည် အဆိုပါ ကော်မရှင်နှင့် ၎င်း၏ရိုဟင်ဂျာအရေးကို ဆောင်ရွက်နေသည့်ရည်ရွယ်ချက်တို့အား ဆန့်ကျင်မှုများစွာရှိခဲ့သည်ကို ဖော်ပြ နေသည်။

(၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၉)ရက်နေ့တွင် အာရကန် ရိုဟင်ဂျာကယ်တင်ရေးတပ် ARSAက ရဲစခန်းများအား ပထမဆုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ဆိုင်ရာအကြံပေးကော်မရှင်ကို ထိုတိုက်ခိုက်မှုများ မဖြစ်ပွားမီ ဖွဲ့စည်းခဲ့သောကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် နည်းပါးခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ် အကြံပေးကော်မရှင်၏ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာ ထုတ်ဝေခဲ့ သည့်နေ့ (၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၅) ရက်မှာပင် ARSAက ဒုတိယအကြိမ် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည့်အတွက် ကြောင့် တိုက်ဆိုင်မှုများကြား အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်ခဲ့ရသေးသည်။

နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးအား ဖန်တီးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများကြောင့် NLDသည် ကြီးမားသော ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုတစ်ရပ် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၃၀)ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော် အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ဖန်တီးပြုစုခဲ့သူ ရှေ့နေဦးကိုနီ ရက်စက်စွာ အသတ်ခံခဲ့ရသည်။ ဦးကိုနီသည် သာမန်အားဖြင့် တရားမမှုများနှင့် ပြစ်မှု များတွင် အမှုလိုက်ရှေ့နေအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေကာမူ သူ့အပေါ်အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်သည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီစံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ဖီလာဆန့်ကျင်နေမှုကို အမြဲဝေဖန်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ဦးကိုနီသည် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီအောင် အကြံပေးဆောင်ရွက်ခဲ့သူပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့ခြင်းကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသော ဦးကိုနီအား လုပ်ကြံသူ (၄) ဦးအနက် (၂) ဦးမှာ တပ်မတော်တွင် ယခင်ကတာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးသူများဖြစ်ကြသည်။ စွပ်စွဲခံရသူ (၄) ဦးအား တရားစွဲ ဆိုသောလုပ်ငန်းမှာ အချိန်ကာလအားဖြင့် ကြာမြင့်လွန်းသည့်အပြင် ယနေ့ထိတိုင် အပြီးသတ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးဘဲ ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နေဆဲရှိသည်။

၅။ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများ အုပ်ချုပ်ရေး

မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြို့တော်နေပြည်တော်အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေဟု သတ်မှတ်ထား ပြီး ၎င်းအား အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ နေပြည်တော်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သည့် နေပြည်တော်ကောင်စီဖြင့် အုပ်ချုပ်ပါသည်။ နေပြည်တော်သည် ခမ်းနားကျယ်ပြန့်ပြီး စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကို ရေမြေပထဝီအနေအထားအရ ကိုယ်စားပြုနေသည့်အပြင် ယခင်စစ်အစိုးရ၏ တသီးတသန့်တည်ရှိလိုသော ဆန္ဒကိုလည်း ဖော်ပြနေပါသည်။ (၂၀၀၆)ခုနှစ်တွင် နေပြည်တော်ကို စတင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ရာ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းအများအပြား ရုတ်တရက် နေပြည်တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရသည်။ စာသင်ကျောင်းများ၊ ဆေးရုံဆေး ခန်းများနှင့် အခြားအခြေခံအဆောက်အအုံများ မပြည့်စုံသေးခဲ့သော နေပြည်တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရသော ဝန်ထမ်းအများစု သည် ၎င်းတို့၏ မိသားစုနှင့် သားသမီးများကို ရန်ကုန်၌သာ ချန်ရစ်ခဲ့ကြသည်။ နေပြည်တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရသော ဝန်ထမ်း အများစုသည် အပတ်စဉ် စနေ၊ တနင်္ဂနွေနေ့များ တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ပြန်ကြရာ (၇)နာရီခန့်ကြာမြင့်သော ပင်ပန်းသည့်ခရီးစဉ်ကို ပုံမှန်သွားလာခဲ့ကြရသည်။ နေပြည်တော်၏ အရေးပါဆုံးသော သင်္ကေတတစ်ရပ်မှာ ကြီးမားသောအဆောက်အဦး (၃)ခုပါဝင် ပြီး ကျုံးများ ပတ်ရံထားသည့် လွှတ်တော်ဝင်း ပင်ဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်ဝင်းသို့သွားရာ ရာဇဌာနီလမ်းမကြီးမှာလည်း (၂၀)လမ်းသွား လမ်းမကြီးဖြစ်ပြီး လေယာဉ်များ အရေးပေါ်ဆင်းသက်နိုင်ရန် ဆောက်လုပ်ထားသည်ဟု အချို့က ပြောဆို ကြသည်။

(၂၀၀၆)ခုနှစ်မှ (၂၀၁၁)ခုနှစ်အထိ (၅) နှစ်တာကာလတွင်း စစ်အစိုးရသည် နေပြည်တော်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ အသစ်အရ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများ စတင်ကျင်းပနိုင်ရန် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ နေပြည်တော်ကိုတည်ဆောက်ရ ခြင်း၏ အကြောင်းအရင်းများကို အတိအကျမသိနိုင်သော်လည်း အချို့ကဗေဒင်ဆရာ၏ဟောကြားမှု၊ အငြိမ်းစားဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သန်းရွှေက ဘုရင်၊ ဧကရာဇ်များကဲ့သို့ အမွေအနှစ်တစ်ရပ် ကျန်ရစ်စေလိုခြင်း၊ အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့များ၏ တိုက်ခိုက်မှုကို ကာကွယ်ရန်စသည်တို့ဖြင့် တောပြောတောင်ပြော အမျိုးမျိုးပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ အထောက်အပံ့ ဖြင့် ဆောက်လုပ်ခဲ့သော နေပြည်တော်၏ ကုန်ကျစရိတ်မှာ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၄) ဘီလီယံခန့်ရှိပြီး

မြောက်ကိုရီးယား၏ အကူအညီဖြင့်တူးဖော်ခဲ့သော မြေအောက်ဥမင်များရှိသည်ဟုလည်း ကောလဟာလအမျိုးမျိုး ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ နေပြည်တော်နှင့်ပတ်သက်သော ကောလဟာလအမျိုးမျိုးသည် အမှားအမှန်ကို မသဲကွဲစေဘဲ စိတ်ကူးယဉ်လား နှင့် ဖြစ်ရပ်မှန်လားဆိုတာ ပိုင်းခြားရန်ခက်ခဲစေပါသည်။ တည်နေရာအနေအထားအရ နေပြည်တော်သည် ဝေးလံခေါင်ပါးသော အရပ်၌ ရှိသောကြောင့် ပြည်သူလူထုနှင့် အုပ်ချုပ်သူအစိုးရတို့ ထိတွေ့မှု နည်းပါးပြီး တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရာတွင် အခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ယနေ့ထိတိုင် မည်သည့်နိုင်ငံခြားရုံးကမျှ နေပြည်တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း မရှိသေးပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နေပြည်တော်အပြင် အခြားပြည်ထောင်စုနယ်မြေများ ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာလိမ့် မည်ဟု မျှော်မှန်းထားကြပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် တိုင်းပြည်လုံခြုံရေး၊ အစိုးရ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအတွက် လိုအပ်ချက်ပေါ်ပေါက်လာပါက နယ်မြေသစ်တစ်ခုအား နိုင်ငံတော်သမ္မတက ကြပ်မတ်သော ပြည်ထောင်စုနယ်မြေအဖြစ် ဥပဒေပြု၍ သတ်မှတ်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများသည် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် သီးသန့်ကိုယ်စားပြုခွင့်မရှိကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများတွင် မြို့နယ်နှင့်ခရိုင်တရားရုံးများ ရှိသော်လည်း ကိုယ်ပိုင်တရားလွှတ်တော်တစ်ရပ် မရှိပါ။ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သော တရားလွှတ်တော်မှာ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေတည်ရှိရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၏ တရားလွှတ်တော်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ၏ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းမှာ ပြည်သူများ က တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်းမဟုတ်သော ကောင်စီဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေတစ်ခုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အရေးပေါ်အနေကြေညာနိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေတစ်ခုနှင့် ပြည်နယ်သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတစ်ခုကြား အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်ပါက ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဖျန်ဖြေပေးနိုင်ပါ သည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေနှင့်ပတ်သက်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အငြင်းပွားမှုများကိုလည်း ကြားနာနိုင်ပြီး စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက နိုင်ငံတော်သမ္မတချမှတ်သော ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိ စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတက နေပြည်တော်နှင့် အခြားပြည်ထောင်စုနယ်မြေများအား အုပ်ချုပ်ရာတွင် အဆင်ပြေစေရန်ဆိုသည့် အကြောင်းပြချက်မှလွဲ၍ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မည်သည့်အကြောင်းများကြောင့် ထည့်သွင်းရေးဆွဲဖော်ပြထားသည်ကို အတိအကျသိရှိနိုင်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ အလားတူပုံစံမျိုး ကို အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ မြို့တော်ဒေလီနှင့် အခြားဒေသအချို့တို့ကို ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများအဖြစ် ဖော်ပြ ထားခြင်းအား တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဤကိစ္စအား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြားမြှုပ်ကွက်များရှိနေသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် များကဲ့သို့ပင် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား နေပြည်တော်ပြင်ပတွင် မည်သည့်အခါတွင် မည်သို့အသုံးပြုလာမည်ကို ဆက်လက်စောင့်ကြည့်နေရမည်ဖြစ်ပါသည်။

၆။ နိဂုံး

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပါတီနိုင်ငံရေး နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲများတို့၏ ပါတီနိုင်ငံရေးကင်းရှင်းမှုတို့ကို သေချာစွာ ပိုင်းခြားပေးထားသည်။ ၎င်းကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ သေချာစွာပိုင်းခြားထားခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံရေးဘက်မလိုက်မှုကို ကာကွယ်ရန် ဖြစ်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးတို့သည် တပ်မတော်မှ လုံးဝလွတ်လပ်မှုမရှိသည့်အပြင် တပ်မတော်နှင့်လည်း လုံးဝခွဲခွာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ NLD အစိုးရ၏ ဟင်နရီဗန်ထီးယူအား ဒုတိယသမ္မတခန့်အပ်ခြင်းကိစ္စတွင် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အကြီးအကဲများ ခန့်အပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လုံးဝမညီညွတ်ဟုဆိုနိုင်သောသော်လည်း တပ်မတော်က ထိုကိစ္စရပ်ကို ပုံကြီးချဲ့ကာ ပြဿနာရှာခြင်း မပြုလုပ်ခဲ့ပါ။ အဆိုပါလုပ်ရပ် အများစုမှာ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးကဲ့သို့ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိဆိုသော ကိစ္စကဲ့သို့သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပုံအပေါ်

မူတည်နေသည့် ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အထောက်အကူပြုဥပဒေများသည် အပြုအမူများအား ကန့်သတ်ခြင်းထက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဟူသော အဓိကရည်ရွယ်ချက်ကြီးကို ကူညီပေးနေပါသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်မှစတင်၍ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ၊ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်မှာ အစိုးရခေါင်းဆောင်၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်မှာမူ တိုင်းပြည်ခေါင်းဆောင်ဟူသည့် နိုင်ငံရေးအသွင်သဏ္ဍာန် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များတွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာကို ကျယ်ပြန့်စွာကျင့်သုံးနိုင်ခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၌ ဗဟိုကချုပ်ကိုင်သည့်စနစ်ဖြစ်နေခြင်း၊ ထိုအာဏာများအသုံးပြုခြင်းအပေါ်၌ အကန့်အသတ်များမရှိခြင်းတို့ကိုတွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာသည် သိသာသောအတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အရပ်သားအစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှု ပြင်ပရှိ တပ်မတော် သို့မဟုတ် တပ်မတော်ထံ သစ္စာခံသောအာဏာပိုင်များထံတွင် ရောက်ရှိနေပါသည်။ ဤအခြေအနေကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးရှိအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ကြားတွင် တင်းမာမှုများဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်၊ နိုင်ငံပိုင်သိမ်းပိုက် ခြင်းမပြုရန်၊ တရားဝင်ငွေစက္ကူအား တရားမဝင် ငွေကြေးအဖြစ် ကြေညာခြင်းမပြုရန်စသည့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရှိနေစေကာမူ တပ်မတော်သည် စီးပွားရေးကဏ္ဍ အချို့တွင် လက်ဝါးကြီးအုပ်နေနိုင်ဆဲပင်ဖြစ်သည်။ အနာဂတ်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ပီပြင်အောင် ဖော်ဆောင်ရာတွင် တပ်မတော်က စီးပွားရေးကဏ္ဍအချို့တွင် လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားခြင်းကို လျှော့ချရမည်ဖြစ်ကာ တပ်မတော်၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအား မဖြစ်မနေလိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း (၇)၊ နိုင်ငံတော်အစိတ်အပိုင်းများ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ် နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း

နယ်နိမိတ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ပြည်နယ်အဆင့် အုပ်ချုပ်ရေး၊ အာဏာဖြန့်ဝေခြင်း၊ ခွဲထွက်ခွင့်၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား နှိပ်နှင်းခြင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ လက္ခဏာရပ်များရှိမရှိနှင့်ပတ်သက်၍ အချေအတင် ဆွေးနွေးမှု များရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် 'ဖယ်ဒရယ်' ဟူသောစကားရပ်ကို တမင်ရှောင်ရှားထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ၎င်း၏သမိုင်းကြောင်းကို သေချာစွာလေ့လာပါက လက်ရှိတွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုကို မှီခိုနေရသောဆက်ဆံရေးမျိုးကို စစ်အစိုးရလက်အောက်တွင် စစ်တိုင်းမှူးများထံ ဗဟိုအစိုးရမှ ခွင့်ပြုထား သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်က အာဏာများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ကျင့်သုံးနိုင်ခဲ့ခြင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်နိုင်ပါ သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကိုလေ့လာပါက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အယောင်ဆောင်သော ဖယ်ဒရယ် စနစ်ကို ဖော်ပြနေသည်ဟု ထင်မြင်နိုင်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ထိုကဲ့သို့ နားလည်ထားခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်သူ လူထုနှင့် အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ခန့်အပ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တာဝန်ယူခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စုအစိုးရကိုမှီခိုစရာ မလိုအပ်ဘဲ လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း၊ ပြည်နယ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရှိပိုင်ခွင့်၊ ပြည်နယ်များက သဘာဝ သယံဇာတများအား ကိုယ်ပိုင်စီမံခန့်ခွဲနိုင်ခြင်း၊ စစ်တပ်အား ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဖြင့်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ပြည်နယ်များက အဆိုပါစစ်တပ် တွင် ပါဝင်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်များအား ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ထပ်မံတိုးမြှင့်ခြင်းစသည့် အကြောင်းအရာ များအားလုံး ပါဝင်နေသည်။ တပ်မတော်သည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်ထက် ပြည်ထောင်စုကိုသာ အားသန်သော်လည်း တပ်မတော် အတွင်း မတူညီသောအမြင်များရှိကြသည်။ ၂၀၀၈ ပင်လုံငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံတွင် တပ်မတော်အား ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ကိုက်ညီပြီးဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ဖူးသည်။

ရှေ့နေဦးကိုနီကဲ့သို့သော မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်တွင်း၌ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများအနေဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏လက်အောက်တွင်သာ ရှိပြီး ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား ကူညီရန် လိုအပ်ခြင်းစသည့်အကြောင်းများကြောင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်မကိုက်ညီကြောင်း ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသို့ အာဏာအနည်းငယ် ပေးအပ်ထားသော်လည်း ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဟု ဆိုရလောက် အောင် အရာမမြောက်ပါ။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသည် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအပေါ် သစ္စာရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဟူသောစကားရပ်မှာ အမည်နှင့် အနှစ်သာရအဓိပ္ပာယ် မကိုက်ညီသော စကားရပ် တစ်ရပ် ဖြစ်လာသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအစား ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဟူ၍ တောင်းဆိုလာကြသည်။ အထက်က တင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ အာဏာပိုင်အဖွဲ့စည်းများနှင့် အကြီးအကဲများ၏ တာဝန်ခံမှုကို ဗဟို၌သာအခြေပြုထားပါသည်။ ဤအခန်းတွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး (၇) ခုစီ၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများဆိုသည့်အကြောင်းအရာ (၃)မျိုးကို တင်ပြသွားပါမည်။ ၎င်းတို့အားလုံးမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တပ်မတော်၏ ဦးဆောင်သောအခန်းကဏ္ဍတို့၏အောက်၌သာ တည်ရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများအား ကျယ်ပြန့်စွာ အသိအမှတ်ပြုပေးရန်နှင့် စစ်မှန်သောဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို ဖော်ဆောင်ပေးရန် တောင်းဆိုမှုများရှိဆဲဖြစ်ပါသည်။

၁။ ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်အား ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက်ကျေးရွာအုပ်စု နှင့် အချို့ပြည်နယ်များအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများစသည်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်အား ပြည်နယ်နှင့် တိုင်း (၇)ခုစီဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်းကို ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် စတင်ခဲ့ပြီး ထိုဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အပြောင်းအလဲ အနည်းငယ်သာပြုလုပ်၍ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ယင်းအပြောင်းအလဲ များမှာ တိုင်းများအား တိုင်းဒေသကြီးများဟု ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခေါ်ဆိုခြင်းနှင့် မြို့တော်သစ် နေပြည်တော်ကို ပြည်ထောင်စု နယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုကြီး (၇)ခု၏ အမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ်များနှင့် ဗမာလူမျိုးများ အခြေစိုက်ရာ တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုတို့အား အရေအတွက်တူညီစွာဖြင့် အချိုးညီညီ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအား တူညီစွာအသိအမှတ်ပြုထားကြောင်း၊ တစ်နည်း အားဖြင့် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များသည်

ဗမာလူမျိုးအခြေစိုက် တိုင်းဒေသကြီးများနှင့်နိုင်ငံယဉ်ပါက မည်သည့်အထူးအခွင့် အရေးများ မရှိကြောင်းကို ဖော်ပြနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများသည် ဒုတိယအဆင့် အစိုးရ ဖြစ်သော်လည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရအပေါ် မှီခိုနေရပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် ပြည်နယ် နှင့် တိုင်း (၇)ခုစီ၏ အမည်နာမ၊ ၎င်းတို့ အားလုံး၏ တူညီသောအဆင့်အတန်း၊ ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာများ စသည်တို့ကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။

(က) တိုင်းရင်းသားများ အခြေစိုက်ရာ ပြည်နယ် (၇) ခုတို့၏ ထူးခြားချက်များ

ဗမာလူမျိုးများ အဓိကအခြေစိုက်နေထိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုနှင့် အခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အခြေစိုက် နေထိုင်သော ပြည်နယ် (၇)ခုတို့အကြား ကွာခြားချက်များကို လေ့လာရန် ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် နေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ၎င်းတို့နှင့် ဗမာလူမျိုးတို့အကြားဆက်ဆံမှုစသည်တို့ကို နားလည်ရန် လိုအပ်ပါသောကြောင့် ထိုအကြောင်းအရာများကို အကျဉ်းတင်ပြသွားပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနောက်ဘက်တွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံနှင့်နယ်နိမိတ် ထိစပ်နေသည့်အပြင် ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်နှင့်လည်း ထိစပ်နေသော ရခိုင်ပြည်နယ် တည်ရှိပါသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် စတင်အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်၏ လူဦးရေ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံခန့်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သို့မဟုတ် နတ်ကိုးကွယ်သူ ရခိုင်လူမျိုးများ ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်မတိုင်မီအထိ ရခိုင်ပြည်နယ်၏ လူဦးရေ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်မှာ အစ္စလာမ် ဘာသာဝင် ရိုဟင်ဂျာများ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရက တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားများ စာရင်းတွင် မပါဝင်ပေ။ ရိုဟင်ဂျာအများစုမှာ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေထိုင်ကြရပါသည်။ ရခိုင်လူမျိုးများသည် သမိုင်းတွင် ဗမာလူမျိုးနှင့် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးတို့ကြောင့် နစ်နာမှုအမျိုးမျိုး ခံစားခဲ့ရ ပါသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဆင်းရဲဆုံးဒေသ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ရက္ခိုင့်တပ်မတော်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ရခိုင်လူမျိုးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး တပ်မတော်နှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ရက္ခိုင့်တပ်မတော်သည် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက် မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသေးပါ။

ရခိုင်ပြည်နယ်၏ အရှေ့ဘက်တွင် ၎င်းကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဆင်းရဲဆုံးဒေသများတွင်ပါဝင်သည့် ချင်းပြည်နယ် တည်ရှိပါသည်။ ချင်းလူမျိုးများသည် လူမျိုးစုခွဲပေါင်းများစွာဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ကွဲပြားခြားနားသော ဘာသာစကားပေါင်းစုံကို သုံးစွဲကြပါသည်။ ချင်းလူမျိုးအများစုသည် ခရစ်ယန်ဘာသာဝင်များဖြစ်ကြသည်။ ချင်းပြည်နယ်တွင် လူဦးရေ (၅)သိန်းခန့်သာ နေထိုင်ပါသည်။ ကိုလိုနီခေတ်တွင် ချင်းတောင်းတန်းဒေသကို ရခိုင်ဒေသ၏ လက်အောက်တွင် အုပ်ချုပ်ခဲ့ပါသည်။ ချင်းအမျိုးသားခေါင်းဆောင်များသည် ၁၉၄၇ ပင်လုံစာချုပ်တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ချင်းပြည်နယ်ရှိ ဒေသအချို့ တွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကိုသာ ဆက်လက်ကျင့်သုံးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၅ခုနှစ်တွင် CNF ခေါ် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး သည် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ဖျားပိုင်းတွင် တည်ရှိပြီး အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ တရုတ်နိုင်ငံတို့နှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်နေပါသည်။ ကချင်လူမျိုး အများစုမှာ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်နှင့် နတ်ကိုးကွယ်သူ များလည်း ရှိပါသည်။ ကချင်လူမျိုးများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ဗြိတိသျှတို့ဘက်မှ ရပ်တည်ပြီး ဖက်စစ်ဂျပန်တို့ကို တိုက်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် ကချင်ပြည်နယ်အား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေးမည်ဟု ကတိပြုခဲ့ပါသည်။ ကချင်တိုင်းရင်း သားခေါင်းဆောင်များသည် ၁၉၄၇ ပင်လုံစာချုပ်တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ KIA ခေါ် ကချင်လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်သည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနက် အကြီးဆုံးဖြစ်ပြီး ၂၀၀၈ခုနှစ်အထိ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသေးပါ။ ကချင်ပြည်နယ်တွင် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ စစ်ပွဲများ အစဉ်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိရာ နေရပ်အား စွန့်ခွာထွက်ပြေးနေရသောဒုက္ခသည် အများအပြား ရှိပါသည်။

ကယားပြည်နယ်ကို တစ်ချိန်က ကရင်နီပြည်နယ်ဟု ခေါ်တွင်ခဲ့ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ အားလုံး တွင် လူဦးရေအနည်းဆုံးဖြစ်သော ကယားပြည်နယ်တွင် လူဦးရေ (၂၈၆,၀၀၀)ခန့်သာ နေထိုင်ပါသည်။ ကယားပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်းတွင် တည်ရှိပြီး ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်လျက်ရှိပါသည်။ ကယားလူမျိုးများသည် Sino-Tibetan ခေါ်

တရုတ်-တိဗက်နယ်လူမျိုးစုကြီးတွင် ပါဝင်ပါသည်။ (၁၈၇၅)ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှနှင့် မင်းတုန်းမင်းတို့ကြား ချုပ်ဆိုထားခဲ့သောစာချုပ်တွင် မင်းတုန်းမင်းသည် ကရင်နီပြည်နယ်များ၏ လွတ်လပ်ရေးကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပါသည်။ (၁၉၄၇)ခုနှစ်တွင် ကရင်နီပြည်နယ် (၃)ခုကို ကရင်နီပြည်နယ် တစ်ခုတည်းအဖြစ် ပေါင်းစည်းအသိအမှတ်ပြုခဲ့ရာတွင် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအာဏာတည်သည့်နေ့မှ (၁၀)နှစ်ကျော်လွန်ပြီးသောအခါ ခွဲထွက်ထွက်နိုင်သော အခွင့်အရေးရရှိခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်တွင် KNPP ခေါ် ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် နှစ်ဖက်သဘောတူစာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့သော်လည်း တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသေးပါ။

ကရင်ပြည်နယ်သည် ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေပါသည်။ ကရင်လူမျိုး အများစုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သို့မဟုတ် နတ်ကိုးကွယ်သူများဖြစ်သော်လည်း ကရင်လူမျိုး သုံးပုံတစ်ပုံခန့်မှာ ခရစ်ယန်ဘာသာဝင်များဖြစ်ပါသည်။ ကရင်လူမျိုးများသည် မွန်ဂိုလူမျိုးများမှ ဆင်းသက်လာပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှမ်းလူမျိုးပြီးလျှင် ဒုတိယလူဦးရေ အများဆုံးသော လူနည်းစုလူမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ KNU ခေါ် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးသည် အစိုးရဆန့်ကျင်ရေးအဖွဲ့များတွင် အကြီးမားဆုံးသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ ကရင်လူမျိုးများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဗြိတိသျှနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဖက်စစ်ဂျပန်တပ်ဖွဲ့များကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ပါသည်။ ကရင်တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များသည် ပင်လုံစာချုပ်တွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသည့်အပြင် ၎င်းတို့အတွက် သီးခြားပြည်နယ်တစ်ခု တည်ထောင်ပေးရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို သပိတ်မှောက်ပြီး တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် ကရင်ပြည်နယ်အား အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့တောင်းဆိုခဲ့သော နယ်နိမိတ်များအားလုံး မပါဝင်ခဲ့သည့်အပြင် ခွဲထွက်နိုင်သော အခွင့်အရေးလည်း မရရှိခဲ့ပါ။ KNUသည် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၈ခုနှစ်တွင် JMC ခေါ် ပူးတွဲစောင့်ကြည့်ရေးကော်မတီတွင် ပါဝင်မှုကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့ပါသည်။ ကရင်ပြည်နယ်၏ လူဦးရေမှာ (၁.၅) သန်းခန့်ဖြစ်ပြီး ကရင်လူမျိုးအများအပြားသည် ကရင်ပြည်နယ်၏ နယ်နိမိတ် ပြင်ပတွင် နေထိုင်ကြသည်။

မွန်ပြည်နယ်သည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး (၃)ခုနှင့် ထိစပ်နေပြီး ထိုင်းနိုင်ငံနှင့်လည်း နယ်နိမိတ် အနည်းငယ် ထိစပ်နေပါသည်။ ကပ္ပလီပင်လယ်ပြင်နှင့်လည်း နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေပြီး မြို့တော် မော်လမြိုင်မှာ ဒုတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ် ဖြစ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ကိုလိုနီအစိုးရ၏ ရုံးစိုက်ရာ မြို့ဖြစ်လာခဲ့ပြီး အစွလားဘာသာဝင် အများအပြား နေထိုင်လျက်ရှိပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်တွင် အစိုးရအားဆန့်ကျင်သော အဓိကအင်အားစုမှာ မွန်ပြည်သစ်ပါတီဖြစ်ပြီး ၎င်းက (၁၉၉၅)ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့ပြီး (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံဧရိယာ၏ လေးပုံတစ်ပုံခန့်ပါဝင်သော ရှမ်းပြည်နယ်သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအားလုံးတွင် ဧရိယာအားဖြင့် အကြီးမားဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်၏ ဒေသအများစုမှာ ကျေးလက်ဒေသဖြစ်ပြီး သဘာဝသယံဇာတ များ၊ ကျောက်မျက်ရတနာနှင့် သတ္တုများ ပေါကြွယ်ဝပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်သည် ကမ္ဘာ့ဘိန်းထုတ်လုပ်မှုတွင် အရေးပါသောနေရာ အဖြစ်လည်း နာမည်ဆိုးရခဲ့ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့်နယ်နိမိတ် ထိစပ်နေသောကြောင့် လုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေးအရ အရေးပါပါသည်။ ရှမ်းလူမျိုးများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးမားဆုံး လူနည်းစုလူမျိုးဖြစ်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်လူဦးရေ၏ တစ်ဝက်ခန့်သာလျှင် ရှမ်းလူမျိုးများဖြစ်ပြီး ပအိုဝ်း၊ ပလောင်၊ ကချင်၊ ဓနု၊ လားဟူ၊ အင်းသား၊ ဝ၊ ကိုးကန့်နှင့် အခါစသောလူမျိုးများလည်း ရှမ်းပြည်နယ်ဒေသအသီးသီးတို့၌ နေထိုင်ကြသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် ရှမ်းပြည်နယ် တည်ရှိရာဒေသသည် (၁၉၂၂)ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်အဖြစ် မဖွဲ့စည်းမီအထိ ဗြိတိသျှအိန္ဒိယ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု မဟုတ်ခဲ့ပေ။ (၁၉၃၇)ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတော်စီရင်အုပ်ချုပ်မှုအက်ဥပဒေအရ ဗမာပြည်အား ဗြိတိသျှအိန္ဒိယမှ ခွဲထုတ်၍ အုပ်ချုပ်ခဲ့ရာ ရှမ်းစော်ဘွားများအား အစိုးရတွင် ပါဝင်ခွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များသည် ပင်လုံစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ခွဲထွက်နိုင်သောအခွင့်အရေးရရှိထားပါသည်။ သို့သော်လည်း (၁၉၅၂)ခုနှစ်တွင် အစိုးရသည် ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းဒေသအများစုကို စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် ထည့်သွင်းခဲ့ပြီး ဗမာလူမျိုးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ရှမ်းပြည်နယ်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာ KMT ခေါ် ကူမင်တန်တပ်ဖွဲ့များကို နှိမ်နှင်းရန် ဟု အကြောင်းပြချက်ပေးခဲ့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် စော်ဘွားများ၏ဩဇာအာဏာများကိုလည်း ထိပါးလာခဲ့ပါသည်။ (၁၉၆၀)

ပြည့်လွန်နှစ်များမှစတင်၍ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင်များကြား ပစ်ခတ်မှုများ စတင်ခဲ့ ပြီး (၁၉၈၀) ပြည့်လွန်နှစ်များနှောင်းပိုင်းနှင့် (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များအစောပိုင်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်များ မရေးထိုးမီ ကာလအထိ စစ်ပွဲများ မကြာခဏဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (၆)ခုအနက် (၅)ခုမှာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တည်ရှိပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း အများအပြားရှိပြီး အင်အားအကြီးမားဆုံး အဖွဲ့အစည်းအများစုမှာ တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးပါ။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအခြေစိုက်ရာ ပြည်နယ် (၇)ခုမှာ အများအားဖြင့် နယ်စပ်ဒေသများဖြစ်ပြီး တောင်တန်းကုန်း မြင့်ဒေသများအဓိကပါဝင်ပြီး မြေပြန့်ဒေသရှိ တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက နိုင်ငံရေးစိတ်ကူးစိတ်သန်း ပိုမိုကွန့်မြူး နိုင်စေသည်။ တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုတွင်နေထိုင်သော လူဦးရေအများစုမှာမူ ဗမာလူမျိုး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအရေအတွက် များပြားသော်လည်း လူနေမှုပြန့်ကျဲမှုသော ပြည်နယ်များနှင့် ဗမာလူမျိုးဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်၊ လူမျိုးတူ၊ ဘာသာတူများ စုစည်းစွာနေထိုင်ကြသော တိုင်းဒေသကြီးတို့အကြား ကွာခြားမှုများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများအတွက် အဓိကစဉ်းစားစရာများဖြစ်နေပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုရာတွင် အဓိကနေရာမှ ပါဝင်နေပါသည်။

(ခ) ဝန်ကြီးချုပ်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကဏ္ဍ

ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၏ အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရထက် အဆင့်နိမ့်ပါးပြီး သက်ဆိုင် ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်က ဦးဆောင်ပါသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ရွေးချယ်တင်မြှောက် ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရ၏ထိန်းချုပ်မှု လျော့ချရန် နှင့် ဒေသခံကိုယ်စားလှယ်များ ပိုမိုတိုးပွားလာစေရန် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၏ ဝန်ကြီးချုပ်အား သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်သင့် ကြောင်း ဆွေးနွေးနေသူ အရေမတွက်မှာလည်း မနည်းချေ။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၏ ဝန်ကြီးချုပ်အား သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင် မြှောက်နိုင်ရန် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်မှာ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ဖက်ဒရယ်စနစ် သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသို့ အာဏာပိုမိုဖြန့်ဝေပေးရန်၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအား ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ လွတ်လပ်ခွင့်ပေးရန်စသည်တို့ကို အစဉ်အမြဲတောင်းဆိုနေကြသောကြောင့် အနာဂတ်တွင် အပြောင်းအလဲများဖြစ်ကောင်း ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်သည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၏ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တွင် နေရာရယူခြင်းဖြင့် ဥပဒေပြုရေးတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဝန်ကြီးချုပ်သည် သက်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ထိန်းချုပ်မှုကို နာခံရန် လိုအပ်ပါသည်။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်မှစတင်၍ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော် များတွင် NLD အစိုးရက ဝန်ကြီးချုပ်များအား ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော်လည်း လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများမှာမူ NLD အစိုးရက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသူများ မဟုတ်ကြပါ။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတကဲ့သို့ ဥပဒေကြမ်းများအား ပယ်ချရန် ဗီတိုအာဏာမရှိပါ။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် လွှတ်တော်က အတည်ပြုထားဥပဒေကြမ်းကို (၇)ရက်အတွင်း သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးရန်ဖြစ်ပြီး ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ရန် ပျက်ကွက်ပါကလည်း ဥပဒေသည် ဝန်ကြီးချုပ်က သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသကဲ့ သို့ ဥပဒေအာဏာတည်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၌ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ဥပဒေပြုရေးတို့တွင် လုပ်ငန်းထပ်တူညီမှုများရှိနေပါသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးများသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့တွင် ဝန်ကြီးချုပ်၊ အရပ်သား အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ၊ ဥပဒေချုပ်နှင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနအကြီးအမှူးတို့ ပါဝင်ပါသည်။ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် အုပ်ချုပ်ရေး၏ နောက်ခံကျောရိုးဖြစ်ပြီး ၎င်းဌာန၏ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး

အဆင့် အကြီးအမှူးသည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့၏အတွင်းရေးမှူး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ထားခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ဥပဒေများအား ခန့်ခွဲစိမ့်ခြင်း နှင့် ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ကို ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝမရှိခြင်းမှာ လက်ရှိနိုင်ငံရေးစနစ်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ် မဟုတ်ခြင်း၏ သက်သေ တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

(၂၀၁၁)ခုနှစ်မှ (၂၀၁၆)ခုနှစ်ကြား ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် ဝန်ကြီးချုပ် (၁၄) ဦးအနက် (၁၀) ဦးမှာ တပ်မတော် အရာရှိဟောင်းများဖြစ်ခဲ့ပြီး တနည်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့်ပတ်သက်နေသူများ ဖြစ်ကြသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် စတင်အာဏာရခဲ့သည့် NLD အစိုးရလက်ထက်တွင်မူ ဝန်ကြီးချုပ်များ အားလုံးလိုလိုသည် NLD ပါတီဝင်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်များသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ပါတီဗဟိုမှ အမိန့်ပေးခြင်းခံနေရပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်တွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်ဆွေးနွေးဆင်နွှဲခွင့် မရမည်ကို စိုးရိမ်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား (၂)အရ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာမှာ အပြိုင်ဖြစ်နေသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုက ပြဋ္ဌာန်းသည့်ဥပဒေနှင့်အညီ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသည် မည်သည့် ကိစ္စကိုမဆို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်ထံ ဘဏ္ဍာငွေ အရအသုံးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းကို တင်သွင်းခွင့်ရှိသော်လည်း အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်း ပြည်ထောင်စု၏ နှစ်စဉ်အရအသုံး ခန့်မှန်းခြေငွေစာရင်းအပေါ် အခြေပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းငွေစာရင်း အား သတ်မှတ်ရာ၌ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အကြီးအကျယ်လွှမ်းမိုးမှု ပါဝင်သည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသည် အခွန်အခ ကောက်ခံခွင့်အာဏာရှိသော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား (၅)တွင် တွေ့မြင်ရသည့်အတိုင်း ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများက အခွန်အခကောက်ခံသည့် အကြောင်းအရာ နည်းပါးလှပါသည်။

ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်များသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရတို့အကြား ညှိနှိုင်းဆက်သွယ်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်နေပါသည်။ ရာထူးအဆင့်အတန်း အရ ဝန်ကြီးချုပ်များသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများနှင့် အဆင့်တူညီပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ နောက်ဆုံးတွင် ဝန်ကြီးချုပ်များသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတထံ အစီရင်ခံရသောကြောင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် နီးစပ်လွန်းကြမည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်ကို ဆုံးဖြတ်ရန် အာဏာမှာ ဝန်ကြီး ချုပ်ထံတွင် မရှိဘဲ နိုင်ငံတော်သမ္မတက သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ထိုအာဏာကို ကျင့်သုံးပါသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များကို သက်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများက ဦးစီးပြီး ၎င်းတို့ကို သက်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ဆန္ဒမဲပေး၍ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများကို ဝန်ကြီးချုပ်က ရွေးချယ်ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ခန့်အပ်ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်များကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ရွေးချယ်သော ကြောင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများ ရွေးချယ်ရာတွင်လည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ လွှမ်းမိုးမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါ သည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများ၏ အရည်အချင်းများ၊ စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းစသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ပြည်သူ့ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနည်းတူဖြစ်သည့်အပြင် နိုင်ငံတော်အပေါ် သစ္စာရှိရန် လိုအပ်ပြီး ထိုအချက်က တစ်နည်း အားဖြင့် တပ်မတော်အပေါ်တွင်သော်လည်းကောင်း၊ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ တို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအပေါ်တွင်သော်လည်းကောင်း သစ္စာခံ ခိုင်းနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများအား စွပ်စွဲ ပြစ်တင်ခြင်းများရှိပါသည်။ (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်စည်ပင်သာယာရေးဝန်ကြီးသည် တာဝန်ကျေပွန်ခြင်းမရှိကြောင်း စွပ်စွဲပြစ်တင်ခံခဲ့ရသောကြောင့် ရခိုင် ပြည်နယ်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါစွပ်စွဲပြစ်တင်ချက်ကို ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ၊ NLD၊ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီစသည့် နိုင်ငံရေးပါတီ အသီးသီးမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၁၇)ဦးတို့က တင်သွင်း ခဲ့ပါသည်။ ထိုစွပ်စွဲပြစ်တင်ချက်တွင် အဆိုပါဝန်ကြီးသည် ပြည်နယ်ဘဏ္ဍာငွေ အရအသုံးငွေစာရင်းကို လွှတ်တော်နှင့်တိုင်ပင်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ရယူရန် ပျက်ကွက်ခြင်းစသည့်

အကြောင်းအရာများ ပါဝင်ပါသည်။ (၂၀၁၈)ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် အဆိုပါ စွပ်စွဲပြစ်တင်ချက်အား မဲခွဲဆုံးဖြတ်ခဲ့ရာ အဆိုအောင်မြင်ခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးအား တာဝန်မှရပ်နားစေခဲ့ပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တွင် အဓိကဖြစ်ပေါ်နေသော တင်းမာမှုများမှာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးကြား၊ အထူးသဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌတို့အကြားတွင် ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ (၂၀၁၂)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ဧရာဝတီတိုင်း ဒေသကြီး လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးများအားလုံးအပါအဝင် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့ တစ်ရပ်လုံး အား ဖြုတ်ချပစ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းများမှာ ဧရာဝတီတိုင်း ဒေသကြီးအစိုးရက လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား မေးခွန်းများ မေးမြန်းခြင်း မပြုရန် ဖိအားပေးခြင်း၊ ၎င်းအား မေးမြန်းသော မေးခွန်းများကိုလည်း လုံလောက်စွာမဖြေကြားခြင်း၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့အား ထောက်လှမ်းရေး အဖွဲ့ဝင်များက စောင့်ကြည့်နေခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များနှင့် ၎င်းတို့၏ အကန့်အသတ်ရှိသော ဥပဒေပြုအာဏာ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအသီးသီးတွင် တစ်ရပ်တည်းသော လွှတ်တော်စနစ် ကို ဖန်တီးပေးခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့တွင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက (၂၅)ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်နေခြင်းသည် ၎င်းလွှတ်တော်များ၏ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် လွတ်လပ်မှုတို့အား ကန့်သတ်နေပါသည်။ ရှေ့နေဦးကိုနီက တပ်မတော်သည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပါဝင်ရန် လိုအပ်သည့်အကြောင်းပြချက်များ ရှိကောင်းရှိနိုင်သော်လည်း ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသ ကြီးလွှတ်တော်များတွင်မူ ပါဝင်ရန် အကြောင်းပြချက်များ မရှိပါဟု ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပါဝင်မှုကြောင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တို့၏ အင်္ဂါရပ်များနှင့် ကိုက်ညီမှု လျော့နည်းစေပါသည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များအပြင် မြို့နယ် အသီးသီးရှိ မဲဆန္ဒနယ်များမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ အဆိုပါ မြို့နယ်မဲဆန္ဒနယ်များ အရေအတွက်သည် လူဦးရေအပေါ်တွင်လည်း မူတည်နေသောကြောင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များအသီးသီးတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် တူညီချင်းမရှိပါ။ ချင်းပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၂၄)ဦးသာရှိသော်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင်မူ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၁၃၇)ဦးအထိ ရှိပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် အထက်လွှတ်တော်ဟူ၍ မရှိသောကြောင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီးတွင်းရှိ လူမျိုးစုစုံလင်ကွဲပြားခြင်းကို ကိုယ်စားပြုရန် မရည်ရွယ် ထားပေ။

ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များထံတွင် ဥပဒေပြုအာဏာ အနည်းငယ်ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား (၂)ပါ ကဏ္ဍများတွင် ဖော်ပြထားသော ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေပြုခွင့်ရှိပါသည်။ ၎င်းကဏ္ဍများမှာ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ အရအသုံးခန့်မှန်းငွေစာရင်းပါဝင်သော ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စီမံကိန်းကဏ္ဍ၊ စီးပွားရေးကဏ္ဍ၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးကဏ္ဍ၊ စွမ်းအင်၊ လျှပ်စစ်၊ သတ္တုနှင့် သစ်တောကဏ္ဍ၊ စက်မှုလက်မှုကဏ္ဍ၊ ပို့ဆောင် ရေး၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ဆောက်လုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ လူမှုရေးကဏ္ဍ၊ စီမံခန့်ခွဲရေးကဏ္ဍစသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များ ပြဋ္ဌာန်းသည့် အဓိကဥပဒေမှာ စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေများဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ်သစ်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့သည့် ပထမ (၂)နှစ်တာကာလတွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များတွင် လှုပ်ရှားမှု နည်းပါးခဲ့သော်လည်း (၂၀၁၃)ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးက ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအား ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေး တာဝန်များကို အပြည့်အဝထမ်းဆောင်နိုင်ရန် အားပေးကူညီမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏အစိုးရအဖွဲ့များသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့နှင့် မတူညီသော အချက် (၃)ချက် ရှိပါသည်။ ပထမဦးစွာ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များကို လွှတ်တော်တစ်ရပ်ဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားရာ ၎င်းအား အချင်းချင်း အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမည့် ဒုတိယလွှတ်တော် မရှိပါ။ ဒုတိယအနေဖြင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီး ချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးများသည် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်များတွင် ဆက်လက်ပါဝင်လှုပ်ရှားနိုင်ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ်လည်း

ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့တွင် ပါဝင်သော အကြီးအကဲများမှာမူ လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များဖြစ်ပါက လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ရန် လိုအပ်သည့်အပြင် နိုင်ငံရေးပါတီ လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင် လှုပ်ရှားမှုအားလည်း ရပ်စဲရန် လိုအပ်ပါသည်။ တတိယအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကို အတည်တကျ ပိုင်းခြားထားသော်လည်း ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအဆင့်၌ ဗြိတိသျှပါလီမန်စနစ်ကဲ့သို့သော အုပ်ချုပ် ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး ပေါင်းစည်းထားသည့် အစိုးရပုံစံ တစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး များအဆင့်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးသည် လွှတ်တော်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိနိုင်သော်လည်း လွှတ်တော်က အစိုးရအဖွဲ့အား အချင်းချင်း ပြန်လည်ထိန်းကျောင်းခြင်း မပြုနိုင်ပေ။

ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများ ဝန်ကြီးချုပ်များကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်သောကြောင့် ဝန်ကြီးချုပ် များသည် အများအားဖြင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ နိုင်ငံရေးပါတီမှပင် ဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝန်ကြီးချုပ်များသည် ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင်မူဝါဒများ ဖန်တီးရေးဆွဲခြင်းမပြုဘဲ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးပါတီနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့၏ ညွှန်ကြားမှုများကိုသာ ဆောင်ရွက်နေကြသည်ဟု စွပ်စွဲမှုများရှိပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့များသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရထက် အဆင့်နိမ့်သောကြောင့် အထက်က တင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်ကို ဖော်ပြနေသည့် လက္ခဏာရပ်ဖြစ်နေရာ ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများကြားတွင် မူဝါဒများ ကွဲပြားမှုထက် တူညီမှုက ပိုမိုများပြားပါသည်။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်တွင် NLD အစိုးရ အာဏာရ ပြီးနောက် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် NLD ပါတီဝင်များနှင့် NLD မူဝါဒများကို လုံးဝလက်ခံသူများကိုသာ ဝန်ကြီးချုပ်များအဖြစ် ခန့်အပ်ပြီး အဆိုပါဝန်ကြီးချုပ်များသည် NLD ပါတီဗဟိုမှ အမိန့်ခံယူလျက်ရှိသည်ဟု အချို့က ထောက်ပြကြသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့များသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက နိုင်ငံတော် တည်ငြိမ်ရေး၊ ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရာတွင် ကူညီရန် တာဝန်ရှိ သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းမှာ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို သွယ်ဝိုက်စွာဖော်ပြထားခြင်းလည်းဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် တပ်မတော်တို့၏ လက်အောက်တွင်သာရှိသည်ကို သရုပ်ဖော်ပေးနေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများကြား အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ဥပဒေပြုရေးအာဏာများ ပိုင်းခြားခွဲဝေခြင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအဆင့်တွင် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အား ပိုင်းခြားခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများစွာရှိနေပါ သည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပေါ်ပေါက် ခဲ့သောအငြင်းပွားမှုကို ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် သာဓကများရှိပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များသည် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအပေါ် လိုက်လျောနေခြင်းသည် အထက်ကတင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သောစနစ်ကို သက်သေပြနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(၂၀၁၄)ခုနှစ် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ကချင်ပြည်နယ်၏ အရအသုံးခန့်မှန်းခြေငွေစာရင်း နှင့် ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုအာဏာ အတိုင်းအတာတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အငြင်းပွားမှု တစ်ရပ်ကို ဆုံးဖြတ်ခဲ့ရပါသည်။ ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ နှင့် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ ဝန်ကြီးချုပ်အမှုတွင် ကချင်ပြည်နယ် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် ဘဏ္ဍာငွေ အရအသုံးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းကို အတည်မပြုခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိဟူသော ဥပဒေပြဿနာပါဝင်သည့် တင်သွင်းလွှာကို နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသို့ တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါတင်သွင်းလွှာတွင် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရသည် အမျိုးသားဥယျာဉ်တစ်ခုအား တည်ထောင်ခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား(၂)ပါ ဥပဒေပြုအာဏာကို ကျော်လွန်ခြင်းရှိမရှိကို ခုံးရုံးက ဆုံးဖြတ်ပေးရန်လည်း လျှောက်ထားခဲ့ပါသည်။ ဤအမှုတွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် အစိုးရ အဆင့်ဆင့်တို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များ၊ အစိုးရအဆင့်ဆင့်တို့အကြားဖြစ်ပေါ်သော အငြင်းပွားမှုများ နှင့်ပတ် သက်၍ ၎င်း၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးရပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တွင် တပ်မတော်သားများ ပါဝင်သော လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်အပြင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်သော ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သည့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့လည်းရှိပါသည်။ ဤအမှုတွင် ခုံရုံးက ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉၃အရ အဆိုပြုထားသော ဘဏ္ဍာငွေ အရအသုံးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းကို ပြင်ဆင်ခွင့် သို့မဟုတ် ငြင်းပယ်ခွင့်ရှိမရှိကို ဆုံးဖြတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကချင်

ပြည်နယ်အစိုးရက ပြည်နယ် အရအသုံးခန့်မှန်းငွေစာရင်းအား ဘဏ္ဍာရေးကော်မရှင်နှင့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့တို့က သဘောတူအတည်ပြုပြီးဖြစ်သောကြောင့် ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်က သဘောတူအတည်ပြုပေးရ မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ငြင်းပယ်ခြင်း၊ လျှော့ချ၍ ခွင့်ပြုခြင်းတို့ ပြုလုပ်ခွင့်မရှိကြောင်း ပြန်လည်ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာခုံရုံးက ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် ဘဏ္ဍာငွေ အရအသုံးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းကို သဘောတူအတည်ပြု ခြင်း သို့မဟုတ် ငြင်းပယ်ခြင်းအား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉၃(ခ)နှင့်အညီ ပြုလုပ်နိုင်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ရာ လျှောက်ထားသူများနှင့် တစ်ချို့တစ်ဝက် သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။ ဤခုံရုံးအမှုသည်သည် ခုံရုံးက ပြည်နယ်နှင့် တိုင်း ဒေသကြီးများအဆင့်တွင် ဖြစ်ပေါ်သော အငြင်းပွားမှုအား ဝင်ရောက်ဖြေရှင်းပေးခဲ့ခြင်း၏ သာကေတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအမှုတွင်ပါဝင်ခဲ့သော အခြားဥပဒေပြုစာရင်းများနှင့်ပတ်သက်သော ပြဿနာများကိုမူ ခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ရန် ငြင်းဆိုခဲ့ရာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ဥပဒေပြုစာရင်းများကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန် လမ်းခင်းပေးနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၅ခုနှစ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား ၂နှင့် ဇယား ၅တို့ကို ပြင်ဆင်၍ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ဥပဒေပြုခွင့်အာဏာများကို နားလည်လွယ်အောင် ရှင်းလင်းပေးရန် အဆိုပြုခဲ့သော ဥပဒေကြမ်းကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်မှာ ဥပဒေပြုအာဏာများအား ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ခြင်းကတစ်ဆင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနေသည့် သဘောသက်ရောက်နေ သဖြင့် ထူးကဲသောဖြစ်ရပ်တစ်ရပ်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အား ဥပဒေပြု အာဏာများ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခွင့်ပေးလိုက်သလိုဖြစ်နေရာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အနေဖြင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးတို့၏အာဏာကို ကန့်သတ်နိုင်သောအခွင့်အရေးများစွာရှိသွားပါသည်။

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များသည် စည်ပင်သာယာရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပတ်သက်သော ဥပဒေများအား ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိမရှိဟူသော မေးခွန်းနှင့်လည်း ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ် တွင် မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်က တင်သွင်းသော **မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ နှင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်** အမှုတွင် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ၊ ညီညွတ်ခြင်းမရှိပါက ပယ်ဖျက်ရန် လိုအပ်ခြင်းရှိမရှိဟူသောမေးခွန်းများကို ခုံရုံးက ဖြေကြားပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် ဒေသန္တရစည်ပင်သာယာရေးအဖွဲ့များ၏ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို ပြင်ဆင်လိုရာ စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ပြဋ္ဌာန်းရန် ကြိုးစားခဲ့ပါသည်။ မွန်ပြည်နယ် လွှတ်တော်က ၎င်းထံတွင် အဆိုပါ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရန် အခွင့်အာဏာရှိသည်ကို တင်ပြခဲ့သည်။ ထိုသို့တင်ပြရာ၌ စည်ပင်သာယာ ရေးအား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ဥပဒေပြုအာဏာများကို ဖော်ပြထားသော ဇယား ၂၏ အမှတ်စဉ် ၈(က)တွင် ဖော်ပြထားခြင်းကို ကိုးကားခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၄၆ အရ တည်ဆဲဥပဒေ တစ်ရပ်အား လွှတ်တော်က ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်း မပြုသေးမီ အတည်ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ မွန်ပြည်နယ် လွှတ်တော်က ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေကို မပယ်ဖျက်မီ စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေအသစ်များ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိမရှိကို ခုံရုံးက ဖြေကြားပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများက မိမိတို့ပြဋ္ဌာန်းလိုကြသော စည်ပင်သာယာရေး ဥပဒေအသစ်များ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေးပြီးနောက်မှ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေအား ပယ်ဖျက်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား ၂အရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က နောင်တွင် ပယ်ဖျက်ပေးရန် လိုအပ်သော ပြည်ထောင်စုဥပဒေတစ်ရပ် ရှိနေစေကာမူ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများကို ဥပဒေ ပြုခွင့်ပြုထားကြောင်း နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြောကြားနေခြင်း ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ခုံရုံးက နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အမြင်သဘောထား များကို သဘောတူထောက်ခံခဲ့ပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်က စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရရှိခဲ့သည့် အဆိုပါစီရင်ထုံးတွင် ခုံရုံးသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များ၏ အရေးပါပုံနှင့် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေပြု အာဏာများကို အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။ ဤစီရင်ထုံး သည် အရေးကြီးသော စီရင်ထုံးတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ခိုင်မာစေခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခြေခံအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားများအခြေစိုက်နေထိုင်ရာ ပြည်နယ် (၇)ခုနှင့် ဗမာလူမျိုးများ အခြေစိုက်နေထိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုတို့အား အသိအမှတ်ပြုပြီး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ အဖွဲ့များ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်း ထားသော တစ်ရပ်တည်းသောလွှတ်တော်အား ဖွဲ့စည်းပေးထားသော်လည်း တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း ဒေသကြီးအုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲများကိုလည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ထိန်းချုပ်နိုင်အောင်လည်း စီစဉ်ပေးထားပါသည်။ ဤအခန်းတွင် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့ကိုသာ ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ပြီး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးရှိ တရားရုံးများ အကြောင်းကိုမူ ဤစာအုပ်၏ အခန်း(၈)တွင်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံအား ပြင်ဆင်ရန် တောင်းဆိုမှုများအား အခန်း (၉)တွင်လည်းကောင်း ဆက်လက်ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

၂။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် တိုင်းရင်းသားများအား ကိုယ်စားပြုခွင့်

ပထမဆုံး အကြိမ်အဖြစ် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးတစ်မျိုး၏ လူဦးရေသည် နိုင်ငံတော်ရှိ လူဦးရေ စုစုပေါင်း၏ သုည ဒဿမ တစ်ရာခိုင်နှုန်း အထက်ရှိပါက အဆိုပါ တိုင်းရင်းသားများအား သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်တွင် အထူးထပ်မံကိုယ်စားပြုခွင့်ကို ဖန်တီးပေး ထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများအရ လျော်ကန်သင့်မြတ်သော လူဦးရေရှိသည့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ ဥပဒေပြုရေးတွင် တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည် ဟုဖော်ပြထားပါသည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများသည် တိုင်းရင်းသားများ၏ ဘာသာစကားအား အသိအမှတ်ပြုရန်၊ ရိုးရာဓလေ့နှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို လွတ်လပ်စွာ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်စသည့် တိုင်းရင်းသားများ၏တောင်းဆိုမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ အကြံပေးဆောင်ရွက်ရန် ခန့်အပ်ထားသူများ ဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော အထူးကိုယ်စားပြုစနစ်သည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များ၏အတွင်းဖွဲ့စည်းပုံကို ပိုမိုစုံလင်စေသည့်အပြင် တိုင်းရင်းသားများ အခြေစိုက်နေထိုင်ရာ ပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသော ဗမာလူမျိုးများ အားလည်း ကိုယ်စားပြုခွင့်ရရှိစေပါသည်။

အထူးကိုယ်စားပြုခြင်းကို ယခင်ကလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လူမျိုးစုလွှတ်တော်တွင် ရှမ်း၊ ချင်း၊ ကယား၊ ကချင်၊ ကရင်စသောတိုင်းရင်းသားများအား ကိုယ်စားပြုရန် ၎င်းတို့၏ လူဦးရေနှင့်အချိုးချပြီး ကိုယ်စားလှယ် (၁၂၅)ဦး သတ်မှတ်ပေးခဲ့ပြီး ကျန်ကိုယ်စားလှယ် (၆၂) ဦးမှာမူ ဗမာလူမျိုးကို ကိုယ်စားပြုရန်သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်တစ်ရပ်တည်းသော ပြည်သူ့လွှတ်တော် တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အထူးကိုယ်စားပြုခွင့် မပေးခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များမှစတင်၍သာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲရန် ကျင်းပခဲ့သော အမျိုးသားညီလာခံတွင် တိုင်းရင်းသားများ နိုင်ငံတော်၏ နေရာအနှံ့အပြား တွင် ပြန့်ကျဲနေပြီး မိမိတို့တိုင်းရင်းသားများအခြေစိုက်နေထိုင်ရာ ပြည်နယ်များတွင် မနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားများအား အသိအမှတ်ပြုသောအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါအုပ်စုများတွင် တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်များတွင် နေထိုင်ကြသောဗမာလူမျိုးများ၊ ကရင်ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်ပြင်ပတွင် နေထိုင်ကြသော ကရင်လူမျိုးလူဦးရေ စုစုပေါင်း သုံးပုံနှစ်ပုံကျော်၊ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်နေထိုင်ကြသော ကချင်လူမျိုးများ ပါဝင်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး ရာထူးကို ဖန်တီးခဲ့ရသော အခြားအကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ တိုင်းရင်းသားအချို့မှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ ဖွဲ့စည်းရန် လိုအပ်သော လိုအပ်ချက်များအားလုံးကို မပြည့်မီနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၆၁(က)နှင့် ပုဒ်မ ၁၆၁(ခ)အရ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး ခန့်အပ်ရန် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုတွင် နိုင်ငံတော်လူဦးရေ၏ သုည ဒဿမ တစ် ရာခိုင်နှုန်းထက်ပိုသောလူဦးရေ ရှိရန် လိုအပ်ပြီး ပုဒ်မ ၂၆၂(ဆ)အရ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် တိုင်းရင်းသား ရေးရာဝန်ကြီးများအား လုပ်ငန်းတာဝန်များ ပေး အပ်နိုင်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သော ယဉ်ကျေးမှု၊ ရိုးရာဓလေ့၊ ဘာသာ စကားစသည့် အခွင့်အရေးများနှင့်သက်ဆိုင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိ ကြသည်။

(၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကော်မတီ တစ်ရပ်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးဌာနကို တည်ထောင်ရန် ဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်အား တင်သွင်းခဲ့ပြီး ထိုဥပဒေကြမ်းအား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ လွှတ်တော်တွင် ပါဝင်သော်လည်း ၎င်းတို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို တိုင်းရင်းသားများကိုယ်စား လုပ်ငန်းတာဝန်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လိုအပ်သလို ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများအား ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအစိုးရအဖွဲ့က လိုအပ်သလို ဖိတ်ကြားမှသာ အစိုးရအဖွဲ့တွင် တာဝန် ထမ်းဆောင်စေရန် ရည်ရွယ်ထားရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရအဖွဲ့များ၏ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်များဟု မဆိုလိုနိုင်ပါ။

(၂၀၁၆)ခုနှစ်တွင် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးတိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးမှာ (၂၉)ဦး ရှိပါသည်။

ထိုအရေအတွက်သည် (၂၀၁၄)ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်း မကောက်ခံမီ အကြမ်းဖျင်း ခန့်မှန်းထားသော လူဦးရေအရ သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးအရေအတွက်သည် ထိုပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၏ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု စုံလင်မှုကို ဖော်ပြနေခြင်းပင်ပါသည်။ ရှမ်းလူမျိုးများသည် ရှမ်းပြည်နယ်လူဦးရေ၏ ထက်ဝက်ခန့်မျှသာရှိရာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး (၇)ဦးရှိပါသည်။ ကချင်ပြည်နယ်တွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး (၄)ဦး၊ ကရင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်တွင် (၃)ဦးစီ၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းနှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးများတွင် (၂) ဦးစီ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ကယားပြည်နယ်နှင့် မကွေး၊ မန္တလေး၊ ပဲခူး၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးများတွင် (၁)ဦးစီ ရှိပါသည်။ ချင်းပြည်နယ်တွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးမရှိပါ။ ချင်းတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု အများအများအပြားရှိသော်လည်း သတ်မှတ်ထားသော လူဦးရေ ပြည့်မီသော အခြားတိုင်းရင်းသားများ မရှိပါ။

ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအသီးသီးတွင် ဗမာနှင့် ကရင်တိုင်းရင်းသားများကို ကိုယ်စားပြုသော တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး (၅)ဦးစီ ရှိပါသည်။ ဗမာလူမျိုးများသည် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များတွင် ကိုယ်စားပြုခွင့် ရရှိထားပါသည်။ ချင်းနှင့် ရှမ်းတွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး (၃)ဦးစီ၊ ပအိုဝ်း၊ ရခိုင်နှင့် လီဆူးတွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး (၂)ဦးစီ၊ အခြားတိုင်းရင်းသားများမှာမူ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး (၁)ဦးစီအသီးသီး ရှိကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများနှင့် ပတ်သက်၍ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် NLD အစိုးရတို့လက်ထက် ကွာခြားချက် တစ်ရပ်မှာ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် ပတ်သက်နေပုံပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော တိုင်းရင်းသား ရေးရာဝန်ကြီးများမှာ တပ်မတော်နှင့်ပတ်သက်နေသူ များပြီး ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင် (၁၇)ဦး၊ တပ်မတော်အားထောက်ခံသော တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးပါတီမှ (၂)ဦး၊ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီများမှ (၉)ဦး အသီးသီးပါဝင်ကြပြီး ကျန်ရှိသူများမှာ တစ်သီးပုဂ္ဂလပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအချို့တို့တွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများအား အရေးကြီးသောကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ တာဝန်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြားဝန်ကြီးများနှင့် အဆင့်နေရာ တန်းတူနေရာမပေးခြင်းစသည်တို့ ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ၎င်းကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် အမှုတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ဒေါက်တာအေးမောင်ပါ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၂၃ဦး နှင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အမှု၏ အဓိကဥပဒေပြဿနာမှာ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် အခြားဝန်ကြီးများနှင့်တန်းတူ ဝန်ကြီးများအား ဥပဒေအရ ပေးအပ်ထားသော အကျိုးခံစားခွင့်များကို တန်းတူခံစားခွင့်မရခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိဟူသော ပြဿနာဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများအား အခြားဝန်ကြီးများနှင့် တန်းတူ အကျိုးခံစားခွင့်ကို ပိတ်ပင်ထားသော တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ချီးမြှင့်ငွေ၊ စားစရိတ်၊ အဆောင်အယောင်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေအား စိန်ခေါ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေ ပုဒ်မ (၅)အရ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများသည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများနည်းတူ တစ်လလျှင် လစာကျပ် (၁၀)သိန်း၊ အခြားပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများမှာမူ ၎င်းပမာဏ၏နှစ်ဆဖြစ်သော တစ်လလျှင် ကျပ်သိန်း (၂၀)ခံစားခွင့်ရရှိသည့်အပြင် တည်းခိုနေထိုင်စားသောက်စရိတ်၊ လုံခြုံရေးအစောင့်အရှောက်စသည်တို့ကိုလည်း ခံစားခွင့်

ရရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများမှာမူ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၄(ဂ) တွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများအား အမြဲတမ်းအစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဦးရေတွင် မထည့်သွင်းသည့်အပြင် ပုဒ်မ ၄၈အရ ၎င်းတို့ သည် ဖိတ်ကြားခံရမှသာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးများ တက်ရောက်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ် ရုံးက တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည်ဥပဒေအရ အခြားဝန်ကြီးရာထူးများမတူညီကြောင်း ခုခံပြောဆိုခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စု ရှေ့နေချုပ်ရုံးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၆၂အရ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသ ကြီးဝန်ကြီးချုပ်က ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်သော်လည်း တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများကို တာဝန် ပေးအပ်ရာတွင်မူ နိုင်ငံတော်သမ္မတက သတ်မှတ်ပေးအပ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်းလည်း တင်ပြခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများ၏ လစာနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များသည် ၎င်းတို့၏ တာဝန်အရေးပါပုံအရ သတ်မှတ် ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟုလည်း ထပ်မံခုခံပြောဆိုခဲ့သည်။ ထိုခုံရုံးအမှုလျှောက်ထားသူ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကမူ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများအား အခြားဝန်ကြီးများနှင့်အဆင့်တန်းတူ သတ်မှတ်သင့်ကြောင်း၊ အမြဲတမ်းဝန်ကြီးဌာန တစ်ရပ်မရှိခြင်း၊ နိုင်ငံတော် သမ္မတက တာဝန်ခန့်အပ်ခြင်းစသည့်အကြောင်းပြချက်များဖြင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် အခြားပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများနှင့်အဆင့်မတူညီပါဟု မသတ်မှတ်သင့်ကြောင်း ပြန်လည်ချေပတင်ပြခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး၏ တင်ပြချက်များကို လက်မခံဘဲ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် အခြားဝန်ကြီးများနှင့်အဆင့်တူညီကြောင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ချီးမြှင့်ငွေ၊ စားစရိတ်နှင့် အဆောင်အယောင်များဆိုင်ရာဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၅ နှင့် ပုဒ်မ ၁၇ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၆၂နှင့်ညီညွတ်ခြင်း မရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ခုံရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အခြေခံမူများတွင် တိုင်းရင်းသားများသည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်နှင့် တိုင်းရင်းသား ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲနိုင်သည်ဟူသောအချက်ကို ကိုးကားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ခုံရုံးက အမျိုးသားညီလာခံမှတ်တမ်း များတွင် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများနည်းတူ ခံစားခွင့် တူညီစွာရရှိနိုင် ကြောင်း ဆွေးနွေးချက်များကိုလည်း ကိုးကားဖော်ပြခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ထိုမှတ်တမ်းများတွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများအကြောင်း ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ ခုံရုံးသည် အမျိုးသားညီလာခံမှတ်တမ်းများတွင် ပါဝင်သော ဆွေးနွေးချက်များ ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ချဲ့ထွင်ခဲ့ပြီး ယခင်နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက (၂၀၁၀)ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေတစ်ရပ်၏ရည်ရွယ်ချက်များအား ဆန့်ကျင်၍ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများ၏အဆင့်ကို အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သည်။

ဤခုံရုံးအမှုသည် ခုံရုံးအနေဖြင့် ပထမဆုံးအကြိမ် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ကို ၎င်း၏အာဏာသုံး၍ ပျက်ပြယ်စေခဲ့ သည့် အမှုဖြစ်ပါသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံ လူဦးရေ၏ (၂၀)ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာရှိသော တိုင်းရင်းသားများ၏ တန်းတူ အခွင့်အရေးကို ခိုင်မာစေခဲ့ရာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အနိုင်ရရှိစေခဲ့သော အမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆိုနိုင် ပါသည်။ ခုံရုံးသည် ၎င်း၏အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ် ပေါ်လွင်စေရန် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခဲ့သူများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ ကိုပင် ကျော်လွန်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခဲ့သည်။ ခုံရုံး၏ အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်ကြောင့် လွှတ်တော် က တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ချီးမြှင့်ငွေ၊ စားစရိတ်နှင့် အဆောင်အယောင်များ ဆိုင်ရာဥပဒေ အား ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။

ထိုအမှုတွင် ခုံရုံး၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက မကျေနပ်သောကြောင့် အယူခံဝင်ရန် သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ရန် ခုံရုံးသို့ တင်သွင်းလွှာတင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ခုံရုံးသည် အယူခံမှုများအား ကြားနာခွင့် ရှိမရှိ အတိအကျမဖော်ပြထားပေ။ **ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နှင့် ဒေါက်တာအေးမောင်ပါ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦး**အမှုတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်ကဲ့သို့ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေနှင့် စီရင်ထုံးများကို လိုက်နာရမည် ဖြစ်သောကြောင့် အယူခံဝင်ခွင့် ပေးသင့်ကြောင်း တင်ပြသည်။ အဆိုပါ ကနဦးတင်ပြချက်များကို ခုံရုံးက လက်ခံပါက နိုင်ငံတော်သမ္မတအနေဖြင့် ခုံရုံး၏ ယခင်ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ မှားယွင်းကြောင်း၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် အခြားဝန်ကြီးရာထူးများနှင့် တန်းတူ မဟုတ်ကြောင်းကို ထပ်မံခုခံချေပသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ခုံရုံးကမူ ၎င်းသည် အယူခံဝင်မှုကိုကြားနာမည် မဟုတ်ကြောင်း

ပြောကြားပြီး တင်သွင်းလွှာကို ပလပ်ခဲ့သည်။ ခုံရုံးက နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ထပ်မံတင်ပြ ချက်များကို ဆက်လက်မစဉ်းစားခဲ့ သော်လည်း အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် အခြားဝန်ကြီးများနှင့် အဆင့်တူညီကြောင်းကို ထပ်မံအတည်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။

အစိုးရသည် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများအား ခန့်အပ်နိုင်ရန် မဲဆန္ဒရှင်များတွင် မည်သည့်တိုင်းရင်းသား မည်မျှ ပါဝင်သည်ကို သိရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ (၂၀၁၄)ခုနှစ်တွင် သန်းခေါင်စာရင်းရလဒ်များကို ကြေညာရာတွင် ကြန့်ကြာမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ သန်းခေါင်စာရင်းတွင် လူဦးရေအပြောင်းအလဲများရှိမည်ဖြစ်ရာ တိုင်းရင်းသားအချို့မှာ အထူးကိုယ်စားပြုခွင့် ကို ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း တိုင်းရင်းသားအချို့မှာ ရရှိပြီးသားအထူးကိုယ်စားပြုခွင့်ကို ဆုံးရှုံးကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လည်း (၂၀၁၅)ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် (၂၀၁၄)ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းရလဒ်ကို အသုံးမပြုသေးဘဲ ယခင်က တွက်ချက်ချက် များကိုသာ ဆက်လက်အသုံးပြုခဲ့ရာ လက်ရှိတိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးရာထူးများ ခန့်အပ်ခြင်းသည် (၂၀၁၄)ခုနှစ် သန်းခေါင် စာရင်းရလဒ်များနှင့်ကိုက်ညီခြင်းမရှိပါ။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်တွင် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရသည် မုန်းဝန်းလူမျိုးစုကို ဗမာတိုင်းရင်းသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား (၁၃၅)မျိုးရှိသည်နှင့်ပတ်သက်၍ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီး ဌာနက တိုင်းရင်းသား (၁၀၈)မျိုးသာ ကျန်ရှိတော့ပြီး ကျန်လူမျိုးများမှာ မျိုးသုဉ်းသွားပြီဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားအချို့က မိမိတို့အား မှန်ကန်စွာစာရင်းသွင်းထားခြင်း မရှိခြင်း၊ အချို့ကမူ မိမိတို့၏ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုကို အသိအမှတ်မပြုထားခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး မကျေနပ်မှုများရှိနေသေးပါသည်။

(၂၀၁၄) ခုနှစ်တွင် မည်သည့်တိုင်းရင်းသားများသည် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးအဖြစ်ဖြင့် ကိုယ်စားပြုခွင့်ရှိသနည်း ဟူသောကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးတွင် အမှုတစ်ရပ် ထပ်မံပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ လျှောက်ထားသူများမှာ ကချင်တိုင်းရင်းသား ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဒေါ်ခွဲဘူအပါအဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၅၀)ဦး ဖြစ်ကြသည်။ **၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တင်သွင်းလွှာအမှတ် - ၁** အမှုတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော မေးခွန်းများစွာရှိခဲ့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများနှင့်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များကိုသာ ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၆၁နှင့် ပုဒ်မ ၂၆၂အရ ခန့်အပ်ရာတွင် တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုကြီး (၈)စု ဖြစ်သော ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်းကို ကိုယ်စားပြုသလော၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး (၁၃၅)မျိုးကို ကိုယ်စားပြုသလောဟု မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ ကချင်ပြည်နယ်တွင် ရဝမ်တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးနှင့် လီဆူးတိုင်း ရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး၊ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် လီဆူးတိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးတို့အား ခန့်အပ်ခြင်းကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာ သော အမှုပင်ဖြစ်ပါသည်။

လျှောက်ထားသူများက လီဆူးတိုင်းရင်းသားအား ကချင်မျိုးနွယ်စု (၁၂)မျိုးအနက် တစ်မျိုးအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော ကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ကချင်တိုင်းရင်းသားများအား ကိုယ်စားပြုသည့် ကချင်တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးကို ခန့်အပ်သင့် သောကြောင့် လီဆူးတိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးအားခန့်အပ်နိုင်ခြင်း မရှိသင့်ကြောင်း လျှောက်လဲတင်ပြခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးက အဆိုပါကိစ္စများ ဆုံးဖြတ်ရန်တာဝန်မှာ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ တာဝန်ဖြစ်ကြောင်း၊ အဆိုပါကော်မရှင်ထံ တိုင်ကြားသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီး ကိုယ်စားပြုခွင့် ရှိသော တိုင်းရင်းသားများစာရင်းကို ပြုစုပါသည်။ ခုံရုံးက ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုတွင် နိုင်ငံတော်လူဦးရေ၏ သုည ဒဿမ တစ် ရာခိုင်နှုန်းအထက် လူဦးရေရှိသော တိုင်းရင်းသား (၁၃၅)မျိုးတွင်ပါဝင်သည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများအဖြစ် ကိုယ်စားပြုခွင့်ရှိကြောင်း၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးရာထူးမှာ လူမျိုးစုကြီး (၈)ခု အတွက်သာ မဟုတ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးရာတွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် ၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးမှဖြစ်သည်ကို သက်သေပြရမည်ဟု တောင်းဆိုမှုများရှိနေပါသည်။ အခြား အဆို ပြုချက်တစ်ရပ်မှာမူ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုသော တိုင်းရင်းသားများဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်း ထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ဖြစ်ရမည်ဟူသောအဆိုပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သောအဆိုပြုချက်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမှာ

တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ သို့မဟုတ် NLD ၏ပါတီဝင်များသာ ဖြစ်နေခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း သွေးနှောကပြားလူဦးရေများပြားလှသော မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် မည်သည့်တိုင်းရင်းသားဖြစ်သည်ကို အတိအကျဆုံးဖြတ်ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် အထက်ပါ အဆို နှစ်ရပ်ကဲ့သို့သော အဆိုများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် ၎င်းတို့သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာတို့နှင့်ပတ်သက်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအခြေခံမူများကို မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်နေသည်ကို အသေးစိတ် လက်တွေ့မျက်မြင် လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

၃။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (၆)ခုအတွက် အထူးအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေဟူ၍ သတ်မှတ်ပေးထားရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်စနစ်တစ်မျိုးကို အကန့်အသတ်ဖြင့် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဤစနစ်သည် ဖဆပလအစိုးရက အဆိုပြုခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြမ်းတွင် ပါဝင်သော အယူအဆအချို့နှင့်ဆင်တူနေပြီး တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ယခင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့်လည်း အယူအဆချင်းတူညီပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် ပါဝင်သော ပုဒ်မ ၅၆ တွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (၆)ခုနှင့် ၎င်းတို့တွင် ပါဝင်သော မြို့နယ်နာမည်များကို အတိအကျဖော်ပြပေးထားသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအား အရေအတွက်တိုးချဲ့လျော့ချခြင်း သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအသစ် တစ်စုဖန်တီးခြင်းစသည်တို့ကို ပြုလုပ်မည်ဆိုလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများသည် ပြည်ထောင်စုအတွင်း ပြည်နယ်အဖြစ် ကိုယ်စားပြုခွင့် မရသော တိုင်းရင်းသားများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အကန့်အသတ်များဖြင့် ရရှိထားသော နေရာဒေသများဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၏ဥက္ကဋ္ဌများ သစ္စာဆိုရာတွင် ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပါမည်ဟု ပါဝင်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အား မည်သည့်တိုင်းရင်းသားများရရှိသည်အား သတ်မှတ်ရာတွင် မတိကျသောချာသော လူဦးရေစာရင်းများဖြင့် တွက်ချက်ခဲ့ပါသည်။ (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ကျင်းပခဲ့သော အမျိုးသားညီလာခံတွင် အုပ်စု (၁၆)စုက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပေးရန် တောင်းဆိုလျှောက်ထားခဲ့ပါသည်။ ထိုအုပ်စုများသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအဖြစ်ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် ကိန်းဂဏန်း သတ်မှတ်ချက်အချို့အား ပြည့်မီရန်လိုအပ်ပါသည်။ လူမျိုးစုတစ်စုသည် မြို့နယ် (၂) မြို့နယ်နှင့်အထက်တွင် လူဦးရေ အများဆုံးဖြစ်သော လူမျိုးဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ မြို့နယ်များသည် နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသောမြို့နယ်များ ဖြစ်ရပါမည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအဖြစ်ဖွဲ့စည်းရန် တိုင်းရင်း သားလူမျိုး တစ်မျိုးချင်းစီကသာ လျှောက်ထားနိုင်ပြီး အုပ်စုဖွဲ့၍ လျှောက်ထားခွင့်မရှိပေ။ ပြည်နယ်အဖြစ် ကိုယ်စားပြုခြင်းပေးသော တိုင်းရင်းသားများသည် မိမိတို့ပြည်နယ်ပြင်ပတွင် အဆိုပါသတ်မှတ်ချက်များ ပြည့်မီသော်လည်း လျှောက်ထားခွင့် မရှိပါ။

(၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ အစောပိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများဖွဲ့စည်းရန် လျှောက်ထားခဲ့ကြပြီး (၁၉၉၅) ခုနှစ်တွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအား ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ဤအချက်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ သက်တမ်းကို (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များမှ စတင်ရေတွက်ရန်ဟူသောအဆိုကို ထောက်ခံနေပါသည်။ (၂၀၁၀) ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၀)ရက်နေ့တွင် နာဂ၊ ကိုးကန့်၊ ဓနု၊ ပလောင်၊ ပအိုဝ်းနှင့် ဝစသောဒေသများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများအဖြစ် တရားဝင်ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ထိုဒေသများတွင် မြို့နယ် (၂)မြို့နယ်မှ (၆)မြို့နယ်အထိ အသီးသီး ပါဝင်ကြသည်။ သဘောတရားအရ ထိုဒေသများတွင် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၏ အမည်ပြောင်းလဲရန်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး အမည်ပြောင်းလဲသကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

(က) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးအပ်ထားသော အာဏာများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအား အာဏာနှင့် လုပ်ကိုင်ခွင့်အချို့ ပေးအပ်ထားပါသည်။ ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအား ဦးဆောင်သော အဖွဲ့များ ထံတွင် ရှိပါသည်။ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့ဟူသော အသုံးအနှုန်းမှာ ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများ တွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်ကို သတိထားသင့်ပါသည်။ ထိုဦးဆောင်သော အဖွဲ့အား အနည်းဆုံးအဖွဲ့ဝင် (၁၀) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားပြီး ယင်းနယ်မြေအတွင်းရှိ လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများက ရွေးချယ်သော ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က တာဝန်ခန့်အပ်သူများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်များအား (၅) နှစ်သက်တမ်းဖြင့် ခန့်အပ်ထားသည်။ ယင်းဒေသအား ဦးဆောင်သော အဖွဲ့အတွင်း အဖွဲ့ဝင် (၃) ဦးမှ (၅) ဦးပါဝင်သော အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီကိုလည်း ထပ်မံဖွဲ့စည်းထား သည်။ နာဂနှင့် ပအိုဝ်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများတွင် အဖွဲ့ဝင် (၅) ဦးစီရှိပြီး ကျန်ဒေသများအားလုံးတွင် အဖွဲ့ဝင် (၃) ဦးစီ ရှိပါသည်။ ဦးဆောင်သည့် အဖွဲ့စနစ်သည် အထက်က တင်းကျပ်စွာချုပ်ကိုင်သော စနစ်၏ လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်ပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော ဒေသများအတွင်းရှိ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့များသည် ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးနှင့် နိုင်ငံတော် အပေါ် သစ္စာရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုဦးဆောင်သော အဖွဲ့များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လူမှုရေးစနစ်နှင့် ပြည်ထောင်စုစနစ်တို့ကို ထိန်းသိမ်းရန် တာဝန်ရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများသည် ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ခွင့် မရှိပါ။

ဦးဆောင်သော အဖွဲ့၏ ဥက္ကဋ္ဌ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရာတွင် ဦးဆောင်သော အဖွဲ့တွင်းရှိ အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံး၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သဘောတူညီမှုမရှိပါက လျှို့ဝှက်မဲစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ဥက္ကဋ္ဌ၏ အဓိကတာဝန်မှာ ဒေသအား ဦးဆောင်သော အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ကြပ်မတ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများအား တာဝန်ပေးနိုင်သကဲ့သို့ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌအားလည်း တာဝန်ပေးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ဦးဆောင်သော အဖွဲ့၏ ဥက္ကဋ္ဌအား တာဝန်မှရပ်စဲရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးရှိ အကြီးအကဲများအား စွပ်စွဲပြစ်တင်၍ တာဝန်မှရပ်စဲသကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့၏ ဥက္ကဋ္ဌထံတွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်တို့ တင်သွင်းလွှာတင်သွင်းခွင့်ဟူသော အားသာချက်တစ်ရပ်ရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် အသုံးပြုကြခြင်း မရှိသေးပါ။ အလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီတွင် ဒေသအတွင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်သော နယ်ဘက်ဝန်ထမ်းများအား ကြီးကြပ်ရန် နှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရန် တာဝန်များရှိပြီး ဘဏ္ဍာငွေအရအသုံးခန့်မှန်းခြေငွေစာရင်း ရေးဆွဲရန်လည်း တာဝန်ရှိပါသည်။

ဦးဆောင်သော အဖွဲ့များတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား ၃ ပါ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်သော ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သော ဥပဒေပြုအာဏာရှိပါသည်။ အဆိုပါ ဇယား ၃ တွင် လျှပ်စစ်ဖြန့်ဝေရေး၊ မီးဘေးအန္တရာယ် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး စသည်တို့နှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်အနည်းငယ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းတို့အား ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ဒေသစီးပွားရေးစသည့် ကဏ္ဍသုံးမျိုးခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများသည် အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းထားစေကာမူ ထိုဥပဒေများကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဥပဒေများနှင့် ပြည်ထောင်စုဥပဒေများက လွှမ်းမိုးပါသည်။ တရားစီရင်ရေးတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတရားရုံး သို့မဟုတ် ၀ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေတွင်မူ ခရိုင်တရားရုံး၊ မြို့နယ်တရားရုံးများ ပါဝင်သည်။

(ခ) ၀၊ ကိုးကန့်၊ ပအိုဝ်းနှင့် ပလောင်ဒေသများရှိ ပဋိပက္ခများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး

၀၊ ကိုးကန့်၊ ပအိုဝ်းနှင့် ပလောင်စသည့် ဒေသ (၄) ခုသည် (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် အပစ်အခတ်ရပ် စဲရေး သဘောတူညီချက်များကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဒေသများအနက် “၀” ဒေသသည် ၎င်းတို့၏ တပ်အင်အား၊ ငွေအင်အားနှင့် ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်မှုတို့ကြောင့် လက်ရှိဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ယိမ်းယိုင်စေနိုင်သော ဒေသဖြစ်ပါသည်။ “၀” ဒေသကဲ့သို့ပင် ကိုးကန့်ဒေသသည်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တည်ရှိပြီး အဆိုပါဒေသနှစ်ခုနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကြား ဆက်ဆံရေးသမိုင်းမှာ တူညီမှုများစွာရှိပါသည်။ (၁၉၈၀) ပြည့်လွန် နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် ထိုဒေသနှစ်ခုစလုံးသည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီမှ လွတ်မြောက်ခဲ့ပြီး ထိုစဉ်က နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးကောင်စီနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုရယူခြင်းဖြင့် အကျိုးအမြတ်များစွာ ရရှိခဲ့

ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များ ရယူရန် ဆောင်ရွက် ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများအစီအစဉ်ဖြင့် ၀ နှင့် ကိုးကန့် ဒေသနှစ်ခုကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးခဲ့ပါသည်။

(၁၉၆၀)ပြည့်လွန်နှစ်များမှ (၁၉၈၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းအထိ “ဝ”တပ်ဖွဲ့သည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ အကြီးမားဆုံးတပ်ဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့ဖြစ်ခဲ့ရာ ထိုစဉ်ကအုပ်ချုပ်သည့်အစိုးရကို စစ်ရေးအရ အခက်အခဲများစွာဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ (၁၉၆၈)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် ကိုးကန့်ဒေသသို့လည်း ဝင်ရောက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ (၁၉၈၀) ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီက အချို့တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတို့အား ဝင်ငွေ အရင်းအမြစ်အဖြစ် အားထားနေရာမှ မူးယစ်ဆေးဝါးများ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်းကို ဆန့်ကျင်ခဲ့သဖြင့် ပါတီအား ထောက်ခံမှုလျော့ကျခဲ့သည်။ (၁၉၈၉)ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့သည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီအား တော်လှန်ခဲ့ ပါသည်။ (၁၉၈၉)ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် “ဝ”တပ်ဖွဲ့များသည် ပန်ဆန်းမြို့ရှိ စစ်ရေးအရ အရေးကြီးသော ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ဌာနချုပ်ကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ပြီး ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ခေါင်းဆောင်များကို တရုတ်နိုင်ငံဘက်သို့ တိုက်ထုတ် နိုင်ခဲ့သည်။ ၀ နှင့် ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့များသည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့်လမ်းခွဲပြီးသည့်နောက် စစ်အစိုးရနှင့်အဆက်အသွယ် ပြုလုပ်လာခဲ့ကြသည်။ (၁၉၈၉)ခုနှစ်တွင် ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့သည် တပ်မတော်နှင့်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ သည်။ အဆိုပါသဘောတူညီချက်အရ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးကောင်စီက ကိုးကန့်အဖွဲ့အား ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်သော နယ်မြေဒေသများတွင် လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခွင့် ဆက်လက်ပေးခဲ့ပြီး အဆိုပါဒေ သအား ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း အထူးဒေသ (၁)အဖြစ် သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်က ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့ကို ငွေကြေး၊ ကား၊ စားနပ်ရိက္ခာများကို ပေးအပ်ခဲ့သည့်အပြင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးကိုလည်း ခွင့်ပြုခဲ့သည်ဟု အချို့ကပြောဆိုကြသည်။

(၁၉၈၉)ခုနှစ် “ဝ”တပ်ဖွဲ့သည် ဘိန်းဘုရင် လော်စစ်ဟန်၏ အကူညီဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်ခင်ညွန့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခဲ့သော စစ်အစိုးရနှင့်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှု ရယူခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးကောင်စီက UWSA ခေါ် “ဝ”ပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော်ကို ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း အထူးဒေသ (၂)အဖြစ် သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်း ပေးခဲ့ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါး ကုန်သွယ်ဖောက်ကားမှုနှင့် သဘာဝသယံဇာတထုတ်လုပ်မှုများကို ခွင့်ပြုခဲ့သည့်အပြင် စားနပ်ရိက္ခာ၊ လောင်စာနှင့် ငွေကြေးများအားလည်း ကူညီပေးခဲ့ပါသည်။ “ဝ”တပ်ဖွဲ့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ပထမဆုံး အလင်းဝင် သောအသုတ်တွင် ပါဝင်ခဲ့သောကြောင့် နောက်ပိုင်းမှ အလင်းဝင်လာကြသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အကျိုးခံစားခွင့်များ ပိုမိုရရှိခဲ့သည့်အပြင် ၎င်းတို့အပေါ်၌ ကန့်သတ်ချက်များလည်း သိပ်မရှိပါ။ “ဝ”ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA)သည် ယခုအခါ အကြီးမားဆုံး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဖြစ်လာပြီး ကလေးစစ်သားစုဆောင်းရေးနှင့် မှောင်ခိုလက်နက် ရောင်းဝယ်ရေးတို့တွင် နာမည်ဆိုး ရရှိလျက်ရှိသည်။ “ဝ”ခေါင်းဆောင်များ နှင့် “ဝ”ပြည်သူလူထုကြား ကွာဟမှုမှာ အလွန်အမင်းကြီးမားလှပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း အရင်းတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံသားဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားမရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၄)ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ “ဝ” ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအတွင်းရှိ လူဦးရေ၏ (၉၅)ရာခိုင်နှုန်းခန့်တွင် နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်ပြားမရှိကြသည့် အပြင် အများစုမှာ တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး တစ်မျိုးတည်းဖြင့်သာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနေကြသူများဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှာ စားနပ်ရိက္ခာ မလုံလောက်ခြင်း၊ စာမတတ်ခြင်း၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိခြင်းစသည့်ပြဿနာများကြောင့် ရာသက်ပန် ဆင်းရဲမှုနှင့် ကြုံတွေ့နေ ကြရသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပေးအပ်ခဲ့သော အကျိုးအမြတ်များမှာ ရက်ရောလှပြီး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ ထိန်းချုပ်ရာဒေသများ ပြင်ပ၌ပင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ၀ နှင့်ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့များသည် ကချင်ပြည်နယ်တွင် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ခွင့်ရရှိခဲ့သည်။ “ဝ”ဒေသသည် တောင်တန်းဒေသဖြစ်ပြီး သဘာဝသယံဇာတလည်း သိပ်မရှိပေ။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အချို့မှာ စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်များစွာရရှိခဲ့ကြရာ လွန်ခဲ့ သောဆယ်စုနှစ် နှစ်စုအတွင်း အဆိုပါတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များသည် ငွေကြေးဥစ္စာ အလွန်အမင်း ကြွယ်ဝချမ်းသာလာခဲ့ ကြသည်။ “ဝ”ခေါင်းဆောင် Wei Xueganဆိုလျှင် တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ်နှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသော ပန်ဆန်းမြို့အနီး

တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်း (၆၀)ကျော် ကုန်ကျသော နေအိမ်တစ်လုံး ဆောက်လုပ်ထားသည်ဟု ကြားသိရသည်။ ထိုတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ခေါင်းဆောင်တို့သည် ငွေကြေးဥစ္စာကြွယ်ဝလာကြသော်လည်း တရုတ်နိုင်ငံကို များစွာမှီခိုနေကြရပါသည်။ “ဝ”ဒေသကို အချို့က တရုတ်နိုင်ငံ၏ ခရိုင်မီးယားနယ်မြေ၊ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကိုလိုနီတစ်ခုစသည်ဖြင့် တင်စားခေါ်ဆိုကြသည်။ ဝ နှင့် ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့များ၏ ခေါင်းဆောင်အချို့မှာ ဗမာစကားမတတ်ကြသည့်အပြင် အချို့မှာ တရုတ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်ကြသည်။ ဝ နှင့် ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့တို့သည် ယူနန်ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ၊ ထောက်လှမ်းရေးအရာရှိများအပါအဝင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ရင်းနှီးသိက္ခမ်းကြသူများဖြစ်သည်။ တရုတ်လူမျိုးအချို့တို့သည် ဝ၊ ကိုးကန့်တိုင်းရင်းသား ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြ၍ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတန်းပြားများ ရရှိထားကြသည်။

သို့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် “ဝ”တပ်ဖွဲ့တို့ကြား အငြင်းပွားမှုအချို့ ရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၀၈)ခုနှစ်တွင် “ဝ”ဒေသသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ကန့်ကွက်မဲ အများစုပေးခဲ့သော တစ်ခုတည်းသောဒေသဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များကိုလည်း ယင်းတို့ပိုင်နယ်မြေထဲသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်မပေးခဲ့ရာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်၌ မရှိသောဒေသဖြစ်သောကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ရွေးကောက်ပွဲများ မကျင်းပနိုင်ခဲ့ရာ “ဝ”ဒေသတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအား လက်တွေ့ အကောင်ထည်ဖော်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်း မရှိသောကြောင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများ မရှိသည်ဟု ဆိုလောက်အောင် နည်းပါးပါ သည်။

“ဝ”ဒေသသည် တရုတ်နိုင်ငံရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများကို ကိုးကား၍ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပိုမိုရရှိရန် တောင်းဆိုလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၀ခုနှစ်တွင် “ဝ”ပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA)က ၁၉၄၈ခုနှစ်စာရင်းများအရ “ဝ”လူမျိုး အများဆုံးနေထိုင်ခဲ့ကြသော မြို့နယ်များကို “ဝ”ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေတွင်း ဖြည့်စွက်ထည့်သွင်းပေးရန် တပ်မတော်ထံ တင်ပြခဲ့ဖူးသည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်နှင့် “ဝ”တပ်ဖွဲ့ကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီမှု အသစ်တစ်ရပ် ထပ်မံရရှိခဲ့သော်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ယခုထက် ပိုမိုရရှိရန် တောင်းဆိုနေဆဲ ဖြစ်သည်။ “ဝ”တပ်ဖွဲ့သည် (၂၀၁၇)ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ ကိုတက်ရောက်ခဲ့သော်လည်း ဒုတိယအကြိမ် (၂၁)ရာစုပင်လုံအစည်းအဝေးတွင် သဘောမတူညီမှုများကြောင့် နုတ်ထွက်ခဲ့ပါသည်။ “ဝ”ပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေး တပ်မတော် (UWSA)သည် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် လက်မှတ်ရေး ထိုးခြင်း မရှိသေးပါ။

(၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြား ကိုးကန့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအား ဦးစီးသောအဖွဲ့သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံသို့ အာဏာအပ်နှင်းခဲ့ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကြေညာခဲ့သော အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၂)ရက်နေ့တွင် ကိုးကန့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတွင် ပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၆)ရက်နေ့တွင် ကိုးကန့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၏ဦးစီးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌသည် ၎င်း၏ အာဏာကို အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့ အပ်နှင်းခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ် ကြေညာခဲ့ပြီး စစ်အုပ်ချုပ်မှုအမိန့်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၀)ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ထိုအမိန့်များကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၂၂(ခ)နှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ရယူရန် ပေးပို့ခဲ့ပါသည်။

ပအိုဝ်းနှင့် ပလောင်တပ်ဖွဲ့များသည် ဝ နှင့် ကိုးကန့်တပ်ဖွဲ့များကဲ့သို့ပင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား ဆန့်ကျင်ခဲ့သော သမိုင်း ရှိခဲ့သော်လည်း (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များမှစ၍ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ အများအားဖြင့် ရပ်စဲခဲ့ရာ ယခုအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခံရလာပါသည်။ ပအိုဝ်းလူမျိုးသည် ကရင်လူမျိုးစုများနှင့် ဆက်နွယ်နေပြီး ရှမ်းပြည်နယ် အနောက် တောင်ပိုင်းတွင် အဓိကနေထိုင်ကြသော ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်သူများဖြစ်ကြသည်။ ပအိုဝ်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး အဖွဲ့ချုပ် (PNLA)ကို (၁၉၄၉)ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ၎င်းသည် ဗဟိုအစိုးရအပြင် ရှမ်းအဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်း အပစ်အခတ်များ ဖြစ်ပွားခဲ့ဖူးပါသည်။ (၁၉၅၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် ပအိုဝ်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (PNLA)သည် ဦးနု၏ လက်နက်နှင့်ဒီမိုကရေစီလဲလှယ်ရေးလုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များထဲက တစ်ဖွဲ့ဖြစ်ပြီး ပအိုဝ်းအမျိုးသားပါတီကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ (၁၉၆၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ အလယ်ပိုင်းတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပျက်ပြားပြီး ပအိုဝ်းအမျိုးသားပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်များ ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ ထို့နောက် ပအိုဝ်းတပ်ဖွဲ့သည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီထံမှ

လက်နက်ပုံပိုးမှုများ လက်ခံခြင်းဖြင့်ကြောင့် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီအား ပအိုဝ်းဒေသများတွင် လှုပ်ရှားခွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးသွားပြီးနောက် (၁၉၉၁)ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပအိုဝ်းအမျိုးသားပါတီသည် တပ်မတော်နှင့် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရန် သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ဖြင့် ပအိုဝ်းအဖွဲ့အား သစ်ထုတ်လုပ်ခွင့်နှင့် ကျောက်မျက်ရတနာတူးဖော်ခွင့်တို့ကို ပေးအပ်ခဲ့ရာ ချမ်းသာကြွယ်ဝသော ခေါင်းဆောင်တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။

ပလောင်အဖွဲ့မှ (၁၉၆၂)ခုနှစ်မှသာ အစိုးရဆန့်ကျင်ရေး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ပလောင်လူမျိုးများသည် မွန်၊ခမာမျိုးနွယ်စုဝင်များဖြစ်ပြီး အများစုက ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြပါသည်။ နတ်ကိုးကွယ်သူများ နှင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် အနည်းစုလည်း ရှိပါသည်။ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် လူဦးရေ (၁)သန်း ခန့်ရှိသော ပလောင်လူမျိုးတို့သည် ရှမ်းပြည်နယ်နေရာအနှံ့အပြား၊ အထူးသဖြင့်အနောက်မြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်ကြသည့်အပြင် ထိုင်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံအနောက်တောင်ပိုင်းတို့တွင်လည်း နေထိုင်ကြပါသည်။ (၁၉၈၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် ပလောင်ပြည်နယ် လွတ်မြောက်ရေးပါတီ (PSLP)သည် အခြားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များကဲ့သို့ပင် တပ်မတော်၏ ဖြတ်လေးဖြတ်ဗျူဟာကြောင့် ရိက္ခာ၊ ငွေကြေး၊ သတင်းအချက်အလက်၊ တပ်သားသစ်တို့ ရရှိရန် အခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ (၁၉၉၁)ခုနှစ်တွင် ပလောင်ပြည်နယ်လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး (PSLA)သည် တပ်မတော်နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန် သဘောတူညီခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်သောဒေသအား ရှမ်းပြည်နယ် အထူးဒေသ (၇) အဖြစ် ဆက်လက်ထိန်းချုပ်ခွင့် ရရှိခဲ့ပါသည်။ ပလောင်ပြည်နယ် လွတ်မြောက်ရေးပါတီ (PSLP)အား တပ်မတော်က ငွေကြေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအထောက်အပံ့များ ပေးအပ်မည်ဟုလည်း ကတိပြုခဲ့ ပါသည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ်မှစတင်ကာ PSLP၏လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့ဖြစ်သော တအန်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (TNLA) သည် တပ်မတော်နှင့် အပစ်အခတ်များဖြစ်ပွားခဲ့ရာ လူ (၂၀၀၀)ခန့် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်ခဲ့ရသည့်အပြင် ရရှိထားသည့် နယ်မြေ အကျယ်အဝန်းပေါ်၌ မကျေမနပ်ဖြစ်ပြီး (၂၀၁၃)ခုနှစ်တွင် ပလောင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၏နယ်နိမိတ်ကို မြို့နယ် (၂) မြို့နယ်မှ (၁၂) မြို့နယ်အထိ တိုးချဲ့ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများကဲ့သို့ပင် ပလောင်တိုင်းရင်းသားများသည် လည်း လက်ရှိကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသရှိ မြို့နယ်အရေအတွက် တိုးချဲ့ပေးရန်တောင်းဆိုခြင်းအပါအဝင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ထံမှ အသိအမှတ်ပြုခြင်း ယခုထက်ပိုမိုရရှိရန် တောင်းဆိုလျက် ရှိသည်။

(၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် “ဝ” ဒေသမှလွဲ၍ ကိုးကန့်၊ ပအိုဝ်းနှင့် ပလောင်ဒေသများတွင် ယခင်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း ခေါင်းဆောင်များကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၏ တရားဝင် အကြီးအကဲများအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ ပဋိပက္ခရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များမှာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၏ ပထမအဆင့်ဟုဆိုရလျှင် အမျိုးသားညီလာခံအရ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ဒုတိယအဆင့်ဟုဆို နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ယခင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း၏ ခေါင်းဆောင်များကို ဦးစီးအဖွဲ့များတွင် အကြီးအကဲများအဖြစ် တရားဝင် ခန့်အပ်ခြင်းမှာ တတိယအဆင့်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။

(ဂ) ဓနနှင့် နာဂကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ

ဓနနှင့် နာဂကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများသည် (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်း စဉ်၏ ရလဒ်များမဟုတ်ပေ။ ဓနကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသသည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင်တည်ရှိပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိထားသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး (၆) မျိုးအနက် တပ်မတော်နှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ မဖြစ်ခဲ့သော တစ်ဖွဲ့တည်းသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ဖြစ်ပါသည်။ ဓနတိုင်းရင်းသားသည် မည်သည့်အချိန်ကမျှ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ မရှိခဲ့ပေ။ ဓနကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသဖွဲ့စည်းခြင်း၏အကြောင်းရင်းမှာ (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ လူဦးရေစာရင်းများအရ ပင်းတယနှင့် ရွှင် မြို့နယ်များတွင် ဓနတိုင်းရင်းသားများသည် လူဦးရေအများဆုံးလူမျိုးဖြစ်သောကြောင့်ဟူသော ရိုးရှင်းသည့် ကိန်းဂဏန်းဆိုင်ရာ အကြောင်းပြချက်ကြောင့်သာ ဖြစ်သည်ဟုထင်ရပါသည်။

နာဂကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသသည် ရှမ်းပြည်နယ် ပြင်ပတွင် တည်ရှိရာ ရှမ်းပြည်နယ်၏ စည်းလုံးမှုကိုထိပါးရန်သာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရစီရင်စုများအား ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟူသောအမြင်ကို လျော့နည်းစေရန် ရည်ရွယ်ထားပုံရသည်။ နာဂ

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသသည် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် တည်ရှိပြီး မြို့နယ် (၃)မြို့နယ်ပါဝင်ပါသည်။ နာဂလူမျိုးများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် ဗြိတိသျှတပ်ဖွဲ့များကို ကူညီခဲ့သော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများတွင် ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနှင့် အိန္ဒိယ နှစ်နိုင်ငံတွင်ပါ နေထိုင်ကြသော နာဂလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ နှစ်နိုင်ငံစလုံး၏ ပဋိပက္ခသမိုင်းများတွင် ပါဝင်နေပါ သည်။ မြန်မာနှင့် အိန္ဒိယ နှစ်နိုင်ငံလုံးရှိ နာဂလူမျိုးများနေထိုင်ရာဒေသများ ကို တစ်ချိန်က ပေါင်းစည်းရန် ကြံရွယ်ခဲ့သော်လည်း (၁၉၈၈) ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နာဂတိုင်းရင်းသားများက အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ လာရောက်အခြေစိုက်သော နာဂတိုင်းရင်းသား တပ်ဖွဲ့များကို ၎င်းတို့၏ စခန်းများမှ မောင်းထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ နာဂ အမျိုးသားဆိုရှယ်လစ်ကောင်စီသည် တပ်မတော်နှင့် ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များကဲ့သို့ အင်အားမကြီးမားခဲ့ပေ။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် နာဂတပ်ဖွဲ့များနှင့် တပ်မတော်တို့အကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ကျေအေးရေးကိစ္စရပ်များပါဝင်သည့် နှစ်ဖက် သဘောတူညီချက်ရရှိခဲ့ ပါသည်။ နာဂတပ်ဖွဲ့များသည် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူ စာချုပ် (NCA) တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးပါ။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအပိုင်းတို့တွင် မြန်မာနိုင်ငံထက် တရုတ် သို့မဟုတ် အိန္ဒိယနိုင်ငံများနှင့် ပိုမိုနီးစပ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံအခြေစိုက် ကုမ္ပဏီများနှင့် အိန္ဒိယအစိုးရတို့သည် နာဂကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအတွက် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အခြေခံအဆောက်အအုံစသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာအထောက်အပံ့များ ပေးအပ်လေ့ရှိသည်။ တရုတ်နိုင်ငံတွင် “ဝ”ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသနှင့် ကိုးကန့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအတွက် ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီဟု မခေါ်ဝေါ် သော်လည်း ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များမှာ သိသာထင်ရှားပါသည်။ နာဂကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတွင် နှစ်စဉ် နာဂနှစ်သစ်ကူးပွဲတော်ကျင်းပရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရက အစဉ်ထောက်ပံ့လျက်ရှိသည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၁၅)ရက်နေ့ တွင် ကျင်းပခဲ့သော နာဂနှစ်သစ်ကူး ပွဲတော်တွင် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ ဒုတိယဝန်ကြီးကိုယ်တိုင်တက်ရောက်ခဲ့ပြီး ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် တရားဝင်ငွေကြေး အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားများအား ကူညီနေပုံကို အများပြည်သူများသိရှိစေရန် ဖော်ဆောင်ခြင်းမှာ အသစ်အဆန်းတစ်ရပ် မဟုတ်ပေ။ တိုင်းရင်းသားဒေသများ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ စေတနာ ပေါ်မူတည်နေသည်ဟူသော ပုံရိပ်ကို ဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းချက်တစ်ရပ်သာဖြစ်ပါသည်။

နာဂတိုင်းရင်းသားများအား ချင်းတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအဖြစ် ထည့်သွင်းဖော်ပြသည့် ပြဿနာမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ နှင့် နာဂတိုင်းရင်းသားများကြား တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည်။ နာဂလူမျိုးက မိမိတို့သည် ချင်းမျိုးနွယ်စု (၅၃)မျိုး အနက် တစ်မျိုးအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရခြင်းကို မလိုလားကြပေ။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ရန်ကုန်အခြေစိုက် နာဂအဖွဲ့အစည်း များက နာဂတိုင်းရင်းသားများအား သီးခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုး တစ်မျိုးအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သီးခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖြစ် အသိမှတ်ပြုခံနိုင်ရန် ကိုးကားရသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး (၁၃၅) မျိုးအား သတ်မှတ်ထားသောစနစ်မှာ စနစ်ကျခြင်း၊ တိကျခြင်းတို့မရှိကြောင်း ဝေဖန်နေကြခြင်းမှာ ထိုစနစ်အား ယခင်က ထင်ရာမြင်ရာတီထွင်ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း၏ ရလဒ်များပင်ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများ ဖန်တီးပေးခဲ့ရုံဖြင့်လည်း သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားများက ၎င်းတို့အား ပိုမိုအသိအမှတ်ပြုပေးရန် တောင်းဆိုမှုများ လျော့နည်းမသွားပေ။

၄။ နိဂုံး

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ၎င်းအားရေးဆွဲခဲ့သူများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို လေ့လာလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ထက် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်ကိုသာ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါကြောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဟူသော အယူအဆမှာ တစ်ချိန်က ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းပြောဆိုခဲ့သော စစ်မှန်သောပြည်ထောင်စုစနစ်မျိုးမဟုတ်ဘဲ တိုင်းရင်းသားများ၏ တောင်းဆိုမှု များကို လျော့ချရန် ဖန်တီးထားသောအမည်တစ်ခုသာဖြစ်နေပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအတွက် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အနှစ်သာရများ မပါဝင်ပေ။ နိုင်ငံတော်၏ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းများအဆင့်တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ် ၂ခုစလုံးတို့အား အားပျော့အောင် ပြုလုပ် ထားသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သောကြောင့် ၎င်းတို့မှာ လွတ်လပ်မှုများစွာမရှိဘဲ ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံ အစီရင်ခံရရှိမက လိုအပ်ပါက ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား ကူညီရန်လည်း တာဝန်ရှိပါသည်။ ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေပြုအာဏာ မရှိခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာ သီးခြား ရပ်တည်နိုင်သော အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများမရှိခြင်းတို့ကြောင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့ များနှင့် လွှတ်တော်များသည် အားနည်းနေကြပြီး ပြည်ထောင်စုအပေါ်၌သာ မှီခိုနေရပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများတွင် ဝန်ကြီးချုပ်များမှ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးအထိ ရာထူးများ ခန့်အပ်ခြင်း၊ တာဝန်ပေးခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းစသည့်ကိစ္စများမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့ကသာ ချုပ်ကိုင်ထားကြ ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ တွင်လည်း ဥပဒေပြုအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ အနည်းငယ်မျှသာရှိသည့် အပြင် ၎င်းတို့၏ဦးစီးအဖွဲ့များတွင် တပ်မတော် သားများလည်း ပါဝင်နေပါသည်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအား ဆက်လက်တောင်းဆိုလျက်ရှိကြပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရ တည်ထောင်ထားသောစနစ်မှ အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေရန် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး များ၏ အာဏာအား တိုးချဲ့ခြင်း၊ တာဝန်ခံစနစ်တွင် အထက်က ချုပ်ကိုင်ခြင်းအား လျော့ချခြင်း၊ နိုင်ငံတော်၏အချို့အပိုင်းများ အား ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်စေခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သွားရန် လိုအပ်ပါ သည်။ ထို့ကြောင့်လက်ရှိစနစ်၌ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအား သတ်မှတ်ထားပုံ၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများ ခန့်အပ်ပုံနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်မြေများ ဖန်တီးပုံစသည်တို့ မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ပေါ်လာနေသည်ကို မျက်မြင် အတိုင်း လေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တောင်းဆိုကြရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့မှာ အဓိက နေရာမှ ပါဝင်နေပါသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းအယူအဆများကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်း လုံးဝမရှိပါ။ ထို့အပြင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ခြင်းကို လုံးဝပိတ်ပင်တားမြစ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံတော် အခြေခံမူများတွင် ဖော်ပြထားသော အဆိုပါတားမြစ်ချက်များသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ၊ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရစီရင်စုများ အားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော တားမြစ်ချက်များ မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်အား ညှိနှိုင်းရာတွင် အဓိကနေရာမှ ပါဝင်နေသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ၊ (၂၁) ရာစု ပင်လုံသို့ တက်ရောက်သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအချို့က ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ နောက်ဆုတ်မပေးကြ ပေ။ တပ်မတော်နှင့် NLDတို့မှာမူ နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ခွင့်ကို အနာဂတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်း ရေးဆွဲပေးရန် တောင်းဆိုမှုများကို လုံးဝလက်မခံနိုင်ကြပေ။

အခန်း(၈)၊ အုပ်ချုပ်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်နေသော တရားစီရင်ရေး

တရားစီရင်ရေးအာဏာ၊ လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ရေး၊ အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားခြင်း၊ နယ်ဘက် တရားရုံးများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှု။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်၏ အစွန်အဖျား၌သာ တည်ရှိနေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်အား နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင်ဖော်ပြထားပြီး ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်များ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရစီရင်စု တရားရုံးများအပါအဝင် တရားရုံးအဆင့်ဆင့် ပါဝင်ကြောင်းဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် တရားစီရင်ရေး၏ စံနမူနာ (၃) ရပ်ဖြစ်သော လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ရေး၊ ပြည်သူ့ရှေ့မှောက်တွင် တရားစီရင်ရေးနှင့် ခုခံချေပအယူခံပိုင်ခွင့် ရရှိရေးတို့ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုတရားစီရင်ရေးမူများကို လွှတ်တော်ကပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများပါ ကန့်သတ်ချက်များပြုလုပ်ထားသဖြင့် လက်တွေ့၌ ကာကွယ်နိုင်ရန် ခက်ခဲလှပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားစီရင်ရေးအား သီးခြားလွတ်လပ်သော မဏ္ဍိုင်တစ်ရပ်အဖြစ် ဖော်ပြထားသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ တရားရုံးများအား တပ်မတော်နှင့် အခြားမဏ္ဍိုင်များက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လျက်ရှိပါသည်။ တရားရုံးများသည် တပ်မတော်၏ ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးတို့မှ တစ်ဆင့် ဖိအားပေးခြင်းအား အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများထက် ပိုမိုခံစားရပါသည်။ တရားသူကြီးများအား အသေးစိတ် လေ့လာပါက တရားစီရင်ရေးနှင့် တပ်မတော်တို့ ပတ်သက်ဆက်နွယ်နေပုံကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားရုံးများသည် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနကဲ့သို့ပင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မပေါ်ပေါက် မီကပင် ရပ်တည်ခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကဲ့သို့ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေက အသစ်ဖန်တီးပေးခဲ့သောအဖွဲ့အစည်း အသစ်တစ်ရပ်မဟုတ်ရာ ယခင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေစနစ်သစ်အောက်သို့ မည်သို့မည်ပုံထည့်သွင်းနိုင်မည်ဟူသော စိန်ခေါ်မှုကြီးတစ်ရပ်အား ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သည်။ တရားရုံးများ၏သမိုင်းကို လေ့လာပါက ၎င်းတို့သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသားများနှင့် အမြဲ အံဝင်ခွင်ကျ မဖြစ်နေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခန်းတွင် တရားစီရင်ရေးအာဏာနှင့်အတူ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်များ၊ ခရိုင်နှင့်မြို့နယ်တရားရုံးများ၊ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးစသည်တို့ပါဝင်သော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသားများအပြင် ၎င်းတို့၏ လက်တွေ့အခြေအနေများကိုလည်း ဆွေးနွေးလေ့လာသွားပါမည်။ တရားရုံးများအား ပေါင်းစည်းစနစ်ဖြင့် တည်ဆောက်ထားပြီး ၎င်းတို့မှာ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အောက်တွင် နိုင်ငံရေးအာဏာရလူတန်းစားများ၏ အကျိုးစီးပွားကိုသာ ဆောင်ရွက်ပေးနေရသည့် စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် ရပ်တည်နေရပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တရားစီရင်ရေးနှင့်ပတ်သက်သော အဓိကပြဿနာမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော လွတ်လပ်စွာတရားစီရင်ရေးအား စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးက တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ပြီး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က တရားရုံးများ တာဝန်ခံခြင်းအားကြပ်မတ်ကာ တပ်မတော်ကလည်း အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့တို့မှတစ်ဆင့်သွယ်ဝိုက်၍ ကြပ်မတ်နေပါသည်။

၁။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အပြောင်းအလဲမရှိ ရပ်တန့်နေသောအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၏ အကောင်းဆုံး သာဓကဖြစ်ပြီး စီမံခန့်ခွဲရေးကို ဦးတည်သော တရားရေးဝါဒ (administrative legality) က တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်အား လွှမ်းမိုး နေခြင်း၏ သက်သေပင်ဖြစ်ပါသည်။ (၁၉၈၈) ခုနှစ်တွင် ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်က ဗဟိုတရားရုံးအား ဖျက်သိမ်းပြီး တရားရုံးချုပ်အား တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ (၁၉၈၈) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၁) ခုနှစ်အထိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမဲ့ကာလတွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ လိုအပ်ချက် များအတိုင်း တရားရုံးကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင်မူ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် က တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်း၊ ဖယ်ရှားခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ရာထူးသက်တမ်းစသည်တို့နှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြားဥပဒေများတွင် ယခင်ကထက် ပိုမိုရှင်းလင်းစွာဖော်ပြလာပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရ နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့သည် တရားရုံးများအပေါ် တိုက်ရိုက်လွှမ်းမိုးမှုများရှိပြီး တပ်မတော်ကမူ ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် သွယ်ဝိုက်လွှမ်းမိုးမှုများရှိပါသည်။

(က) တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ကိုယ်စားပြုသောအုပ်ချုပ်ရေးသည် ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်၌ တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရန်နှင့် ဖယ်ရှားရန် အာဏာများရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်ရန် အမည်စာရင်းတင်သွင်းသူသည် သတ်မှတ်ထားသော အရည်အချင်းများပြည့်မီပါက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ငြင်းပယ်ခွင့်မရှိပါ။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ထိုစဉ်က ဒုတိယ တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည့် ဦးထွန်းထွန်းဦးအား တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ဦးထွန်းထွန်းဦးသည် တပ်မတော်၏ ဥပဒေရေးရာယန္တရားမှ နယ်ဘက်တရားရုံးသို့ ပြောင်းလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်း၏ သာဓက ဖြစ်ပါသည်။ (၁၉၈၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ဦးထွန်းထွန်းဦးသည် အနောက်တောင်တိုင်းစစ်ဌာနချုပ်တွင် ဗိုလ်ကြီး ရာထူးဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး၊ (၁၉၉၀)ခုနှစ်မှစ၍ စစ်ဥပဒေချုပ်ရုံးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ကာ (၂၀၀၇) ခုနှစ်တွင် ဒုတိယ တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခံခဲ့ရပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် တပ်မတော်တို့ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာဆယ်နှယ် ပတ်သက်နေပုံကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တရားရုံးများက တပ်မတော်အပေါ် သစ္စာရှိနေနိုင်သည်ကို ဖော်ပြနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်အပြင် တပ်မတော်နှင့်မကင်းကွာသော အခြားပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများလည်း ရှိပါသေးသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် ခန့်အပ်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ သည် စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် အစိုးရအမှုလိုက်ရှေ့နေ၊ တရားသူကြီးစသည့်ရာထူးအသီးသီးများဖြင့် တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့တွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ပထမဦးဆုံးအကြိမ်အနေဖြင့် (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် တရားသူကြီး အသစ်(၄) ဦး ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် အငြိမ်းစားဥပဒေအရာရှိ (၁) ဦး၊ အငြိမ်းစားတရားသူကြီးနှင့်ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် (၁) ဦး၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ (၂) ဦးတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းမတိုင်ခင်က တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများအား တရားသူကြီးများအဖြစ် မခန့်အပ်သည်မှာ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအားလုံးသည် အမျိုးသားများဖြစ်ကြပြီး အဆိုပါရာထူးတွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ ခန့်အပ်ခြင်းမရှိသေးပါ။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအား အထက်ကချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြင့် ခန့်အပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတထံတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် (၁၄) ရပ် စလုံးတို့၏ တရားသူကြီးများအားလုံးကို ခန့်အပ်နိုင်သောအာဏာရှိရာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ အုပ်ချုပ်ရေးအား တရားစီရင်ရေးတွင် ဝင်ရောက်နိုင်ရန် အားသာချက်ပေးထားသလိုဖြစ်နေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအဖြစ် ခန့်အပ်မည့်သူများတွင် ရှိရမည့် အရည်အချင်းများကို ကျယ်ပြန့်စွာဖော်ပြထားသောကြောင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်စိတ်ကြိုက်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အပြည့်အဝသုံးစွဲနိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများသည် အသက် (၅၀) မှ (၇၀) နှစ်အတွင်းဖြစ်ရန် လိုအပ်သည့်အပြင် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များတွင် ရှိရမည့်အရည်အချင်းများနှင့်လည်း ပြည့်စုံရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အပေါ် သစ္စာရှိရန် လိုအပ်ချက်သည် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို သစ္စာရှိရမည့်သဘောပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၊ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်စသည်တို့ မဖြစ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်များမှာ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အား သေချာစွာ အာဏာပိုင်းခြားထားသည့်အတိုင်း တရားစီရင်ရေး မဏ္ဍိုင်အားလည်း အခြားမဏ္ဍိုင်များနှင့် သေချာစွာအာဏာ ပိုင်းခြားထားလိုသည့်သဘောကို ဖော်ပြနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးအဖြစ် အမည်တင်သွင်းခံရသူသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၀၁ (ဃ) အရ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ၊ တရားသူကြီး၊ ဥပဒေအရာရှိ၊ တရားရေးအရာရှိတို့သည် ၎င်းတို့ရာထူးအလိုက် သတ်မှတ် ထားသော လုပ်သက်အတွေ့အကြုံ ရှိရန် သို့မဟုတ် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသည့် ဂုဏ်သတင်းရှိသော ဥပဒေပညာရှင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယူဆသူဖြစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအနက် (၂) ဦးသာလျှင် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများဖြစ်ကြပြီး ကျန်ရှိသူများမှာ ယခင်စစ်အစိုးရ လက်ထက် တွင် စစ်ဥပဒေချုပ်ရုံးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ သို့မဟုတ် တရားသူကြီး၊ အစိုးရအမှုလိုက်ရှေ့နေ၊ ဥပဒေအရာရှိ၊ တရားရေး အရာရှိစသည့်ရာထူးများဖြင့် အစိုးရဝန်ထမ်းအဖြစ် နှစ်ပေါင်းများစွာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူများ ဖြစ်ကြပါသည်။

တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများသည် အသက် (၇၀) အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဤအသက် ကန့်သတ်ချက်မှာ အရေးကြီးလှပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် ဦးအောင်တိုးသည် အသက် (၈၀) ကျော်သွားသည့်တိုင် တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ် ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်ကို ဦးမြင့်ဇံက ထောက်ပြခဲ့ဖူးပါသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးခဲ့ရာတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ အငြိမ်းစားယူရမည့် အသက်ကိုပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်းအား ပြည်ထောင်စုအစိုးရသက်တမ်းနှင့် ထပ်တူဖြစ်ရန် အဆိုပြုခဲ့ကြသော်လည်း ယင်းအဆို မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ၎င်းအဆိုပြုချက်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချို့က တရားရုံးများကို ထိန်းချုပ်ရန် လိုလားနေကြသည်ကို သရုပ်ဖော်နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် တရားရုံးများက အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လွှတ်တော်အာဏာများကို ထိန်းကျောင်းရမည့်အစား လွှတ်တော်အနေဖြင့် ယင်းသည် တရားရုံးများအား ထိန်းကျောင်းရမည်ဟု ယူဆနေပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှဖယ်ရှားနိုင်သောနည်းလမ်းကို ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကသာ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှဖယ်ရှားရန် စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်ပါသည်။ စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်သောအကြောင်းရင်းများမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းနှင့် တူညီပါသည်။ စွပ်စွဲချက်ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအပိုင်းမှ ပြည်ထောင်စု သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုခုတွင် ဥပဒေပြုသူများနှင့် အဖွဲ့ဖွဲ့ရန်လိုအပ်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်သည် တရားသူကြီးချုပ်အား စွပ်စွဲချက်နှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရအမှုလိုက်ရှေ့နေသဖွယ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ ရှေ့မှောက်တွင် အထောက်အထားများနှင့် သက်သေများတင်ပြနိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးတစ်ဦးအား စွပ်စွဲပြစ်တင်လိုပါက သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး၏ လေးပုံတစ်ပုံက ထောက်ခံရန်လိုအပ်ရာ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များတွင်

တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၂၅)ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်နေသောကြောင့် ၎င်းတို့သည် အရပ်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထောက်ခံမှုမလိုဘဲ တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးများအား စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်သည်မှာ တပ်မတော်အား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ အသာစီးပေးထားခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် အဓိကအားဖြင့် လုပ်ငန်းတာဝန် (၅) ရပ်ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ မူလမူ စီရင်ပိုင်ခွင့်၊ အယူခံမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပြင်ဆင်မှုစီရင်ပိုင်ခွင့်၊ အောက်တရားရုံးများအား ကြီးကြပ်ခြင်း၊ စီရင်ထုံးများထုတ်ဝေခြင်း၊ ဥပဒေပြုခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ မူလမူစီရင်ပိုင်ခွင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများမှအပ နိုင်ငံတော်ကချုပ်ဆို သော ပြည်ထောင်အချင်းချင်းဆိုင်ရာစာချုပ်များမှ ပေါ်ပေါက်လာသော အငြင်းပွားမှုများ၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရတို့အကြား သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်၏အစိတ်အပိုင်းများ အချင်းချင်းကြားဖြစ်ပွားသည့် အမှုများအား ကြားနာနိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အစိုးရ၏ ဥပဒေနှင့်မကိုက်ညီသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရှေ့တော်သွင်း စာချွန်တော်အမိန့်၊ အာဏာပေး စာချွန်တော်အမိန့်၊ တားမြစ်စေ စာချွန်တော်အမိန့်၊ အာဏာပိုင်မေး စာချွန်တော် အမိန့်နှင့် အမှုခေါ် စာချွန်တော်အမိန့် စသည့်စာချွန်တော်အမိန့်များ ထုတ်ပြန်နိုင်သောအာဏာလည်းရှိပါသည်။ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် နောက်ကြောင်းပြန်အရေးယူမည့်အာဏာအား ဖယ်ထုတ်ထားခြင်းမှာ တပ်မတော်နှင့် ယခင်အစိုးရတို့ ယခင်က ကျူးလွန်ခဲ့သောပြစ်မှုများဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရခြင်းမှ အကာအကွယ်ပေးနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများအား ကြားနာခွင့်မရှိဘဲ အဆိုပါပြဿနာများကို နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးသို့ လွှဲအပ်ပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှုအာဏာအား နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးထံ အပ်နှင်းထားခြင်းမှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ် တော်ချုပ်၏ အာဏာကို ထိပါးစေသည်ဟု ထင်မြင်ကြသူအချို့က အဆိုပါခုံရုံးအားပယ်ဖျက်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ ပေးအပ်ရန် အကြံပြုချက်များရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါအကြံပြုချက်တစ်ရပ် အောင်မြင်ရုံမျှ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများအား ပိုမိုလွတ်လပ်စွာစီရင်နိုင်မည်မှာ လုံးဝမသေချာပါ။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်များ၏ စီရင်ချက်များအား အယူခံဝင်သောအမှုများကို ကြားနာနိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် နောက်ဆုံးအပြီးအသတ် အယူခံဝင် ရာ တရားရုံးဖြစ်သည်ဟုဆိုသော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ စီရင်ချက်များ ကို အချို့အခြေအနေများတွင် ထပ်မံအယူခံဝင်နိုင်ရန် လမ်းကြောင်းများဖွင့်ထားပေးသည်။ သေဒဏ်အမိန့်များအား ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် အယူခံဝင်ခွင့်ရှိပြီး ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က သေဒဏ်အမိန့်များအားလုံးကို အတည်ပြု ရပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ စီရင်ချက်တစ်ရပ်ရပ်အား အထူးအယူခံမှုဖြင့် အယူခံဝင်နိုင်သော လမ်းကြောင်းရှိပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် တရားရုံးတစ်ရပ်ရပ်၏ စီရင်ချက်ကို ပြင်ဆင်မှုစီရင်ပိုင်ခွင့် အောက်၌ ကြားနာနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ကြားနာရာတွင် အယူခံမှုများကဲ့သို့ သက်သေခံပစ္စည်းအသစ် တင်သွင်းခွင့်မပြုပါ။ အကျဉ်းချုံး ဆိုရသော် အမှုတော်တော်များများအား အယူခံဝင်ရန် လမ်းကြောင်းများစွာ ဖွင့်လှစ်ပေးထားသည်။ ဤသို့ တရားရုံးသူများ၏ မကျေနပ်မှုများကို အယူခံခွင့်ပေးထားခြင်းအားဖြင့် တရားစီရင်ရေးသည် တရားမျှတပါသည်ဟု ခံစားရစေပြီး ယင်းကို အသုံးပြု၍ တရားစီရင်ရေး၏ ဩဇာကိုထွမ ပိုမိုကြီးမားစေရန် ရည်ရွယ်နေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အယူခံတရားရုံး များသည် အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သော ထိန်းချုပ်ခြင်းအား ထောက်ခံပေးနေကြပါသည်။ Cheesman က အယူခံမှုများသည် အဂတိလိုက်စားမှု၊ မူလတရားရုံးနှင့် အယူခံတရားရုံး နှစ်ရပ်စလုံး၏ တရားသူကြီးများက တံစို့ငွေများအား ခွဲဝေရယူရန် ကြံစည်မှုတို့၏ အကျိုးဆက်များဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

ထိုအဆိုမှာ မှန်ကောင်းမှန်နိုင်သော်လည်း အယူခံဝင်နိုင်သောလမ်းကြောင်း မြောက်များစွာရှိခြင်းမှာ တရားရုံးများ၏ စီမံခန့်ခွဲ ရေးအခန်းကဏ္ဍအား အားပြည့်ပေးနေခြင်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် နောက်ဆုံး အပြီးသတ်အယူခံဝင်ရာ တရားရုံးဖြစ်သည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း

ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အပြီးသတ် ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ဆုံးဖြတ်ချက်များကို စိစစ်ခွင့် မရှိပါ။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံတွင် မူလမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် အယူခံမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်တို့အပြင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသ ကြီး (၁၄) ခုရှိ တရားလွှတ်တော်အသီးသီးကို စီမံကြပ်မတ်ကွပ်ကဲနိုင်သောအာဏာလည်း ရှိပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်၏ ကြပ်မတ်ကွပ်ကဲရေးအာဏာမှာ အကျဉ်းထောင်များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်ရာတရားသူကြီးများက အကျဉ်းထောင်များအား စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အကျဉ်းသားများ၏အခွင့်အရေး ရရှိရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ တရားရုံးချုပ်ထံ အကျဉ်းထောင်များအား ကြပ်မတ်ကွပ်ကဲနိုင်သောအာဏာကို (၁၉၈၈) ခုနှစ်က စတင်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း (၁၉၈၈) ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ အရေအတွက်၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ က အကျဉ်းထောင်များ၏ ဆိုးရွားသောအခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်သော စွပ်စွဲချက်များကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါ အာဏာကို ပီပြင်စွာကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း ပေါ်လွင်နေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် မိမိ၏ ဘဏ္ဍာငွေ အရ အသုံးခန့်မှန်းစာရင်းအား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းခွင့်ရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ကသာ ဆုံးဖြတ်ပေးလေ့ရှိပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံတွင် ကိစ္စရပ်အချို့နှင့်ပတ်သက်သော ဥပဒေကြမ်းများကို ရေးဆွဲနိုင်သော ဥပဒေပြုအာဏာလည်း ရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံတွင် ဥပဒေပြု အာဏာရှိသည်ဟု အတိအလင်း ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော်လည်း ဥပဒေများ ပြုစုရေးသားရာတွင် ၎င်းမှာ အလိုအလျောက် ပါဝင်နေသည်ဟု အများက ယုံကြည်ထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား (၁) ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်း၏ အမှတ်စဉ် ၁၁ဖြစ်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် ပါဝင်သော မိသားစုဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ လူမွဲအဖြစ်ခံယူခြင်း၊ တရားမ ဥပဒေများ၊ ဖြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ တရားရုံးများကို မထီမဲ့မြင်ပြုမှုဥပဒေစသည့်ဥပဒေများကို ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်၏ လုပ်ငန်းကော်မတီများက စတင်ရေးဆွဲလေ့ရှိပါသည်။ ဤအခြေအနေတွင် လွှတ်တော်သည် အခြားဝန်ကြီး ဌာနများအား ဆက်ဆံသကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အား ဆက်ဆံနေခြင်းကို ဖော်ပြနေပါသည်။ လွှတ်တော် သည် တစ်ခါတစ်ရံ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ရေးဆွဲရန် ဆန္ဒမရှိသော သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်နှင့် သဘောထားအမြင်မတူညီသော ဥပဒေများအား ရေးဆွဲပေးရန် ဖိအားပေးမှုများ ရှိပါသည်။ ဤဥပဒေ ရေးဆွဲရသော အခန်းကဏ္ဍမှာ ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်က တရားရုံးချုပ်သည် ဥပဒေပေါင်း မြောက်များစွာ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်း၏ အမွေဟု တင်စားနိုင်လိမ့်မည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ဥပဒေရေးဆွဲနိုင်ရုံမျှမက အများပြည်သူထံ ဖြန့်ဝေလေ့မရှိသော တရားရုံးလက်စွဲများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများအား ထုတ်ပြန်နိုင်သောအာဏာလည်း ရှိပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ် ဖြစ်သော်လည်း လွှတ်တော်က ၎င်းအား စီမံခန့်ခွဲရေးဌာန တစ်ရပ်ကဲ့သို့ ဆက်ဆံနေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အား ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းကြောင့် တရား စီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အကြား အာဏာပိုင်းခြားမှုကို မှုန်ဝါးစေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်ဖြစ်ရာ လွှတ်တော်က ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မေးမြန်းလိုသော မေးခွန်းများ ဖြေကြားရန် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများသို့ ဖိတ်ကြားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တရားရုံးများ၌ အဂတိလိုက်မှုများရှိသည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များအား ရှင်းလင်းရန် လွှတ်တော်က ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအား ဖိတ်ကြားလေ့ရှိသည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အား တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် အဂတိလိုက်စားမှုများ ပပျောက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် အဆိုတစ်ရပ်အား အတည်ပြုခဲ့သည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏ ဖိတ်ကြားချက်ဖြင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အစည်းအဝေး တက်ရောက် ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး ဦးစိုးညွန့်က ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏အဆိုမှာ တရားစီရင်ရေးကို မလေးစားသည့်အပြင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရာ ရောက်နေကြောင်း၊ ခိုင်လုံသော သက်သေအထောက်အထားများမရှိဘဲ တရားစီရင်ရေးကို စော်ကားနေကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း နောက်နှစ်လကြာပြီးသောအခါတွင်မူ

ပြည်သူ့လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတစ်ရပ်တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ကိုယ်တိုင်က လွှတ်တော်အား ပြန်လည်တောင်းပန်ခဲ့သည်ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တရားရုံးများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား လိုက်လျောအလျော့ပေးနေခြင်းကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် အထက်ကအတင်းအကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်ကို ပြသနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် နှစ်စဉ်တရားစီရင်ထုံးများအားထုတ်ဝေပါသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ် စီရင်ထုံး ပြုစုရေးအဖွဲ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး (၄) ဦး၊ ဒုတိယရှေ့နေချုပ်၊ ပြည်ထောင်စု ရှေ့နေချုပ်ရုံးမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် (၁)ဦး၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ တရားရေးအရာရှိ (၆) ဦးနှင့် ပြင်ပရှေ့နေ (၁) ဦးစသဖြင့် စုစုပေါင်း (၁၂) ဦး ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းအဖွဲ့သည် နှစ်စဉ်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ချမှတ်ခဲ့သော စီရင်ချက်များ အနက်မှ အနည်းငယ်မျှကိုသာ ရွေးချယ်၍ စီရင်ထုံးအဖြစ် နှစ်စဉ်ထုတ်ဝေသော တရားစီရင်ထုံးများတွင် ဖော်ပြပါသည်။ တရားစီရင်ထုံးများတွင် အောက်တရားရုံးများမှ စီရင်ချက်များ လုံးဝမပါဝင်ပါ။ တရားစီရင်ထုံးများတွင် မပါဝင်သော စီရင်ချက်များကို အများပြည်သူသိရှိရန် ဖြန့်ဝေလေ့မရှိသော်လည်း အငြိမ်းစားညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေသော စာအုပ်များတွင် တရားစီရင်ထုံးများတွင် မပါဝင်သော စီရင်ချက်အချို့၏ အနှစ်ချုပ်များကို ဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ အနာဂတ်တွင် တရားရုံးအသီးသီးကချမှတ်သော စီရင်ချက်များအား အများပြည်သူများသိရှိစေရန် ဖြန့်ဝေမည့်အလားအလာမှာ တရားရုံးများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို တိုးမြှင့်ရန် တောင်းဆိုနေမှုများအား မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ တုံ့ပြန်မည်လဲဆိုသည့် အပေါ် မူတည်နေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ၎င်း၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာအားတည်ထောင်ထားပါသည်။ သို့သော်လည်း အမှုခေါ်စာရင်းများ၊ ဝန်ထမ်းခေါ်စာများနှင့် တရားသူကြီးခန့်အပ်မိန့်၊ ရာထူးတိုးမိန့် စသည်တို့ကို ၎င်းတို့အသုံးများသောဖေ့ဘွတ် စာမျက်နှာတွင်ဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ အနာဂတ်တွင် ဤနည်းဖြင့်လည်း စီရင်ချက်များကို အများအား သိရှိစေရန် ကြေညာသွားလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရပါသေးသည်။

၂။ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသော တရားစီရင်ရေးစနစ်အောက်မှ နိုင်ငံတော်အစိတ်အပိုင်းအသီးသီးရှိ တရားရုံး များ

(က) ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်များ

ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး (၁၄) ခုတွင်တရားသူကြီး (၃) ဦးမှ (၇) ဦးအထိပါဝင်သော တရားလွှတ်တော် တစ်ရပ်စီ ရှိပါသည်။ တရားလွှတ်တော်များအနက် အကြီးဆုံးဖြစ်သော ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်တွင် တရားသူကြီး (၇) ဦး ရှိပြီး၊ ချင်းပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တွင်မူ တရားသူကြီး (၃)ဦးသာ ရှိပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် များတွင် ပြစ်မှု၊ တရားမမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ မူလမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်၊ အယူခံမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပြင်ဆင်မှုစီရင်ပိုင်ခွင့်တို့ ရှိပါသည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော် တစ်ရပ်သည် တရားမမှု ကြားနာရာတွင် အများဆုံး အမှုတန်ဖိုး ငွေပမာဏအား ကန့်သတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တရားလွှတ်တော်များနှင့်ပတ်သက်၍ အပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ခဲ့ပြီး တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်းနှင့်ဖယ်ရှားခြင်း၊ တရားသူကြီးများ၏ အရည်အချင်းစသည့် အကြောင်းအရာများကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားပါသည်။

(၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရက ခန့်အပ်ခဲ့သော တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများ၏ (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှာ ယနေ့ထိတိုင် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက် ရှိကြသည်။ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးတစ်ယောက်၏အရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်များမှာ အသက် (၄၅) နှစ် မှ (၆၀) နှစ်အတွင်းဖြစ်ရန် လိုအပ်ချက်မှအပ ကျန်အရည်အချင်းများမှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် သတ်မှတ်ထားသော အရည်အချင်းများအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးအဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းခံရသူသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၁၀ (ဃ) တွင် သတ်မှတ်ထား သည့် နှစ်အလိုက် လုပ်သက်အတွေ့အကြုံရှိသည့် တရားရေးအရာရှိ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရာရှိ သို့မဟုတ် တရားလွှတ်တော် ရှေ့နေ သို့မဟုတ် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသည့် ဂုဏ်သတင်းရှိသော ဥပဒေပညာရှင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယူဆသူဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးများသည် အခြားတရားသူကြီးများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ခေါင်းဆောင်များ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံတော်နှင့် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးတို့အပေါ်၌ သစ္စာရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေသည် တရားရုံးများနှင့် အခြားမဏ္ဍိုင်များ ရောထွေးမှု မရှိစေရေးအတွက် တရားသူကြီးများအား နိုင်ငံရေးပါတီဝင် မဖြစ်စေရန်နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်မဖြစ်စေရန် တားမြစ်ထားသည့်အပြင် ပါတီနိုင်ငံရေးကင်းရှင်းမှုနှင့်လည်း ပြည့်စုံရန် လိုအပ်သည်။ ယင်းသို့ ပြုလုပ်ခြင်း၏အကြောင်းအရင်းမှာ တပ်မတော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကြားနေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး ဘက်မလိုက်မှုအပြင် တပ်မတော်အား အကောင်းမြင်စေလို၍ ယခုကဲ့သို့ ဖော်ဆောင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ လက်ရှိတာဝန်ထမ်း ဆောင်လျက်ရှိသော တရားသူကြီး (၅၃) ဦးအနက် အများစုမှာ ၎င်းတို့၏လုပ်သက် တစ်လျှောက်လုံး တရားသူကြီးများအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူများဖြစ်ကြသော်လည်း အခြားသူများမှာ စစ်ဥပဒေချုပ်ရုံးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ (၄) ဦး၊ ရှေ့နေချုပ်ရုံးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ (၃) ဦး၊ တရားရုံးချုပ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ (၇) ဦးတို့ဖြစ်သည်။ တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးများအရေအတွက်၏ (၇၂) ရာခိုင်နှုန်းမှာ အမျိုးသားများဖြစ်ကြပါသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်များနှင့်တိုင်ပင်ပြီး ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးချုပ်ခန့်အပ်မည့်သူအား သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်တွင် အမည်တင်သွင်းနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက အမည်တင်သွင်းသူသည် သတ်မှတ်ထားသည့် အရည်အချင်းများ ပြည့်စုံပါက လွှတ်တော်က ငြင်းပယ်ခွင့်မရှိပါ။ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများကိုမူ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့်တိုင်ပင်၍ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်သို့ အမည်တင်သွင်း ပါသည်။

တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများသည် အသက် (၆၅) နှစ်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ရာ NLD အစိုးရသည် ၎င်းလက်ထက်တွင် အသက်ပြည့်ပင်စင်ယူမည့် တရားသူကြီး (၃၁) ဦးနေရာအတွက် တရားသူကြီးများ အစားထိုးခန့်အပ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးချုပ်ကို စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်ပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်အမတ်များ၏ လေးပုံပုံတစ်ပုံက သက်ဆိုင်ရာ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများကို စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်ပါသည်။ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများနှင့် အောက်တရားရုံး တရားသူကြီးများကြား ခြားနားချက် တစ်ခုမှာ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများမှာ နိုင်ငံဝန်ထမ်းမဟုတ်ကြပါ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့အား နိုင်ငံဝန်ထမ်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမရှိပါ။ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေ၊ သက်သေခံအက်ဥပဒေ၊ (၁၉၆၀) ခုနှစ် တရားရုံးများ လက်စွဲစသည်တို့အား ကျွမ်းကျင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ တရားလွှတ်တော်အသီးသီးသည် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးရှိ ခရိုင်တရားရုံး၊ မြို့နယ် တရားရုံး၊ သက်ဆိုင်ပါက ကလေးတရားရုံးစသောအထူးတရားရုံးများကိုလည်း ကြီးကြပ်ရပါသည်။

(ခ) ခရိုင်တရားရုံးများနှင့် မြို့နယ်တရားရုံးများ

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရဖြစ်စေ၊ အခြားပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများအရဖြစ်စေ၊ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တရားလွှတ်တော်များ၏ တရားသူကြီးများနှင့် အောက်တရားရုံးများ၏ တရားသူကြီးများအကြား အနေအထားမှာ အလွန်ကွာခြားလှပါသည်။ တရားရုံးများအား ကြပ်မတ်ခြင်းကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်ထားရာ တရားရုံးကိစ္စရပ်များ အားလုံးကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌သာ ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အောက်တရားရုံးများ၏ တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်း၊ စည်းကမ်းကြပ်မတ်ခြင်း၊ ဖယ်ရှားခြင်းစသည့် ကိစ္စရပ်များအား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီး ဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ အဓိကကျသော အောက်တရားရုံးနှစ်ရပ်မှာ ခရိုင်တရားရုံးများနှင့် မြို့နယ် တရားရုံးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ခရိုင်တရားရုံးများတွင် ပြစ်မှုနှင့် တရားမမှုတို့အတွက် မူလမှု စီရင်ပိုင်ခွင့်၊ အယူခံမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပြင်ဆင်မှုစီရင်ပိုင်ခွင့်များရှိကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ မူလမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်သာရှိသော မြို့နယ်တရားရုံးများမှာမူ အဓိကအားဖြင့် အသေးစားပြစ်မှုများနှင့် အမှုတန်ဖိုးနည်းသော တရားမမှုများအား ဆုံးဖြတ်စီရင် ရပါသည်။ အောက်တရားရုံးများသည် အများဆုံးအားဖြင့် ပြစ်မှုများအား ဆုံးဖြတ်စီရင်ကြရပြီး ထိုအမှုများ ကြားနာဆောင်ရွက် ရာတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အစိုးရအမှုလိုက်ရှေ့နေများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခံကြရပါသည်။

အောက်တရားရုံး တရားသူကြီးများနှင့် အဆင့်မြင့်တရားရုံး တရားသူကြီးများ၏ အခြားကွာခြားမှု တစ်ရပ်မှာ အောက်တရားရုံးတရားသူကြီးများသည် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများဖြစ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့အား ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်း၊ စည်းကမ်းကြပ်မတ်ခြင်းစသည်တို့ကို နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများအရဆောင်ရွက်ရပါသည်။ တရားရုံးများကြားနာမည့် အမှုစာရင်းသည် တရားရုံးပေါ်တွင်သာမက တရားသူကြီး၏အဆင့်ပေါ်တွင်လည်း မူတည်နေပါသည်။ အောက်တရားရုံးများတွင် ခရိုင်တရားသူကြီး၊ ဒုတိယခရိုင်တရားသူကြီး၊ မြို့နယ်တရားသူကြီး၊ တွဲဖက်မြို့နယ်တရားသူကြီး၊ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးစသည်ဖြင့် အဆင့် (၅) ဆင့် ခွဲထားပါသည်။ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဖြစ်ခြင်း၏ နောက်အကျိုးဆက်တစ်ခုမှာ အောက်တရားရုံး တရားသူကြီးများသည် အခြားပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကဲ့သို့ပင် မကြာခဏနေရာဒေသပြောင်းရွှေ့ကာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရပါသည်။ ပြောင်းရွှေ့နေရာ တစ်နေရာ၌ ၃၊ ၄နှစ်သာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရပါသည်။ ရာထူးတိုးလျှော့ခြင်း၊ ရာထူးလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းခံရခြင်းတို့အား အပြောင်းအရွှေ့ပြုလုပ်ခံရသော နေရာဒေသကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် သိနိုင်ပါသည်။ ကျေးလက်ဒေသတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရပါက ပြစ်ဒဏ်ပေးခံရသည်ဟု မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ တရားသူကြီးများ ဘွဲ့လွန်ပညာဆည်းပူးလေ့လာခွင့်ကို တစ်ချိန်က ပိတ်ပင်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါတွင် မဟာဘွဲ့နှင့် ဒီပလိုမာ ဘွဲ့လွန်သင်တန်းများ တက်ရောက်လာကြသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရခြင်းကြောင့် အောက်တရားရုံးတရားသူကြီးများ၏လစာနှင့် ခံစားခွင့်များသည် အခြားအစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် တန်းတူဖြစ်နေပါသည်။ အခြားပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ၏လစာများ တိုးမြှင့်ခြင်းမပြုသရွေ့ အောက်တရားရုံးတရားသူကြီးများ၏လစာကို တိုးမြှင့်နိုင်ခြင်းမရှိရာ တရားသူကြီးများအကြား အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရာတွင် အခက်အခဲများရှိနိုင်ပါသည်။ အောက်တရားရုံး တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်း၊ ရာထူးမှ ဖယ်ရှားခြင်းစသည်တို့ကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ တာဝန်ခံဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏သက်တမ်းအတိုင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်သော ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့က ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများရွေးချယ်လေ့ကျင့်ပေးရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့၏အင်အားဖြင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဝန်ထမ်းများအား ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းမှာ အထက်က အတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်၏ သင်္ကေတတစ်ခုပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့သည် တရားစီရင်ရေးလေ့ကျင့်ရေးသင်တန်းကျောင်းကို ကြပ်မတ်နေသော်လည်း ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကလည်း တရားသူကြီးများ လေ့ကျင့်ရေးကို အနာဂတ်တွင် ပိုမိုအလေးပေးဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကြိုးစားလေ့ရှိပါသည်။ အောက်တရားရုံးတရားသူကြီးများသည် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများဖြစ်သည့်အတွက် တရားစီရင်ရာတွင် လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်နိုင်ခြင်းမရှိသည်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များ၏ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့်လားဆိုသည့်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးမှုများ မရှိသေးပါ။

(ဂ) မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏ တရားစီရင်ရေးအာဏာ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူအများစုသည် တရားရုံးများနှင့် ထိတွေ့မှုသိပ်မရှိဘဲ အငြင်းပွားမှုများကို ဒေသအတွင်းရှိ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကသာ ဖြေရှင်းပေးလေ့ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အခြားသောယခင်ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ်၌ကဲ့သို့ပင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များက တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးသော သမိုင်းကြောင်းရှိခဲ့ရာ ဤအလေ့အထကို ပါလီမန် ဒီမိုကရေစီခေတ်တွင် ဆက်လက်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ ၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရသည် ပြည်သူ့တရားရုံးများကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး တရားသူကြီးများနေရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများဖြင့် အစားထိုးခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ဤစနစ်ကြောင့် တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ပေါင်းစည်းမှုဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၈ခုနှစ် နောက်ပိုင်း၌ တပ်မတော်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးသူတော်တော်များများအား မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအဖြစ် ခန့်အပ်လေ့ရှိပြီး မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၏အာဏာများ တိုးပွားလာပြီး အချို့လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်၌ပါ ကျင့်သုံးလာပါသည်။ ၂၀၁၁ခုနှစ် သမိုင်းဝင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအမှုတွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ပထမတန်းတရားသူကြီးအာဏာကို အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့ လွှဲအပ်ခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အာဏာပိုင်းခြားခွဲဝေခြင်းအား ချိုးဖောက်သလို ဖြစ်နေသောကြောင့်

ထိုသို့အပ်နှံခြင်းအား နောင်တွင်မပြုလုပ်နိုင်တော့ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဤအမှုသည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံ မြို့နယ်ခွဲ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးမှူးများအား အသေးစားပြစ်မှုများ စီရင်ခွင့်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ရာမှ ပေါ်ပေါက်လာသော အမှုဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အနေဖြင့် ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးဌာနသည် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများ ထံ ပေးအပ်ရန် တောင်းဆိုနေခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ အဆိုပါတောင်းဆိုမှုမျိုးသည် တရားရေးအာဏာကို ထိပါးကြောင်း တင်ပြခဲ့ သည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးက ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအား အသေးစားပြစ်မှုစီရင်ရေးအာဏာပေးခဲ့ခြင်း ရှိခဲ့ဖူးသော်လည်း ယခုအခါတွင်မူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အာဏာသုံးရပ်အား ပိုင်းခြားခွဲဝေရန် ပြဌာန်းထားကြောင်း ရည်ညွှန်းခဲ့ပါသည်။ ပုဒ်မ (၁၁) တွင် အာဏာပိုင်းခြားခွဲဝေခြင်းအား နားလည်ရာတွင် ဒွိဟဖြစ်စေနိုင်သော်လည်း ခုံရုံးက တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်းခြားခွဲဝေမှုကို အတည်ပြုခဲ့ရာ အဆိုပါအမှုမှာ အလွန်အရေးပါသော အမှုတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့ ပထမတန်း တရားသူကြီးအာဏာ ပေးအပ်နိုင်ခြင်းမရှိတော့သော်လည်း ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေနှင့် ပြစ်မှု ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာဥပဒေတို့အရ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအား တရားရေးအာဏာအချို့ ပေးအပ်နိုင်ပါသေးသည်။ ခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပြီးနောက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် သည် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအား ပေးအပ်ထားသော တရားစီရင်ရေးအာဏာများအား ရုပ်သိမ်းကြောင်း အမိန့်ထုတ်ပြန် ခဲ့သော်လည်း အဆိုပါအမိန့်မှာ ပထမတန်းတရားသူကြီးများ ကျင့်သုံးနိုင်သည့်အာဏာကိုသာ ရုပ်သိမ်းခြင်းဖြစ်ကြောင်း နားလည်ထားကြပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၌ အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်များ ထမ်းဆောင်ပါသည်။ ၎င်းဌာနကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်၌ အချိန်ကာလကြာမြင့်စွာ ထားရှိခဲ့ပြီး ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်ကို စတင်ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေကြမ်းမှာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများက နည်းဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများအရ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသော လုပ်ငန်းတာဝန်များအား ဥပဒေဖြင့် အာဏာ ပေး၍ အဆင့်မြှင့်တင်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်းတွင် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် ရပ်ရွာအေးချမ်း သာယာရေးကိစ္စ၊ လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ အမိန့်ထုတ်ပြန်ရန် အာဏာကိုဖော်ပြထားပါသည်။ ဖမ်းဆီးရန် အာဏာလည်း ရှိပါသည်။

မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် ပြစ်မှုကျင့်ထုံးဆိုင်ရာဥပဒေအရ ပြစ်မှုထပ်မံကျူးလွန်မှုများ၊ လောင်းကစားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း အာဏာများရှိပါသည်။ သာမန်အားဖြင့် အဆိုပါအာဏာများမှာ ရဲ သို့မဟုတ် တရားသူကြီးများ၏အာဏာများ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအာဏာများတွင် စာရွက်စာတမ်းများအပ်နှင်းရန် တောင်းဆိုခြင်း၊ ရှာဖွေဝရမ်းထုတ်ခြင်း၊ အာမခံတောင်းခံ ခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ပုန်ကန်မှု၊ ရမ်းကားမှုနှင့် အသရေဖျက်မှုအပါအဝင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေများတွင်ပါဝင်သော ပြစ်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ဖမ်းဝရမ်းထုတ်ခြင်း၊ တရားမဝင်လူစုလူဝေးဖြိုခွဲရန် အမိန့်ထုတ်ခြင်း၊ အဆိုပါအမိန့်အား လိုက်နာမှုမရှိသူများအား ဖမ်းဆီးခြင်း၊ လူစုလူဝေးအား စစ်တပ်အင်အားဖြင့် ဖြိုခွဲခြင်း၊ ကုန်သွယ်မှု၊ နေအိမ်ဥပစာများ၊ တိရစ္ဆာန်များစသည်တို့ကြောင့် အများပြည်သူအတွက်ဖြစ်ပေါ်နေသော အနှောင့်အယှက်များအား ထိန်းသိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် တားမြစ်ခြင်း၊ ပုဒ်မ (၁၄၄) အမိန့်များ ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှုကျူးကျော်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အမိန့်ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ အဆိုပါပိုင်ဆိုင်မှုအား အပ်နှံရန် အမိန့် ထုတ်ခြင်း၊ တောင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသူထံ ပေးအပ်ခြင်း၊ တောင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသူ မရှိပါက ရောင်းချခြင်းစသည့်ကိစ္စအရပ်ရပ်များ လုပ်ကိုင်နိုင်သော အာဏာများပါဝင်ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေကြမ်းတွင် ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအား အသေးစား ပြစ်မှုများနှင့် အရပ်တွင်း ပြစ်မှုများအား ဖြေရှင်းနိုင်ရန်လည်း အာဏာအပ်နှင်းထားပါသည်။

မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများထံတွင် လောင်းကစားဥပဒေနှင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်တတ်သူများနှင့်ပတ်သက်၍ ခြေချုပ်နှင့် ခံဝန်အက်ဥပဒေတို့က ပေးအပ်သော အာဏာများစွာလည်း ရှိပါသည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်တတ်သူများအား ခြေချုပ်နှင့် ခံဝန်အက် ဥပဒေကို ကိုလိုနီခေတ်မှပင် နိုင်ငံရေးဆန့်ကျင်သူများအား အရေးယူရာတွင် အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေအရ ခြေချုပ်မိန့် ချခံရသူ တစ်ဦးသည် နေ့စဉ်အာဏာပိုင်များထံ သတင်းပေးပို့ရပါသည်။ (၁၉၈၈)ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် တပ်မတော်သည် အဆိုပါ ဥပဒေဖြင့် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခံရခြင်းမရှိသော NLD လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အသွားအလာများကို ကန့်သတ်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့

နေအိမ်နှင့် နေထိုင်ရာအရပ်ဒေသမှ ခွင့်ပြုမိန့် မရှိဘဲ သွားလာခြင်းကို ကန့်သတ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါကန့်သတ်ချက်များကို မလိုက်နာခဲ့သော NLD လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၇၉)ဦးမှာ အရေးယူခံခဲ့ရသည်။ ဤသာဓကကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် ပြည်သူလူထုနှင့် အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်သော အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများထံတွင် ကျယ်ပြန့်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအာဏာများရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် မြို့နယ်တရားရုံးများထက်ပင် အာဏာ ပိုမို ကြီးမားပြီး အဆင့်အတန်းပိုမြင့်သည်ကို (၂၀၁၈)ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ကိစ္စရပ်တစ်ရပ်တွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အင်္ဂပူမြို့နယ် တရားရုံးက ထိုစဉ်က စီရင်လျက်ရှိသော အမှုတစ်ရပ်တွင် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအား သက်သေထွက်ဆိုရန် ဆင့်ခေါ် ရာ၌ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက တရားရုံးက ရေးသားပေးပို့ခဲ့သော ဆင့်ခေါ်စာမှာ ရှိသေလေးစားမှု ကင်းမဲ့နေကြောင်း၊ မြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် မြို့နယ်အတွင်းရှိ တရားရုံးအပါအဝင် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအားလုံးထက် အဆင့်ပိုမြင့်ကြောင်း၊ နောက်ပေးပို့သောစာများတွင် ရှိသေလေးစားမှုရှိသော စကားလုံးများ သုံးသင့်ကြောင်းစသည်ဖြင့် ဒေါသဖြင့် ပြန်လည်တုံ့ပြန်ခဲ့ ပါသည်။

၃။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး

တရားစီရင်ရေးအာဏာတွင် သီးခြားစွာ ရပ်တည်နေပြီး ပြည်သူလူထုနှင့် ကင်းကွာနေသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးပင်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါခုံရုံးသည် ပြည်သူလူထုအတွက် တရားရုံးတစ်ရပ် မဟုတ် ဘဲ အထက်ပါဖော်ပြခဲ့သော တရားရုံးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အမှု အနည်းငယ်မျှကိုသာ ကိုင်တွယ်စီရင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော စာချွန်တော်အမိန့်များမှအပ ကျန်ရှိသောဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအားလုံး ဖြေရှင်းရန် အာဏာရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ခုံရုံးသည် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဆိုင်ရာဥပဒေအရ တရားစီရင်ရန် သီးခြားစွာတည်ထောင်ထားသော ပထမဦးဆုံး အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ ခုံရုံးသည် (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၈) ခုနှစ်ကြားတွင် အမှု (၁၃) ရပ် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး အကြံပေးဆုံးဖြတ်ချက် တော်တော်များလည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးအမှုအရေအတွက်မှာ နည်းပါးခြင်းကြောင့် ခုံရုံးအား ဖျက်သိမ်းပေးရန် တောင်းဆိုမှုများရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်္ဂလိပ်ခေတ်ဥပဒေစနစ်အား ကျင့်သုံးနေသော်လည်း နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ဥရောပတရားမဥပဒေစနစ်ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ခုံရုံးအား ဝေဖန်နေကြရာတွင် အမှုနည်းပါးခြင်းနှင့် ဥရောပတရားမဥပဒေစနစ်၏ အငွေ့အသက်များပါဝင်ခြင်း စသည့် မကျေနပ်ချက်များကြောင့်ပင်မဟုတ်ပေ။ ခုံရုံးနှင့်ပတ်သက်၍ အဓိကစိုးရိမ်နေရသော ပြဿနာများမှာ ခုံရုံးအား နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးက ဩဇာလွှမ်းမိုးနေခြင်း၊ ခုံရုံး၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံမှာ ဩဇာကိစ္စကြီးမားသည့်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းအားပြည်သူလူထုနှင့် အရပ်သား အဖွဲ့အစည်းများက အသုံးပြုခွင့်မရှိခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ အာဏာနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ၎င်းကျင့်လည်ရာ နိုင်ငံရေးစနစ်ပေါ် မူတည် နေပါသည်။ ခုံရုံးမှာမူ မိမိ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို မိမိကိုယ်တိုင် ကန့်သတ်လေ့ရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံ လက်ယာဘက်ယိမ်းသော အမျိုးသားရေးဝါဒကို ချဉ်းကပ်တတ်ပါသည်။

(က) ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်း

ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ ခန့်အပ်ခြင်း၊ ဖယ်ရှားခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ ခုံရုံးတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌတို့က အဖွဲ့ဝင် (၃)ဦးစီ ခန့်အပ်ရာ စုစုပေါင်း အဖွဲ့ဝင် (၉) ဦးအထိ ရှိပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်များအား ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံရေးပါတီ၊ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များနှင့် မသက်ဆိုင်သူများဖြစ်ရန် သတ်မှတ်ထားရာ အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားခြင်းကို အတည်ပြုထားသည်ဟု ထင်မြင်နိုင်သော်လည်း

တပ်မတော်သားများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အား ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်ရန်အတွက် အချိန်အကန့်အသတ်မရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၆) ခုနှစ်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသူ NLDပါတီဝင် တစ်ဦးအား ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ခန့်အပ်ရာတွင် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် စတင် တာဝန်ထမ်းဆောင်မီ သက်ဆိုင်ရာ ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ပါက အရည်အချင်းပြည့်မီသည်ဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၌ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၂) ခုနှစ်ကြား ပထမခုံရုံးအသုတ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ထိုအချိန်က အင်အားအကြီးဆုံး ပါတီဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ၊ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းအပြင် တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီအချို့အား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ၏ သက်တမ်းမှာ (၅) နှစ်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတသစ်က ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အသစ်များ ရွေးချယ်ရေးလုပ်ငန်း မစတင်မီအထိ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အဟောင်းများက ဆက်လက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရပါ သည်။ ခုံရုံးသည် အာဏာရအစိုးရနှင့်ဆက်နွယ်နေသောကြောင့် ထင်မြင်ချက်အရဖြစ်စေ၊ လက်တွေ့ အရဖြစ်စေ လွတ်လပ်မှုနည်းပါးပါသည်။

ခေါင်းဆောင်မှုအရ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ခန့်အပ်မည့်သူ၏ အမည်တင်သွင်းခြင်း ဖြစ်ရာ အဓိပ္ပါယ်မှာ ခုံရုံးအကြီးအကဲအား အုပ်ချုပ်ရေးက ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်း သူအား သတ်မှတ်ထားသော အရည်အချင်းများ မပြည့်မီသည်မှအပ အခြားအကြောင်းအရာများဖြင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က မကန့်ကွက်နိုင်သောကြောင့် အခြားတရားစီရင်ရေး ခေါင်းဆောင်များအား ခန့်အပ်သည့်အတိုင်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ကဏ္ဍအနည်းငယ်သာ ပါဝင်နေပါသည်။ ခုံရုံး အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်ရန် လိုအပ်သောအရည်အချင်းများမှာ အသက် (၅၀) ပြည့်ပြီး သူဖြစ်ရန် လိုအပ်ချက်နှင့် အခြားပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရည်အချင်းများအားလုံးဖြင့် ပြည့်မီရန်လိုအပ်ပါသည်။ ခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌနှင့်အဖွဲ့ဝင်များသည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီး သို့မဟုတ် တရားရေးအရာရှိ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရာရှိ သို့မဟုတ် တရားလွှတ်တော် ရှေ့နေရာထူးများတွင် သတ်မှတ်ထားသော နှစ်ပေါင်းအလိုက် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးသူ သို့မဟုတ် ထင်ပေါ်ကျော်ကြား ဂုဏ်သတင်းပြည့်ဝသော ဥပဒေပညာရှင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ထင်မြင် ယူဆသူဖြစ်ရမည်။ ဤနောက်ဆုံးအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ အလွဲသုံးစား လုပ်မှုများရှိနိုင်သည်ဟု စိုးရိမ်မှုများရှိသော်လည်း ယခင် ၁၉၄၇ နှင့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း ဥပဒေပညာရှင်များအား တရားသူကြီးများအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သော သာဓကများလည်းရှိခဲ့ပါသည်။ သမ္မတက ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် ၂၅ ခန့်အပ် ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်များပါ ပါဝင်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အမတ်များက ယင်းဆုံးဖြတ်ချက် နှင့်ပတ်သက်၍ အကဲစမ်းခဲ့ကြပါသည်။ ထင်ပေါ်ကျော်ကြား ဂုဏ်သတင်း ပြည့်ဝသော ဥပဒေပညာရှင်ဆိုသည့်စံနှုန်းအပေါ် အခြေခံပြီး အဖွဲ့ဝင် (၁) ဦးအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်ဟု ဆိုရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးဥပဒေတို့တွင် ကွဲလွဲချက်များ ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ထင်ပေါ် ကျော်ကြား ဂုဏ်သတင်းပြည့်ဝသော ဥပဒေပညာရှင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယူဆသူအား ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတကသာ တင်မြှောက်ခွင့်ရှိသည်ဟုဆိုထားသော်လည်း အခြားဥပဒေ တစ်ရပ်တွင်မူ နိုင်ငံတော် သမ္မတသာမက ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌတို့ကလည်း ခန့်အပ်နိုင်သည်ဟု အဆိုပြုထားသည်။ အခြားတစ်ဖက်၌လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မည်သူက အဆိုပါ အရည်အချင်းဖြင့် ပြည့်စုံသူဟူသည့်ထောက်ခံချက်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတတစ်ဦးတည်းကသာ ပြုနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်တွင် ဤကွဲလွဲချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ခုံရုံးတွင် အမှုတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါအမှုတွင် လျှောက်ထားသူများ က ထင်ပေါ်ကျော်ကြား ဂုဏ်သတင်းပြည့်ဝသော ဥပဒေပညာရှင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယူဆသူ (၂) ဦးအား ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် အဖြစ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌတို့က ခန့်အပ်ခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိ ကြောင်းတင်ပြကာ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ရယူရန် လျှောက်လွှာတင်သွင်းခဲ့သည်။ ခုံရုံးက အဆိုပါ ကိစ္စရပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သော်လည်း ၎င်းအမှုကို အခြားအကြောင်းပြချက် တစ်ရပ်ဖြင့် ပလပ်ခဲ့ပါသည်။

ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များအား လွှတ်တော်တွင် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များအားလုံး မိမိဆန္ဒ အလျောက် (အမှန်တကယ်မှာမူ ဖိအားပေးမှုကြောင့်) ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ခြင်း ဖြစ်ရပ်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း အငြင်းပွားမှုများ စွာ

ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ခုံရုံးက ချမှတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတဘက် ဘက်လိုက်ပြီး လွှတ်တော်အား ထိခိုက်စေသည်ဟုဆိုကာ ဩဂုတ်လတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ရန် အဆိုတင်သွင်းခဲ့ပြီးနောက် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင်လည်း တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှအပ ကျန်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးက ခုံရုံးအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ရန်အဆိုကိုတင်သွင်းပြီး ယင်းအဆိုကို ထောက်ခံခဲ့ကြပါသည်။

ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၃၂ ပါ တာဝန်များအား ကျေပွန်ခြင်းမရှိဟုဆိုကာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်က စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီအား ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း စက်တင်ဘာလတွင် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များက သမ္မတထံ နုတ်ထွက်စာများ ပေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ မိမိဆန္ဒအလျောက် တာဝန်မှ နုတ်ထွက်ခွင့်အာဏာကို ကျင့်သုံးသည်ဟုဆိုသော်လည်း အခြေအနေများအရ ဖယ်ရှားခံခဲ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ နုတ်ထွက်မှုများကြောင့် (၂၀၁၃) ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ခုံရုံးအသစ်တစ်ရပ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။

(ခ) ကျဉ်းမြောင်းသော စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ အဓိကလုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်များ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တရားစီရင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ခုံရုံးသည် ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများက ပြဋ္ဌာန်းသော ဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ စိစစ်ရန် အမှုများ ကြားနာနိုင်သည်။ ခုံရုံးက ၎င်းအနေဖြင့် လွှတ်တော်များနှင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတတို့က အတည်ပြုပြီးသော ဥပဒေများကိုသာ စိစစ်နိုင်ကြောင်း၊ ဥပဒေကြမ်းများကို မစိစစ်နိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းပေးခဲ့ဖူးသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အမျိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်နှင့်ပတ်သက်သောအမှုတွင် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းအား အတည်မပြုရသေးသောကြောင့် ခုံရုံးက စိစစ်ခွင့်မရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။

ခုံရုံးတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတအပါအဝင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများရှိ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်သည့် အမှုများအားလည်း စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိပါသည်။ အဆိုပါစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာအရ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များက ထုတ်ပြန်သောအမိန့်များ၊ ကြေညာချက်များ၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့်ကိုက်ညီခြင်းရှိမရှိကိုလည်း ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက ခုံရုံးသို့ ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်က ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ တင်သွင်းသော အရအသုံး ဘဏ္ဍာငွေစာရင်းကို အတည်မပြုပေးခဲ့ခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ၊ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရက အမျိုးသားဥယျာဉ် တည်ဆောက်ရန် ရန်ပုံငွေတည်ထောင်ခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား (၂) ပါ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ဥပဒေပြု အာဏာအား ကျော်လွန်ဆောင်ရွက်နေခြင်း ရှိမရှိနှင့် ပတ်သက်၍ အဆိုပြုလွှာတစ်ရပ် တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးအား အကြံပေးခြင်း၊ တပ်မတော်သားများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပညာရပ်အား သင်ကြားပို့ချခြင်းစသော ပြည်ထောင်စုဥပဒေက ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ပေးအပ်သော အခြားတာဝန်များလည်းရှိပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်များက ခုံရုံး၏ အပြီးအသတ်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား အကြိမ်ကြိမ်တမင် အတိုက်အခံပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် တင်သွင်းသော တင်သွင်းလွှာများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ရယူရန် တင်သွင်းသော တင်သွင်းလွှာများနှင့်ကွာခြားရှိမရှိ၊ ခုံရုံး၏ သဘောထားတစ်ရပ်သည် အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုတူညီခြင်းရှိမရှိစသည့် မေးခွန်းများလည်း ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိနေသေးပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အပြီးသတ်ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ပထမခုံရုံး၏ အဖွဲ့ဝင်များအား စွပ်စွဲ ပြစ်တင်ခဲ့သော ၂၀၁၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက အမျိုးသား လွှတ်တော်တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် ဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ် တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ယင်းဥပဒေကြမ်းပါ ပြင်ဆင်ချက်များသည် တရားစီရင်ရေးလွတ်လပ်မှုကို ထိပါးစေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်နေသည်ဟုဆိုကာ ကန့်ကွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုတပ်မတော်သားလွှတ်တော်

ကိုယ်စားလှယ်များ၏အမြင်ကို ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်က ထောက်ခံခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေကြမ်းပါ ပြင်ဆင်ချက် (၅)ရပ်ကို လွှတ်တော်ကိုယ် စားလှယ် အများစုက ထောက်ခံခဲ့ကြပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ အဆိုပါဥပဒေကြမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးဦးစိုးညွန့်၏ သဘောထားကိုမေးမြန်းခဲ့ရာ ဦးစိုးညွန့်က သက်ဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်က အဆိုပါပြင်ဆင်ခြင်းဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတကလည်း သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်မှာ လွှတ်တော်က ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို လျော့ချရန် တမင်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ပြီး ခုံရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ စည်းနှောင်အားမှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က လွှဲအပ်သောအမှုများနှင့်သာ သက်ဆိုင်စေရန် ထိန်းချုပ်ခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ပြင်ဆင်ခြင်း ဥပဒေကြောင့် ခုံရုံး နှင့်လွှတ်တော်များအကြား တင်းမာမှုများ လျော့မကျသွား ပေ။ ခုံရုံးအနေဖြင့် အဆိုပါပြင်ဆင်ခြင်းဥပဒေမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိသည့် အားပျော့သော ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ ရေးရာ သုံသပ်ခြင်းသဏ္ဍန် အာဏာသက်ရောက်နေပုံရှိသည်။ အဆိုပါ ပြင်ဆင်ချက်များကြောင့် ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ စည်းနှောင်အားမှာ ကြေညာချက်သဘောသာ သက်ရောက်သွားရာ ခုံရုံး၏ အရှိန်အဝါလျော့ကျသွားစေခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၄ခုနှစ်တွင် ခုံရုံးက မိမိ၏ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်များရှိသည့်တိုင် အပြီးအသတ်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ရန် အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၏ ပထမဆုံးတင်သွင်းလွှာတွင် ခုံရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အပြီးသတ်ဖြစ်မဖြစ်နှင့်ပတ်သက်သော ပြဿနာလည်းပါဝင်နေရာ ခုံရုံးက မိမိ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ အားလုံးသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အပြီးသတ်ဖြစ်ကြောင်းဖော်ပြခဲ့ပြီး လွှတ်တော်က ခုံရုံး၏ အာဏာအား ကန့်သတ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ခုခံချေပခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်သည် အစိုးရ၏ အမြင်နှင့် ပြောင်းပြန် ဖြစ်နေခဲ့သည်။ အစိုးရက ခုံရုံးဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီကြောင်း တင်ပြချက်များကို ခုံရုံးကလက်မခံခဲ့ပါ။ ၂၀၁၄ခုနှစ်တွင် ခုံရုံးအား ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဥပဒေပြင်ဆင်ရန် ဥပဒေကြမ်း တစ်ရပ် တင်သွင်းရန် လွှတ်တော်က ရုတ်တရက်ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံး ဥက္ကဋ္ဌ ဦးမြသိန်းက အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ခုံရုံး၏ တာဝန် (၃) ရပ်ဖြစ်သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ စိစစ်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းစသည်တို့ကို အလေးအနက်ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဥပဒေကြမ်း တစ်ရပ် တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေကြမ်းကို လွှတ်တော်က အတည်ပြုခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတက အကြံပြုချက်များဖြင့် လွှတ်တော်သို့ ပြန်လည်ပေးပို့ခဲ့ကာ လွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ အကြံပြုချက်များကို ဆွေးနွေးခဲ့ ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဥပဒေရေးဆွဲခွင့်အာဏာသည် သာမန်စီမံခန့်ခွဲရေးထက် ပိုမို ကျော်လွန်ကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးဥပဒေအား ဒုတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေအား ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များအားလုံးသည် အပြီးသတ်ဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြုပေးနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်က ခုံရုံးအား လိုက်လျောမှုမှာ ခေတ္တခဏသာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီး (၂၀၁၅)ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် အဆိုများတွင် ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အပြီးသတ်ဖြစ်သည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ဖယ်ရှားရန်ပါဝင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းအဆိုမှာ အောင်မြင်မှုမရှိခဲ့ပါ။ ပထမခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဥပဒေ အရ အာဏာတည်ခြင်း ရှိမရှိ၊ ပြည်ထောင်စု အဆင့် အဖွဲ့အစည်းနှင့်ပတ်သက်သော ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုသည် အာဏာသက်ရောက်မှု ရှိမရှိ၊ ခုံရုံး၏ အကြံပေးချက်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကြား ကွာခြားမှုရှိမရှိစသော မေးခွန်းများ လည်း ဆက်လက်ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်တွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပတ်သက်သော အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်ကို လွှတ်တော်က လိုက်နာနေခြင်း မရှိနေရာ ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ အပြီးသတ်ဖြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မသေချာမှုဖြစ်ပေါ်နေစေရာ ခုံရုံး၏ အာဏာကို ဆုတ်ယုတ်စေလျက်ရှိပါသည်။

(ဂ) ဗဟိုအခြေပြုစနစ်အောက်ရှိ ခုံရုံးအား ခေါင်းဆောင်များကသာ အသုံးပြုခြင်း

နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးအား အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အများအကျိုးဆောင်ရှေ့နေများနှင့် ပြည်သူ့လူထုများက ထောက်ခံမှုနည်းခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ ၎င်းတို့က ခုံရုံးအားအသုံးမပြုနိုင်ခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သာမန်လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအား ခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ပေးရန် တင်သွင်း လွှာ

တိုက်ရိုက်တင်သွင်းနိုင်ခွင့်မရှိဘဲ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာပိုင်များကတစ်ဆင့်သာ ခုံရုံးသို့ တင်သွင်းခွင့်ရှိပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေး အကြီးအကဲများအနက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌတို့ကလည်းကောင်း၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဝန်ကြီးချုပ်များကလည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတို့တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့တွင် ပါဝင်သော ဦးစီးအဖွဲ့များ၏ ဥက္ကဋ္ဌများကလည်းကောင်း ခုံရုံးထံ တင်သွင်းလွှာ တင်သွင်းခွင့်ရှိပါသည်။ ဥပဒေပြုရေး၌မူ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် နာယက၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ၊ အမျိုးသား လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များ၏ ဥက္ကဋ္ဌများက ခုံရုံးထံ တင်သွင်းလွှာ တင်သွင်းခွင့် ရှိပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေနှင့်မူ ခုံရုံးထံတင်သွင်းလွှာကို ပူပေါင်းတင်သွင်းရန်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူ့လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ကိုယ်စားလှယ်များ စုစုပေါင်း အရေအတွက်၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းထက်ပိုသော လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ပူးပေါင်းတင်သွင်းနိုင်ပါသည်။ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ စုစုပေါင်းအရေအတွက်၏ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိရာ ၎င်းတို့ကလည်း ခုံရုံးထံတင်သွင်းလွှာတင်သွင်းခွင့်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးချုပ်ကလည်း ခုံရုံးထံ တင်သွင်းလွှာတင်သွင်းခွင့်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခုံရုံးအား တိုက်ရိုက်အသုံးပြုနိုင်သူများအားလုံးသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတက တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်ထားသူများသာ ဖြစ်နေပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ခုံရုံးထံ လျှောက်လွှာတင်သွင်းခြင်းကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ သတ်မှတ်ရန် ဖော်ပြထားရာ လွှတ်တော်က ဗဟိုအခြေပြု လျှောက်လွှာတင်သွင်းခြင်း စနစ်တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ထားပါသည်။ ခုံရုံးဥပဒေအရ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်က ခုံရုံးသို့ တင်သွင်းလွှာ တင်သွင်းရာတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ သဘောတူညီချက် ရယူရန် လိုအပ်ပါသည်။ အလားတူ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌကလည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် နာယကမှ တစ်ဆင့် တင်သွင်းရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၏ ဦးစီးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌမှာမူ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတတို့မှတစ်ဆင့် တင်သွင်းရန်ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အမျိုးသား လွှတ်တော်၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ စုစုပေါင်းအရေအတွက်၏ (၁၀)ရာခိုင်နှုန်းထက်ပိုသော သက်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ခုံရုံးထံတင်သွင်းလွှာ တင်သွင်းရာတွင် သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ သဘောတူညီချက် ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်ရဒေသများ၏ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားနေသလိုဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌတို့အပေါ်မှီခိုနေရသော စနစ်တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်နေသည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အထက်က အတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင် နေသောစနစ်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပြီး ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား အငြင်းပွားမှုများပေါ်ပေါက်လျှင် သတိပေးနိုင်ရန် ဖန်တီးပေးထားသလို ဖြစ်နေပါသည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် နိုင်ငံသားများ သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်များကိုယ်စား ခုံရုံးထံ တင်သွင်းလွှာတင်သွင်း ခြင်း မရှိသေးပါ။ ထို့ကြောင့် ခုံရုံးသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကင်းကွာနေပြီး အစိုးရက တင်သွင်းလွှာတစ်ရပ် တင်သွင်းမှသာ သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု ရှိပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ၎င်းတို့နှင့် အမျိုးသားရေးရာ အကျိုးစီးပွားဆက်စပ်နေသော တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများကိုယ်စား တင်သွင်းလွှာတစ်ရပ် တင်သွင်း ပေးခဲ့ဖူးပါသည်။

(ဃ) ခုံရုံး၏ တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သောအာဏာမှာ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး၌သာ ရှိပါသည်။ အချို့ရှေ့နေများက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် လိုအပ်သော အမှုများအားလုံးကို ခုံရုံးထံ လွှဲအပ်ရမည်ဟု ထင်မြင်ခဲ့ ကြဖူးသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အား စာချွန်တော်အမိန့်များနှင့် ပတ်သက်၍ မူလစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးအပ်ထားရာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ခုံရုံးတို့ နီးကပ်စွာ တာဝန်ထမ်းဆောင်လိမ့် မည်ဟု

ယူဆရသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ရန် လိုအပ်သော စာချွန်တော်အမှုများအား ခုံရုံးသို့လွှဲအပ်ခြင်း မရှိပါ။ အချို့က ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက စာချွန်တော်အမှုများ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ခုံရုံးထံတွင် မဟုတ်ဘဲ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ထံတွင် အပ်နှင်းထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။

ခုံရုံးက တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းတစ်ခုခုအား အတည်တကျ အသုံးပြုခြင်းမရှိသေးပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခြေခံမူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြားဥပဒေများ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် လိုက်နာရမည့်လမ်းညွှန်များဖြစ် သည်ဟု ဖော်ပြထားသည့်အပြင် တည်ဆဲစကားရပ်များ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရေးဥပဒေကို ကိုးကားရမည်ဟုလည်း ဖော်ပြ ထားပါသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေမှာ ဆိုရှယ်လစ်စနစ်အောက် (၁၉၇၃)ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော စကားရပ်များ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရေး ဥပဒေဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံကဲ့သို့ ကိုလိုနီခေတ်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ယေဘုယျစကားရပ်များ အက်ဥပဒေကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း အသုံးပြုခြင်းမရှိတော့ပါ။ စကားရပ်များ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရေး ဥပဒေအရ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်အား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ဥပဒေပြုအာဏာပိုင်၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီရမည်ဟု ဖော်ပြထား ပါသည်။ ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်တွင် အဆိုပါဥပဒေအာဏာပိုင်မှာ မြန်မာ့ ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီက ရွေးချယ်ထားသူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော တစ်ရပ်တည်းသော ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကို ဆိုလိုပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် စကားရပ်များ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်ပတ်သက်သောပြဋ္ဌာန်းချက် ပါဝင်နေခြင်းကို အချို့က ခုံရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် စကားရပ်များအနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရေး ဥပဒေအရ အမျိုးသားညီလာခံနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးကော်မတီတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးစဉ် ကာလက ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီအောင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရမည်ဟု ဆိုကြသည်။ သို့သော်လည်း အမျိုးသားညီလာခံမှတ်တမ်းများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များအား သေချာစွာ ရှင်းပြပေးထားခြင်း မရှိပါ။ ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း (၁,၀၀၀) က နှစ်ပေါင်း (၂၀) ကျော် ပါဝင်ခဲ့သော အမျိုးသားညီလာခံ၏ အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့်ရည်ရွယ်ချက်များအား ကောက်ယူရန် အင်မတန် ခက်ခဲလှ ပါသည်။ ထို့အပြင် ဆွေးနွေးမှုများသည်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနည်းပါးပြီး လွတ်လပ်မှု အပြည့်အဝမရှိခဲ့ပါ။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၂) ခုနှစ်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ပထမခုံရုံးသည် အမျိုးသားညီလာခံမှတ်တမ်းများကို အတိအလင်း အသုံးချခဲ့ သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်မူ ခုံရုံးက အမျိုးသားညီလာခံမှတ်တမ်းများကို ပုံမှန်အသုံးပြုခြင်း မရှိတော့ပါ။

ထို့အပြင် ယခင်စစ်အစိုးရသည် ဒီမိုကရေစီအင်္ဂါရပ်အချို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသောနိုင်ငံရေးစနစ်က ရွေးချယ်တင်မြှောက် သည့် တရားသူကြီးများအပေါ် စည်းနှောင်အားရှိခြင်း ဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲစဉ်ကာလက ရည်ရွယ်ချက် များကို ဆက်လက်လိုက်နာရန် သင့်မတင့်၊ ယခင်စစ်အစိုးရက (၂၀၁၁)ခုနှစ်မတိုင်မီ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောဥပဒေများအား ခုံရုံးက စိစစ်ရန် သင့်မသင့်အစရှိသော ပိုမိုအရေးပါသည့် မေးခွန်းများလည်း ပေါက်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ (၂၀၁၂)ခုနှစ်တွင် ခုံရုံးသည် (၂၀၁၁) ခုနှစ် မတိုင်မီ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေများကို စိစစ် ပိုင်ခွင့်ရှိမရှိနှင့်ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်ခဲ့ရာ ခုံရုံးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၄၃ကို ကိုးကား၍ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များအားလုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ခုံရုံးက ၂၀၁၁ခုနှစ် မတိုင်မီ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောဥပဒေများအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခွင့် မရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ဤဥပမာသည် ခုံရုံးက ယခင်စစ်အစိုးရကို အလွန်လိုက်လျောနေသည့်အပြင် မိမိ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာကိုလည်း မိမိကိုယ်ကို ကန့်သတ်နေသလို ဖြစ်နေပါသည်။

ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များအား လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ခုံရုံးက အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ဥပဒေစာသားအား ပကတိအတိုင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းနည်းလမ်း၊ အမျိုးသားရေးဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းနည်းလမ်းနှင့် သမိုင်းပြန်ဖော်သော အနက် အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းနည်းလမ်းဟူ၍ နည်းလမ်း (၃) မျိုးရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ပထမနည်းလမ်းဖြစ်သော ဥပဒေစာသားအား ပကတိအတိုင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းဆိုသည်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ စာသားများအား နားလည်ရာတွင် ဒွိဟ ဖြစ်ပေါ်စေမှုမရှိဘဲ ပြတ်သားရှင်းလင်းနေသည်ဟု ယူဆပြီး အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းကို နိုင်ငံခြားသားဥပဒေပညာအချို့က မူလရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုသောနည်းလမ်းဟု တင်စားကြသော်လည်း

အမှန်တကယ်မှာမူ ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရနှင့် စစ်အစိုးရခေတ်များမှ ဥပဒေစနစ်၏ သဘောသဘာဝ အဆက်သွယ်ဖြစ်ရာ တရားသူကြီးများအမြင်တွင် ဥပဒေမှာ ရှင်းလင်းပြတ်သားနေသောကြောင့် ၎င်းတို့မှာ စီမံခန့်ခွဲသူတစ်ဦးအဖြစ်သာ ဆောင်ရွက် ဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယနည်းလမ်းမှာ ခုံရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား အလေးပေးပြီး ကျန်အုပ်စုများအား ဖယ်ချန်သော အမျိုးသားရေးဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုသော နည်းလမ်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤနည်းလမ်းမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေရန် တမင်ရွေးချယ်ထားသော နည်းလမ်းဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုရာတွင် လူမျိုးရေးဝါဒအား ထည့်သွင်းသော နည်းလမ်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများနှင့် အခြား ဝန်ကြီးများနှင့် ရာထူးအဆင့်အတန်း တူညီသည်ဟု မဖော်ပြထားစေကာမူ ခုံရုံးက တူညီသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ နောက်ဥပမာတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့ရသော အမှုပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအမှုတွင် ခုံရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါရှိသော လူပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော စကားရပ်သည် ဧည့်နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူများကိုသာ ဆိုလိုပြီး ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား ကိုင်ဆောင်သူများ မပါဝင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအမှုတွင်ခုံရုံးအနေဖြင့် ရိုဟင်ဂျာများ အဓိကပါဝင်သော ယာယီသက်သေခံ ကတ်ပြားလက်မှတ် ကိုင်ဆောင်သူများက ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိခဲ့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံသားများ ကသာ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ရာ အမျိုးသားရေးခံစားချက်များကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်မှာ ယခင်ကကျင့်သုံးခဲ့သော စနစ်တစ်ရပ်ကို ပြောင်းလဲလိုက်သောကြောင့် အခွင့်အရေးဆန့်ကျင်သောအမှုဟုလည်း အချို့က တင်စားကြပါသည်။ အထက်ပါ ဆုံးဖြတ်ချက် နှစ်ရပ်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် ခုံရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစာသားနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဆိုင်ရာဥပဒေရေးဆွဲသူများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ကွဲလွဲနေသည့်တိုင် အမျိုးသားရေးခံစားချက်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆို ထားသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ခုံရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုရာတွင် အသုံးပြုသော တတိယနည်းလမ်းမှာ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သမိုင်းကြောင်းပြန်ပြီး ထိုစဉ်က တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုသော နိယာမများကို ပြန်လည်အသက်သွင်းသော နည်းလမ်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤနည်းလမ်းမှာ ဥပဒေပညာအား ပြန်လည်ဖော်ဆောင်သည့် နည်းလမ်း ဖြစ်ပြီး အတိတ်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်အတွက် ထိုစဉ်က တရားရုံး၌ အသုံးပြုခဲ့သော အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွဲ့ဆိုခြင်း နည်းလမ်းများကို မျက်မှောက်ကာလတည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အသစ်တစ်ရပ်နှင့်ကိုက်ညီအောင် ပြောင်းလဲ၍ အသုံးပြုသောနည်းလမ်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤနည်းလမ်းကို ခုံရုံးက ၂၀၁၇ခုနှစ်တွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကော်မတီများအမှုတွင် အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုအမှုတွင် ခုံရုံးက (၁၉၅၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ၌ တရားလွှတ်တော်ချုပ်က အသုံးပြုခဲ့ သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြားပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုရာတွင် အသုံးပြုခဲ့သောနည်းလမ်းများကို တမင်ပြန်လည်အသုံးပြုကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုရာတွင် ကျဉ်းမြောင်းစွာ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွဲ့ဆိုရန် မဟုတ်ဘဲ ကျယ်ပြန့်စွာ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုရန်ဖြစ်သည်ဟု အလေးပေးဖော်ပြသွားပါသည်။ ခုံရုံးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်းကို အတည်ပြုပေးခဲ့ ပါသည်။ ထိုအမှုကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် ခုံရုံးသည် အတိတ်ကာလက သမိုင်းကြောင်းများကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်ကာ စာသား များအား ပကတိအတိုင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းနည်းလမ်းနှင့် အမျိုးသားရေးရာဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းနည်းလမ်း တို့ကို ကျော်လွန်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပညာအား နားလည်မှု အသစ်တစ်ရပ် ဖော်ဆောင်ရန် ကြံစည်နေကြောင်း ပေါ်လွင် လာပါသည်။ အဆိုပါအမှုဆုံးဖြတ်ရာတွင် ခုံရုံးက တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ၅၀ဘက်မှ မရပ်တည်ခဲ့သည် ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် ခုံရုံးက တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဘက်မှ အမြဲရပ်တည်မည်မဟုတ်ကြောင်းကို ဖော်ထုတ်နေသလိုပင်ဖြစ်ရာ အရေးပါလှသော ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနှစ်သာရတွင် တရားစီရင်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်နေသောမူများ ပါဝင်နေသည့်အပြင် နေ့စဉ် လက်တွေ့လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်လည်း ဆန့်ကျင်နေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ တစ်ဖက် တွင် ခုံရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၁(က)ပါ အာဏာပိုင်ခြားခွဲခြင်းကို ပြတ်သားထင်ရှားစွာ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပေး ခဲ့ပြီး တရားစီရင်ရေးအာဏာအား အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များထံ မအပ်နှင်းနိုင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော်လည်း အခြားတဖက် တွင်မူ ခုံရုံး၏သက်တမ်းသည် အာဏာရအစိုးရ၏သက်တမ်းနှင့်ထပ်တူဖြစ်နေကာ ခုံရုံးမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု အောက်၌သာ ရှိနေရပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများသည် အချိန်ကာလကြာမြင့်စွာ တာဝန် ထမ်းဆောင်နိုင်သော်လည်း အများစုမှာ တပ်မတော် နောက်ခံရှိသူများ သို့မဟုတ် ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်မှ ဆင်းသက်လာ သူများသာဖြစ်နေသောကြောင့် အဓိကကျသောအပြောင်းအလဲများရှိသည်ဟု မဆိုလိုနိုင်ပါ။ တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်မှုနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော အခြားမူတစ်ရပ်မှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကိုယ်တိုင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် အဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသတ်မှတ်ချက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အုပ်ချုပ်ရေး အစိုးရ၏ ဌာနတစ်ရပ်သဖွယ် ရပ်တည်နေရပြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ထံ တွင်လည်း တာဝန်ခံရပါသည်။

တပ်မတော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်နေသော်လည်း တရားစီရင်ရေးတွင်မူ သွယ်ဝိုက်စွာ ပါဝင်နေပါသည်။ ဤကဲ့သို့ သွယ်ဝိုက်စွာ ပါဝင်နေခြင်းမှာ ဥပဒေဖြင့် ထိန်းကျောင်းရန် ပိုမိုခက်ခဲသောကြောင့် အန္တရာယ် ပိုမိုများပြားပါသည်။ တပ်မတော်အရာရှိဟောင်းအချို့သည် အမြင့်ဆုံး တရားရုံး နှစ်ရပ်ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်နှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးအပါအဝင် တရားစီရင်ရေးတွင် တရားသူကြီးများနှင့် တရားရေး အရာရှိများအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေကြသည်။ တပ်မတော်မှ တရားစီရင်ရေးသို့ ရာထူးအပြောင်းအရွှေ့များ ဆက်လက်ဖြစ် ပေါ်နေလျက်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် တပ်မတော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့ သွယ်ဝိုက်စွာဆက်နွယ်နေပုံကို ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနတို့သည် အောက်တရားရုံးများ၏ နေ့စဉ်လည်ပတ်မှုအပေါ်၌ လွှမ်းမိုးနေမှုများမှ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်သော အစိုးရအမှုလိုက်ရှေ့နေများနှင့် ဥပဒေအရာရှိများတွင်လည်း တပ်မတော်အရာရှိဟောင်းအချို့ပါဝင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးအပါအဝင် တရားရုံးများအားလုံးကို မိမိ လက်အောက်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများသဖွယ် ဆက်ဆံနေရာ တရားရုံးများသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေစနစ်များ၏ အစွန်အဖျားသို့ ရှောက်ရှိုသွားပါသည်။ တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်မှုကို တည်ထောင်ရာတွင် တရားရုံးများအား ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်းသာမက တရားသူကြီးများအား တပ်မတော်၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်မှ လွတ်မြောက်နိုင်ရန် တပ်မတော်နှင့်အပြီး အဆက်ဖြတ်ရန် လိုအပ်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့အား တရားစီရင်ရေးအာဏာကို လက်ခံရန် ပြန်လည်အခိုင်အမာ သိမ်းသွင်းပေးရမည် ဖြစ်ပါသည်။ တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်မှုကို အခိုင်အမာဖြစ်အောင် တည်ဆောက်ရာတွင် တရားရုံးများအနေဖြင့် ပွင့်လင်း မြင်သာမှုရှိရန် လိုအပ်ပြီး စီရင်ချက်များတွင် ကျိုးကြောင်းခိုင်မာစွာ ဖော်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှသာ အများပြည်သူက ယုံကြည်၍ ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖော်ဆောင်ရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်သော တရားစီရင်ရေးဖြစ်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအခန်းတွင် သမားရိုးကျ ဥပဒေစနစ်အောက်ရှိ တရားစီရင်ရေးကိုသာ ဆွေးနွေးခဲ့သော်လည်း ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ များနှင့် သမားရိုးကျ ဥပဒေစနစ်ပြင်ပ၌ အရပ်တွင်း အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းသောစနစ်များလည်း ရှိပါသေးသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို အသိအမှတ်မပြုထားသော်လည်း တရားရုံးများ၌ မိသားစုဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် အစ္စလာမ်ဘာသာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၊ ဟိန္ဒူဘာသာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေနှင့် ဗမာလူမျိုး ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓလေ့ ထုံးတမ်းဥပဒေများ ကျင့်သုံးလျက်ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်မရှိသော အရပ်ဒေသများတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်တရားရုံးများနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များရှိပါသည်။ အနာဂတ်တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဖော်ဆောင်လိုပါက အဆိုပါ နိုင်ငံတော်အာဏာပြင်ပတွင် လည်ပတ်နေသော တရားစီရင်ရေးစနစ်များအား မည်သို့ အသိအမှတ်ပြုမည်ကို သေချာစွာ စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။

အခန်း (၉)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တာဝန်များနှင့် မခိုင်မာသော အခွင့်အရေးများ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေ၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ နိုင်ငံသားများ၏ တာဝန်များ၊ အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများဖြင့် ကန့်သတ်ခြင်း၊ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ စာချွန်တော် အမိန့်များ။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များစွာတို့တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုများကြောင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ ဝေဖန်ခံခဲ့ရပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအား မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အသိမှတ်ပြုပေးမည်ကို ဖော်ပြပေးထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအား သီးခြားကျင့်သုံးသော ဥပဒေစနစ် နှစ်ရပ်ကျင့်သုံးသည့် dualist နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၈) တွင် နိုင်ငံသားများ၏တာဝန်များနှင့် အခွင့်အရေးများအား ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဖန်တီးရေးသားခဲ့စဉ်က ရေးဆွဲခဲ့သူများသည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေအား စံနှုန်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၈) တွင် ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အတွေးအခေါ် အယူအဆများအား စစ်အစိုးရ၏ ဆောင်ပုဒ်များနှင့် ရောနှောထားရာ နိုင်ငံသားဟူသော အရေးပါသော အယူအဆနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော အယူအဆ နှစ်ရပ်တို့ အား သေချာစွာခွဲခြားထားပြီး နိုင်ငံသားများ၏တာဝန်မှာ အခွင့်အရေးများထက် ပိုမိုအရေးပါ နေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေအခွင့်အရေးများအား လေ့လာရာတွင် Matthew Walton ၏ အရေးအသားများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ဆိုရှယ်လစ်နှင့် လက်ဝဲယိမ်း မတ်(စ်) အတွေးအခေါ်များနှင့် ဗမာလူမျိုးတို့ ကိုးကွယ်ရာ ဗုဒ္ဓဘာသာယုံကြည်မှုမှ ဆင်းသက်လာသော အယူအဆများ ရောထွေးနေပြီး အခွင့်အရေးများထက် တာဝန်များကို ပိုမိုအလေးထားကြောင်း ဦးစွာနားလည်ထားသင့်ပါသည်။ Cheesman နှင့် ကျော်မင်းဆန်းတို့က အများအကျိုးဆောင်ရွက်ဆောင်မှုအား လေ့လာရာတွင် တွေ့ရှိချက်မှာ အာဏာရှင်အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်ခံရမှုအောက်တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ဥပဒေ အသုံးပြု၍ ကာကွယ်ရာတွင် အသုံးမဝင်ခဲ့သော သမိုင်းကြောင်းမှာ ရှည်လျားလှပါသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများအား မည့်သို့ဖန်တီးပေးထားပုံကို နားလည်ရန်လည်း အလွန်အရေးပါပါသည်။ တာဝန်များသည် အခွင့်အရေးများထက် အရေးပါအရာရောက်သည့်အပြင် အခွင့်အရေးများမှာ နည်းပါးပြီး အကန့်အသတ်များစွာရှိသည့်အပြင် ၎င်းအခွင့်အရေးများအား ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ရယူရန် အင်မတန် ခက်ခဲပါသည်။ အခွင့်အရေးများကာကွယ်ရန် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ စာချွန်တော်အမိန့်များနှင့် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဆိုင်ရာ လမ်းကြောင်း နှစ်ရပ် ရှိပါသည်။ အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်း နှစ်ရပ်စလုံးမှာ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ တပ်မတော်တို့နှင့်သက်ဆိုင်သော အမှုများအား လက်မခံခြင်း၊ ပယ်ချခြင်းစသည့် မိမိကိုယ်၌ကချာမှတ်သည့် ကန့်သတ်ချက်များအောက်တွင် ဆောင်ရွက်နေကြပြီး အုပ်ချုပ်ရေးအား လွတ်လပ်စွာကြပ်မတ်ရန် ဆန္ဒမရှိကြပါ။ အခွင့်အရေးများမှာ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီနှင့် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု ၏ ဆောင်ပုဒ်များထက် အဆင့်နိမ့်နေသောကြောင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အများက လက်ခံယုံကြည်ရန် ခက်ခဲနေ ပါသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများ ပေါ်ပေါက်ပြီးနောက် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အကျိုးဆောင်အဖွဲ့များက အခွင့်အရေးများကာကွယ်ရန် လှုပ်ရှားလာကြသော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ အားရစရာကောင်းသော လှုံ့ဆော်မှုအရင်းအမြစ်တစ်ခု ဖြစ်မနေပါ။

၁။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေ နှင့် ကွန်ဗင်းရှင်းများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအား လျစ်လျူရှုထားသည်မှာ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ ဤအခြေအနေမှာ တစ်ချိန်က နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ခေါင်းဆောင်မှုနေရာကပါဝင်ခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သရော်စရာပင် ဖြစ်နေပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် မြန်မာလူမျိုး ဦးသန့်သည် ကုလသမဂ္ဂ၏အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် အဖြစ် (၁၉၆၁) ခုနှစ်မှ (၁၉၇၁) ခုနှစ်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ပထမဆုံးအကြိမ် ဥရောပတိုက်သားမဟုတ်သူ တစ်ယောက်က အဆိုပါရာထူးအား တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်ရခဲ့ခြင်းကြောင့် ထူးခြားပြီး သမိုင်းဝင်အဖြစ်အပျက်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ဦးသန့်သည် နိုင်ငံတကာတွင် ထူးချွန်စွာ အသိမှတ်ပြုခံရသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌မူ ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရက ၎င်း၏ အကျိုးပြုဆောင်ရွက်ချက်များအား အသိအမှတ်မပြုခဲ့ပေ။ (၁၉၇၄)ခုနှစ် ဦးသန့်သေဆုံးပြီးနောက် ၎င်း၏ ရုပ်ကလာပ် အား နိုင်ငံတော် ဈာပနာဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ပေးရန် ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးအခင်း တစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်က နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သောမြန်မာနိုင်ငံသည် မျက်မှောက်ကာလတွင်မူ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေမှာ လုံးဝအရေးမပါသလိုဖြစ်နေတော့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် တစ်ချိန်က နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် ဘက်မလိုက်လှုပ်ရှားမှု၌ ပါဝင်ခဲ့ရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်သည် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် ဘက်လိုက်မှုမရှိစေရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ၊ ဒေသဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံအချင်းချင်းဆိုင်ရာ စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်သမ္မတအား လွှဲအပ်ညွှန်ကြားနိုင်သကဲ့သို့၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတကလည်း ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ရယူရန် တင်ပြနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုခြင်း၊ အတည်ပြုခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်၏အခန်းကဏ္ဍရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအခန်း (၅) အုပ်ချုပ်ရေး၊ ပုဒ်မ ၂၀၉တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာအစိုးရအား မူလအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစာချုပ်များချုပ်ဆိုရန် ဖိအားပေးမှုများ တစ်နေ့တစ်ခြား ပိုမိုများပြားလာပါသည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က နိုင်ငံတော် သမ္မတအား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်း (ICCPR) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကွန်ဗင်းရှင်း (ICESCR) တို့တွင် ဝင်ရောက်ရန် အကြံပြုခဲ့သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကွန်ဗင်းရှင်း (ICESCR) ကို ဦးသိန်းစိန်အစိုးရက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအား လိုက်လျောပေးသည့်အနေဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပေးရန် (၂၀၁၅) ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က (၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၆) ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုကွန်ဗင်းရှင်း၏ အပိုဒ် ၁ပါ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍မူ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မည်သည့်လူမျိုးစုနှင့်မျှ သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ခြင်းအား တားမြစ်ထားသည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ (၁၀) အပေါ် ယင်းအချက်သည် အကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိကြောင်းစသည့်မှတ်ချက်များဖြင့် ပြန်လည် ပေးပို့ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအား သီးခြားကျင့်သုံးသော dualist နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစာချုပ် သို့မဟုတ် ကွန်ဗင်းရှင်းအား ပြည်တွင်း၌ ဥပဒေအာဏာတည်ရန် သီးခြားဥပဒေတစ်ရပ် ပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်များ၊ သဘောတူညီချက်များ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများ ချုပ်ဆိုရေးနှင့် အထမြောက်စေရေးတို့အတွက် လုပ်ဆောင်ရန် အာဏာနှင့် တာဝန်ရှိကြောင်း ဇယား ၁ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခင်က တရားရုံးများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများသည် မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်း အလိုအလျောက်မဖြစ်ကြောင်း၊ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်သရွေ့ သက်ဆိုင်ကြောင်း တရားစီရင်ထုံးစံရှိပါသည်။ တရားရုံးများကလည်း အုပ်ချုပ်ရေးသည် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ပြည်တွင်းဥပဒေအဖြစ် အတည်ပြုရန် အာဏာရှိကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ဖူးသော်လည်း ဤအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ မျက်မှောက်တွင် ဥပဒေသစ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း မရှိသေးပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အာဏာမတည်မီချုပ်ဆိုထားသော သဘောတူညီချက်များကို ဆက်လက်အသိအမှတ်ပြု ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ယခင်စစ်အစိုးရ လက်ထက် (၁၉၉၁) ခုနှစ်တွင် ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်း(CRC)အားလည်းကောင်း၊ (၁၉၉၇) ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်း (CEDAW) တွင်လည်းကောင်း ချွင်းချက် အနေဖြင့် အပိုဒ် ၂၉ပါ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လက်မခံကြောင်း မှတ်ချက်ပေးပို့၍ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်းအချို့တွင် စာချုပ် ဝင်ရောက်ချုပ်ဆိုခဲ့ပါသည်။ CEDAW တွင် ဝင်ရောက်ချုပ်ဆိုခဲ့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများနှင့် အကျိုးဆောင်များက အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ နှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက် လာနိုင်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ်တွင် မသန်စွမ်းသူများ၏အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းကို အတည်ပြုခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နှစ်ပြည်ထောင်ဆိုင်ရာ စာချုပ်များချုပ်ဆိုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍လည်း အာဏာပေး အပ်ထားရာ (၂၀၁၁)ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကာလ၌ ၇၂ပုဂ္ဂိုလ်၊ အစ္စရေးနှင့် တောင်ကိုးရီးယားနိုင်ငံများနှင့် နှစ်ပြည်ထောင်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုစာချုပ်များချုပ်ဆိုခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိအထမြောက်သောနှစ်ပြည်ထောင်ဆိုင်ရာစာချုပ် အများစုမှာ ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်က ဖိလစ်ပိုင်၊ ဗီယက်နမ်၊ တရုတ်၊ လာအို၊ အိန္ဒိယနှင့် ကူဝိတ်စသည့်နိုင်ငံများနှင့် ချုပ်ဆိုခဲ့သော စာချုပ်များ ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် နှစ်ပြည်ထောင်ဆိုင်ရာစာချုပ်များနှင့် ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများအား ကြားနာနိုင်သော စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော်လည်း အဆိုပါ အငြင်းပွားမှုများကို စင်ကာပူနိုင်ငံကဲ့သို့သော မြန်မာနိုင်ငံပြင်ပနေရာ၌ အနုညာတစီရင်ခြင်းဖြင့်ဖြေရှင်းရန် အလားအလာပိုများပါသည်။

၂။ တာဝန်များ၏ အရေးပါပုံ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း ၈ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံပြည်တွင်းရေး အခြေ အနေပေါ် များစွာမူတည်နေသည့်အပြင် ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ တရားရုံးများက စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းမရှိသေးပါ။ အခန်း ၈ကို နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များဟု ဖော်ပြထားသော်လည်း ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့မှာ လူပုဂ္ဂိုလ်များ အားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်နေပြီး အချို့မှာမူ နိုင်ငံတော်၏တာဝန်များကို ဖော်ပြထားသည်။ အခန်း ၈သည် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၊ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များမှ (၂၀၀၀) ပြည့်လွန်နှစ်များအကြား ပေါ်ထွန်းခဲ့သော တပ်မတော်၏အယူဝါဒများဖြင့် ရောနှောနေသောကြောင့် နားလည်မှုလွဲခြင်း၊ ဇေဝဇဝါဖြစ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အခန်း (၈) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပြင်ဆင်ရန် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပရန်မလိုအပ်ပါ။ တပ်မတော်နှင့် ပတ်သက်သောအခန်း ၁၀ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြင်ဆင်ရန်မှာမူ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပရန်မလိုအပ်ပါ။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ပြည်သူတို့၏ သဘောတူညီချက် မရရှိစေကာမူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေး များကို ပြင်ဆင်နိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများသည် လွတ်လပ်စွာ သီးခြားရပ်တည်ခြင်း မရှိဘဲ အခြားကိစ္စရပ်များ အပေါ် မူတည်နေပါသည်။ တာဝန်များကင်းမဲ့လျှင် အခွင့်အရေးများရှိမည် မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံသားများ၏ အဓိကတာဝန်မှာ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်ဖြစ်ပြီး ၎င်းသည် အခွင့်အရေးများအားလုံး၏ ရှေ့တွင်တည်ရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း ၈ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်၌ နိုင်ငံသားများ၏တာဝန်များ၊ နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေးများ၊ အခြား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံတော်၏တာဝန်များဟူ၍ အမျိုးအစားလေးမျိုးခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများထက် တာဝန်များကို ဦးစားပေးခြင်းမှာ နိုင်ငံသားများကိုပင် ရံဖန်ရံခါ သံသယဝင်၍ ရန်သူအဖြစ် ယူဆခြင်း ကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများသည် အထိခိုက်ခံရရန် အလွယ်ကူဆုံးသော အုပ်စုဖြစ်ကာမူ နိုင်ငံသားများသည် လည်း လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးချင်းဆိုင်ရာအခွင့်အရေးအရ နိုင်ငံတော်ဆီမှ အကာအကွယ်ရယူရန် မလွယ်ပါ။

(က) နိုင်ငံသားနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အယူအဆနှစ်ခုတို့ကြား ကွာခြားချက်များ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အိန္ဒိယနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံသားများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များဟူ၍ အမျိုးအစား နှစ်မျိုး ခွဲခြားထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ခွဲခြားထားခြင်းအား ဝေဖန်မှုများ ရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး ခံစားနိုင်သောအခွင့်အရေးများမှာ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ လစာရရှိရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေး၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုအခွင့်အရေး၊ ဥပဒေအရ ခုခံချေပခွင့် ရရှိရေး၊ ၂၄နာရီထက်ကျော်လွန်၍ ချုပ်နှောင်ခြင်း မပြုရေး၊ ဥပဒေနှင့်အညီ ပြစ်ဒဏ်ပေးအပ်ရေး၊ အမိန့်ချပြီးသောပြစ်မှုကို ထပ်မံစီရင်ခြင်းမပြုရေးစသည့်တို့ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံသားများမှာ ထိုအခွင့်အရေးများအပြင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ စုစည်းခွင့်နှင့် စည်းရုံးခွင့်၊ မိမိ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ပြောဆိုကျင့်သုံးခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်၊ စာပေနှင့်ယဉ်ကျေးမှု ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ ပညာသင်ကြားခွင့်၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်၊ အကာအကွယ်တောင်းခံပိုင်ခွင့် စသည့်အခွင့်အရေးများလည်း ရရှိပါသည်။ ထိုကွာခြားချက်များကြောင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံသားနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောအယူအဆများနှင့်ပတ်သက်၍ မေးခွန်းထုတ်စရာများဖြစ်ပေါ်နေပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ်မှာလည်း အချိန်နှင့်အမျှ ကျဉ်းမြောင်းလာသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

(၁၉၄၈) ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ပြီးနောက်တွင် ဖြေရှင်းရမည့် ပြဿနာ မြောက်များစွာရှိခဲ့သည့်အနက် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ပြဿနာကို အခြားလွတ်လပ်ရေးရပြီးစ နိုင်ငံများကဲ့သို့ပင် ရုန်းကန်ဖြေရှင်းခဲ့ရပါသည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များကို ခွဲခြားထားသော်လည်း နိုင်ငံသားအမျိုးအစား တစ်မျိုးတည်းကိုသာ ထားရှိခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံသားဖြစ်ရန် နည်းလမ်း၄မျိုး ရှိခဲ့ပါသည်။ ပထမနည်းလမ်းမှာ တိုင်းရင်းသားမိဘနှစ်ပါးမှ မွေးဖွားလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်မွေးဖွားပြီး အဘိုး သို့မဟုတ် အဘွားတစ်ဦးဦးက တိုင်းရင်းသားဖြစ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တတိယနည်းလမ်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မွေးဖွားပြီး မိဘနှစ်ပါးလုံးက နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဖြစ်ပြီး စတုတ္ထနည်းလမ်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မွေးဖွားပြီး လွတ်လပ်ရေးမတိုင်မီ သို့မဟုတ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မဖြစ်ပွားမီ နှစ်ပေါင်း (၁၀) နှစ်ကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အနည်းဆုံး (၈)နှစ် အခြေချနေထိုင်ခဲ့ပြီး ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ သတ်မှတ်ထားသော အချိန်အကန့်အသတ်တွင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ရန် လျှောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် အမျိုးအစားခွဲခြားခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန်လည်း အာဏာပေးအပ်ထားခဲ့ပါသည်။

(၁၉၇၀)ပြည့်လွန်နှစ်များနှောင်းပိုင်းနှင့် (၁၉၈၀) ပြည့်လွန်နှစ်များအစောပိုင်းတွင် နိုင်ငံသားဥပဒေကြမ်းအသစ် တစ်ရပ်အား ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ပြည်သူ့လူထုထံ ဖြန့်ဝေခဲ့ပါသည်။ (၁၉၇၆) ခုနှစ်မှစတင်ပြီး နိုင်ငံတော်ကောင်စီက ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဥပဒေကော်မရှင်က ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဖြန့်ဝေခဲ့သော ဥပဒေကြမ်းတွင် နိုင်ငံမဲ့သူများအား ဗဟိုအာဏာပိုင်တွင် နိုင်ငံခြားသားမှတ်ပုံတင် လျှောက်ထားနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားခဲ့ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ထိုနိုင်ငံမဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို နောက်ဆုံးမူကြမ်းမှ ဖယ်ရှားခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေမှာ (၁၉၈၂)ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံသားဥပဒေပင်ဖြစ်ပြီး ယနေ့ထိတိုင် အာဏာသက်ရောက်မှုရှိကာ နိုင်ငံသား၊ ဧည့်နိုင်ငံသား၊ နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူဟူ၍ နိုင်ငံသားအမျိုးအစား (၃)မျိုး ခွဲခြားထားပါသည်။ နိုင်ငံသားဟူသည်မှာ ပထမ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ် မဖြစ်ပွားမီ မြန်မာနိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်း နေထိုင်ခဲ့ ကြသော အစိုးရကအသိမှတ်ပြုသည့် တိုင်းရင်းသား (၁၃၅)မျိုး တို့မှ ပေါက်ဖွားလာသူများကို ဆိုလိုသည်။ ဧည့်နိုင်ငံသား ဟူသည်မှာ (၁၉၄၈)ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်မှု အက်ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ထားသူများကို ဆိုလိုပြီး၊ နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူဟူသည်မှာ (၁၉၄၈)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၄)ရက်နေ့ လွတ်လပ်ရေးနေ့မတိုင်မီ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဝင်ရောက်နေထိုင်ခဲ့သူများနှင့် ၎င်းတို့မှ မွေးဖွားလာသူများကို ဆိုလိုပါ သည်။ (၁၉၉၅)ခုနှစ်မှ စတင်၍ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဦးစီးဌာနက ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား အသစ်များကို ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်ကြသော ရိုဟင်ဂျာအချို့ အား ထုတ်ဝေပေးခဲ့ သည်။

ထို့ကြောင့် (၂၀၁၅)ခုနှစ်မတိုင်မီ နိုင်ငံသား၊ ဧည့်နိုင်ငံသား၊ နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူ၊ ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား ကိုင်ဆောင်သူဟူ၍ သက်သေခံအထောက်အထား (၄)မျိုးရှိခဲ့ရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံသား၊ လူပုဂ္ဂိုလ်စသော စကားရပ်များသည် မည်သည့်အုပ်စုနှင့်သက်ဆိုင်သည်ဟူသည့် မေးခွန်းများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ အခန်း (၈) အား နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြင့် နိဒါန်းပျိုးထားပြီး တိုင်းရင်းသားမိဘနှစ်ပါးမှ မွေးဖွားလာသူနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအာဏာမတည်မီ နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူများဟူ၍ နိုင်ငံသားအမျိုးအစား (၂)မျိုး ခွဲခြားထားပါသည်။ နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည့်တိုင် ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာ နိုင်ငံသားဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ ထို့ကြောင့် Cheesmanက တိုင်းရင်းသားဟူသော အယူအဆမှာ နိုင်ငံသားဟူသော အယူအဆထက် ပိုအရေးပါလာကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုအခြေအနေမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အရေးပေါ်ကာလ အခြေအနေထက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၄၄ အမိန့်က အားသားနေပုံနှင့်ဆင်တူနေရာ ယခင်စစ်အစိုးရလက်ထက်က စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ စာသားများထက်ပင် အကျိုး သက်ရောက်မှု ပိုရှိနေပုံ၏ သာဓကများပင် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၉၁ ပါ ဥပဒေအရ ဆန္ဒမဲပေးပိုင် ခွင့်ရှိသူဟူသော စကားရပ်မှာ ဧည့်နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူများနှင့်သက်ဆိုင်ကြောင်း စီရင်ထုံးချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးက ၎င်း၏အဆိုပါ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်မှာ ပုဒ်မ ၃၉၁ နှင့်သာ သက်ဆိုင်သလော သို့မဟုတ် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်ပါသလောဟူသောမေးခွန်းများနှင့်ပတ်သက်၍မူ တစ်စုံတရာဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ ယခင်က ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများနှင့်ပတ်သက်၍ ယနေ့ထိတိုင် ပြဿနာများစွာရှိနေသေးရာ ၎င်းတို့မှာ မသေချာ၊ မရေရာသော အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သောခက်ခဲသည့် ပြဿနာများဖြေရှင်းရန် လူအုပ်စုအချို့အား တစ်ကြိမ်တည်းသာ ချွင်းချက်အနေဖြင့် အုပ်စုလိုက် နိုင်ငံသား ဖြစ်ခွင့်ပေးခဲ့သည့် လုပ်ရပ်များလည်း ရှိခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၁၉၅၃)ခုနှစ် တရုတ်-မြန်မာနယ်နိမိတ် ပြန်လည်ရေးဆွဲချမှတ်ခဲ့ရာတွင် မြန်မာ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်း နေထိုင်ခဲ့ကြသော တရုတ်လူမျိုးများအား နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ် များ၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များတွင် နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။

နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များအား စီမံခန့်ခွဲရန် အာဏာမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၌သာ ရှိသော်လည်း ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်အချို့က ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများရှိခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော နိုင်ငံသားစိစစ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအား စနစ်တကျဆောင်ရွက်နေခြင်း မရှိသောကြောင့် မြို့နယ်အချို့တွင် အစွလာမ်ဘာသာဝင်များ မှားယွင်းစွာ နိုင်ငံသားဖြစ်နေသည်ဟု တိုင်ကြားစာများ လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ထိုတိုင်ကြားမှုများမှာ ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ၏ ရိုဟင်ဂျာဆန့်ကျင် ရှေးမူဝါဒများကြောင့် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို မြို့နယ်အရာရှိများက ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဖော်ဆောင်ခဲ့သောကြောင့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များက စိစစ်နိုင်သောအာဏာကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးအပ်ထားခြင်းမရှိပါ။

(ခ) နိုင်ငံသားများ၏ တာဝန်များနှင့် အခွင့်အရေးများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

ယနေ့ခေတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တော်တော်များများတွင် နိုင်ငံသားများ၏တာဝန်များကို သာမန်အားဖြင့် ဖော်ပြ ထားသော အလေ့အထမရှိတော့ဘဲ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံနှင့် ဇမ်ဘီယာ၊ ဂါနာ၊ ဂမ်ဘီယာ၊ ယူဂန်ဒါအစသော အာဖရိကနိုင်ငံများ၏ ဆိုရှယ်လစ်အငွေ့အသက်ရှိနေသေးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌သာ တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စု ရှေးနေချုပ်ရုံးက နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသို့ တင်သွင်းခဲ့သောလျှောက်ထားချက်တစ်ရပ်တွင် အခွင့်အရေး များနှင့်တာဝန်များသည် အချင်းချင်းဆက်နွယ်နေကြောင်း၊ တာဝန်မကျေပွန်ပါက အခွင့်အရေးရရှိမည် မဟုတ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများ ရရှိနိုင်ခြင်းမှာ တာဝန်ကျေပွန်မှုအပေါ်မူတည်နေပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရက ပြည်သူလူထုအပေါ် အာဏာကြီးစိုးနေခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိန်းချုပ်ရန်ဟူသော ယူဆနေကျယူဆချက်ကို ပြောင်းပြန်လှန်လိုက်သလို ဖြစ်နေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားတိုင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လိုက်နာရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်မှာ ဆိုရှယ်လစ်စနစ်အောက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် ဆင်တူပါသည်။ နိုင်ငံအများစု၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်မူ နိုင်ငံသားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို လိုက်နာလိုက်မည်ဟု အလိုအလျောက် ယူဆထားကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လေ့လာပါက နိုင်ငံသားများ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လိုက်နာရန် အလွန်အကျူးကြိုးစားပမ်းစား ရေးဆွဲထားခဲ့သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံသားတိုင်းသည် ပြည်ထောင်စုစည်းလုံးညီညွတ်ရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးနှင့် လွတ်လပ်ရေး တို့ကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိရာ ပြည်ထောင်စု စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အကြောင်းပြချက်ဖြင့် နိုင်ငံသားများကို စစ်တပ် အုပ်ချုပ်မှု၏ ပင်မနိယာမ သုံးရပ်ဖြစ်သော ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးဖြင့် စည်းနှောင်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံသားများသည် တိုင်းရင်းသားများ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ထိခိုက်စေနိုင်သောလုပ်ရပ်များ မပြုလုပ်ရန် တားမြစ်ချက်များ ကိုလည်း သီးခြားထပ်မံ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ခွဲထွက်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းပေးရန် တောင်းဆိုနေသော တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများသည် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ထိပါးနေသည်ဟု စွပ်စွဲခံကြရသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံသားများသည် တိုင်းရင်းသားများကြား ငြိမ်ချမ်းရေးနှင့် ညီညွတ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းရန်လည်း တာဝန်ရှိပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားများ စစ်ပညာသင်ကြားရန်နှင့် စစ်မှုထမ်းဆောင်ရန် တာဝန်ကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခြားအကောင်အထည်မဖော်နိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနည်းတူ မဖြစ်မနေ စစ်မှုထမ်းဆောင်ရမည်ဟူသောစနစ်မရှိသေးသည့်အလျောက် အတည်ပြုဆောင်ရွက် နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ အနာဂတ်တွင် အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်အား အသုံးပြုလာနိုင်သော်လည်း မဖြစ်မနေ စစ်မှုထမ်းဆောင်ရမည် ဟူသောစနစ်ကို ပြည်သူလူထုက နှစ်သက်လိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံသားများ၏ အခြားတာဝန်တစ်ရပ်မှာ အခွန်ထမ်းဆောင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင် အခွန်ထမ်းဆောင်ရန်တာဝန်ကို ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများဖြင့်သာ သတ်မှတ်လေ့ ရှိပါသည်။ နိုင်ငံသားများသည် တိုင်းပြည်ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် ပါဝင်ကူညီရန် တာဝန်ကိုလည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ နိုင်ငံတော်၏ မူဝါဒများကို ပြည်သူများက မဖြစ်မနေ ထောက်ခံရန် လိုအပ်နေသလိုဖြစ်ပြီး အဆိုပါတာဝန်ကို ကျယ်ပြန့်စွာ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရာ ဒေသခံ ရွာသူရွာသားများ အား လမ်းပန်းတည်ဆောက်ရာတွင် အခမဲ့ လုပ်အားပေးရန် သတ်မှတ်ခြင်းလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သောစွမ်းရည်များ ကာကွယ်ရေးစသည့်ကိစ္စရပ်များတွင်လည်း နိုင်ငံသားများက တိုင်းပြည်နှင့်လက်တွဲရန် လိုအပ်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါ သည်။

နိုင်ငံသားများ၏ တာဝန်များကို မည်သို့ နားလည်ရမည်၊ မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် နိုင်ငံသားများ၏ တာဝန်များ သည် အခွင့်အရေးများထက် ပိုမိုအရေးပါသည်ဆိုသည့်မေးခွန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် စီရင်ထုံးများ မရှိသေးပါ။ နိုင်ငံသားတာဝန်အချို့မှာ ဆိုရှယ်လစ်စနစ်၏ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ ကူးယူထားခြင်းဖြစ်ပြီး အချို့မှာမူ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ၏ ဆောင်ပုဒ်များမှလည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအခန်း (၁) ပါ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများမှလည်းကောင်း ကူးယူဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဥပဒေအရသော်လည်းကောင်း၊ ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် လုံခြုံရေး အတွက် တပ်မတော်၏ အကျိုးစီးပွားအရသော်လည်းကောင်း၊ အရေးပေါ်ကာလနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့်လည်းကောင်း ကန့်သတ်မှုများစွာပြုလုပ်ထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများကို တည်ဆဲဥပဒေအရ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များအရဟူ၍ ဝိသေသပြုထားသောကြောင့် လွှတ်တော်သည် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အား အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ခြင်း၊ ကန့်သတ်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင် ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများ အသီးသီး၏ အနက် အဓိပ္ပာယ်၊ ၎င်းတို့ အချင်းချင်းဆက်နွှယ်နေပုံ၊ ၎င်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ကန့်သတ်ထားပုံတို့အား စဉ်းစားဆုံးဖြတ်

ပေးခြင်း မရှိသေးပါ။ သို့ရာတွင် လွှတ်တော်က အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်နိုင်သောအာဏာ အပြည့်အဝရှိနေရာ အခွင့်အရေး တစ်ရပ်ရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်း မရှိသေးပါက အဆိုပါအခွင့်အရေး မတည်ရှိနေသလို ဖြစ်နေပါ သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်၏ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းကို တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက နေရာယူထားရာ အခွင့်အရေးများကန့်သတ်ခြင်းကို ပြည်သူ့လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များသာ ပြုလုပ်နိုင်သည်ဟု မဆိုလိုနိုင်ပေ။ ထို့အပြင် တပ်မတော်သည် ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များအတွက် အခွင့်အရေး ကန့်သတ်မှုများလည်း ပြုလုပ်နိုင်ရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း ၈ပါ အခွင့်အရေးများအား ကျယ်ပြန့်စွာ ကန့်သတ်နိုင်ပါသည်။ အရေးပေါ်ကာလဖြစ်စေ၊ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခဖြစ်ပွားသောကာလတွင်ဖြစ်စေ၊ တိုင်းတစ်ပါးနှင့်စစ်မက် သောကာလတွင်ဖြစ်စေ အခွင့်အရေးများ၊ အကာအကွယ်များနှင့် ကုစားခွင့်များကို ကန့်သတ်နိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းချက်များအသီးသီးဖြင့် ကန့်သတ်ထားသော်လည်း အဆိုပါ အရေးပါသော ကန့်သတ်ချက်များကို တရားရုံးများက အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း မရှိသေးပါ။

(ဂ) မသေချာသော အခွင့်အရေးများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သကဲ့သို့ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များထက် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုဦးစားပေးထားရာ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများမှာ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးထက် ပိုမိုကန့်သတ်ခံရပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ စုဝေးခွင့်၊ ရေးသားဖော်ပြခွင့်၊ ဘာသာသာသနာကိုးကွယ်ခွင့်၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ တန်းတူညီမျှစွာဆက်ဆံခံရပိုင်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှလွတ်မြောက်ခွင့်စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်း အခွင့် အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံရေး အားပြိုင်မှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်နေလျက်ရှိပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်ကို လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခြင်းမရှိပါကဟူသောစကားရပ်ဖြင့် ကန့်သတ်ထားရာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား မလိုလားကြောင်း ဖော်ပြနေသလိုပင်ဖြစ်ပါသည်။ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ဦးသိန်းစိန် အစိုးရလက်ထက်တွင် အလုပ်သမားများသမဂ္ဂဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ဆန္ဒပြခြင်း တို့ကို ခွင့်ပြုပေးခဲ့သော်လည်း ခွင့်ပြုမိန့်များ ရရှိရန်မှာမူ မလွယ်ကူလှပေ။ (၁၉၆၂)၊ (၁၉၇၄)နှင့် (၁၉၈၈)ခုနှစ်များတွင် ကျောင်းသားများ ဆန္ဒပြမှုများ အကြီးအကျယ် ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ကျောင်းသားလှုပ်ရှားမှုများသည် တပ်မတော်အတွက် ခေါင်းကိုက်စရာကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် ကျောင်းသားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းခြင်းအား ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် တရားမဝင်အဖွဲ့အစည်းများ အက်ဥပဒေဖြင့်လည်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံသမားများ စည်းလုံးခြင်းကို အရေးယူမှုများရှိခဲ့ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်တွင်ပါဝင် လက်မှတ်ရေးထိုး ခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းများအား တရားမဝင်အဖွဲ့အစည်းများ အမည်စာရင်းမှ ဖယ်ထုတ်ပေးခဲ့ပြီး တရားဝင်အသင်းအဖွဲ့များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံအင်အားစု အချို့မှာမူ အဆိုပါအက်ဥပဒေဖြင့် ဆက်လက်အရေးယူ ခံနေရဆဲဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားများသည် လွတ်လပ်စွာရေးသားထုတ်ဖော် ပြောဆိုနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြ ထားပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် စိစစ်ရေးအဖွဲ့ကို ဖျက်သိမ်း၍ ယခင်က ကျင့်သုံးခဲ့သောဆင်ဆာစိစစ်ရေး စနစ်ကို ရုပ်သိမ်းခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံပိုင်မဟုတ်သော သတင်းစာများကို နေ့စဉ်ဖြန့်ချိခွင့်ပေးခဲ့ရာ သတင်းမီဒီယာအသစ်များ ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း (၂၀၁၃) ခုနှစ်မှစတင်၍ အစိုးရအရာရှိကြီးများကို ဝေဖန်သူများအား ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၆(ဃ) ဖြင့် အရေးယူမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ သတင်းထောက်များကိုလည်း နိုင်ငံတော်လျှို့ဝှက်ချက် အက်ဥပဒေဖြင့် အရေးယူလာသောကြောင့် သတင်းထောက်များ၏ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်လာပါသည်။ (၂၀၁၇) ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူသတ်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းထောက်နှစ်ဦးအား အဆိုပါ ဥပဒေဖြင့် အရေးယူခဲ့ပြီး ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်လျှို့ဝှက်ချက်များတွင် မည်သည့်အကြောင်းအရာများ ပါဝင်သည်ကို

သေချာစွာ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိဘဲ အမှုစီရင်ဆုံးဖြတ်သူက စိတ်ကြိုက်ဆုံးဖြတ်နိုင်လောက်အောင် အနက် အဓိပ္ပာယ် ယေဘုယျဆန်ဆန် ကျယ်ပြန့်စွာ ရေးဆွဲခဲ့သော အက်ဥပဒေမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများက အကာအကွယ်ပေးနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်ကိုလည်း ဒွိဟဖြစ်စေအောင် ဖော်ပြထားရာ သာသနာတစ်ရပ်ရပ်၏ ဘာသာဝင်များ အခွင့်အရေးကို အခြားသာသနာ ဘာသာဝင်များ၏ အခွင့်အရေးတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်နေရ မည့်သဏ္ဍာန် ပေါ်ပေါက်နေပါသည်။ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် နိုင်ငံသားများ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်ရှိသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ အခန်း ၈ တွင်လည်း ၎င်းအခွင့်အရေးကို ထပ်မံဖော်ပြထားကာ ကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ကျင့်တရား နှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး လိုအပ်ချက်များနှင့်သက်ဆိုင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ပြည်သူ့ကို ကာကွယ်ရန် လိုအပ်ပါက လွတ်တော်သည် လွတ်လပ်စွာယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်ကို ထိပါးစေနိုင်သောဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူအများစုဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် လိုအပ်ပါက လူနည်းစု အခြားဘာသာဝင်များ၏ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်ကို ကန့်သတ်နိုင်သည့်သဏ္ဍာန် ပေါ်ပေါက်နေပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် ဘာသာသာသနာ များကို လိုအပ်သလိုကာကွယ်ခြင်း၊ အကူအညီပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာအား ဂုဏ်ထူးဝိသေသနှင့်ပြည့်စုံသော သာသနာဟု အသိအမှတ်ပြုထားသည့်အပြင် ဟိန္ဒူဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာနှင့် အစ္စလာမ် ဘာသာတို့ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဘာသာသာသနာများအား နိုင်ငံရေးအမြတ်ထုတ်ရန် အလွဲသုံးစား ပြုလုပ်ခြင်းအား သတိပေးတားမြစ်ထားပြီး မုန်းတီးဝါဒဖြန့်ဝေရေးကဲ့သို့သော အပြုအမူများကိုလည်း တားမြစ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးတွင် သာသနာ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ အစွန်းရောက်အမြင်အချို့၏ အစ္စလာမ်ဘာသာ ဆန့်ကျင်ရေး အပြောအဆိုများ၊ မုန်းတီးရေးဝါဒ ဖြန့်ချိသောကိစ္စရပ်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအပါအဝင် သာသနာနှင့် ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပြင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင် ရက်စွဲကို မြန်မာသက္ကရာဇ်ဖြင့် ဦးစားပေး ဖော်ပြထားပြီးမှသာ အနောက်တိုင်း ခရစ်နှစ် သက္ကရာဇ်ကို ကွင်းစကွင်းပိတ်အတွင်း၌ ထပ်ဆင့်ဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာ ဗုဒ္ဓဘာသာသက္ကရာဇ်ကို ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများအပါအဝင် အခြားကိစ္စရပ်များတွင်လည်း ကျယ်ပြန့်စွာအသုံးပြုပါ သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တန်းတူညီမျှစွာ ဆက်ဆံခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ ကင်းလွတ်ခြင်းတို့လည်း ပါဝင်ပါ သည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို အညီအမျှခံစားခွင့်ကို ဖော်ပြထားရာ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များသည် အမျိုးသားများထက် အကာအကွယ် ပိုမိုလိုအပ်သည်ဟူ၍ အသိအမှတ်ပြုထားခြင်း မရှိပါ။ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူလစာ ရပိုင်ခွင့်အား ဖော်ပြထားသော်လည်း ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အမျိုးသားများနှင့်သာ သင့်တော်သောရာထူးတာဝန်များတွင် အကျိုးမဝင်ကြောင်း ချွင်းချက်ဖြင့်ဖော်ပြကာ အကန့်အသတ်ပြု ထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများအား နိုင်ငံရေးနှင့်တရားစီရင်ရေးတို့တွင် ပိုမိုပါဝင်နိုင်စေရန် ကျား/မအချိုး သတ်မှတ်ပေးထားခြင်းမရှိပါ။ မိသားစုဆိုင်ရာဥပဒေကို ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများဖြင့်သာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိရာ မြန်မာလူမျိုး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မယားပြိုင်များ၏ အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်စသော လူမှုရေးကိစ္စရပ်များအားဖြေရှင်းရန် နည်းလမ်းများ ရှိသော်လည်း (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများ ၏ အခွင့်အရေးကိုအကျိုးသက်ရောက်စေသော ဥပဒေ (၄) ချက်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာ အထက်ပါ မိသားစုဆိုင်ရာဥပဒေစနစ်ကို စတင်စိန်ခေါ်နေသလို ဖြစ်နေပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ လုံခြုံရေး၊ စာပေးစာယူနှင့် အခြားဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုများဆိုသည့် အခွင့်အရေးများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ မြေယာသိမ်းဆည်းမှုများ သည် ဖြေရှင်းရန် အလိုအပ်ဆုံးသော ပြဿနာများ ဖြစ်နေရာ ဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် မြေယာနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှု များအား လက်ခံဖြေရှင်းရန် လယ်ယာမြေစုံစမ်းရေးကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်း တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပစ္စည်းများအား နိုင်ငံပိုင်သိမ်းပါက ထိုက်တန်သောတန်ကြေးရပိုင်ခွင့်ကို ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ မြေယာသိမ်းဆည်းခံရခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုများနှင့် အခက်အခဲများမှာ လက်ရှိတွင် အစိုးရနှင့် ပြည်သူ လူထုက ရင်ဆိုင်နေရသော အကြီးမားဆုံးသော ပြဿနာရပ်များဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအချို့ ပါဝင်သော်လည်း ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ တောင်းဆိုခွင့်များကိုသာ အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူသော စကားရပ်ကို တမင်အသုံးပြုခြင်းမရှိဘဲ တိုင်းရင်းသားများ တောင်းဆိုလျက်ရှိသော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အစား ဘာသာစကားပြောဆိုသုံးစွဲခွင့်၊ မိမိတို့စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ ဘာသာသာသနာ ကိုးကွယ်ခွင့် နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ ဆောင်ရွက်ခွင့်စသည့် တိုင်းရင်းသားများအတွက် အခွင့်အရေးများ သီးခြားဖော်ပြထားပါသည်။

ယခင်ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရနှင့် စစ်အစိုးရတို့လက်ထက်တွင် လူနည်းစုများအား ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ သည့်ကိစ္စရပ်များ ရှိခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲမှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် တိုင်းရင်းသားများ မိမိတို့ ဘာသာစကားဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှု ကိုလည်း များစွာကန့်သတ်ခဲ့သည့်အပြင် ဓလေ့ထုံးတမ်းအချို့ကိုပါ ဆောင်ရွက်ခွင့် ပိတ်ပင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေလက်ထက်၌ လွှတ်တော်က တိုင်းရင်းသားများ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ပညာသင်ယူခွင့် နှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ခံယူခွင့်တို့နှင့်ပတ်သက်၍လည်း လွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပေးရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြ ထားသော်လည်း ကန့်သတ်ချက်များစွာ ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပါသည်။ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ ကို ဖော်ပြထားသော်လည်း ထိုအခွင့်အရေးများ၏ အတိုင်းအတာနှင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှုများကိုမူ လွှတ်တော်က စိတ်ကြိုက်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

(ဃ) လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်များအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးအချို့အား ဖော်ပြထားသော် လည်း လူပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော စကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ အကန့်အသတ်များစွာ ရှိပါသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်များ ခံစားနိုင်သော အဓိကအခွင့်အရေး နှစ်ရပ်မှာ အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ပြစ်မှုစီရင်ရာတွင် စွပ်စွဲခံရသူ တစ်ယောက်အနေဖြင့် ရရှိနိုင်သော အခွင့်အ ရေးများ ဖြစ်ပါသည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ဥပဒေဖြင့် ကန့်သတ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသောကြောင့် အဆိုပါအခွင့်အရေးမှာ အားပျော့နေပါသည်။ နိုင်ငံတကာတွင် အသက်ရှင်သန်ခြင်း အခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်လေ့ မရှိတော့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်မူ လွှတ်တော်က အသက်ရှင်သန်ခြင်း အခွင့်အရေးကို အကန့်အသတ်ပြုနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်ရခြင်းမှာ သေဒဏ်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားသူများ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆူပူသောင်းကျန်းသူဟု ယူဆခံရသူများ၊ ကျောင်းသားများပါဝင်သော နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံ သမားများအား သေဒဏ်ပေးလေ့ရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ပြစ်ဒဏ်လွတ်ငြိမ်းခွင့် ပေးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်လည်း လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ သေဒဏ်ပေးအပ်ခံရသူများအားလုံးအား (၂၀၁၄)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် တစ်သက်တစ်ကျွန်းထောင်ဒဏ်အဖြစ် လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးခဲ့ရာ လူဦးရေ (၈၀၀)နီးပါး သေဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၄)ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် အရပ်ဒေသအချို့၌ အစိုးရတရားရုံးများမဟုတ်သော တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်များကိုလည်း သေဒဏ် ချမှတ်ခွင့်အာဏာပေးလာသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ (၂၀၁၆-၂၀၁၇)ခုနှစ်ကာလတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပဋိပက္ခများတွင် ပါဝင်သူများဟု ယူဆခံရသော ရိုဟင်ဂျာအမျိုးသားများကို တရားရုံးက သေဒဏ်ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ကရင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ထိန်းချုပ်သော နေရာဒေသ၊ ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ (KIO) ထိန်းချုပ်သော ဒေသနှင့် “ဝ”ဒေသ အစရှိသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှ ကင်းလွတ်နေသောဒေသများတွင်လည်း သေဒဏ်ချမှတ်မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၉) ခုနှစ်တွင် တရားရုံးက NLD၏ ဥပဒေအကြံပေး ဦးကိုနီအား လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် စွပ်စွဲခံရ သူ (၂) ဦးကို သေဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်များ ခံစားနိုင်သော အခြားအခွင့်အရေးများမှာ ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းခံရ သူများနှင့်သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများဖြစ်ပါသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအား တည်ဆဲပြစ်မှုဥပဒေအရသာ ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်

နိုင်သည့်အပြင် ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော ပြစ်ဒဏ်များကိုသာ ချမှတ်နိုင်သည်ဟုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး၏မူလအမှုမှ စီရင်ချက်ကို ပယ်ဖျက်၍ အမှုအသစ်အဖြစ် တစ်ဖန်ပြန်လည်စစ်ဆေးရန် အဆင့်မြင့်တရားရုံး တစ်ရပ်က အမိန့်ချမှတ်သည့်အခါမှတစ်ပါး အမှုမှ အပြီးအပြတ်လွတ်သည့် တရားခံကို ထပ်မံအမှု စစ်ဆေးခွင့်မရှိပါ။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ပြစ်မှုစွပ်စွဲခံရပါက ခုခံချေပခွင့်ရှိရာ ၎င်းအတွက် ဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေး ရေး ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းထားပြီးဖြစ်သည်။ အထက်ဖော်ပြပါ အခွင့်အရေးများအားလုံးကို လွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ကန့်သတ်နိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအား တရားသူကြီးအမိန့်မပါဘဲ (၂၄)နာရီထက် ကျော်လွန်၍ ချုပ်နှောင်ခြင်းမပြုရန် ဖော်ပြထား သော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်ဆန့်ကျင်နေသော အခြေအနေများ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများကို ကုစားရန် တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းမှာ တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် စာချွန်တော်အမိန့် လျှောက်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး အရေးပေါ်အခြေအနေပေါ်ပေါက်ပါက စာချွန်တော်အမိန့်များ လျှောက်ထားခြင်းကို ရပ်ဆိုင်းထား နိုင်ပါသည်။ ပြစ်မှုစီရင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အတည်ပြု ရယူခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အငြင်းပွားမှုများတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တပ်မတော်က ပါဝင်နိုင်သောကြောင့် အဆိုပါအငြင်းပွားမှုများမှာ တရားရုံးထံ မရောက်လာခြင်း သို့မဟုတ် ရောက်လာပါကလည်း မအောင်မြင်ခြင်းစသည်တို့နှင့် ကြုံတွေ့နေရပါသည်။

(င) နိုင်ငံတော်ကပေးအပ်သည့် အကူအညီများ၊ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်နှင့် ကန့်သတ်ချက်များ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်များနှင့် နိုင်ငံတော်က နိုင်ငံသားများအား ကူညီထောက်ပံ့ရန် နည်းလမ်းများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် နိုင်ငံတော်က ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်များကို ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း၍ ဆောင်ရွက်ရန်ဟု ဖော်ပြထားသည့်အပြင် နိုင်ငံတော်က ရှောင်ကျဉ်ရမည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း ဖော်ပြထား ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၈) ပါ နိုင်ငံတော်၏တာဝန်များကို အတည်ပြုရန်မှာ မဖြစ်နိုင်သလောက် ဖြစ်ပါ သည်။ နိုင်ငံတော်ထံတွင် ထူးချွန်သော ကျောင်းသားများအား ပညာရေးထောက်ပံ့ရန်၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် နည်းပညာအကူအညီများပေးရန်စသော တာဝန်များရှိရာ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အခန်း (၁) အခြေခံမူများတွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံတော်က ကူညီဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စရပ်များအား ဖော်ပြထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆင်တူပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် လူကုန်ကူးမှု၊ အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းမှုစသော နိုင်ငံတော်က ရှောင်ကျဉ်ရမည့် ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အဟန့်အတားတာဝန်များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ဥပဒေနှင့်အညီ အကျဉ်းသားများအား တာဝန်ချပါက အဓမ္မစေခိုင်းမှုအား ခွင့်ပြုနိုင်ကြောင်းလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ယခင်အစိုးရအသီးသီးက ကျူးလွန်ခဲ့သော ပြစ်မှုများကို ရင်ကြားစေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်မဖော်ပြထားသည့်အပြင် အနာဂတ်တွင် အမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးနှင့် ရင်ကြားစေရေးကော်မရှင် တစ်ရပ် တည်ထောင်နိုင်စွမ်းကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့က ကန့်သတ်ထားသလိုဖြစ်နေပါသည်။ ယခင်က အမှန်တရား ထုတ်ဖော်ရေးနှင့် ရင်ကြားစေရေးကော်မရှင် တစ်ရပ် တည်ထောင်ရန်အဆိုပြုမှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း ယခုအခါတွင်မူ ထိုအဆိုအား ထောက်ခံရန် နိုင်ငံရေးအခက်အခဲများရှိနေပါသည်။

၃။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံ လျှောက်ထားနိုင်သော စာချွန်တော်အမိန့်များ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကသာ ရှေ့တော်သွင်း စာချွန်တော်၊ အမိန့်ပေး စာချွန်တော်၊ တားမြစ်စေ စာချွန်တော်၊ အာဏာပိုင်မေး စာချွန်တော်နှင့် အမှုခေါ် စာချွန်တော်ဟူသော စာချွန်တော်အမိန့်များ ထုတ်ပြန်နိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် စာချွန်တော်အမိန့်များနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများတွင် လည်းကောင်း၊ အခန်း ၆ တရားစီရင်ရေး ပုဒ်မ ၂၉၆ တွင်လည်းကောင်း၊ အခန်း ၈ နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များရှိ ပုဒ်မ ၃၇၈ တွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ပုဒ်မ ၃၇၈၅ သာ စာချွန်တော်အမိန့်များအား အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လျှောက်ထားနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ သဘောတရားအရ အောက်တရားရုံးများက လည်း

စာချွန်တော်အမိန့်များ ထုတ်ပြန်နိုင်သော်လည်း မျက်မှောက်ခေတ် ဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် ဆောင်ရွက်လေ့ မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် စာချွန်တော်လျှောက်ထားမှုများကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၌သာ ဗဟိုစုစည်း၍ ကန့်သတ်ထား ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အရေးကြီးဆုံးသောအင်္ဂါရပ် တစ်ရပ်မှာ အုပ်ချုပ်ရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များအား ဥပဒေအရ စီရင်နိုင်သော စာချွန်တော်များအား ပြန်လည်ပေါ်ထွန်းလာစေနိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ စာချွန်တော်များအား လွတ်လပ်သော နိုင်ငံရေးစနစ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မူလအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ရန် ဖော်ပြအသုံးပြုလေ့ရှိရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြားအင်္ဂါရပ်များနှင့် သဘာဝချင်း မကိုက်ညီနေသည်ကို သိမြင်နိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများကို အကန့်အသတ်များစွာပြုလုပ်ထားကြောင်း တင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ အဆိုပါကန့်သတ်ချက်များကြောင့် စာချွန်တော်များမှာ ကုစားမှုပေးရာတွင် အကန့်အသတ်များစွာ ရှိပါသည်။ စာချွန်တော်အမိန့်များ အသုံးပြုနိုင်မှုအားကို အစိုးရ မဏ္ဍိုင်များကြား ဆက်ဆံရေးအပြောင်းအလဲများ၊ တပ်မတော်၊ အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားမှု ကင်းမဲ့ခြင်းစသည့် အကြောင်းအရာများ က ဆုံးဖြတ်ပေးနေပါသည်။

(၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၈) ခုနှစ်အတွင်း ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၌ စာချွန်တော်အမိန့်များ လျှောက်ထားမှု မြောက်မြားစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် ရှေ့နေများက အခွင့်အရေးများအတွက် အကာအကွယ်ရယူရန် စာချွန်တော်ဟူသော နည်းလမ်းသစ်ကို အသုံးပြုရန် ကြိုးစားလာသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း စာချွန်တော်အမိန့် လျှောက်ထားမှု အများစုတို့မှာ အခွင့်အရေးအတွက် ကာကွယ်ရန် ကိုးကား၍ လျှောက်ထားနေကြခြင်း မဟုတ်ပါ။ လျှောက်လွှာ အများအပြားတို့မှာ ကြားနာမှုအဆင့်သို့ မရောက်ရှိဘဲ ပလပ်ခံရပါသည်။ ရဲတပ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တပ်မတော်အား ဦးတိုက်လျှောက် သည့် ရှေ့တော်သွင်းစာချွန်တော်အမှုများအား ပလပ်သည့် အလားအလာ များပြားလှသော ကြောင့် ယနေ့ထိတိုင် ရှေ့တော်သွင်း စာချွန်တော်အမှု တစ်ရပ်မှ အောင်မြင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများအား အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန်အာဏာမှာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၌သာ ရှိရာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အဆိုပါ အခွင့်အရေးများ၏ အတိုင်းအတာနှင့် အနှစ်သာရတို့ကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို ပေးခြင်း မရှိသေးပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဖော်ပြထားသော စာချွန်တော်အမိန့်များအား နောက်ဆုံးအယူခံဝင်နိုင်သည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် အသုံးပြုလာကြရာ စာချွန်တော်အမှုများတွင် လျှောက်ထားသူအများစုမှာ သြဇာအင်အားကိုယ်စီရှိကြသော မြေပိုင်ရှင်များ၊ လုပ်ငန်းရှင်များ၊ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များဖြစ်လေ့ရှိသော်လည်း မြေငှားနှင့် တောင်သူလယ်သမားများက လျှောက် ထားသောအမှုများ၌လည်း ရှိပါသည်။ စာချွန်တော်အမှုများတွင် ဦးတိုက် လျှောက်ထားခံရသူများတွင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန၊ ရန်ကုန်မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ၊ အလုပ်သမားဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ပေး သော အနုညာတကောင်စီများ၊ မြေစာရင်းဌာန၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်အစည်းအရုံး၊ ဆောက်လုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာနစသည်တို့ အဓိကပါဝင်သည်။ မြေယာနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံ ရင်ဆိုင်နေရသော အကြီးမားဆုံး ဥပဒေပြဿနာရပ်ဖြစ်နေရာ စာချွန်တော် လျှောက်ထားသူ အများစုမှာ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ မြေနှင့် အဆောက်အအုံ အသုံးချမှု၊ အိမ်ငှားများက မြို့ပြဆိုင်ရာ ငှားရမ်းခ ကြီးကြပ်ရေးဝန်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မကျေနပ်မှု၊ လယ်ယာမြေ အသုံးချမှု၊ အမွေဆက်ခံမှုနှင့် လင်မယားကွာရှင်းမှုတို့တွင်ပေါ်ပေါက်သော မြေယာနှင့်ပတ်သက် သော အငြင်းပွားမှုကိစ္စများ၌ လျှောက်ထားကြပါသည်။

စာချွန်တော်လျှောက်ထားမှု အများစုမှာ အုပ်ချုပ်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် လျှောက်ထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ အောက်တရားရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် လျှောက်ထားမှုများက ပိုမိုများပြားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်က **ဒေါ်သန်းဌေးပါ (၂) နှင့် မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးပါ (၇)** အမှုတွင် အောက်တရား ရုံးက ဥပဒေအရ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကျော်လွန်၍ စီရင်ခဲ့သော စီရင်ချက်များမှအပ ကျန်အောက်တရားရုံးတစ်ရပ်ရပ်ကို စာချွန်တော်အမိန့်ဖြင့် ဖျက်သိမ်းပေးမည်မဟုတ်ဟု စီရင်ထုံးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။ အလားတူပင် **ဦးမြင့်သန်းပါ (၅) နှင့် ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် သမ္မတအမှု**တွင် အောက်တရားရုံးက ၎င်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတွင်း ချမှတ်ခဲ့သော စီရင်ချက် တစ်ရပ်ကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မည်မဟုတ်ဟုလည်း စီရင်ထုံးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။ **ရှင်ညာန (ခ) ရှင်မိုးပြာ နှင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတ**

မြန်မာနိုင်ငံတော် သမ္မတအမှုတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က မိမိ၏စီရင်ချက်ကို စာချွန်တော်အမှုဖြင့် ထပ်မံ ကြားနာမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ အောက်တရားရုံးတစ်ရပ်ရပ်က ၎င်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ မရှိဘဲ ကြားနာခဲ့အမှု သို့မဟုတ် ကျော်လွန်၍ ကြားနာခဲ့သောအမှု သို့မဟုတ် စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ကျင့်သုံးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်းစသည့်အကြောင်းအရာများနှင့် သက်ဆိုင်မှသာလျှင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က စာချွန်တော်အမှုအား လက်ခံ ကြားနာမည်ဖြစ်ကြောင်း စီရင်ထုံးဖွဲ့ ခဲ့ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ရိုးရာဥပဒေစနစ်တွင် စာချွန်တော်များကို အသုံးပြု၍ အောက်တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို စိစစ်သော အစဉ်အလာ တစ်ချိန်က ရှိခဲ့သော်လည်း၊ လက်ရှိပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အသုံးပြုနေသောနည်းလမ်းမှာ စာချွန်တော်အမှုဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်များထက် အောက်တရားရုံး၏ စီရင်ချက်များကိုသာ အဓိကကြပ်မတ်နေကြောင်း ဖော်ပြနေသလိုဖြစ်နေသည်။

နှစ်စဉ်ထုတ်ဝေသော တရားစီရင်ထုံးများစာအုပ်တွင် စာချွန်တော်အမှုများကို အနည်းငယ်သာဖော်ပြလေ့ရှိခဲ့ရာ ဦးကျော်မြင့် နှင့် ဒေါ်တင်လှကဲ့သို့သောစီရင်ထုံးများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါစီရင်ထုံးများမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ ဥပဒေသဘောတရားနှင့် အနှစ်သာရများကို ရှင်းလင်းပေးခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်သာ အဓိက သက်ဆိုင်နေပါသည်။

ပါမောက္ခ ဒေါ်ကြင်ဌေး နှင့် ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအမှုများမှာ စာချွန်တော်အမှုများအားလုံးတွင် အအောင်မြင်ဆုံးဟု ဆိုရလောက်သောအမှုဟု ဆိုရလောက်ပေသည်။ ရန်ကုန်အဝေးသင်တက္ကသိုလ်၊ ဘောဂဗေဒဌာန ပါမောက္ခဒေါ်ကြင်ဌေးအား တာဝန်မှအနားယူစေခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းက လျှောက်ထားသော စာချွန်တော်အမှုဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တက္ကသိုလ် ဆရာ၊ ဆရာမများအားလုံးတို့သည် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ ဖြစ်ကြသည်။ အငြိမ်းစားယူရန် ဖိအားပေးခြင်းမှာ လုပ်နေကျဖြစ်ပြီး ယင်းကို စကားလှစေရန် တာဝန်မှအနားယူစေခြင်းဆိုသည့်စကား သုံးပြီး မျက်နှာပျက် အရှက်ရပြီး တာဝန်မှ ရပ်စဲမခံရ စေရန် သွယ်ဝိုက်စွာ အလုပ်ထုတ်သည့်နည်းလမ်းအား ကျယ်ပြန့်စွာအသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။ အဆိုပါအမှုတွင် လျှောက်ထားသူက ပညာရေးဝန်ကြီးသည် သူမအား တာဝန်မှ အနားယူစေရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဥပဒေအရ စိစစ်ပေးရန် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ စာချွန်တော်အမှုဖြင့် လျှောက်ထားခဲ့ရာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အမှုခေါ် စာချွန်တော်အမိန့် ထုတ်ပြန်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုအမှု၏ စီရင်ချက်ကို စီရင်ထုံးများတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း အခွင့်အရေးများကာကွယ်ရန်အလို့ငှာ စာချွန်တော်အသုံးပြုမှုအား ကျယ်ပြန့်စေနိုင်ခဲ့သော နမူနာအဖြစ် ရပ်တည်သွားမည့် အလားအလာရှိပါသည်။ ထိုအမှုတွင် လျှောက်ထားသူ တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခက ပညာရေးဝန်ကြီးသည် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းဥပဒေ အရ ၎င်းအားပေးအပ်ထားသောအာဏာကိုကျော်လွန်၍ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခဲ့ကြောင်း လျှောက်လဲခဲ့ပြီး အခွင့်အရေး အညီအမျှ ခံစားခွင့်နှင့် အစိုးရအလုပ်အကိုင်များတွင် တန်းတူအခွင့်အရေးရရှိခွင့်ဟူသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံပါ အခွင့်အရေးနှစ်ရပ်ကို ကိုးကားရည်ညွှန်းခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းဥပဒေတွင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းတစ်ဦးသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချိုးဖောက်ပါက သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီးမှ တာဝန်လျော့ချခြင်း၊ အလုပ်မှ ထုတ်ပယ်ခြင်းစသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြ ထားသော်လည်း အလုပ်မှအနားယူစေခြင်းကိုမူ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ပညာရေးဝန်ကြီး သည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကျော်လွန်၍ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြောင်း ဆုံးဖြတ်၍ အမှုခေါ်စာချွန်တော် ထုတ်ပြန်ပေးခဲ့သည်။ ထိုစီရင် ချက်တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က စီရင်ထုံးများကို ကိုးကားခဲ့သော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့် အရေးများအား ရှင်းလင်းခြင်းနှင့် မျက်မှောက်ကာလ အခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်းတို့ကိုမူ ပြုလုပ်ခဲ့ ခြင်း မရှိပါ။ ထိုအမှုမှာ တရားလွှတ်တော်ချုပ်က အစိုးရဝန်ကြီးတစ်ဦး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို တရားမဝင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့ သည့် ပထမဦးဆုံးသော အမှုဖြစ်ရာ ဥပဒေသမားများအား စိတ်လှုပ်ရှားစေခဲ့သော်လည်း ၎င်းအမှုတွင် ဦးတိုက်လျှောက်ထားခံရ သော ပညာရေးဝန်ကြီးမှာ သေဆုံးသွားခဲ့ပြီဖြစ်ရာ ထိုအမှုမှာ နောက်တက်လာသည့် ပညာရေးဝန်ကြီးနှင့်သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိ တော့ပါ။ ထိုအမှုမှာ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေစနစ်တွင် လွန်စွာပင် ထူးဆန်းသော အမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟုပင် ဆိုရပေမည်။

စာချွန်တော်အမိန့်များသည် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် အရေးယူနိုင်သော လမ်းသစ် တစ်ခုကို ဖန်တီး ပေးခဲ့ပါသည်။ စာချွန်တော်အမိန့်များအား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်းကြောင့် မမျှော်မှန်းခဲ့သော ရလဒ်အချို့လည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဥပဒေကြမ်းများတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား အပြီးသတ်

ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြကာ အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်များအား ဥပဒေအရ စိစစ်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ထည့်သွင်းရေးဆွဲခွင့်မရှိကြောင်း ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးတို့က အခိုင်အမာ ပြောဆိုကြရာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွက် မမျှော်မှန်းခဲ့သော အကျိုးဆက်တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ကုမ္ပဏီများဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်အား ဥပဒေအရ စီရင်သုံးသပ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်အစား ဥပဒေအရ စီရင်သုံးသပ်ခွင့် ရရန် စာချွန်တော်အမှုများဖြင့် လျှောက်ထားနိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြင့် အစားထိုးရန် အကြံပြုမှုများ ရှိခဲ့ရာ စာချွန်တော်များသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဥပဒေအရ စိစစ်ရန် တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းအဖြစ် အလေးပေးခံရသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

၄။ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်

မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှာလည်း ဥပဒေ အပြောင်းအလဲများကြောင့် အဆင့် နှစ်ဆင့်ကို ကျော်ဖြတ်လာခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါကော်မရှင်အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုက်ရိုက်ဖော်ပြလေ့ မရှိသော် လည်း ၎င်းအားဖွဲ့စည်းရာ၌ ဥပဒေအခြေအမြစ် ရှိပါသည်။ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ ပထမအဆင့်မှာ နိုင်ငံတော် သမ္မတအမိန့်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပြီး ရပ်တည်ခဲ့သည်မှာ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ (၂၀၁၄) ခုနှစ်အထိ ဖြစ်ပါ သည်။ (၂၀၁၄) ခုနှစ်၊ မတ်လမှစတင်၍ ယနေ့အထိမှာမူ လွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီး ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကာ ရပ်တည်လာသော ဒုတိယအဆင့် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါကော်မရှင်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ခေါင်းဆောင်မှုအားနည်းပြီး အစိုးရ ဆောင်ရွက်သောကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်ပါက အစိုးရ၏ ရပ်တည်ချက်ကို အစဉ်ထောက်ခံလေ့ရှိသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက အမိန့်ကြေညာစာဖြင့် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၎င်းကော်မရှင်အား စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရန်နှင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိစေရန် အကြံပြုချက်များပေးခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် ကျယ်ပြန့်စွာ တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ ကော်မရှင် သည် (၂၀၁၁)ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် တိုင်ကြားစာများကို စတင်လက်ခံခဲ့ရာ (၂၀၁၅)ခုနှစ်ကုန်ဆုံးသည့်အချိန်အထိ တိုင်ကြားစာပေါင်း (၃၀၀၀)ကျော်ကို လက်ခံရရှိခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ်မှ (၂၀၁၃)ခုနှစ်အတွင်း ကော်မရှင်အကြောင်းကို ပြည်သူလူထုက အစိုးရ နေ့စဉ် ဖြန့်ချိထုတ်ဝေသော မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာမှ အဓိက သိရှိနိုင်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုဖြင့် ချမှတ်ခဲ့သော ပဲရစ်မှုများတွင် နိုင်ငံအသီးသီးတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်များအား ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဖွဲ့စည်းရန် ဖော်ပြထားသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ကော်မရှင် ပထမအဆင့်ကာလတွင်ပင် ထိုလိုအပ်ချက် မပြည့်မီခဲ့ရာ ဝေဖန်မှုများစွာ ပေါ်ထွက်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤကာလတွင် ကော်မရှင်က ၎င်းမှာ အာဆီယံနိုင်ငံများတွင် နောက်ဆုံး ဖွဲ့စည်းခဲ့သော နိုင်ငံတော်အဆင့် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်ဖြစ်သည်ကို အကြောင်းပြကာ နိုင်ငံတကာအဆင့်နှင့် ဒေသတွင်း အဆင့်တို့တွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားလာပြီး ၎င်း၏ရပ်တည်မှုကို ကာကွယ်နိုင်ခဲ့သည်။

အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် လူမျိုးရေးနှင့် လူမှုရေး ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားရာ ဒေသများသို့ သွားရောက် ခဲ့ပြီး သတင်းထုတ်ပြန်ချက်များပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ၎င်း၏ ရပ်တည်ချက်များမှာ စစ်တပ်နှင့် အာဏာရအစိုးရတို့၏ ရပ်တည်ချက်နှင့်သာ ထပ်တူနီးပါး ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။ (၂၀၁၁) ခုနှစ်မှ စတင်၍ အစိုးရနှင့် ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIA)တို့ အကြား ပစ်ခတ်မှု အကြီးအကျယ် ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ကချင်ပြည်နယ်တွင် လူထောင်ပေါင်းများစွာ နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ရသည်။ ကော်မရှင်သည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများသို့ သွားရောက်ပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးနောက် အစိုးရက ထုတ်ဝေသော မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာတွင် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရက နေရပ်စွန့်ခွာသူများအား လျှင်မြန်စွာ ကူညီခဲ့ခြင်းကို ချီးကျူးခဲ့ပြီး တပ်မတော်အား ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး ပြန်လည်တည်ဆောက်ပေးရန်၊ မြေမြှုပ်မိုင်းများ အသုံးပြုခြင်းမှ ရှောင်ကျဉ် ရန်လည်း တိုက်တွန်းခဲ့ရာ ကော်မရှင်၏ ရပ်တည်ချက်များမှာ အစိုးရ၏ ရပ်တည်ချက်များနှင့် တစ်ထပ်တည်း ဖြစ်နေပါသည်။ ကော်မရှင်က အလားတူ သတင်းထုတ်ပြန်မှုများကို နောက်ဆက်တွဲ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးနှစ်ရပ် ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့ပြီးနောက်၌လည်း

လုပ်ခဲ့သေးပါသည်။ ကော်မရှင်နှင့် အစိုးရတို့၏ ရပ်တည်ချက်များမှာ တူညီနေရာ တပ်မတော်က လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း မပြုလုပ်ခဲ့ပါ။

အခြားကိစ္စရပ်များတွင်လည်း ကော်မရှင်နှင့် အစိုးရတို့ ရပ်တည်ချက်များမှာ တူညီနေသည်ကို အလွယ်တကူ တွေ့မြင် နိုင်ပါသည်။ (၂၀၁၁ - ၂၀၁၂)ခုနှစ် ကာလတွင် ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားသူများက နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများအား လွတ်မြောက်ခွင့် ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြရာ ကော်မရှင်က အကျဉ်းထောင်များသို့ သွားရောက်စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများက မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကျဉ်းထောင်များအား စစ်ဆေးခြင်းကို တင်းကျပ်စွာ ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားပါသည်။ ကော်မရှင်က အစိုးရအား နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသမားအားလုံးကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးရန် တိုက်တွန်းခဲ့သော သတင်း ထုတ်ပြန်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီးနောက် (၂၀၁၁)ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလမှ (၂၀၁၂)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလအကြားတွင် အစိုးရက နိုင်ငံရေးသမားအမြောက်အများကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးခဲ့ပါသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များကို သေချာစွာလေ့လာပါက အစိုးရသည် ကော်မရှင်မတည်ထောင်မီမှစ၍ နိုင်ငံရေးအကျဉ်း သားများကို လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးရန် စီစဉ်ထားရာ ကော်မရှင်၏ တိုက်တွန်းမှုမှာ အစိုးရ၏လုပ်ဆောင်ချက်များကို အားဖြည့်ပေးခဲ့ခြင်းသက် သက်သာဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရက ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား အခြားလူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ဖွဲ့စည်း သော သီးခြားကော်မတီများတွင်လည်း ခန့်အပ်လေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၂)ခုနှစ်တွင် လက်ပံတောင်းကြေးနီစီမံကိန်း ဆန္ဒပြမှုတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ဆန္ဒပြသူများအား ညတွင်းချင်း တိုက်ခိုက်ခဲ့ သည့် ဖြစ်ရပ်ကို စုံစမ်းရန် စုံစမ်းရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီအဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးအားအတွင်းရေးမှူး အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သောခန့်အပ်မှုများမှာ ကော်မရှင်၏ ကိုယ်ပိုင်ဆောင်ရွက်ချက်မှုမျိုး မဟုတ်ဘဲ အစိုးရ၏ ညွှန်ကြားချက်များအရသာ ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ကော်မရှင်ကိုယ်တိုင်ကမူ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီ တစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ အစိုးရက လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဆိုင်ရာ စွပ်စွဲချက်များအတွက် သီးခြားကော်မတီ ဖွဲ့စည်းခဲ့ရာ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် ထိုကိစ္စရပ်များအား မိမိသဘောဖြင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းမပြုနိုင်ကြောင်း သို့မဟုတ် ပြုလုပ်ရန် မသင့်ကြောင်း အစိုးရက အချက်ပြနေသလို ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ထိုဖြစ်ရပ်များအားကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ကော်မရှင်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုနှင့်ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များ တွင် အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို ဦးစွာစောင့်ကြည့်ပြီးမှသာ ကိုယ်တိုင်ပါဝင် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကော်မရှင် သည် (၂၀၁၂)ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များကြား ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့သော ရခိုင်ပြည်နယ်သို့ သွားရောက်ပြီးနောက် ရခိုင်လူမျိုး တိုင်းရင်းသားများအားလုံးအား အစိုးရက အကူအညီပေးလျက်ရှိကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန် ခဲ့သည်။ ယင်းသတင်းထုတ်ပြန်ချက်တွင် ရိုဟင်ဂျာများနှင့်ပတ်သက်၍မူ ဖော်ပြခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ အဆိုပါ သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် ပဋိပက္ခများမှာ ပိုမိုဆိုးရွားလာသော်လည်း ကော်မရှင်က ဆက်လက်၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ မပြုလုပ်တော့ပေ။ ကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌ၏ ပြောဆိုချက်အရ ကော်မရှင်က ဆက်လက်၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး မပြုလုပ်သော အကြောင်းအရင်းမှာ အစိုးရက အထူးကော်မတီတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းရန် ဆုံးဖြတ်ထားသောကြောင့်ဟုဆိုသည်။ (၂၀၁၂)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် အစိုးရက ရခိုင်ပြည်နယ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ရာတွင် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအား အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ထည့်သွင်းခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်၊ မေလတွင် ရခိုင်ပြည်နယ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်က အစိုးရထံ လုံခြုံရေးနှင့် လူဝန်မှု ကြီးကြပ်ရေးလုပ်ငန်းများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန်၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များအား စောင့်ကြည့်ရန်၊ လူဦးရေတိုးပွားမှု ထိန်းချုပ်ရန်စသည့်အကြောင်းအရာများပါဝင်သော အစီရင်ခံစာတစ်စောင် တင်ပြခဲ့ပြီး အစိုးရက ကော်မရှင်၏ လေ့လာ တွေ့ရှိချက်များကို ထောက်ခံကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ အစိုးရက ထိုကဲ့သို့ ကြေညာပြီးမှသာလျှင် အမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ပြောဆိုချက်များကို ကိုးကားကောက်နှုတ်ကာ ရခိုင်ပြည်နယ် စုံစမ်း စစ်ဆေးရေးကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာပါ အကြံပြုချက်များအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့တိုက်တွန်းရာတွင် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က အဆိုပါ အစီရင်ခံစာအပေါ် ကိုယ်ပိုင်အမြင်များကို မဖော်ပြခဲ့ သည့်အပြင် ဆူပူသောင်းကြမ်းမှုများအား လှုံ့ဆော်ခဲ့သူများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ခြင်း မရှိသည့် ရခိုင်ပြည်နယ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး

ကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာ လိုအပ်ချက်များကိုမူ ထောက်ပြခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ဤဖြစ်ရပ်ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ကော်မရှင်သည် အစိုးရ၏ လမ်းညွှန်မှုများဖြင့်သာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ကြောင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေပါသည်။

အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ ဥပဒေရေးရာ အခြေခံအကြောင်းအရင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော် က မေးခွန်းများ ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၂)ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ကော်မရှင်က ၎င်း၏ အရအသုံး ခန့်မှန်းခြေငွေစာရင်းကို လွှတ်တော် ၌ တင်သွင်းခဲ့ရာ ဥပဒေကြမ်းကော်မတီအဖွဲ့ဝင် ဒေါ်နန်းဝါနက ကော်မရှင်မှာ လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား ခြင်းမဟုတ်ကြောင်း ထောက်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ထောက်ပြခဲ့ခြင်းကိုကြည့်ချင်းအားဖြင့် လွှတ်တော်အနေဖြင့် မိမိသည် သီးခြား အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများ လည်ပတ်ရန် လိုအပ်သော ဘဏ္ဍာငွေများ ခွင့်ပြုခြင်းတို့တွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေကြောင်းကို အခိုင်အမာထောက်ပြနေသလို ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဖွဲ့စည်းထားခြင်း မဟုတ်သော ကော်မရှင်၏ ဘဏ္ဍာငွေစာရင်းကို လွှတ်တော်က အတည်မပြုပေးခဲ့ရာ လွှတ်တော်က အုပ်ချုပ်ရေးအား ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်း များ လိုက်နာရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေး၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို လွှတ်တော်က အတည်ပြုပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း သတိပေးခဲ့သလိုဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဖြစ်ရပ်ကြောင့် ကော်မရှင်နှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေတစ်ရပ် ရေးဆွဲရန် အခြေအနေ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။

(၂၀၁၄)ခုနှစ်တွင် ကော်မရှင်၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် အာဏာများကို အသေးစိတ်ဖော်ပြပေးသော ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီးသည့် နောက် ကော်မရှင်သည် ဒုတိယအဆင့်ကာလသို့ ရောက်ရှိလာပါသည်။ ကော်မရှင်သည် ဥပဒေအရ အဖွဲ့ဝင် (၇) ဦးမှ (၁၅) ဦး အထိရှိရန် လိုအပ်ပြီး ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌအား ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးအဆင့်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားအဖွဲ့ဝင်များအား ဒုတိယ ဝန်ကြီးအဆင့်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း အဆင့်သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ ၎င်းတို့၏ သက်တမ်းမှာ (၅)နှစ် ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အား အများဆုံး သက်တမ်း (၂)ကြိမ်သာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ကော်မရှင်၏ အဓိက တာဝန် များမှာ အစိုးရက ပါဝင်ချုပ်ဆိုသင့်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစာချုပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ အကြံပေးခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံက အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များ၏ ဥပဒေများသည် ကွန်ဗင်းရှင်းများ၊ သဘောတူညီချက်တို့နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ စိစစ်ခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရထံ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါတာဝန်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြားသက် ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်လည်း တိုင်ပင်ရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ ကော်မရှင်ထံတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရာတွင် သက်သေများအား စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း၊ စာရွက်စာတမ်းများ တောင်းဆိုခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများရှိသည်ဟု ယူဆရသော နေရာများ သို့ သွားရောက်ခြင်း၊ အကျဉ်းထောင်များကို စစ်ဆေးခြင်းစသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများလည်း ရှိပါသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်များ အနေဖြင့် ကော်မရှင်ထံသို့ တိုင်ကြားစာများကို တိုက်ရိုက်ပေးပို့နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် လွှတ်တော်တို့က ကော်မရှင်ကို အခြားတာဝန်ဝတ္တရားများလည်း ပေးအပ်နိုင်ပါသည်။

(၂၀၁၆)ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းတွင် ကော်မရှင်ထံ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမှု၊ ကိုယ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်နာကျင် စေမှု၊ လစာအပြည့်အဝမပေးမှုစသည်တို့ကို ကြုံတွေ့နေရသော အသက် (၁၈) နှစ်အောက် အိမ်အကူ (၂) ဦးနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်ကြားစာ တစ်စောင် ရောက်ရှိလာပါသည်။ အဆိုပါတိုင်ကြားစာအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သော ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် (၄) ဦးက ရဲတပ်ဖွဲ့ထံ သက်ဆိုင်ရာ ကျူးလွန်သူများအား ပြစ်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်း မပြုရန်အကြံပြုခဲ့သည်။ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များ၏ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် အဆိုပါ ပြဿနာရပ်များအား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုဖြင့် ဖျန်ဖြေရန် အလေးပေး ပြောဆိုခဲ့သည့် လုပ်ရပ်မှာ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၄နှင့်ကိုက်ညီသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ပြည်သူ လူထုက ကော်မရှင်အား အပြင်းအထန် ဝေဖန်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်အနေဖြင့် ကျူးလွန်သူများအား ပြစ်မှုဖြင့် အရေးယူခြင်းမပြုဘဲ အိမ်အကူ (၂) ဦးအား လျော်ကြေးပေးအပ်ရန် အကြံပေးခဲ့ရာ သတင်းမီဒီယာများအကြားတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ လာဘ်စား ခဲ့သည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များတွင် ပါဝင်ခဲ့သော ကော်မတီအဖွဲ့ဝင် (၂) ဦးမှာ နိုင်ငံတော် သမ္မတက အဆိုပါတိုင်ကြားစာနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးထံ ဥပဒေအကြံဉာဏ် တောင်းခံနေသည့်ကာလတွင်း၌ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၇)အရ မိမိဆန္ဒအလျောက် တာဝန်မှ နှုတ်ထွက်ခဲ့ကြသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များမှာ (၂၀၁၂)ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံးနှုတ်ထွက်ခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်နှင့် အကြောင်း

ခြင်းရာ၊ အခြေအနေစသည်တို့ မတူညီသော်လည်း စွပ်စွဲပြစ်တင်ခံရ ရန် အလားအလာရှိသော အရာရှိများသည် စွပ်စွဲပြစ်တင် ခြင်းမခံရမီ မိမိဆန္ဒအလျောက် နှုတ်ထွက်သွားသည့် ဇာတ်ကြောင်းမှာ တူနေသလို ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရာရှိကြီးများနှင့် ခေါင်းဆောင်များအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း ကိစ္စရပ်များတွင် နောက်ဆုံးဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည်အထိ ပြီးမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အလားအလာ မရှိသလောက်ဖြစ်နေပါ သည်။ အချို့က နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ထိုကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် (၄) ဦး၏ နှုတ်ထွက်စာများကို လက်မခံသင့်ကြောင်း၊ သက်ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ဥပဒေက ပေးအပ်ထားသော တာဝန် မကျေပွန်ခြင်းကို ဥပဒေအရ စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင် သည့် အာဏာကို ကျင့်သုံး၍ အရေးယူသင့်ကြောင်း အဆိုပြုခဲ့ကြသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ရာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်ပုဂ္ဂိုလ်များအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော တာဝန်ခံမှုစနစ်အတိုင်း လိုက်နာစေရန် လိုအပ်သင့်ကြောင်းလည်း အလေးထားထောက်ပြခဲ့ ကြသည်။

၅။ နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေစနစ်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအား ပြည်တွင်းဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းပြီးမှသာ ဥပဒေအာဏာ သက်ရောက်နိုင်သော dualist စနစ်ဖြစ်သောကြောင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေအား လိုက်နာမှု အားနည်းပါ သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း ၈တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကွန်ဗင်းရှင်းများကို ကိုးကား အခြေပြု ရေးဆွဲထားခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားများအား တာဝန်ဝတ္တရားများ လိုက်နာရန် သတ်မှတ်ထားပြီး တာဝန်ကျေပွန်မှသာ အခွင့်အရေးရှိမည်ဟုဖော်ပြထားရာ တာဝန်မှာ အခွင့်အရေးထက် ပိုမိုအရေးပါ အရာရောက်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့စီစဉ်ထားခြင်းမှာ Callahanက ပြောဆိုသကဲ့သို့ နိုင်ငံတော်က ပြည်သူကို ရန်သူအဖြစ် တစ်ခါတစ်ရံသတ်မှတ်ခြင်း၏ ရလဒ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများ ခံစားနိုင်ရန် ကျေပွန်ရ မည့် အဓိကတာဝန်မှာ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ထိန်းသိမ်းရန်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ပြုလုပ်ထားခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြုပြီး နိုင်ငံသားများ၏ နာခံမှုကို ရယူလိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်သည်လည်း မိမိ၏ သဘောဆန္ဒဖြင့် အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ထားနိုင်သော ဥပဒေပြုအာဏာများ ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံသားနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များဟူသော အယူအဆနှစ်ခု၏ ကွာခြားချက်မှာ တစ်နေ့တစ်ခြား ပိုမိုကြီးမား လာကာ လူနည်းစုအုပ်စုအချို့တို့သည် နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိမှတ်ပြုမခံခြင်း၏ ဘေးအန္တရာယ်ကို နားလည်သဘောပေါက် ကြသည်။

ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများတွင် အခွင့်အရေးများ၏ အတိုင်းအတာများကို ဖော်ပြထားရာ ၎င်းအတိုင်းအတာများသည် တရားရုံး များအပေါ်၌ အကန့်အသတ်ဖြစ်လာသည်။ တရားရုံးများမှာလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အကာ အကွယ်ပေးခြင်း၊ အဆိုပါအခွင့်အရေးများ ရရှိရန် တရားစွဲနိုင်သောနေရာ တစ်ရပ်အဖြစ် အပြည့်အဝ ရပ်တည်နေခြင်းမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံ လျှောက်ထားသော စာချွန်တော်အမှုများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် စာချွန်တော်များအား အယူခံဝင်ရန်အတွက်သာ အဓိကအသုံးပြုနေကြပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ နှင့်ဆက်နွှယ်နေမှု မရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါ သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများရယူရန် ရှေ့တော်သွင်း စာချွန်တော် လျှောက်ထားပါကလည်း ရဲတပ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တပ်မတော်တို့နှင့်ပတ်သက်နေသောကြောင့် လျှောက်လွှာများအား ပလပ်ခံရသည့်ဖြစ်ရပ်များ များပြားလှပါ သည်။ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းကော်မရှင်သည် လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ်ပေးရာတွင် ခေါင်းဆောင်မှုအားနည်းနေရာ ၎င်းကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရထံမှ လွတ်လပ်မှုမရှိ ဟူသော အများ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်များကို အားဖြည့်ပေးနေသလို ဖြစ်နေလျက်ရှိပါသည်။

အခန်း(၁၀)၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်း၊ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရန် အဆိုပြုချက်များ၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများမှ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအား အဆုံးသတ်၍ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ရရှိရန် မျှော်မှန်းချက်နှင့် ပြည်သူလူထုအမြင်တွင် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်တို့ဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဖော်ဆောင်ရန် ဟူသော အဓိကမျှော်မှန်းချက် ပန်းတိုင် နှစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ (၁၉၉၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ၌ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် တိုင်းရင်းသားများအချို့တို့ကို အသိမှတ်ပြုပေးခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ပဋိပက္ခ အမျိုးမျိုး ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ NLDကဲ့သို့သော အင်အားစုများမှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့်ကိုက်ညီသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ၎င်းတို့မှာ ညီမျှသော လူ့ဘောင်တည်ထောင်ရေးကို အသားပေးသည့်အမြင်များဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟု မဆိုလိုနိုင်ပေ။ သို့သော်လည်း အဆိုပါအင်အားစုများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် ကြိုးစားအားထုတ်လျက်ရှိပါသည်။ ယခုအခါတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဟူသော လုပ်ငန်းစဉ်နှစ်ရပ် သီးခြားစွာဖြစ်ထွန်းရပ်တည်နေပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်ခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို (၂၀၁၂)ခုနှစ်မှ စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ယင်းလုပ်ငန်း စဉ်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိ၊ ဥပဒေအရင်းအမြစ် ရှိမရှိ၊ အနာဂတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတွက် မည်သည့် အကျိုးဆက်များ ဖြစ်လာမည်နည်းဆိုသည့်မေးခွန်းများစွာ ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်နေပါသေးသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ပါဝင်လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့ကြသော အင်အားစုများအားလုံး အား ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ လက်နက်ချရေးတို့ဖြင့် စည်းနှောင်ခြင်းကို ပထမဆုံးအကြိမ် အသိအမှတ်ပေးပြုထားသော မှတ်တမ်းတစ်ရပ် ဖြစ်ရာ လွန်စွာအရေးပါလှပါသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်း၏အနှစ်သာရများကို (၂၀၁၇)ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ - ၂ ရာစုပင်လုံ၏ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ အထက်ကအကျပ်ကိုင်ချုပ်သောစနစ်နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတို့အပေါ်အခြေခံထားသည့် သဘောတူညီချက် (၃၇)ချက်တို့ဖြင့် ပြန်လည်နောက်ဆုတ်ခဲ့ပါ သည်။ ၂ ရာစု ပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံတွင် ပြည်သူလူထုက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းမဟုတ်သော ကိုယ်စားလှယ်များက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေးအဖွဲ့သဏ္ဍာန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိနေပါသည်။ အဆိုပါငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ၏ အဓိကရလဒ်တစ်ရပ်မှာ ယခင်ကဆွေးနွေးရန် ပိတ်ပင်ခဲ့သော ဖယ်ဒရယ်မှုများကို ပြန်လည်ဆွေးနွေးလာနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဖယ်ဒရယ်မှု၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာမူ အဖြေမရှိသော မေးခွန်းတစ်ခုသဖွယ် ဖြစ်နေလျက်ရှိပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်အပြိုင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြားလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သမားရိုးကျ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပြီး ဤလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တပ်မတော်အား ပေးအပ်ထားသော ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံအရ အားသာချက်များ၏ အဓိက သာဓကတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ တပ်မတော်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ တိုက်ရိုက်အားသာချက်များကို အလေးပေးပြောဆိုလေ့ရှိကြသော်လည်း တပ်မတော်၏ သွယ်ဝိုက်အားသာချက်များကိုမူ လျစ်လျူရှုလေ့ရှိကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်တွင်းရှုထောင့်မှသာ အဓိကလေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်း ပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သော ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြင်ဆင်ခြင်းကိုသာ ခွင့်ပြုကြောင်း၊ ထပ်တိုးခြင်း၊ ရပ်ဆိုင်းခြင်း၊ ဖယ်ရှားခြင်းတို့ကို ခွင့်မပြု ကြောင်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ထောက်ခံသူများက ပြောဆိုလေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးသမားများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရန် အဆိုပြုရာတွင် နည်းဗျူဟာကျကျသာ ဆွေးနွေးနေကြပြီး ကြီးကြီးမားမား ပြင်ဆင်မှု မျိုးပါဝင်သော အဆိုများကို မဆွေးနွေးကြပါ။

၁။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို စတင်ဆွေးနွေးနိုင်စေခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်

(၂၀၁၁)ခုနှစ် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီးနောက် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ နစ်နာချက်များကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း ပေါ်လွင်လာခဲ့ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အသစ် တစ်ရပ် လိုအပ်လာခဲ့သည်။ အဆိုပါ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံး၍ စတင်ခဲ့သော်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေးညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများတွင် တပ်မတော်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အခြားနိုင်ငံရေးအင်အားစု များက ဦးဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ဤငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကြောင့် မမျှော်လင့်သောရလဒ် (၂)ရပ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ပထမရလဒ်မှာ ခွဲထွက်ခြင်းနှင့်ဆက်နွယ်နေသည်ဟု ယခင်က ခံယူထားသော ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို စတင် ဆွေးနွေးလာနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယရလဒ်မှာ NLDအစိုးရလက်ထက်၌ ကျင်းပလျက်ရှိသော ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ - ၂ ရာစု ပင်လုံသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံရေးဆွဲရေးအဖွဲ့သဏ္ဍာန် ဆောင်ရွက်နေလျက်ရှိရာ ၎င်းမှ ထွက်ပေါ်လာသော သဘောတူညီချက် (၃၇) ချက်အား အနာဂတ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း (၁) ပါ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများအား ပြင်ဆင်ပါက အခြေခံအယူအဆများအဖြစ် အသုံးပြုလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်မှု၊ ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိစသော မေးခွန်းများပေါ်ပေါက်လာပါသည်။

(၂၀၁၁)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်က နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး အပစ်ခတ်ရပ်စဲရန် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် ကမ်းလှမ်း၍ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန် မတိုင်ခင်ကာလအထိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား တရားမဝင်အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခဲ့ရာ ဆွေးနွေးမှုများ စတင်ပြုလုပ်လာနိုင်ခြင်းမှာ အရေးပါလှသည်။ ထိုဆွေးနွေးမှုများကြောင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၎င်းတို့၏တောင်းဆိုမှုများအား တစ်နည်းအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သလို ဖြစ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ဆွေးနွေးမှုများ အား လွှတ်တော်၏သဘောတူညီမှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ အုပ်ချုပ်ရေးကသာလျှင် မိမိသဘောဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၁)ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၁၈)ရက်နေ့တွင် အစိုးရသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်၌ စတင်ခဲ့ပြီး ၎င်းနောက်တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစကားဝိုင်းကိုလည်း တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ မေလတွင် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး ဗဟိုကော်မတီနှင့် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းကော်မတီ တို့ကိုလည်း တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ကနဦးကာလတွင် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းက ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား ဦးဆောင်နေသည်နှင့်ပတ်သက်၍ မရှင်းလင်းမှုများ ရှိခဲ့သောကြောင့် (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ဥရောပ သမဂ္ဂ၊ အခြားပြည်ပအစိုးရနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများဖြင့် မြန်မာငြိမ်းချမ်းရေးစင်တာကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ သည်။ ၎င်းစင်တာမှာ မြန်မာနိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား ဦးတည်၍ ပထမဆုံးတည်ထောင်ခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် အပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် နိုင်ငံခြားမှ အထောက်အပံ့များအား အသုံးပြုခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်ပါ သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဆွေးနွေးမှုအမျိုးအစား (၃) မျိုးဖြင့် စတင်ခဲ့ပါသည်။ ပထမအမျိုးအစားမှာ ကချင်၊ ပအိုဝ်း စသည့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စု တစ်စုချင်းစီဖြင့် သီးခြားဆွေးနွေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယအမျိုးအစားမှာ နိုင်ငံတော်အတွင်း အရပ် ဒေသအလိုက် ဆွေးနွေးခြင်းဖြစ်ပြီး တတိယအမျိုးအစားမှာ နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းစသော ခေါင်းစဉ် အကြောင်းအရာ တစ်ခုချင်းစီအလိုက် ဆွေးနွေးခြင်းမျိုးဖြစ်ပါသည်။

(၂၀၁၁)ခုနှစ်မှ (၂၀၁၄)ခုနှစ်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုများ၏ရလဒ်ကြောင့် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရသည် “ဝ”ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA)၊ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (NDAA-ESS)၊ DKBA-5 ခေါ် ဒီမိုကရက်တစ် ကရင်အကျိုးပြုတပ်မတော် (DKBA-5)၊ တပ်မဟာ (၅)၊ ရှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ (RCSS-SSA)၊ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး (CNF)၊ KNU ခေါ် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)၊ သျှမ်းပြည်တိုးတက်ရေးပါတီ (SSPP/ SSA)၊ NMSP ခေါ် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSP)၊ ကရင်အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (KNLA)၊ ကရင်နီအမျိုးသား တိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP)၊ ရခိုင်ပြည် လွတ်မြောက်ရေးပါတီ (ALP)၊ နာဂအမျိုးသားဆိုရှယ်လစ်ကောင်စီ (NSCN-K)၊ ပအိုဝ်း

အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (PNLO)၊ မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ကျောင်းသားများ ဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး (ABSDF) စသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (၁၄)ခုတို့နှင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုစာချုပ်များ လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၄)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများသို့ တက်ရောက်သူများက ဖယ်ဒရယ်စနစ် ဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးစားသွားကြရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဟူသော စကားရပ်အား ရှောင်ကျဉ်ထားခြင်းကို ကျော်လွန်နိုင်ကာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အား ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက် တစ်ရပ်အဖြစ် ထားရှိလာနိုင်ခြင်းမှာ အရေးပါလှပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တပ်မတော်တို့မှ ခန့်အပ်ထားသူများက ဦးဆောင်ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း အချို့ကိစ္စရပ်များကိုမူ လွှတ်တော်တွင်လည်း ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၄)ခုနှစ်၊ အောင်တိုဘာလ (၁၃)ရက်နေ့ တွင် နိုင်ငံတကာမှ ရရှိထားသော အလှူငွေများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၅) ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရက တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA) ချုပ်ဆိုရန် အလောတကြီးဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (၁၅)ခုအနက် (၈)ခုက သာ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် သဘောတူညီခဲ့သည်။ ၎င်းအဖွဲ့ (၈)ခုတို့မှာ မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ကျောင်းသားများ ဒီမိုကရက်တစ် တပ်ဦး (ABSDF)၊ ရခိုင်ပြည် လွတ်မြောက်ရေးပါတီ (ALP)၊ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး (CNF)၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) ၊ ဒီမိုကရက်တစ်ကရင်အကျိုးပြုတပ်မတော်၊ တပ်မဟာ (၅) (DKBA-5)၊ ကရင်အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (KNLA)၊ သျှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ/သျှမ်းပြည်တပ်မတော်(RCSS-SSA)၊ ပအိုဝ်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်(PNLA)တို့ဖြစ်ပါသည်။ NLDအစိုးရတက်ခဲ့သည့် (၂၀၁၅)ခုနှစ်၌ လားဟူဒီမိုကရက်တစ် အစည်းအရုံး (LDU)နှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSF)တို့လည်း တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ပါဝင်လက်မှတ် ရေးထိုးလာခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤစာအုပ်ရေးသားသည့်အချိန်အထိ အင်အားကြီးမားသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP)၊ သျှမ်းပြည် တိုးတက်ရေးပါတီ/ သျှမ်း ပြည်တပ်မတော် (မြောက်ပိုင်း) (SSPP/SSA-North)၊ ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (KIO)၊ “ဝ”ပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ (UWSP)၊ အမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ် မဟာမိတ်တပ်မတော် ခေါ် မိုင်းလားအဖွဲ့ (NDAA)၊ တအန်း အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် (TNLA)၊ မြန်မာပြည်ငြိမ်းချမ်းရေး ဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး ခေါ် ကိုးကန့်အဖွဲ့ (MNDA) နှင့် ရုက္ခိုင့်တပ်မတော် (AA) စသောအဖွဲ့များက တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိ သေးပါ။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနက် အင်အားအကြီးမားဆုံးသော “ဝ”အဖွဲ့ပါဝင်မှသာလျှင် နိုင်ငံ တစ်ဝှမ်းလုံး အပစ်အခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်မှာ သိသာပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်(NCA)အား စတင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့်နောက် (၂၀၁၆)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၁၂)ရက်နေ့မှ (၁၆)ရက်နေ့အကြားတွင် မကြာမီ ထွက်ခွာတော့မည့် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရသည် ပထမဆုံးအကြိမ် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံကို ကျင်းပခဲ့ရာ ဖိတ်ကြားထားသူ အဖွဲ့ဝင် (၇၀၀)ကျော် တက်ရောက်ခဲ့ ပါသည်။ အဆိုပါဖိတ်ကြားခံရသူများတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်(NCA)တွင် လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်း မပြုသေးသော အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း လေ့လာသူများအဖြစ် ပါဝင်နိုင်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်မတိုင်မီ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်က ဦးဆောင်ခဲ့သော်လည်း (၂၀၁၆)ခုနှစ်နောက်ပိုင်း NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို နိုင်ငံတော်သမ္မတကမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံ ပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က ဦးဆောင်လာခဲ့ရာ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အတွင်း အာဏာပြောင်းရွှေ့သွားပုံကို တွေ့မြင်နိုင်ပါ သည်။ NLDအစိုးရလက်ထက်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံကို ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ - ၂ ရာစုပင်လုံဟူ၍ (၁၉၄၇) ခုနှစ်တွင် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအချို့တို့ ပါဝင်ချုပ်ဆိုခဲ့သော ပင်လုံစာချုပ်၏သမိုင်းကို အသိအမှတ်ပြုပေးရန် အမည် ပြောင်းခဲ့သည်။ (၂၀၁၆)ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၂၈)ရက်နေ့တွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်း ရေး ဆွေးနွေးမှုပွဲတွဲကော်မတီအား ဗဟိုညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးကော်မတီအဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၃၁)ရက်နေ့မှ စက်တင်ဘာလအတွင်း ကျင်းပခဲ့သော ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ - ၂ ရာစု ပင်လုံသို့

ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် ဘန်ကီမွန်းကိုယ်တိုင် တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ - ၂၁ ရာစု ပင်လုံ၌ အဆင့် (၇)ဆင့်ပါဝင်သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ နိုင်ငံရေးလမ်းပြမြေပုံ တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုအဆင့် (၇)ဆင့်တို့မှာ -

- (၁) တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA) လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း
- (၂) နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးမှုဆိုင်ရာမူဘောင်ကို ရေးဆွဲသဘောတူညီမှုရယူခြင်း
- (၃) ထိုမူဘောင်ကို အခြေခံ၍ ကြိုတင်ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊
- (၄) ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံကျင်းပခြင်း
- (၅) ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ် (Union Peace Accords) ချုပ်ဆိုခြင်း
- (၆) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်သွင်း၍ အတည်ပြုချက်ရယူခြင်းနှင့်
- (၇) ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ် (Union Peace Accords) ပါ သဘောတူညီချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုများတွင် ပါဝင်သူများ၏ စာရင်းနှင့်ပတ်သက်၍အငြင်းပွားမှုများ ရှိနေပါသည်။ မြန်မာပြည် ငြိမ်းချမ်းရေးဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး ခေါ် ကိုးကန့်အဖွဲ့ (MNDA)၊ တအာန်း အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (TNLA) နှင့် ရုက္ခိုင့်တပ်မတော် (AA)တို့မှာ တပ်မတော်နှင့် အပစ်အခတ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခဲ့ရာ ထိုအုပ်စု (၃)ခုကို ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများ၏ ကနဦးကာလ၌ပင် ဖိတ်ကြားခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ အာရကန်ရိုဟင်ဂျာကယ်တင်ခြင်းတပ်မတော် (ARSA)မှာမူ တပ်မတော်နှင့် အပစ်အခတ်ဖြစ်ပွားနေသည့်အပြင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းခံထားရသောကြောင့် ဖိတ်ကြားခံရခြင်း မရှိပါ။

၂။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်သော တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ် (NCA)

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ မူဘောင်မှ ထွက်ခွာနေသည်ဟုဆိုနိုင်ရာ ၎င်းတို့အကြား ဆက်စပ်နေပုံမှာ သဲကွဲမှု မရှိသေးပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)ကဲ့သို့သော ကတိစာချုပ်တစ်ရပ် မရှိခဲ့ဖူးသေးပါ။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၈) ရက်နေ့တွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)ကို အတည်ပြုရန် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ အဆိုတစ်ရပ်တင်သွင်းခဲ့ရာ ကန့်ကွက်သူမရှိ အတည်ပြုခဲ့သည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အတွက် အရေးပါသော ကိစ္စရပ်များကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် နှစ်ရပ်တို့က သီးခြားဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိဘဲ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်၌သာ ဆောင်ရွက်ကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ၊ ဥပဒေအခြေအမြစ် ရှိမရှိစသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေး လေ့လာမှု နည်းပါးသော်လည်း ၎င်းမေးခွန်းများကို စနစ်တကျ လေ့လာရန်လိုအပ်ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကအနှစ်သာရများဖြစ်သော မပြိုကွဲရေးနိယာမများနှင့် ပြည်ထောင်စုဟူသောအယူအဆစသည်တို့ကို အပြောင်းအလဲမပြုလုပ်ဘဲ ချန်ရစ်ထားပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရည်ညွှန်း ကိုးကားထားပါသည်။ ၎င်း၏ အခန်း(၁)ပါ အခြေခံမူများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း (၁)ပါ နိုင်ငံတော် အခြေခံမူများကို ပုံရိပ်ဖမ်း ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ် (NCA)သည် ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့

ခိုင်မြဲရေးဟူသော ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို စိန်ခေါ်ခြင်းမပြုသည့်အပြင် ၎င်းမှာ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး၏ ဘောင်အတွင်းမှ ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သည်ကို ဖော်ပြပေးနေပါသည်။

သို့သော်လည်း အခြားကိစ္စရပ်များတွင်မူ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အကန့်အသတ်များကို ကျော်လွန်နေပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ် (NCA)တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သုံးနှုန်းထားသော စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီဟု မသုံးထားဘဲ ဒီမိုကရေစီဟုသာ ဖော်ပြထားရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ စာသားများနှင့် ကွဲလွဲမှုများရှိပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီဟူသော စကားရပ်နှင့် အံ့မဝင်သလိုဖြစ်နေပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက် ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် တပ်မတော်နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတို့က အသုံးပြုသော ပြည်ထောင်စုဟူသောစကားရပ်ထက် ဖယ်ဒရယ်ဟူသောစကားရပ်ကို သိသာပေါ်လွင်စွာ ဖော်ပြအသုံးပြုထားခြင်းသည် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)ကို ရေးဆွဲစဉ်ကာလက အစိုးရဘက်မှ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ သူများ၏ ပြောင်းလဲလာသော သဘောထားများကို ဖော်ပြနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ဆက်နွှယ်နေသော ပင်လုံစိတ်ဓာတ်ကိုလည်း တမင်ဖော်ပြထားသည်မှာ (၁၉၄၇)ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအချို့တို့အကြား ချုပ်ဆိုခဲ့သော ပင်လုံစာချုပ်၏ သမိုင်းဝင်အရေးပါပုံကို မှီငြိမ်းကာ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)အား ဥပဒေအရ ခိုင်မာ မှု ရှိစေရန် အသုံးပြုထားသောဗျူဟာ တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုကဲ့သို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပင်လုံညီလာခံနှင့် ပင်လုံစာချုပ်တို့ကို လုံးဝဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် လွတ်လပ်ခြင်း၊ တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်း၊ တရားမျှတခြင်းစသည်တို့ကိုအခြေခံ၍ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရရှိရန် ဖော်ပြထားရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ရှောင်ကျဉ်ထားသော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ထပ်မံကွဲလွဲနေပါသည်။ မြန်မာအစိုးရသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (ICESCR)တွင် သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော်လည်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ချွင်းချက်ပေးထားပါသည်။ ယခင်က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူသောစကားရပ်မှာ နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ခြင်း၊ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်တောင်းဆိုခြင်းစသည်တို့နှင့်ဆက်စပ်သည်ဟု ခံယူခဲ့ရာ ယခုအခါတွင်မူ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက် ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူသော စကားရပ်ပါဝင်နေခြင်းမှာ အလွန်အံ့အားသင့်ဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ဘာသာသာသနာနှင့်ပတ်သက်၍လည်း နိုင်ငံတော်နှင့် သာသနာတို့အကြား ဆက်နွှယ်မှု အသစ်တစ်ရပ်ကို မြင်ယောင်ပေးထားပါသည်။ ၎င်းမှာ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေး ရောယှက်ခြင်းမရှိသည့်နိုင်ငံတော် ထူထောင်ရန် ရည်ရွယ်ထားရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဗုဒ္ဓဘာသာ အား ဂုဏ်ထူးဝိသေသနှင့်ပြည့်စုံသော ဘာသာအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းနှင့် မကိုက်ညီပါ။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာအပါအဝင် မည်သည့်သာသနာကိုမျှ အထူးခံစားခွင့် ပေးအပ်ထားခြင်း မရှိ ပါ။ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဟုတ်ကြသော အခြားဘာသာဝင်အချို့က ယခင်ကပင် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများရှိခဲ့ပြီး ၎င်းတို့က ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေးရောယှက်ခြင်းကို ဆန့်ကျင်သူဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုတတ်ကြသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်၊ ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်စသည့် အခြားအခွင့်အရေးများကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)အား သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ချက်ချင်း ရရှိနိုင်သော ကောင်းကျိုးများမှာ ၎င်းတို့အား အစိုးရက ထုတ်ပြန်ကြေညာသော တရားမဝင်အဖွဲ့အစည်းများ အမည် စာရင်းမှ ဖယ်ရှားခံရခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်မှုကြောင့် ထောင်ဒဏ်ကျခံနေရ သူများအား လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးခြင်းတို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ချိန်က တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား (၁၉၀၈)ခုနှစ်၊

တရားမဝင် အဖွဲ့အစည်းများ အက်ဥပဒေဖြင့် တရားမဝင်အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် ကြေညာခဲ့ပြီး ၎င်းအဖွဲ့အစည်း များတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်ဟု ယူဆခံရသူများအားလည်း အဆိုပါဥပဒေဖြင့် ဖမ်းဆီးအရေးယူမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဖြင့် ဥပဒေအရ အရေးပါသော အကျိုးရလဒ်များ ရရှိနိုင်ပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)၏ အပိုဒ် ၂၂(ဃ)မှာ အဆိုပါစာချုပ်အား အကောင် အထည်ဖော်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်ဆက်နွှယ်နေသောကြောင့်လည်းကောင်း အရေးပါ ပါ သည်။ ယင်းအပိုဒ်တွင် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ၌ သဘောတူညီခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် အခြားပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများအား ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဖြည့်စွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြေခံမူအဖြစ် အသုံးပြုရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)၌ ၎င်းအား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့တင်သွင်း၍ အတည်ပြုချက်ရယူရန် လိုအပ်သည်ဟုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)နှင့်ပတ်သက်သော အခြားပြဿနာတစ်ရပ်မှာ အရပ်ဒေသအဆင့် ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဆွေးနွေးမှုများအကြား ဆက်စပ်နေပုံတို့နှင့်ပတ်သက်၍ မရှင်းလင်း မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တို့တွင် အရပ်ဒေသအဆင့်၌ ဆွေးနွေးမှုရလဒ်များမှာ မျှော်မှန်းသလောက် တိုးတက်မှု မရှိခဲ့သောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပရာတွင် ကြန့်ကြာမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အချိန်ကာလတိုးမြှင့်ရန် မဖော်ပြထားသော တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ် (NCA)မှာ သတ်မှတ်ချိန်များထက် နောက်ကျနေပါသည်။ ထို့အပြင် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘော တူစာချုပ် (NCA)ပါ အချက်အလက်အချို့ကိုလည်း ဆန့်ကျင်မှုများရှိနေပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိ၊ အခြားအဖွဲ့အစည်းများ ထပ်မံပါဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မပြုမီ ပြင်ဆင်နိုင်ခြင်းရှိမရှိတို့နှင့်ပတ်သက်၍လည်း မေးခွန်းများ ထွက်ပေါ်နေပါသည်။ တစ်နိုင်ငံ လုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)အား ပထမဦးစွာ ဆန့်ကျင်ခဲ့သောအဖွဲ့မှာ အဆိုပါစာချုပ်တွင် ပါဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးသော အဖွဲ့အစည်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ညီညွတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ဖက်ဒရယ် ကောင်စီ (UNFC)ဖြစ်ပြီး (၂၀၁၇)ခုနှစ်မှ စတင်ကာ ၎င်းကောင်စီအား ဖယ်ဒရယ်နိုင်ငံရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု အတိုင်ပင်ခံ ကော်မတီ (FPNCC)အဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ “ဝ”အဖွဲ့က ဦးဆောင်သော ဖယ်ဒရယ်နိုင်ငံရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု အတိုင်ပင်ခံကော်မတီ (FPNCC)တွင် အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (၇)ခု ပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့က (၂၀၁၇) ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)အား လက်ရှိအခြေအတိုင်း လက်မခံ နိုင်ကြောင်း၊ ကန့်ကွက်ကြောင်း ဖော်ပြပြီး အဆိုပါစာချုပ်အား ပြင်ဆင်ရန် အကြံပြုချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) တွင် ၎င်းအား ပြင်ဆင်ရန်အချက် မပါဝင်သည့်အပြင် တပ်မတော်နှင့် အစိုးရတို့ကလည်း ၎င်းအား ပြင်ဆင်ရန် ဆန္ဒမရှိကြပါ။

ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ - ၂၁ ရာစုပင်လုံနှင့် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တို့သည် (၁၉၄၇)ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော ပင်လုံစာချုပ်နှင့် မည်သို့ဆက်စပ်နေပုံနှင့်ပတ်သက်၍လည်း မေးခွန်းများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ အချို့က ပင်လုံစာချုပ်မှာ ယနေ့ထိတိုင် အာဏာတည်သေးကြောင်း၊ အချို့ကမူ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)သည် ပင်လုံစာချုပ်ကို လွှမ်းမိုးကြောင်းစသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးပြောဆို လျက်ရှိကြပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင်အချို့သည် ၎င်းစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များအချို့ကို ချိုးဖောက်နေကြသော်လည်း အဆိုပါ ချိုးဖောက်မှုများအတွက် အရေးယူခြင်း မရှိသေးပါ။ ဤအခန်းတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)၏ သမိုင်းအစနှင့် ၎င်းတွင် ပါဝင်သောအချက်အလက်များကို ဦးစားပေးဖော်ပြထားသော်လည်း ဤစာအုပ်ရေးသားနေသောအချိန်တွင် ကရင် နှင့် ရှမ်းအဖွဲ့များ၏ နှုတ်ထွက်မှုများကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ရပ်ဆိုင်းထားရပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက် ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)နောက်တွင် ပေါ်ပေါက်လာသော မူဝါဒသဘောတူညီချက် (၃၇)ချက်တွင် အသုံးပြု

ထားသော စကားရပ်အသုံးအနှုန်းများနှင့် အယူအဆများမှာ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)နှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက နောက်ပြန်ဆုတ်သည့်သဖွယ်ဖြစ်သွားသည်ကို ဆက်လက်တင်ပြသွားပါမည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် ရည်ရွယ်ထားသော မူဝါဒသဘောတူညီချက် (၃၇)ချက်

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက မူဝါဒသဘောတူညီချက် (၃၇) ချက်မှာ လက်ရှိပုဂံကတိအခြေအနေကိုသာ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းလိုသည့် သဘောသက်ရောက်နေပါသည်။ (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ မေလ (၂၄)ရက်နေ့မှ (၂၇)ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့သော ဒုတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ - ၂ ရာစုပင်လုံသို့ ယခင်က ဖိတ်ကြားခံခြင်း မရှိခဲ့သော ကိုးကန့်၊ ပလောင်နှင့် ရခိုင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအား လေ့လာသူများ အဖြစ် ပါဝင်ခွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါညီလာခံတွင် ပါဝင်ခဲ့သူများက မူဝါဒ (၄၁)ချက်ကို ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ၎င်းမူဝါဒ (၄၁)ချက် လုံးကို တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးက သဘောတူလိမ့်မည်ဟု မျှော်မှန်းခဲ့သော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် မူဝါဒသဘောတူညီချက် (၃၇)ချက်ကို နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ မြေယာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဟူ၍ ကဏ္ဍ သုံးရပ် ခွဲခြားပြီး ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်အဖြစ် ရေးဆွဲခဲ့သည်။ အဆိုပါစာချုပ်၏ နိဒါန်းတွင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်တွင် အဓိကကျသော ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ရှေးရှုဖော်ပြထားပြီး ဒီမိုကရေစီ၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ အမျိုးသား တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်စသော အဓိကကျသည့်မူများကိုလည်း ရည်ညွှန်းကိုးကားထားပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)ကဲ့သို့ပင် ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့အား ဖော်ပြထားခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကွဲလွဲမှုဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်အလက်အချို့မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အချက်များနှင့် တူညီနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာသည် နိုင်ငံသားများထံမှ ဆင်းသက်သည်ဟု ဖော်ပြထားခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၄)နှင့်တူညီနေပါသည်။ ပြည်ထောင်စု သဘောတူစာချုပ်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနည်းတူ အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားခြင်း၊ ပါတီစုံစနစ်၊ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခြင်း၊ သင့်တင့်သော ယှဉ်ပြိုင် မှု ရှိသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်စသည်တို့ကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်ပါ အခြားအချက်များမှာမူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ မူများနှင့် ကွဲလွဲနေပြီး အချို့မှာမူ မူဝါဒအသစ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကိုသာ ဖော်ပြထားပြီး ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင်မူ ဖယ်ဒရယ်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင် ဖယ်ဒရယ်စီးပွားရေးစနစ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိသော် လည်း သဘာဝသယံဇာတများအား လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ ပိုမိုထိန်းချုပ်နိုင်စေရန် သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတများမှရရှိ သော အကျိုးစီးပွားရလဒ်များအား လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ ပိုမိုခံစားနိုင်ရန်စသည့် အဓိပ္ပာယ်များသက်ရောက်ကြောင်း မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ပင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်က ဖြစ်စေ၊ အစုအဖွဲ့တစ်ခုကဖြစ်စေ စီးပွားရေးလက်ဝါးကြီးအုပ် ဆောင်ရွက်မှု မဖြစ်ပေါ်စေရန်လည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းအချက်မှာ နိုင်ငံစီးပွားရေးတွင် တပ်မတော်၏ ကြီးမားသော အခန်းကဏ္ဍကို မလိုလားနေကြကြောင်းကို အရိပ်ပြနေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင် ဆင်ရဲနှမ်းပါးမှု လျော့ချရေး၊ လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုးမှု မြှင့်တင်ရေး၊ ရေရည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးမှု လုပ်ငန်းများ တိုးမြှင့်ရေး၊ ဒေသများကြား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့်အလမ်းများ တန်းတူညီမျှ ရရှိနိုင်ရေး၊ နိုင်ငံတော် ဘဏ္ဍာ ငွေကို မျှတစွာ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ စီးပွားရေးစီမံခန့်ခွဲမှုကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား ခွဲဝေ ပေးရေး၊ စီးပွားရေးကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိစေရေး၊ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုရှိစွာဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရေး စသည့်မူဝါဒအသစ် များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ စီးပွားရေးမူဝါဒများကို ပြည်တွင်းပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တိုးမြှင့်စေရန် ဒေသဆိုင်ရာ ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများဖြင့် ပေါင်းစည်းအကောင်အထည်ရန်လည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ စီးပွားရေး မူဝါဒများအား အလေးပေးထားခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ် တောင်းဆိုခြင်းမှာ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်နေကြောင်းကို ဖော်ပြပေးနေပါသည်။

လူမှုရေးမူဝါဒများအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၊ လူတို့၏ပြုမူ ဆောင်ရွက်မှုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်တို့ကြောင့် ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများ ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည့်အပြင် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်လည်း ကိုက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟုလည်း ထူးခြားစွာဖော်ပြထားပါသည်။ နေရပ်စွန့်ခွာသူများအား ပြန်လည်နေရာချထားပေးရေးလုပ်ငန်းကို ထိုကဲ့သို့ ဦးစားပေးဖော်ပြနေခြင်းမှာ (၂၀၁၈)ခုနှစ်တွင် ကရင်၊ ကချင်၊ ရှမ်းနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်များတွင် နေရပ်စွန့်ခွာသူဦးရေ အနည်းဆုံး (၂၄၀,၀၀၀)ကျော် ရှိနေခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ် တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များစသဖြင့် အထူးအကာအကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သောအုပ်စု (၃)ဖွဲ့ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် လူမှုဘဝမြှင့်တင်ရန်ဟူသောအချက်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆင်တူပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာကို သီးခြားထောက်ပြထားသော်လည်း ၎င်းပြဿနာအား မည်ကဲ့သို့ ဖြေရှင်းရမည်ကိုမူ မဖော်ပြထားပါ။ တိုင်းရင်းသား လက်နက် ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ထိန်းချုပ်သော ဒေသများတွင် ဘိန်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှု အများအပြားရှိရာ ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်က မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာ ဖြေရှင်းရာတွင် အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်ကို တိုက်တွန်းနေသည့်သဘောဖြစ်ပါသည်။

မြေယာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍတွင် မူဝါဒသဘောတူညီချက် (၁၀)ချက် ပါရှိပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့်မြေယာမူဝါဒအား သင့်တော်မျှတမှုရှိပြီး တရားနည်းလမ်းကျမှုရှိရန် လိုအပ်သည့်အပြင် လူ့အခွင့်အရေးစံချိန်စံညွှန်းများ၊ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖယ်ဒရယ်စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်လည်း ပြည့်စုံရန်၊ ဗဟိုထိန်းချုပ်မှု လျော့ချရန်စသဖြင့် ဖော်ပြ ထားပါသည်။ မြေယာမူဝါဒနှင့်ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ရှင်းလင်းမှုရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပြီး တောင်သူ လယ်သမားများနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် လိုအပ်ချက်များ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းပြုလုပ်ရာ တွင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားအခွင့်အရေးတန်းတူညီမျှ ရရှိရန်စသည့်အချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်လည်း ဖော်ပြထားပါ သည်။ မြေယာမူဝါဒများသည် သဘာဝဘေးပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရန် လိုအပ်သည်ဟုလည်း ဖော်ပြထားပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်ချပေးထားသောမြေယာကို မူလရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း သတ်မှတ်ကာလအတွင်း လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိလျှင် နိုင်ငံတော်က ပြန်လည်ရယူရန်နှင့် အမှန်တကယ်လုပ်ကိုင်လိုသူများအား ပြန်လည်ချထားပေးရန်ဆိုသည့် အချက်များလည်း ပါဝင်နေခြင်းမှာ မြေယာများဝယ်ယူစုဆောင်း၍ အနာဂတ်တွင်အမြတ်ဖြင့် ပြန်လည်ရောင်းချမှုကို ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ မြေယာနှင့်ပတ်သက်သော ပြည်သူလူထု၏ နစ်နာချက်များ၊ အထူးသဖြင့်လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၃၀)ကျော်အတွင်း မြေယာသိမ်းဆည်းခံရခြင်းနှင့်ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်သူလူထုအတွက် အကြီးမားဆုံးသော ပြဿနာတစ်ရပ် အဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်နေမည်ဖြစ်ရာ အနာဂတ်တွင် တက်လာမည့် မည်သည့် အစိုးရမဆို ရင်ဆိုင်ရမည့်ပြဿနာများ ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဆုံး အရေးကြီးဆုံးအချက်အနေဖြင့် ခွဲထွက်ခွင့်နှင့် ဖယ်ဒရယ်စစ်တပ် ဖွဲ့စည်းခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးတွင် ပါဝင်သော မပြိုကွဲရေးများကို သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် ခွဲထွက်ခွင့်ကို လက်ခံခွင့်ပြုသင့်ကြောင်း တင်ပြလာကြသည်။ ထို့အပြင် ဖယ်ဒရယ်စစ်တပ်ကို ဖွဲ့စည်းရာတွင် တိုင်းရင်းသားများအား ကိုယ်စားပြုခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား စစ်တပ်သို့ ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းခြင်းတို့ဖြင့် တပ်မတော်၏ လက်ရှိအခြေအနေအား အပြောင်းအလဲပြုလုပ်ရန် အဆိုများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ရှိနေသေးပါသည်။

၄။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း

နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများကြောင့် ယခင်က မပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်လာနိုင်ခဲ့ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး စတင်ဆောင်ရွက်လာနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၎င်းအား ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကြောင့် တောင့်တင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တစ်ရပ် ဟု

မကြာခဏ တင်စားပြောဆိုခံရလေ့ရှိသည်။ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ တပ်မတော်အား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ အသားပေးထားသော စည်းကမ်းများ၏ သာဓက တစ်ခုသာဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၎င်းအား သမားရိုးကျ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်တည်းကြောင့် တောင့်တင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြစ်နေခြင်း မဟုတ်ပါ။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တပ်မတော်အား တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ပေးအပ်ထားသော အရေးပေးမှုများသည် တပ်မတော်အား နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ဦးဆောင် နိုင်ရန်နှင့် အတင်းအကျပ်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အားဖြည့်ပေးထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကို တည်ဆောက်ပေးနေသောကြောင့် ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြင်ဆင်လိုက်ရုံဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံကျသောအနှစ်သာရမှုများ ပြောင်းလဲသွားမည် မဟုတ်ပါ။ တပ်မတော်၏ အားသာချက် များ ပေါင်းစည်းပုံမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တောင့်တင်းနေခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သမားရိုးကျ ပြင်ဆင်ရန် ပုဒ်မ ၄၃၆ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ပြင်ဆင်သော နည်းလမ်း တစ်ခုတည်းသာရှိသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြင်ဆင်ခြင်းဟူသောစကားရပ်၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့်ပတ်သက် ၍ ဆွေးနွေးမှုများ ရှိနေခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ လေ့လာရာတွင် မူလဘာသာစကားဖြင့် လေ့လာရန် အရေးပါပုံနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုချက်များအား ကိုးကား၍ လေ့လာရာတွင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော ပြဿနာများကို ဖော်ပြနေပါသည်။ တပ်မတော်အား ထောက်ခံသူအချို့က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်အသစ်များ ထည့်သွင်းခြင်း၊ လက်ရှိပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့ မပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း ငြင်းခုံပြောဆိုလေ့ရှိကြသည်။ ဤအမြင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ မြန်မာဘာသာ မူရင်းစာသားနှင့်ကိုက်ညီသည်ဟု လူအချို့က အလွန်အမင်း ထောက်ခံသောအမြင် ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း၊ အသစ်ထည့်သွင်းခြင်းစသည်တို့ ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထိုကဲ့သို့ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသည်မှာ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် တမင်ချန်ရစ်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း တပ်မတော်အား ထောက်ခံသူများက အငြင်းအခုံ ပြောဆို လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် လွှတ်တော်၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေး မှုများတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်အသစ်များ ထပ်မံဖြည့်စွက်ခြင်းထက် လက်ရှိပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုသာ ပြင်ဆင်ရန် အလေးပေး ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရန် ပြင်ဆင်ချက်များသာ ပါဝင်သောဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်အား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း၏ (၂၀)ရာခိုင်နှုန်း၊ တနည်းအားဖြင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၆၆၄)ဦးအနက် (၁၃၃) ဦးက ထောက်ခံမှသာ ဥပဒေကြမ်းအား တင်သွင်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရာတွင် လိုအပ်ချက်အပေါ် မူတည်၍ ပြင်ဆင်မှု အမျိုးအစား (၂)မျိုးရှိပါသည်။ ၎င်းအမျိုးအစား ၂မျိုးလုံးအတွက် အဓိကလွှတ်တော်ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံး၏ (၇၅)ရာခိုင်နှုန်းကျော်က ထောက်ခံရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မည်ကဲ့သို့ပင် ပြင်ဆင်လိုလို နိုင်ငံရေးပါတီများအားလုံးအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း မှုနှင့် သဘောတူညီမှု ရရှိရန် ဦးစွာလိုအပ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှု အမျိုးအစား (၂)မျိုးတို့အကြား ကွာပြားခြားနားမှု အနည်းငယ်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှု ပထမအမျိုးအစားမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံး၏ (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းကျော်၏ ထောက်ခံမှုနှင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများ ထက်ဝက်ကျော်၏ ထောက်ခံမှု ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤပြင်ဆင်မှု အမျိုးအစား၌ အကျုံးဝင်သောကိစ္စရပ်များကို အခန်း(၁) နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ၊ အခန်း(၂) နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတများ၏ အရည်အချင်းများ၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်လွှတ်တော်များ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ အဆိုပါလွှတ်တော်များတွင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်နေခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများအပေါ် ကျင့်သုံးနိုင်သောအာဏာများ၊ တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ အရေးပေါ်အာဏာများစသည့်ကိစ္စရပ် များ အကျုံးဝင်အပြင်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ (၂၅)ရာခိုင်နှုန်းရှိရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း ဥပဒေကြမ်းကို ပြည်သူ့လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အရပ်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက စတင်တင်သွင်းနိုင်သော်လည်း အဆိုပါဥပဒေကြမ်းအား အတည်ပြုနိုင်ခြင်းမှာမူ ဒီမိုကရေစီနည်းစနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်တင် မြှောက်ခြင်းခံရသောလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးအပြင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကလည်း ထောက်ခံမှသာ ဖြစ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လက်တွေ့တွင် ပြင်ဆင် မည် မဟုတ်ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိကြသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှု ဒုတိယအမျိုးအစားမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားများအားလုံး၏ (၇၅)ရာခိုင်နှုန်းကျော်က ထောက်ခံရန်သာ လိုအပ်ပါသည်။ ဤဒုတိယပြင်ဆင်မှု အမျိုးအစားသည် ပထမပြင်ဆင်မှု အမျိုးအစား တွင် အကျိုးဝင်သောကိစ္စရပ်များမှအပ ကျန်ကိစ္စရပ်များအားလုံးနှင့် အကျိုးဝင်ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းနှင့် တာဝန်မှ ပြန်လည်ရပ်သိမ်းခြင်း၊ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်၊ လွှတ်တော်ကော်မတီ များ ဖွဲ့စည်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၊ နိုင်ငံသားများအခွင့်အရေးများ၊ ၎င်းအခွင့်အရေးများအား အကာအကွယ်ပေးရန် ကုစားမှုများ၊ ရွေးကောက်ပွဲများစသည်တို့ပါဝင်သည်။ ပြင်ဆင်မှု အမျိုးအစား နှစ်မျိုး ခွဲခြားထားပုံကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တပ်မတော်၏ အာဏာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ မူလမူများကို ပြင်ဆင်နိုင်ရန် မရည်ရွယ်ထားဘဲ လူပုဂ္ဂိုလ်အခွင့်အရေးများကိုမူ လွှတ်တော်နှင့် တပ်မတော်တို့က ပြည်သူ့ဆန္ဒ မပါဝင်ဘဲ ပြင်ဆင်နိုင်ကြောင်း ရည်ရွယ်ထားသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သမားရိုးကျနည်းလမ်းဖြင့် ပြင်ဆင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ် နှစ်ကြိမ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်မှ (၂၀၁၅)ခုနှစ်အကြား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် ဥပဒေကြမ်း နှစ်ရပ်ကို ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းခဲ့သော်လည်း ဥပဒေပြုဇယားကဲ့သို့သော အရေးမပါသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုသာ အနည်းငယ် ပြင်ဆင်နိုင်ခဲ့ရာ ဒီမိုကရေစီ အင်အားစုများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ တောင်းဆိုမှုများကို မဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခဲ့ပါ။ ၂၀၁၉ခုနှစ်တွင် တစ်ဖန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် အစဉ်ကြိုးပမ်းနေသော NLDက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား သမားရိုးကျနည်းလမ်းဖြင့် ပြင်ဆင်ရန် ထပ်မံ ကြိုးစားဆောင်ရွက်နေသော်လည်း တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့၏ သဘောတူညီမှု မရရှိသရွေ့ မည်သည့် ပြင်ဆင်မှုအဆိုမျှ အတည်ဖြစ်လာမည် မဟုတ်ပါ။

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ တင်းကျပ်သောသဘာဝကြောင့် လက်ရှိအာဏာရ NLDအစိုးရကပင် အတိတ်က ဖြစ်ရပ်များအား ရည်ညွှန်းပြောဆိုရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ကြုံတွေ့နေရသေးသည်။ (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၂) ရက်နေ့တွင် NLDလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ပဋိပက္ခမှာ ယခင်အာဏာရှင်စနစ်၏ အမွေဆိုးများဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက အဆိုပါ NLD လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အား ၎င်းဆိုလိုသည့် အာဏာရှင်ဆိုသည်မှာ မည်သူမည်ဝါဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြပေးရန်တောင်းဆိုခဲ့ပြီး ယခင် အစိုးရများအား အာဏာရှင်ဟု ရည်ညွှန်းပြောဆိုခြင်းကို ကန့်ကွက်ကြောင်းလည်း တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများမှ အာဏာရှင်ဟူသော စကားရပ်ကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ လွှတ်တော်သည် တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ တောင်းဆိုသည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် NLDသည် လွှတ်တော်တွင် အကြီးဆုံးသောနိုင်ငံရေးပါတီဖြစ်နေစေကာမူ တပ်မတော်နှင့်ပတ်သက် ပါက စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ရှိနေရဆဲဖြစ်သည်မှာ သိသာလှပါသည်။

၅။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းအဆိုများ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အဆိုပြုချက်များစွာရှိပြီး အချို့အဆိုပြုချက်များမှာ သမိုင်းအစဉ်အလာကြီးမားပါသည်။ ထိုအဆိုပြုချက်များကို လွှတ်တော်တွင်သာမက ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင်ပါ ဆွေးနွေးလျက်ရှိရာ အဓိကအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီ၊ တပ်မတော်၏အခန်းကဏ္ဍ၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာ အုပ်ချုပ်

ရေးနှင့် လွှတ်တော်အာဏာများ ကန့်သတ်ခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်တို့ အဓိကပါဝင်နေပါသည်။ တပ်မတော်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ အသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲရန် ကန့်ကွက်နေသောကြောင့် လက်ရှိဆွေးနွေးမှုများအားလုံးသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကိုသာ အခြေပြု၍ ဆွေးနွေးနေရပါသည်။

(က) ဒီမိုကရေစီရေးနှင့် တပ်မတော်၏အခန်းကဏ္ဍ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီမြှင့်တင်ရေးနှင့်ပတ်သက်သော အဆိုပြုချက်များသည် တပ်မတော်၏အခန်းကဏ္ဍနှင့်တိုက် ရိုက် ဆက်နွယ်နေပါသည်။ ၂၀၁၅ခုနှစ်တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ကန့်သတ်ချက်များကို အတိအလင်း ဖော်ပြထား သည်ဖြစ်စေ၊ မဖော်ပြထားသည်ဖြစ်စေ ပြင်ဆင်ရန် အလွန်ခက်ခဲကြောင်း ပေါ်လွင်နေပါသည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့မှာ ရာသက်ပန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များဟု အတိအလင်း မဖော်ပြထားသော်လည်း ရာသက်ပန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များသဖွယ် ရပ်တည်နေသည် ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး၊ လွှတ်တော်အရပ်ရပ်များ၌ တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်မှု၊ ဝန်ကြီးဌာန (၃)ခု၏ ဝန်ကြီးများကို တပ်မတော်က ခန့်အပ်နိုင်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြင်ဆင်ရာတွင် တပ်မတော်၏ ဗီတိုအာဏာ၊ သမ္မတစနစ်၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အကြား အာဏာပိုင်း ခြားခွဲဝေခြင်း၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ဝန်ကြီးချုပ်များအပါအဝင် အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲများ ခန့်အပ်နိုင်ခြင်း၊ တရားလွှတ်တော် ချုပ်တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များ၊ အမျိုးသား ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တာဝန်မှ ရပ်သိမ်းရန် လိုအပ်သော မဲဆန္ဒရှင် အရေအတွက်၏ (၁)ရာခိုင်နှုန်းလိုအပ်ချက်စသောပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ ဒီမိုကရေစီအင်အားစု များက အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်တိုးတက်မှုကို အကန့်အသတ် ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု ထောက်ပြကြပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်အား စည်းကမ်းပြည့်ဝသောဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ဝိသေသပြုထား ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍လည်း စိုးရိမ်မှုများရှိကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၃)ခုနှစ်တွင် NLD က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင် ရေးကော်မတီတွင် ဒီမိုကရေစီအား စည်းကမ်းပြည့်ဝသောဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ဝိသေသမပြုတော့ရန် အကြံပြုခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဆိုကို အခြေပြုပြီး NLDက နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအကြီးအကဲများ ခန့်အပ်ရာတွင် တပ်မတော်၏ လွှမ်းမိုးမှုများကို ဖယ်ရှားရန် အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဆိုတွင် လွှတ်တော်များ၌ တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မပါဝင်ရန်၊ ဒုတိယသမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးများ ခန့်အပ်ရာတွင် တပ်မတော်က မပါဝင်ရန်စသည့်အငြင်းပွားဖွယ်ရာအဆိုများ ပါဝင်ခဲ့ရာ တင်းမာမှု များ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ NLDက ၎င်း၏အဆိုများတွင်ပါဝင်သော ပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုများအား တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် တဖြည်း ဖြည်း လုပ်ဆောင်မည်ကိုလည်း ကတိပြုခဲ့ပြီး ရဲတပ်ဖွဲ့အား တပ်မတော်နှင့် အဆက်ဖြတ်ရန်လည်း အဆိုပြုခဲ့ပါ သည်။ သို့သော်လည်း အထက်ဖော်ပြပါ အဆိုများအားလုံးမှာ လွှတ်တော်က မဲခွဲဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းများတွင် ပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။

NLDသည် တပ်မတော်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ အားသာချက်များကို လုံးဝပြင်ဆင်ရန်လည်း အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ NLDက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရာတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ရှိ အရပ်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ပြင်ဆင်နိုင်သင့်ကြောင်း အဆိုပြုခဲ့ရာ တပ်မတော်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင် ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မှ ဖယ်ထုတ်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ NLDက ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခံနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတအဖြစ် အမည်တင်သွင်းခံရသူသည် နိုင်ငံခြားအစိုးရ၏ ကျေးဇူးသစ္စာ တော်ကို ခံယူစောင့်ရှောက်ရုံသေခြင်းကို တားမြစ်သော ပုဒ်မ ၅၉(စ)ကိုလည်း ပယ်ဖျက်ရန်လည်းကောင်း၊ ပုဒ်မ ၅၉ (ဃ)တွင် ပါဝင်သော စစ်ရေးဟူသော စကားရပ်အား ကာကွယ်ရေးဟူသော စကားရပ်ဖြင့် အစားထိုးရန်လည်းကောင်း အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သော ဥပဒေကြမ်း၌ ပုဒ်မ ၅၉ (ဃ)ပါ စစ်ရေးဟူသော စကားရပ်အား ကာကွယ်ရေးဟူ သော စကားရပ်ဖြင့် အစားထိုးရန် အဆိုပြုခဲ့သော်လည်း ၎င်းလုပ်ရပ်မှာ တပ်မတော်၏ ပုံရိပ်ကို ပြောင်းလဲရန်သာ ရည်ရွယ်ခဲ့

ခြင်းဖြစ်ပြီး ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပခဲ့ခြင်း မရှိသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် မပြီး မြောက်ခဲ့ပါ။

ထို့အပြင် NLDက ဒုတိယသမ္မတ တစ်ဦးတည်းသာ ထားရှိရန် အဆိုပြုခဲ့ရာ ၎င်းအဆိုအရ တပ်မတော်အနေဖြင့် ဒုတိယ သမ္မတ တစ်ဦးခန့်အပ်နိုင်သော အာဏာဆုံးရှုံးသွားမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် NLDက အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေး ကောင်စီ၏ အာဏာချိန်ခွင်လျှောက် ရွှေ့ဆိုင်းလိုသောကြောင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌများကိုလည်း အဆိုပါကောင်စီတွင် ထည့်သွင်းရန် အဆိုပြုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အခန်း(၁) နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများကို အတည်ပြုဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အဆိုပြုခဲ့ခြင်းမှာ ၎င်းအခန်းပါ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုကာကွယ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း ၎င်းအခန်း၌ တပ်မတော်က ချမှတ်ထားသောမူများလည်း ပါဝင်နေသောကြောင့် တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေး အင်အားပိုမိုကြီးမားလာမည်ကို မစဉ်းစားခဲ့ကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးရာတွင် အခြေခံမူနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဿနာအမြောက်အများ ပါဝင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ တပ်မတော်သည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် အခြေစိုက်စခန်းများ ရှိသည့်အပြင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်တွင် တပ်မတော်၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ဖြစ်သော သတင်းတပ်ဖွဲ့ ရှိပါသည်။ ၎င်းအဖွဲ့သည် ရန်ကုန် သို့မဟုတ် နေပြည်တော်တွင် ကျင်းပသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများကို ပုံမှန်တက်ရောက်လေ့ရှိပြီး အဆိုပါဆွေးနွေးပွဲ များသို့ တက်ရောက်ခဲ့သူများ၏ အမည်များ၊ ကျင်းပသော အဖွဲ့အစည်းများစသည့်အကြောင်းအရာများကို မှတ်သားလေ့ရှိသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါသတင်းတပ်ဖွဲ့သည် (၂၀၁၇)ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးပြုလုပ် သတ်ဖြတ်ခံရခြင်းကို စုံစမ်း ခဲ့သော သတင်းထောက် နှစ်ဦးအား အောင်သပြေစစ်ကြောရေးစခန်းသို့ ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့ရာ နိုင်ငံရေးဆန်သည့် တရားစီ ရင်ရေး ကိစ္စရပ်များတွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ တပ်မတော်သည် နိုင်ငံတော် ခန့်မှန်းခြေ အရအသုံးဘဏ္ဍာငွေ၏ (၁၄)ရာခိုင်နှုန်းကို ရယူထားသည့်အပြင် ၎င်း၏ မြန်မာ့စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက်နှင့် မြန်မာစီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်းစသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကိုလည်း လက်လွှတ်ခြင်း မရှိသေးပါ။ သို့သော်လည်း အဆိုပါ တပ်မတော်၏ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်း နှစ်ရပ်တို့သည် အခွန်များ စတင်ထမ်းဆောင်လာပြီဟု သတင်းများထွက်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်၏ ကြည်း၊ ရေ၊ လေတပ် များ၏ စုစုပေါင်းအင်အားမှာ (၄)သိန်းခန့်ရှိရာ ပြည်တွင်း၌ အင်အားအကြီးမားဆုံးသော အင်အားစုပင်ဖြစ်ပါသည်။

တပ်မတော်အား လွှတ်တော်အရပ်ရပ်တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခြင်းအား ဖျက်သိမ်းရန် အဆိုပြုချက်များအား ဆွေးနွေး ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်သေးပါ။ အနာဂတ်တွင်လည်း တပ်မတော်သည် အစိုးရ ယန္တရားများမှ ထွက်ခွာပြီး အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင်သာ ရပ်တည်ရန် သဘောတူညီစေကာမူ ဒုတိယအဆင့် ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်သည့် တပ်မတော်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လျှော့ချခြင်းကိစ္စရပ်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန်မှာမူ အခက်အခဲများစွာနှင့် ထပ်မံကြုံတွေ့ရဦး မည်ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားများ၏ တောင်းဆိုမှုများ

ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိစသည့် မေးခွန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖယ်ဒရယ်ဟူသော စကားရပ်အား တမင်ရှောင်ရှားထားပါသည်။ ယခင်နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် ဖယ်ဒရယ်ဟူသော စကားရပ်ကို အသုံးပြုခြင်းအား တားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါတွင်မူ အချို့တပ်မတော်အရာရှိကြီးများကပင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုက်ညီပါသည်ဟု ပြောဆိုမှုများ ရှိလာပါသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းအမြင်မျိုး ကို တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများက လက်မခံပါ။ လက်ရှိတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဆွေးနွေးမှုများတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ လိုလားသော ဖယ်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ် ပြည်ထောင်စု သို့မဟုတ် NLDက အဆို ပြုသော ဒီမိုကရက်တစ် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတို့အနက် မည်သည့်စနစ်က ပိုမိုသင့်တော်သနည်းဟူသော မေးခွန်းက ရေပန်းစားလျက်ရှိပါသည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် တို့တွင် အဓိကနေရာမှ ပါဝင်နေပြီး ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ပတ်သက်သည့် တောင်းဆိုမှုများတွင် ပညာရေးနှင့် ဘာသာစကားအစရှိ သော

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများကို ပိုမိုအသိအမှတ်ပြုပေးရန်၊ တိုင်းပြည်အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်၍ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး အာဏာများ တိုးမြှင့်ပေးရန်၊ ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောတူညီမှုတစ်ရပ် ရရှိထားရန်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအား သဘာဝ သယံဇာတနှင့်ပတ်သက်၍ ထိန်းချုပ်မှု ပိုမိုပေးအပ်ရန် သို့မဟုတ် ဝင်ငွေ ပိုမိုခွဲဝေပေးရန်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအား ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခွင့်ပေးရန်စသည့်ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်နေပါသည်။ အဆိုပါ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်သည့် တောင်းဆိုမှုများအား (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ တင်သွင်းခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းတွင် မပါဝင်ခဲ့ပါ။

ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ပတ်သက်သည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဓိကတောင်းဆိုမှုတွင် ဘာသာစကား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပညာရေးတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဗမာစကားသည် နိုင်ငံတော်က အသိအမှတ်ပြုသော ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံ တစ်ဝှမ်းတွင် ဘာသာစကားအုပ်စုကြီး အမျိုးမျိုးမှ ဆင်းသက်လာသော ဘာသာစကားပေါင်းစုံအား အသုံးပြုလျက် ရှိပါသည်။ ဗမာစကားသည် တရုတ်-တိဘက် ဘာသာစကား အုပ်စုကြီးမှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး မွန်ဘာသာစကားမှာ မွန်-ခမာဘာသာစကားအုပ်စုကြီးတွင် ပါဝင်ကာ ရှမ်းဘာသာစကားမှာမူ ထိုင်း ဘာသာစကား အုပ်စုကြီးနှင့် ဆက်နွယ်နေပါသည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ်တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို လွှတ်တော်တွင် အသုံးပြုနိုင်ရန် အဆိုပြုခဲ့သော်လည်း အများစုက မူ ဗမာဘာသာစကားသာ အသုံးပြုရန် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အချို့မှာ မိမိတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားအပြင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို ကျွမ်းကျင်စွာပြောဆိုနိုင်သော်လည်း ဗမာဘာသာစကားကို ကောင်းမွန်စွာ မပြောတတ်ခဲ့ကြပေ။ (၁၉၆၂)ခုနှစ် ဦးနေဝင်း အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ဗမာဘာသာစကားမှလွဲ၍ အခြားဘာသာ စကားများအား ပညာရေးတွင် အသုံးပြုခြင်းအား တားမြစ်ခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်အချို့တွင် ဒေသသုံး ဘာသာစကားများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်လာပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၇)ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ တွင် ချင်းပြည်နယ်လွှတ်တော်က ချင်းဘာသာစကားများကို ပေါင်းစည်းရန် အဆိုပြုခဲ့သည်။ ချင်းပြည်နယ်တွင် အသုံးပြုသော ဘာသာစကား အနည်းဆုံး (၈)မျိုးရှိရာ ဟားခါး နှင့် ဖလမ်းဒေသများတွင် အသုံးပြုသူအများဆုံးဖြစ်သော လိုင်ဘာသာစကား ၌ပင် ၎င်းဘာသာစကားအား အသုံးပြုပုံအမျိုးမျိုး ရှိကြပါသည်။ ချင်းပြည်နယ်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌက ဆရာ၊ ဆရာမများ လူအင်အားမလုံလောက်ဟုဆိုကာ ချင်းဘာသာစကားများကို ပေါင်းစည်းရန် အဆိုကို ပယ်ဖျက်ခဲ့ ပါသည်။

ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့်ပတ်သက်သည့်အဆိုပြုချက်များတွင် သေးငယ်သော ပြောင်းလဲမှုများမှအစ အစွန်း ရောက်ပြီး အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော ပြောင်းလဲမှုများအထိ ပါဝင်နေပါသည်။ အငြင်းပွားလျက် ရှိသော အဆိုတစ်ရပ်မှာ ပြည်နယ် (၈)ခု ဟူသောအဆိုပင်ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုအချို့က လက်ရှိ ပြည်နယ် (၇)ခုနှင့် တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး (၁၄)ခုဖြင့် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံ သည် ဗမာလူမျိုးများကို အလွန်အသားပေးနေကြောင်း၊ ပင်လုံးစာချုပ်ပါ ဗမာနှင့် အခြားတိုင်းရင်းသားများ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး အလို့ငှာ တိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုကို ဗမာပြည်နယ် တစ်ခုအဖြစ်သာ ဖွဲ့စည်းပြီး အခြားပြည်နယ် (၇)ခု၏ အာဏာများကို တိုးချဲ့ပေး သင့်ကြောင်း အဆိုပြုခဲ့ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အပြင် ခွဲထွက်ခွင့်ကိုလည်း တောင်းဆို ထားကြသည်။ အချို့အစွန်းရောက်သော အဆိုအချို့တွင် ဗမာလူမျိုးများအား တိုင်းရင်းသားဒေသများမှ ဖယ်ရှားခြင်း၊ အဆိုပါ ပြည်နယ်၏ ဒေသခံအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုခြင်း၊ ဗမာလူမျိုးများအား ဖယ်ရှား၍ ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းစသည့် ဒီမိုကရေစီ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့်မကိုက်ညီသော တောင်းဆိုမှုများ ပါဝင်နေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အဆိုပြုချက်များအားလုံးကို တပ်မတော်သာမက NLDကလည်း လုံးဝကန့်ကွက်ကြပါသည်။

အစွန်းမရောက်သော တောင်းဆိုမှုများတွင်မူ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ နယ်နိမိတ် ပြန်လည်သတ်မှတ်ရန်၊ အမည်များ ပြောင်းလဲရန်၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများအား လက်ရှိသန်းခေါင်စာရင်းအရ ပြန်လည် သတ်မှတ်ခန့်အပ်ရန်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများ အသစ်ဖွဲ့စည်းရန်၊ ၎င်းတို့၏ နယ်နိမိတ်နှင့် အာဏာများတိုးမြှင့်ပေးရန်စသည့် အဆို များ ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်နယ်အမည်ကို ပြောင်းလဲရန် လိုလားသော တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်မှာ ကရင်နီ အမျိုးသား တိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP)ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်နီ အမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP)အနေဖြင့် ယခင်စစ်အစိုးရသည်

ကယားပြည်နယ်သမိုင်းနှင့် နိုင်ငံရေး လွတ်လပ်မှုတို့ကို နှိပ်ကွပ်ရန်အတွက် ကယားဟူသော အမည်ကို အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း စွပ်စွဲကာ ကယားပြည်နယ်ကို ကရင်နီပြည်နယ်အဖြစ် အမည်ပြောင်းလဲပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများက အမည်ပြောင်းလဲလိုမည်ဟု မျှော်မှန်းထားရာ နိုင်ငံတော် အခြေခံမူများ တွင် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး အမည်ပြောင်းလဲရန် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးချုပ်က အဆိုပြုရန်ဖြစ်ပြီး သမ္မတက ဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အမည်ပြောင်းလဲရန် ကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ တစ်ဦးတည်းက ဆုံးဖြတ် ချက်ချမှတ်နိုင်ရာ နိုင်ငံတော်သမ္မတက သက်ဆိုင်ရာ တိုင်ရင်းသားများဘက်မှ ရပ်တည်ပေးပါက အထမြောက်ရန် ခက်ခဲသော ကိစ္စရပ်ဟု မဆိုနိုင်လောက်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အမည်နာမ ပြောင်းလဲခြင်းပြဿနာများနှင့် မစိမ်းကားပါ။ (၁၉၈၉)ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အင်္ဂလိပ်အမည်ကို Burma မှ Myanmarသို့ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး အလားတူ မြို့အချို့နှင့် ဒေသအချို့တို့၏ အမည်များ ကိုလည်း ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူအချို့က Myanmarသည် ဗမာလူမျိုး တစ်မျိုးတည်းကိုသာ ကိုယ်စားပြုပြီး Burmaမှာမူ လူမျိုးပေါင်းစုံကို ကိုယ်စားပြုသည်ဟုဆိုသည်။ Irrawaddyသတင်းစာကိုပင် ၎င်း၏အမည်ကို Ayeyarwaddyဟု ပြောင်းလဲရန် တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း အဆိုပါ သတင်းစာတိုက်က ယနေ့အထိ ငြင်းဆိုလျက်ရှိပါသည်။

အချို့သောအုပ်စုများမှာမူ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ထားပုံကို မကျေနပ်ကြပါ။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နယ်နိမိတ်အသစ်သတ်မှတ်ရန် အဆိုပြုနိုင်ပြီး လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ ဒေသများရှိ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ဆန္ဒမဲများဖြင့် အတည်ပြုရန်ဖြစ်ပါသည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSP)က မွန်ပြည်နယ်၏ နယ်နိမိတ်တွင် ယခင်မွန်လူမျိုးတို့၏ မြို့တော်ဖြစ်သော ယခုပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ပါဝင်နေသည့် ပဲခူးမြို့လည်း ပါဝင်သင့်ကြောင်း တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်အချို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ၎င်းတို့အား ပေးအပ်ထားသော အာဏာများကို ကျော်လွန်၍ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၀၁၆)ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးသော ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIA)၊ ရတနာတပ်မတော် (AA)၊ မြန်မာပြည်ငြိမ်းချမ်းရေးဒီမိုကရက်တစ် တပ်ဦး ခေါ် ကိုးကန့်အဖွဲ့ (MNDA)နှင့် တအာန်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (TNLA)စသည့် အဖွဲ့ (၄)ဖွဲ့ပါဝင်သော မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့ကို အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဆိုကို ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့် တပ်မတော်တို့က ထောက်ခံခဲ့သော်လည်း ရှမ်းအမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် SNLDကမူ မထောက်ခံခဲ့ ပေ။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ ပြဌာန်းထားသော အကြမ်းဖက်တိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေတွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော် များအား အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းများ သတ်မှတ်ကြေညာရန် အာဏာပေးအပ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးက ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့ အား အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် သတ်မှတ်ကြေညာပေးရန် အဆို တင်သွင်းခဲ့ရာတွင် မအောင်မြင်ခဲ့သော်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် ယင်းအဆိုအား ထပ်မံတင်သွင်းခဲ့ရာ အောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် စိစစ်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ဤဖြစ်ရပ်ကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီနှင့် တပ်မတော်တို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တစ်ရပ်သည် ပြည်ထောင်စု အဆင့် လွှတ်တော်၌ အောင်မြင်မှု မရရှိပါက ၎င်းတို့၏ သြဇာအာဏာများ အသုံးပြုကာ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပုံကို သရုပ်ဖော်ပြနေပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရရှိထားသော သဘောတူညီချက် တစ်ရပ်မှာ (၁၉၆၀)ပြည့်လွန်နှစ်များမှစတင် စတင် တောင်းဆိုခဲ့ကြသော ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအား ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရေးဆွဲခွင့် ပေးရန် ကိစ္စရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုချိန်အထိ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများတွင် ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများ မရှိသေးပါ။ (၂၀၀၀)ပြည့်လွန်နှစ်များ အစောပိုင်းတွင် နိုင်ငံခြားရောက် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များကြားတွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသ ကြီးများတွင် ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရန် အတွေးအခေါ် ရေပန်းစားလာကာ အချို့ကစတင်၍ အကောင်အထည် ဖော် ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ ထုံးဖွဲ့မှုသိပ်သည်းများပြားသောကြောင့် အနာဂတ်တွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲနိုင်စေကာမူ ၎င်းတို့တွင် ပါဝင်နိုင်သောအကြောင်းအရာ

များ နည်းပါးမည်မှာ သေချာပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအချို့ကြားတွင် လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုပေးရေးဟူသော အစွန်းရောက်သည့် အမြင်အချို့ ရေပန်းစားနေပါသည်။

ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို စတင်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် အကြံပြုချက် တစ်ရပ်မှာ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်များအား နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများက တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်ရန် အဆိုဖြစ်ပါသည်။ ဤအဆိုအရ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ လွတ်လပ်မှု ပိုမိုရရှိမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများမှာ ပြည်ထောင်စု အစိုးရကိုသာ ကူညီရသည်ဟူသော ပုံရိပ်ကိုလည်း ဖျောက်ဖျက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ (၂၀၁၃)ခုနှစ်မှ (၂၀၁၅)ခုနှစ်အကြား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးမှုများတွင် NLDက ၎င်းအဆိုကို တင်သွင်းခဲ့သော်လည်း ရှုံးနိမ့်ခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၉)ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီကလည်း တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ ထောက်ခံမှုကိုရယူရန် ပုဒ်မ ၂၆၁အား ပြင်ဆင်ပြီး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအား ဝန်ကြီးချုပ်ခန့်အပ်ရာတွင် ပိုမိုအာဏာရှိစေရန် အဆိုပြုခဲ့ပါ သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း ပြင်ဆင်ချက်များစွာ အဆိုပြုခဲ့ကြပါသည်။ လက်ရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများ၏ နယ်နိမိတ် ချဲ့ထွင်ပေးရန်၊ ၎င်းတို့တွင် ပါဝင်သော မြို့နယ်အရေအတွက် တိုးချဲ့ ပေးရန်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေ ဦးစီးအဖွဲ့များ၏ အာဏာများ တိုးမြှင့်ပေးရန်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေ မရရှိသေးသော အုပ်စုများကလည်း ၎င်းတို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေ ဖန်တီးပေးရန်တို့ကို တောင်းဆိုလျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် အလွန်အရေးပါသော ကိစ္စရပ်တစ်ရပ်အဖြစ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမှာ ပြည်နယ် များသည် သဘာဝသယံဇာတပေါကြွယ်ဝသော်လည်း လူများမှာ ဆင်းရဲနေခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများကို (၁၉၄၀)ပြည့်လွန်နှစ်များနှင့် (၁၉၆၀)ပြည့်လွန်နှစ်များအကြားတွင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါ သည်။ (၁၉၄၇)ခုနှစ်၊ ပင်လုံညီလာခံတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက ဗမာတစ်ကျပ်၊ တိုင်းရင်းသားလည်း တစ်ကျပ်ဟု ပြောဆိုခဲ့ ခြင်းမှာ ဗမာလူမျိုးများက စီးပွားရေး ထိန်းချုပ်ထားသောကြောင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများအား နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာ အရင်းအနှီး များကို သိသိသာသာ ခွဲဝေပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ကတိပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများက နားလည်ခဲ့ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ရေနံနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာစသည့် သဘာဝသယံဇာတများ ပေါကြွယ်ဝကာ အာရှဈေး ကွက်သို့ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ အဓိကတင်ပို့သော နိုင်ငံများအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့သတ္တု ဝယ်လို အား၏ (၁၀)ရာခိုင်နှုန်း၊ တရုတ်နိုင်ငံ သတ္တုဝယ်လိုအား၏ သုံးပုံတစ်ပုံကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပေးလျက်ရှိပါသည်။ ယခုနှစ်ပိုင်း များတွင် ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေး အားကောင်းလျှက်ရှိပြီး “ဝ”ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA) ထိန်းချုပ်ထား သော “ဝ”ဒေသတွင် ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေး အားကောင်းလျှက်ရှိပြီး ထိုသယံဇာတများကို ရေရှည်တွင် မည်သို့ တည်တံ့စွာ အသုံးပြု နိုင်မည်ကို မသိရှိနိုင်သေးပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ပတ္တမြား၊ နီလာ၊ အထူးသဖြင့်ကျောက်စိမ်းစသည့် ကျောက်မျက်ရတနာများ ကြောင့်လည်း ကမ္ဘာကျော်လျက် ရှိပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ရှိ အဖိုးတန်ပတ္တမြား (၉၀)ရာခိုင်နှုန်းကျော်မှာ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ရှိပါသည်။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် Global Witness၏ စစ်တမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃၁) ဘီလီယံခန့် တန်ဖိုးရှိသော ကျောက်စိမ်းများကို တင်ပို့လျက်ရှိရာ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ပို့ကုန်များထက်ပင် တန်ဖိုးမြင့်မား ပါသည်။ ကျောက်စိမ်းလုပ်ငန်းများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် သဘာဝသယံဇာတ ပေါကြွယ်ဝသော်လည်း တရားဝင်ဈေးကွက်မှ အကျိုးအမြတ်မရရှိခြင်းကြောင့် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ် မခံစားနိုင်ခြင်းစသည့်အခက်အခဲများကို ကျော် လွှားရန် လိုအပ်ပါသည်။ (၂၀)ရာစုမတိုင်မီက မြန်မာနိုင်ငံသည် အာရှတိုက်၏ စပါးအုံဟု တင်စားရလောက်အောင် ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးမှု ထွန်းကားခဲ့သော်လည်း လက်ရှိတွင်မူ အရည်အသွေးညံ့ဖျင်းခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်မှုအင်အား နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် ဆန်စပါးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပြည်ပသို့တင်ပို့မှု အရှိန်အဟုန် ထပ်မံမရရှိသေးပါ။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ရေသယံဇာတလည်း ပေါကြွယ်ဝပြီး စိုက်ပျိုးရန် အသင့်မြေ ဟက်တာပေါင်း (၁၈ ဒသမ ၂)သန်းရှိရာ အိန္ဒိယနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့၏ ကြီးမား သောလူဦးရေ ဝယ်လိုအားကို အနာဂတ်တွင် ဖြည့်ဆည်းပေးရန် စိုက်ပျိုးမြေ အသင့်ရှိနေပါသည်။

အနာဂတ်တွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်အောက်၌ သဘာဝသယံဇာတများအား မည်ကဲ့သို့ စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့် အကျိုးအမြတ်များ အား မည်ကဲ့သို့ ခွဲဝေရန်စသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ အဆိုပြုချက်များ အခိုင်အမာ မရှိသေးသော်လည်း ၎င်းကိစ္စရပ်များအား

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ဖြေရှင်းပါက တပ်မတော်နှင့် ၎င်း၏ မိတ်ဆွေများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ခေါင်းဆောင်များစသည့်လူအုပ်စုများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို အရင်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်မည်မှာ သေချာပါသည်။

(ဂ) အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာအား ကန့်သတ်ခြင်း

တပ်မတော်နှင့် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီတို့ ဆက်နွယ်နေပုံသည် အနာဂတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါမည့် ကိစ္စရပ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၄)ခုနှစ်တွင် ဦးရွှေမန်းသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတများနှင့် ဝန်ကြီးများအား ပြည်သူ့လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များထဲမှသာ ရွေးချယ်နိုင်ရန်ဟူသော အဆိုပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး အဆိုတစ်ရပ်ကို ထောက်ခံခဲ့ရာ ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီက ၎င်းသည် တပ်မတော်ကို ထိန်းချုပ်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ တပ်မတော်က ၎င်းပါတီအား ထိန်းချုပ်ခြင်းမဟုတ်ကြောင်း ပြသရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအဆို အောင်မြင်ခဲ့ပါက သက်ဆိုင်ရာ အကြီးအကဲများအဖြစ် ခန့်အပ်ခံရရန် ရည်မှန်းချက်ရှိသော တပ်မတော် အရာရှိကြီးများသည် တပ်မတော်မှ နုတ်ထွက်ကာ ဦးရွှေမန်းဦးဆောင်သော ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီသို့ ဝင်ရောက်ရမည့်သဖွယ် ဖြစ်နေပါသည်။ ယင်းအဆို မအောင်မြင်ခဲ့ရသော အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် နိုင်ငံတော် သမ္မတအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံနိုင်ရန် ရည်မှန်းချက်ရှိသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် ဆန္ဒမရှိသော ကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအဆိုမအောင်မြင်ခဲ့ခြင်းဖြင့် တပ်မတော်နှင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီတို့ကြား ဆက်ဆံရေး တင်းမာမှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိကြောင်းကို ဖော်ပြ နေပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများကို နည်းစနစ်ကျစွာ ပိုင်းခြားရန် ခက်ခဲလှသည်ဟု အားလုံးက သဘောတူနေကြသော်လည်း တပ်မတော်က ထိုအယူအဆကို ဆက်လက်ကိုင်စွဲမြဲဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံကို ပြင်ဆင်ရန် အဆိုပြုခဲ့သော ဥပဒေကြမ်းတွင် ဝန်ကြီးများအား လွှတ်တော်မှ နုတ်ထွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီ များတွင် လှုပ်ရှားမှု ကန့်သတ်ထားခြင်းအား ဖယ်ရှားခြင်းစသည့် အဆိုများပါဝင်ခဲ့သော်လည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကိုသာ ဝန်ကြီးများအဖြစ် ခန့်အပ်နိုင်ရန်လည်း အဆိုပြုထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအဆိုများဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ ပိုမိုနီးစပ်လာနိုင်ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတများနှင့် ဝန်ကြီးများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် ဆက်လက် လှုပ်ရှားနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အား ခန့်အပ်ခြင်းဖြင့်လည်း ပြည်သူ့လူထုကို ပိုမို ကိုယ်စားပြုလာမည် ဖြစ်ပါသည်။ NLDကလည်း ယင်းအဆိုများကို ထောက်ခံခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်တွင် လိုအပ်သော ထောက်ခံမှုမရှိခဲ့သောကြောင့် ယင်းအဆိုရုံးနိမ့်ခဲ့ရပါသည်။

NLDက အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို ထပ်မံကန့်သတ်မည့် အဆိုများကိုလည်း တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဆိုများတွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတများအား သက်တမ်း (၁)ကြိမ်သာ တာဝန်ထမ်းဆောင်စေရန်၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ၎င်းတစ်ဦးတည်းက ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့်ထက် အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် နာယကများနှင့်တိုင်ပင်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန်၊ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယနာယကများအား အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ထည့်သွင်းပေးရန်စသည့်အဆိုများ တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးကောင်စီအား ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းရန်အဆိုမှာ အဆိုပါကောင်စီအား တပ်မတော်လက်အောက် မှ အာဏာရအစိုးရလက်အောက်သို့ရောက်ရှိသွားစေရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ NLDအနေဖြင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း ဒေသကြီး ဝန်ကြီးများအား နိုင်ငံတော်သမ္မတထက် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးချုပ်များထံတွင် တာဝန်ခံရန် အဆိုပြုခဲ့ပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသအဆင့်၌ အာဏာချိန်ခွင်လျှာနှင့် တာဝန်ခံစနစ်ကို ပြောင်းလဲရန်လည်း ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းအဆိုများအားလုံး ရုံးနိမ့်ခဲ့သော်လည်း NLDသည် ၎င်းက အတိုက်အခံနိုင်ရေးပါတီအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့သောကာလများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကန့်သတ်ရန် ဆန္ဒရှိခဲ့သည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးနှင့်ပတ်သက် ၍ ဆွေးနွေးမှု အနည်းငယ်ရှိခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့တွင် တရားစီရင်ရေးလွတ်လပ်မှုကို ကျဆင်းစေနိုင်သော ပြောင်းလဲမှု ပါဝင်နေ

ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီး၏ တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးများကို နိုင်ငံတော်သမ္မတ တစ်ဦးတည်းက မဟုတ်ဘဲ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးချုပ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်တို့က ပူးပေါင်း၍ အမည်တင်သွင်းနိုင်ရန်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အား အမြင့်ဆုံးတရားရုံးအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် နှင့် စစ်တရားရုံးများသည်လည်း အလိုအလျောက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အောက်၌ ဖွဲ့စည်းရန်၊ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးအား ဖျက်သိမ်းပြီး ၎င်း၏အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ ပေးအပ်ရန် စသည့်အဆိုများ တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုအဆိုများအားလုံးကို (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် တင်သွင်းခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းတွင် မဖော်ပြခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌတို့မှ ဒုတိယတရားသူကြီးချုပ် တစ်ဦးစီ ရွေးချယ်ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတအား ရွေးချယ်သကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ မဲခွဲဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်သင့်ကြောင်း အဆိုပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ယင်းအဆိုများအားလုံးမှာ လိုအပ်သော ထောက်ခံမှု မရရှိခဲ့ရာ အဆိုများ ရုံးနိမ့်ခဲ့ရပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများတွင် ပုဒ်မ (၃၀၀)နှင့် (၃၀၁)တို့အားပြင်ဆင်ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများအားလည်း ထင်ပေါ်ကျော်ကြားဂုဏ်သတင်းပြည့်ဝသော ဥပဒေပညာရှင်ဟု ယူဆခံရသူဟူသော အရည်အချင်းအပါအဝင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ နည်းတူ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများခန့်အပ်ရန် အဆိုပြုထားရာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ခန့်အပ်ခွင့်အာဏာကို လွှတ်တော်အာဏာများဖြင့် ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ပုဒ်မ ၃၀၂ကို ပြင်ဆင်ကာ ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီးချုပ်အား စွပ်စွဲပြစ်တင်ရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအပြင် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများမှလည်း ပါဝင်နိုင်ရန် အဆိုပြုခဲ့သေးသည်။ ထို့နောက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တရားလွှတ်တော်အသီးသီးရှိ တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်းကို (၅)နှစ် အဖြစ် ကန့်သတ်ရန် အဆိုပြုခဲ့ရာ ၎င်းအဆိုမှာ တရားစီရင်ရေးအကြီးအကဲများအား အာဏာရအစိုးရ၏ သက်တမ်းဖြင့် စည်းနှောင်သွားရန် ကြိုးစားခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

(၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းတွင် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးအား ပြင်ဆင်မှုအချို့ဖြင့် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌကို နိုင်ငံတော်သမ္မတ တစ်ဦးတည်းက ရွေးချယ်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့်တကွ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများကလည်း အတူတကွ ပါဝင်ရွေးချယ်နိုင်ရန် အဆိုတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အပြီးသတ်ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသော်လည်း နိုင်ငံတော်အတွက် အရေးပါသောအမှုများကို ခုံရုံးက ပြင်ဆင်မှု သို့မဟုတ် အယူခံမှုအဖြစ် ကြားနာနိုင်ရန်လည်း အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ ပြီးခဲ့သောစာပိုဒ်၌ ဖော်ပြခဲ့သော ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ အား ခန့်အပ်ခြင်းစနစ်ကဲ့သို့ပင် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များကိုလည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌတို့၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့်သာ ခန့်အပ်ရန် အဆိုလည်းရှိခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သော တရားစီရင်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပြောင်းလဲရန် အကြံပြုထားသည့် အဆိုများသည် တရားစီရင်ရေးအား အုပ်ချုပ်ရေးထိန်းချုပ်မှုအောက်မှ လွှတ်တော်ထိန်းချုပ်မှုအောက်သို့သာ လွှဲပြောင်းသွားမည်ဖြစ်ရာ ၎င်းအဆိုများအား ကန့်ကွက်ကြောင်း တင်ပြခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင်အချို့ကမူ တပ်မတော်နှင့်ဆန့်ကျင်ကာ ယင်းအဆိုများအား ထောက်ခံခဲ့ပါသည်။ (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းအား လွှတ်တော်၌သာ ဆွေးနွေးစေခဲ့ရာ လွှတ်တော်၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် တပ်မတော်၏ အကျိုးစီးပွားတို့အတွက်သာ အဓိကထား ဆွေးနွေးသွားခဲ့ကြသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အကြား တင်းမာလာမှုများကြောင့် လွှတ်တော်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသုံးပြုပြီး ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များတွင် လွှတ်တော်၏အာဏာကို တိုးမြှင့်ကာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏အာဏာကို လျှော့ချရန် အဆိုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၆။ နိဂုံး

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော တောင်းဆိုမှုများနှင့် အကြံပြုချက်များအား ကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးနေဆဲဖြစ်ရာ (၂၀၁၉)ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် NLD အစိုးရက တပ်မတော် အပြင်းအထန်ကန့်ကွက်သည့်ကြားက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ အနာဂတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သောဆွေးနွေးမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေမည်ဖြစ်ရာ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)၏ အခြေအနေ၊ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်နိုင်သော အလားအလာစသည့် ကိစ္စရပ်များ နှင့်ပတ်သက်၍ပေါ်ပေါက်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မေးခွန်းများအား အလေးထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ (၂၀၁၆) ခုနှစ်မှ စတင်ကာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးမှ နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရုံးသို့ ပြောင်းရွှေ့သွား ကာ NLDအစိုးရလက်ထက်တွင် အာဏာ၏ ဗဟိုသည် မည်သည့်နေရာတွင် ရှိသည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ယနေ့ထိတိုင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဓိကရလဒ်မှာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အား စတင်ဆွေးနွေးလာနိုင်ခြင်းနှင့် လက်နက်ချခြင်းအား အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခြေလှမ်းများဖော်ပေးနိုင်ခြင်းတို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)တွင် ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ ဒီမိုကရေစီ၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်စသည့်အကြောင်းအရာများ ဖော်ပြထားရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ စာသားများနှင့် ကွဲလွဲနေပါသည်။ အဆိုပါ စာချုပ်နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့ ဆက်စပ်နေပုံမှာလည်း မသဲကွဲသေးရာ အနာဂတ်တွင် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါစာချုပ်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုပေးနိုင်ရန် ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ အခြေခံတစ်ရပ် ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါစာချုပ်တွင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေခုံရုံး၏ ကဏ္ဍအား ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ- ၂ ရာစုပင်လုံတွင် ရရှိခဲ့သော သဘောတူ ညီချက် (၃၇)ချက်ထက် သဘောတူညီမှု မရှိသေးဘဲ ဆက်လက် အငြင်းပွားနေဆဲဖြစ်သော ခွဲထွက်ခွင့်စသောမူများက ပိုမို အရေးကြီးပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သမားရိုးကျ ပြင်ဆင်နိုင်သောနည်းလမ်းအား ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ခြင်းသည် တပ်မတော်၏ အလွန်အစွမ်းထက်သော ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ အားသာချက်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြင်ဆင်ခြင်းဟူသော စကားရပ်အား မြန်မာဘာသာစကားတွင် ကျဉ်းမြောင်းသောအဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်နေသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အား ပြင်ဆင်ရာတွင် နည်းလမ်းများမှာ အကန့်အသတ် ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တပ်မတော်အား အတိအလင်းပေးထားသော အားသာချက်များအပြင် တပ်မတော်ထံတွင် အခြားအားသာချက်များလည်းရှိရာ ၎င်းအားသာချက် များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် ခက်ခဲလှခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းများဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ချက်ကို လျှော့ချလိုက်နိုင်သည့်တိုင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ကြီးမားစွာ ပြောင်းလဲနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်အဆိုများသည် စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီ၊ ဖယ်ဒရယ် အဓိပ္ပာယ် မသက်ရောက်သော ပြည်ထောင်စုစသည့် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ လက္ခဏာရပ်များအား မကျေနပ်မှုများကို ဖော်ပြနေပါသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအပေါ်ကျင့်သုံးနိုင်သော အာဏာများအပါအဝင် အထက်က အတင်းချုပ်ကိုင်သောစနစ်အားလည်း စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ကြိုးစားအားထုတ်မှုများမှာ နောင်လာမည့် နှစ်ပေါင်းများစွာအထိ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေ လျက်ရှိမည်မှာ သေချာပါသည်။

အခန်း(၁၁)၊ နိဂုံး

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၊ အတွေးအခေါ်များအပေါ် သစ္စာရှိခြင်း၊ အထက်က အတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်၊ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီ၊ ပြည်ထောင်စု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အုပ်ချုပ်မှုပြီးဆုံးပြီး နိုင်ငံရေးစနစ်ပြောင်းလဲလာပုံ၌ အရေးကြီးလူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အာဏာလက်ဝယ် ရှိသူများ၏ အကြောင်းများသာမက နိယာမများနှင့် ဥပဒေဖွဲ့စည်းပုံတို့အကြောင်းလည်း ပါဝင်နေပါသည်။ ထိုသို့ဆိုရာ၌ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ အရာရာတိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်နေကာ ၎င်းအားအစဉ်အမြဲလိုက်နာ၍ အတည်ပြုဆောင်ရွက်နေသည်ဟု မဆိုလိုပါ။ ဤစာအုပ်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မည်သည့်နေရာတွင် မည်သို့အာဏာ သက်ရောက်နေသည်ကို ဖော်ပြရန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရေးစနစ်သည် မျက်မှောက်ကာလတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ ဘောင်အတွင်း၌ လည်ပတ်လျက်ရှိနေရာ ဤပုံစံမျိုးဖြင့်သာ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အုပ်ချုပ်သော စနစ်အောက်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေစနစ်တွင် အခြားအဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးထက် အရေးပါအရာရောက်သော တပ်မတော်သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် နိုင်ငံရေးအာဏာကို လက်ဝယ်ရယူထား ပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် တင်ပြသွားသောအကြောင်းအရာများအနက် အရေးပါဆုံးအကြောင်းအရာမှာ မြန်မာနိုင်ငံပြည်တွင်း၌ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မည်ကဲ့သို့ နားလည်နေပုံ၊ အသုံးပြုနေပုံ၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနေပုံ၊ လျစ်လျူရှုနေပုံ စသည်တို့ကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ ဒီမိုကရေစီ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းစသည့် အကြောင်းအရာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အစဉ်လွှမ်းမိုးနေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိ၊ ဒီမိုကရေစီ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် မည်မျှကိုက်ညီသနည်း၊ ၎င်းအား ပြင်ဆင်နိုင်ခြင်းရှိမရှိအစရှိသည့် မေးခွန်းများ စဉ်ဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိနေပါသည်။ မြန်မာပြည်သူလူထုကြား တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်စစ်စစ် မပါဝင်သလို၊ ဒီမိုကရေစီ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့်လည်း အပြည့်အဝမကိုက်ညီ

သည့်အပြင်၊ ပြင်ဆင်ရန်လည်း မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် ခက်ခဲလှသည်ဟူသော အယူအဆများဖြင့် ပြည့်နှက်နေပါသည်။ တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေးသဘောတူညီမှုမရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သမားရိုးကျပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ချက်အား ပြင်ဆင်လိုက်စေကာမူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံ အနှစ်သာရများနှင့် ၎င်း၏ပင်ကိုယ် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ များကိုမူ ပြင်ဆင်ရန် အလွန်ခဲယဉ်းမည် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ယခင်စစ်အစိုးရ၏ ရည်မှန်းချက်ကြီးမားသော စီမံကိန်းကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်၏ အငွေ့အသက်ပြန်လည် ပေးသွင်းခဲ့ပါသည်။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်သစ်အောက် တွင် တပ်မတော်သည် ဒီမိုကရေစီအင်အားများအား ကြပ်မတ်ထိန်းသိမ်းကာ ဒီမိုကရေစီအား ကြီးကြပ်သော အင်အားအဖြစ် ရပ်တည်နေပါသည်။ ဤနိဂုံးအခန်းတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ် တည်ဆောက်ထားပုံ၊ စစ်တပ် အုပ်ချုပ်မှုစနစ် ဆက်လက်ရပ်တည်နေပုံတို့ကို ပြန်လည်အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း ဘာသာရပ်အတွက် နောက်ဆက်တွဲ အရေးပါပုံတို့ကိုလည်း ဖော်ပြသွားပါမည်။

၁။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ အလယ်ဗဟိုရှိ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ဤစာအုပ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၆ မှ ၈ အတွင်း ဖော်ပြထားသော စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ အခြေခံ အုတ်မြစ်များကို ရွေးထုတ်ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကို နားလည်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အာဏာဖြန့်ဝေရာတွင်လည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံးအာဏာများ၏ အရင်းအမြစ်တို့ကို ရှာဖွေရာတွင်လည်းကောင်း အဓိကနေရာမှ ပါဝင်နေပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ဟူသော အယူအဆကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏လက္ခဏာ (၃)ရပ်ဖြင့် တည်ဆောက်ထားပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှု ကဏ္ဍ၊ တပ်မတော်ဆောင်ပုဒ်များနှင့် အတွေးအခေါ်များအပေါ် သစ္စာရှိမှု၊ အထက်က အတင်းချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်စသည်တို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့အား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်း မဖော်ပြထားသော်လည်း ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အမှန်တကယ် အခြေခံတည်ဆောက်ပုံဟု တင်စားခေါ်ဝေါ်နိုင်ပါသည်။

(က) တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍကို အတည်ပြုခြင်း

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ ပထမအင်္ဂါရပ်မှာ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်မှုတွင် တပ်မတော်၏ ဦးဆောင်မှု အခန်းကဏ္ဍပင် ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းပြည်၏ ဥပဒေစနစ်နှင့် တပ်မတော်၏ လွတ်လပ်မှုအပါအဝင် နိုင်ငံရေး ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတို့ကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားရာ အရပ်သားအစိုးရမှာ တပ်မတော်က ဖန်တီးတီထွင်ထားသောဘောင် အောက်တွင် တပ်မတော်၏စောင့်ကြည့်ကြပ်မတ်မှုများဖြင့်သာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရာ တပ်မတော်အား စတုတ္ထအစိုးရ မဏ္ဍိုင်အဖြစ် သမားရိုးကျ အခန်းကဏ္ဍ ပေးအပ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် တပ်မတော်သည် အခြားအစိုးရမဏ္ဍိုင် (၃)ရပ် စလုံး အပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရှိပါသည်။ တပ်မတော်၏ အရှိန်အဝါနှင့် ဩဇာအာဏာတို့ကြောင့် အရပ်သားအစိုးရနှင့် တပ်မတော်တို့ အကြား ဆက်ဆံရေးအား ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပါသည်။ တပ်မတော်၏ လူအင်အား၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ စသည်တို့က တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ အရပ်သားအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအား လွှမ်းမိုးမှုများရှိနေရာ သာမန်အားဖြင့် အရပ်သားအစိုးရကသာ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည့်ကိစ္စရပ်များပင် တပ်မတော်၏ ဩဇာအာဏာနှင့်ထိန်းချုပ်မှုတို့ မှ မကင်းနိုင်ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် တပ်မတော်နှင့် အရပ်သားအစိုးရတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို သေချာစွာခွဲခြားရန် မဖြစ်နိုင်လှနီးပါး ခက်ခဲနေသောကြောင့် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တပ်မတော်၏ ပါဝင်မှုမှာ မြန်မာနိုင်ငံ အနာဂတ်အတွက် အရေးကြီးဆုံးသော ကိစ္စရပ်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တပ်မတော်အား အားသာချက်များစွာပေးအပ်ထားရာ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တပ်မတော်၏ ပါဝင်နိုင်မှုကို အတိအလင်း ဖန်တီးပေးထားပါသည်။ ၎င်းအားသာချက်များတွင် ဥပမာအားဖြင့် တပ်မတော်သား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် အရပ်သား နိုင်ငံရေးစနစ်ကို စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အရေးပါသော ဝန်ကြီးဌာနများ၏ ဝန်ကြီး များ

ခန့်အပ်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးအား တပ်မတော်က ဗီတိုအာဏာဖြင့် ဆန့်ကျင်နိုင်ခြင်းစသည်တို့ ပါဝင်ပါ သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဆွေးနွေးရာတွင်လည်း ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်က ဖန်တီးသော တောင့်တင်းမှုကိုသာ အလေးပေး ဆွေးနွေးလေ့ရှိရာ အဓိကပြဿနာအား ဖုံးကွယ်လိုက်သလို ဖြစ်နေသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်သောသတ်မှတ်များကို လျော့ချနိုင်စေကာမူ အငြင်းပွားမှုအများဆုံး ဖြစ်ပေါ်စေလျှက် ရှိသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အလိုအလျောက် ပြင်ဆင်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် တပ်မတော်၏ ဩဇာအာဏာသည် နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ရပ်လုံးတွင် လွန်စွာပြန့်နှံ့နေခြင်းသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အတိအလင်း ဖော်ပြထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကြောင့်သာ မဟုတ်ပါ။ တပ်မတော်က ယနေ့ထိတိုင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော အခြေခံဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအား ပြောင်းလဲစေမည့် ပြင်ဆင်မှုမျိုးကို သဘောတူညီ ထားခြင်း မရှိသေးပါ။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခေတ်တွင် တပ်မတော်သည် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့အား သွယ်ဝိုက်သော နည်းလမ်းများဖြင့် တဖြည်းဖြည်း ဩဇာအာဏာ လွှမ်းမိုးလာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်အရာရှိကြီး အချို့သည် တပ်မတော်မှ အနားယူပြီး အရပ်သားအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီအတွင်းသို့ ဝင်ရောက် လာခဲ့ရာ ၎င်းတို့အများစုသည် တပ်မတော်အပေါ် ဆက်လက်သစ္စာရှိနေကြဆဲပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် တပ်မတော်သည် တပ်မတော် အရာရှိများစွာတို့ကို တပ်မတော်မှ အနားယူစေပြီး ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၊ ဝန်ကြီးဌာန အသီးသီးတို့၌ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်စသောရာထူးကြီးမှအစ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံစသည်တို့၌ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် အရာရှိငယ်များအထိ ပြောင်းရွှေ့ တာဝန်ထမ်း ဆောင်ရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ပထဝီအနေအထားနှင့် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ပုံစနစ်တို့ကြောင့် တပ်မတော်သည် တိုင်းပြည်၏ နေရာဒေသအနှံ့အပြား၌ အခြေစိုက်စခန်းများရှိရာ အရပ်သားအစိုးရ မရောက်ရှိနိုင်သေးသော အရပ်ဒေသအချို့ များ၌ပင် တပ်မတော်၏ ပုံရိပ်ကို တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အနာဂတ်ကာလတွင် တပ်မတော်၏ သွယ်ဝိုက်သော ဩဇာအာဏာ လွှမ်းမိုးမှုများ လျော့ကျသွားနိုင်မည့် အလားအလာ ရှိကောင်းရှိလာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီဝင်အချို့သည် တပ်မတော်အငြိမ်းစားအရာရှိများဖြစ်သော်လည်း တပ်မတော်ဘက်မှ အမြဲမရပ်တည်တော့ သည်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် တပ်မတော် အရာရှိဟောင်းများ၏ တပ်မတော်အပေါ် သစ္စာရှိမှုသည် ရာသက်ပန်တည်မြဲလိမ့်မည်ဟု မဆိုလိုနိုင်သေးပါ။ သို့သော်လည်း လက်ရှိတွင် တပ်မတော်က စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် ဦးဆောင်သောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေခြင်းအား ပြည်သူလူထုက စိန်ခေါ်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။

(ခ) အတွေးအခေါ်များအပေါ် သစ္စာရှိခြင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု၏ အယူဝါဒ အတွေးအခေါ်များအား ထောက်ခံသော ယန္တရား တစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၎င်းတွင်ပါဝင်သော ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး အပေါ် သစ္စာရှိခြင်းသည် အခွင့်အရေးများနှင့် စည်းကမ်းပြည့်ဝသောဒီမိုကရေစီတို့ရရှိရန် ဦးစွာဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်နေစေကာမူ လုံးဝရရှိလိမ့်မည်ဟုလည်း အာမခံချက် ပေးထားခြင်းမရှိပါ။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးသည် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်၏ ပင်မနိယာမများဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် စစ်တပ်က ပါဝင်ခြင်း၏အနှစ်သာရကို ဖော်ဆောင် ပေးထားသည်။ နိုင်ငံတော်နယ်နိမိတ် တည်တံ့ရေးဆိုသည့်အယူအဆဖြင့် နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော တောင်းဆိုမှုများကို လုံးဝဟန့်တားထားပါသည်။ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှုဟူသော ထူးဆန်းသည့် အယူအဆမျိုးဖြင့် လူမျိုးရေးကို စိတ်ကူးဖြင့်တည်ဆောက်ပေးထား၍ လူအုပ်စုအချို့ကိုမူ နိုင်ငံရေးစနစ်မှ လုံးဝဖယ်ရှားထုတ်ပယ်ထားပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာဟူသော အယူအဆမှာလည်း ပြည်သူများထံမှ ဆင်းသက်ခြင်းထက် တိုင်းပြည်၏ အင်အားနှင့် စည်းလုံးမှုကိုသာ ကိုယ်စားပြုဖော်ပြနေပါသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးတွင် ပါဝင်သော အယူအဆများအား ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း နိုင်ငံအသီးသီးရှိ အစိုးရများ၏ လှုံ့ဆော်မှု ဆောင်ပုဒ်များနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးသည် အမျိုးသားရေး လက်ယာယိမ်းသော အစိုးရ၏ ဆောင်ပုဒ်များမဟုတ်ပါ။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး၏ အနှစ်သာရများသည် မြန်မာ့သမိုင်း တစ်လျှောက်တွင် တပ်မတော်နှင့်အနီးကပ် ဆက်စပ်မှုရှိပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ အုပ်ချုပ်မှုသမိုင်းနှင့်လည်း ဆက်နွယ်နေ

သော အယူဝါဒများဖြစ်ပါသည်။ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် တပ်မတော်သည် တိုင်းပြည်ကို ထိန်းချုပ်ရန် ဝါဒီအသစ်များ ဖန်တီးခဲ့ရာ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ၎င်းအရေးသုံးပါးကို ပြည်သူလူထုထံ လိုအပ်သလို အတင်းအကျပ် ရိုက်သွင်းဖြန့်ချိခဲ့သော မူဝါဒများဖြစ်ပါသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြန်လည်ကာလပိုင်းခြား သင့်ကြောင်းကို ထောက်ခံသော သက်သေတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်တွင် ဒို့တာဝန်အရေး သုံးပါးကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်မှာ ၎င်းတို့ ပိုမိုအင်အားကြီးမားလာစေရန် အရေးပါသောကြောင့် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးဖြင့် ဒီမိုကရေစီအား စည်းကမ်းပြည့်ဝရန် ထိန်းချုပ်နေသည့်အပြင် ပြည်သူလူထုနှင့် ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုမှုများကို တပ်မတော်ကသာ လိုအပ်သလို စီစဉ်နိုင်သော အခြေအနေဖန်တီးထားပါသည်။

ဤစာအုပ်တစ်လျှောက်တွင် ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက အတည်ပြုဆောင်ရွက်ပုံ သို့မဟုတ် ငြင်းဆန်နေပုံတို့ကို ဖော်ပြသွားထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အခန်း (၉)၌ (၂၀၁၅)ခုနှစ်တွင် အစိုးရက အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်း (ICESCR) တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ ချွင်းချက်ပေးခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးကို အတည်ပြုနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည် နယ်၊ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ပဋိပက္ခများသည် တိုင်းရင်းသားများ၏ တောင်းဆိုမှုများကို မဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်းကို ထောက်ပြနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက် ခွင့်အား အသိမှတ်ပြုပေးရန် တောင်းဆိုမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ အခန်း (၇) တွင် ဖော်ပြခဲ့သော တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ပေါ် လာစေရန် ဆောင်ရွက်နေခြင်းမှာ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေးကို အတည်ပြုပေးနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါ သည်။ အခန်း (၄) တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးတို့၏ ပူးပေါင်းမှုဖြင့် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကိုင်ဆောင်သူများ၏ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ဖယ်ရှားနိုင်ခဲ့ခြင်းကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားနှင့် တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုဟူသည့်အယူအဆ နှစ်ရပ်မှာ အချိန်ကာလနှင့်တကွ ပိုမိုအားကောင်း တောင့် တင်းလာသည်ကိုတွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါးအား မကျေနပ်မှုအား တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ပြန်လည် အမျိုးအစား ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးရန်စသော တောင်းဆိုချက်မျိုးဖြင့်သာ အနည်းငယ် ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

(ဂ) အထက်က အတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြင့် တိုင်းပြည်ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားခြင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြားအခြေခံအင်္ဂါရပ်တစ်ခုမှာ အထက်ကအတင်းကျပ် ချုပ်ကိုင်သောစနစ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရမဏ္ဍိုင်များအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရမဏ္ဍိုင် တစ်ရပ်ချင်းစီ၏ အတွင်း၌သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီးတို့အကြားတွင်သော်လည်းကောင်း အာဏာပိုင်များအကြား ဆက်ဆံရေးကို အထက်က အတင်းကျပ် ချုပ်ကိုင်သောစနစ်ဖြင့် ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ဤစနစ်တွင် အာဏာသည် ပြည်ထောင်စု အဆင့်၌သာစုစည်းနေပြီး အစိုးရမဏ္ဍိုင်များအကြား၊ အစိုးရအဆင့်ဆင့်တို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုထက်ပင် ကျော်လွန် နေကာ နှစ်မြို့ဖွယ်မကောင်းသောစနစ်ဟု ဆိုရပေမည်။ ဤစနစ်သည် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် တပ်မတော်စသည့် မဏ္ဍိုင်များအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စု အစိတ်အပိုင်း အသီးသီးရှိ အစိုးရများအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း ယှဉ်ပြိုင်မှုမဖြစ်ပေါ်စေရန် အားပေးနေပြီး အမျိုးသားနိုင်ငံရေးအား ထိန်းသိမ်းကြပ်မတ်သော တပ်မတော်မှာ နိုင်ငံတော်အချုပ်ခြာအာဏာ၏ စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည့်အပြင် ပြည်ထောင်စု၏ အခရာကျသောနေရာ၌လည်း ရှိနေပါသည်။ ဤစနစ်တွင် တပ်မတော်နှင့် ၎င်း၏ ဩဇာအာဏာ လွှမ်းမိုးမှုများကို အခြား အဖွဲ့အစည်းများကလိုက်နာရန် လိုအပ်ပါသည်။

အထက်က အတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်တွင် ဒီမိုကရေစီသည် စည်းကမ်းပြည့်ဝရန်လိုအပ်ရာ တပ်မတော်၏ အမြင်တွင် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းအား အလွန်အကျွံလုပ်ဆောင်ခြင်းစသော ဖြစ်ရပ်မျိုးကိုကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ တပ်မတော်၏ အင်အားကြီးမားမှုကို စိန်ခေါ်နိုင်သော နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းစနစ်ဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားကာ တပ်မတော်၌ နိုင်ငံရေးစနစ်အား နောက်ဆုံး ထိန်းကျောင်းနိုင်သောအာဏာ ရှိပါသည်။ ဒီမိုကရေစီအား

စည်းကမ်းပြည့်ဝရန် လိုအပ်ချက်အား မကျေနပ်မှုများ အစဉ်အမြဲရှိနေသော်လည်း အရာမရောက်ကြသေးပါ။ တပ်မတော်သည် အခါအားလျှော်စွာ ဒီမိုကရေစီ အယူအဆများကို မိမိလိုသလို စိတ်ကြိုက်ဖန်တီးအသုံးပြုရာ စစ်မှန်သော၊ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီအားဖော်ပြရာတွင် ထူးကဲသည့် ဝိသေသများပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရအာဏာကျင့်သုံးသူတိုင်းသည် မိမိတို့တာဝန်ခံရသော အကြီးအကဲများ၏ တောင်းဆိုမှုအတိုင်း နေထိုင်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ အစိုးရအကြီးအကဲများခန့်အပ်ခြင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေးကသာ အဓိကအာဏာရှိပြီး လွှတ်တော် ကမူ အုပ်ချုပ်ရေးက အမည်တင်သွင်းသူကို သတ်မှတ်အရည်အချင်းပြည့်မီခြင်း ရှိမရှိကိုသာစစ်ဆေးပြီး သဘောတရားအရ အတည်ပြုပေးရသောကြောင့် အကြီးအကဲများ ခန့်အပ်ခြင်းတွင် လုံးဝငြင်းပယ်နိုင်ခွင့်မရှိဘဲ အရခခန်းကဏ္ဍမှသာ ပါဝင်ပါ သည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ ပထမကာလ၌ အဖွဲ့ဝင်များ ရာထူးမှနှုတ်ထွက်ခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အကြီးအကဲများသည် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းကို ခံယူလေ့မရှိဘဲ မိမိဆန္ဒအလျောက် ရာထူးမှနှုတ်ထွက်ခြင်းဖြင့် မျက်နှာမပျက် အောင် နေထိုင်လုပ်ဆောင်လေ့ရှိကြသည်။ အရပ်သားအစိုးရ၌ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူများတွင် တပ်မတော်အရာရှိဟောင်း များ ပါဝင်ရာ ၎င်းတို့သည် လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော တပ်မတော်အရာရှိများနှင့် အခြားအငြိမ်းစား တပ်မတော် အရာရှိများကို အစဉ်ရှိသလေးစားလျှက်ရှိနေရာ အထက်ကအတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်အား ဥပဒေစနစ်နှင့် အပြိုင်အဆိုင် ရပ်တည်နေသော တာဝန်ခံယူမှုစနစ်၌လည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် သက်ဆိုင်သော တောင်းဆိုမှုများကို တမင်ဥပက္ခာပြု ချန်ရစ်ရန် ပြည်ထောင်စုဟူသော စကားရပ်ကို အသုံးပြုထားသည်။ သို့သော်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်သောတောင်းဆိုမှုများစွာ ရှိနေခြင်းမှာ ပြည်ထောင်စုဟူသောအယူအဆကို စိန်ခေါ်လာကြသည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA)သည် အထက်က အတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်မှ ခွဲထွက်ခဲ့သော်လည်း နောက်ထပ်ပေါ်လာသည့် သဘောတူညီချက် (၃၇)ချက်မှာမူ အဆိုပါ စာချုပ်ပါ ရပ်တည်ချက်များမှ နောက်ပြန်ဆုတ်သွားခဲ့သည်။ အနာဂတ်တွင် ပြည်ထောင်စုမှ ဖက်ဒရယ်စနစ်သို့ ရွှေ့လျားသွားပါကလည်း စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ စည်းကမ်းပြည့်ဝရန်လည်း လိုအပ်မည်ဖြစ်သောကြောင့် စကားလုံးများ၏ ကစားကွက်များမှ ဦးစွာ ကင်းလွတ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများသည် တပ်မတော် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ ကသာ အသုံးပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ထားသော လွှတ်ပေါက်များ ဖန်တီးပေးခဲ့သော်လည်း အဆိုပါ လွှတ်ပေါက်များကို NLD က အသုံးပြုနိုင်ခဲ့ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာအား နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ထံ အပ်နှင်းခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များတွင် လွှတ်တော် နှစ်ရပ် ပူးပေါင်း၍ အစည်းအဝေးကျင်းပခြင်းမှာ ရှားပါးပြီး အထူးကိစ္စရပ်များကိုသာ အစည်းအဝေး ထိုင်လေ့ရှိသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ် တော်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် အမြင့်ဆုံးလွှတ်တော်ဖြစ်ပြီး စုပေါင်းဆုံးဖြတ်ချက်ချရာ နေရာလည်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သည် ၎င်းအားဖွဲ့စည်းထားသော အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တို့ကို လွှမ်းမိုးရုံသာမက နိုင်ငံတော် သမ္မတရုံးနှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးစသည် အခြားအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် ဥပဒေပြုရေး၏ စုစည်းသော အင်အားစုတစ်ရပ်အဖြစ် သီးခြားရပ်တည်နေခြင်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ လွှတ်တော်သုံးရပ်စနစ် ကျင့်သုံးသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါလွှတ်တော်သုံးရပ် စနစ်မှာ (၅)နှစ် တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပမှသာ တစ်ပြေးညီ အပြောင်းအလဲဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် အချိုးကျသောလွှတ်တော်စနစ် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်၌သာ ရှိပါသည်။

လွှတ်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့ကို ထိန်းကျောင်းပါသည်။ တရားစီရင်ရေးသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့၏ အာဏာများကို ထိန်းကျောင်းနိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း လွှတ်တော်က တရားစီရင်ရေးအား ထိန်းကျောင်းခြင်း မှာ အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားခြင်း၏ သာမန်ယူဆချက်များအား ပြောင်းပြန်လှန်ထားသလို ဖြစ်နေသည်။ လွှတ်တော်သည် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်းလုပ်ငန်းတို့တွင် ပါဝင်ခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးအား ထိန်းကျောင်းခြင်းသာမက လွှတ်တော်၏

အချို့လုပ်ရပ်များသည် တရားရုံးများ၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နေသည်ဟု ဆိုရလောက် သည်အထိ ဖြစ်နေသည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါလွှတ်တော်က တရားစီရင်ရေးအား ကြပ်မတ်ထိန်းကြောင်းခြင်းကို အများက အကောင်းမြင်လေ့ရှိရာ တရားရုံးများက လွှတ်တော်ထံ တာဝန်ခံရပါသည်။ လွှတ်တော်က တရားရုံးများအား အခြားအစိုးရဌာန များကဲ့သို့ပင် သတ်မှတ်ဆက်ဆံနေပြီး ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အား ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် အဖြစ်လည်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။ တရားရုံးများ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းများပေါ်တွင် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနတို့ က လွှမ်းမိုးမှုများမှာ တရားရုံးများအား ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် တပ်မတော်တို့က လွှမ်းမိုးမှုနေသကဲ့ပင်ဖြစ်နေပါသည်။ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တွင် တရားရုံးများသည် တပ်မတော်၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင် ရှိရုံသာမက အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လွှတ်တော်တို့က တရားရုံးများအပေါ် အာဏာပေးနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်နည်းများလည်း ပါရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားရုံးများသည် ဥပဒေ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးပါသည်။ ၎င်းကိစ္စရပ်များသည် အနာဂတ်တွင် အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းအတွက် စိန်ခေါ်မှုများ ဖန်တီးပေးနေပါသည်။ တရားရုံးများထံတွင် ဥပဒေအနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန် အာဏာအပြည့်အဝမရှိသည့်အပြင် ၎င်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ဖြင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရာတွင် ပါဝင်ရန် အခန်းကဏ္ဍတစ်ရပ် မရှိသေးပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် လွှတ်တော်က အထောက်အကူ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးမှသာလျှင် လည်ပတ်နိုင်ရာ ဥပဒေစာသားများအား တရားရုံးများက အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို၍ အသက်သွင်း ခြင်းထက် လွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ လိုအပ်သလိုအဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်နိုင်လျက်ရှိပါသည်။

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ ကြီးမားသော သဘောထား ကွဲလွဲမှုများရှိလိမ့်မည် မဟုတ်ဟု ယူဆထားရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပေးရန် အာဏာပိုင်တစ်ရပ် လုံးဝမလိုအပ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လွှတ်တော်ကသာ အဓိကဆုံးဖြတ်လျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် လည်း နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များမှာ လုံးဝအရေးမပါဟု မဆိုလိုနိုင်ပါ။ ဤစာအုပ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရည်ညွှန်းကိုးကား ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်က ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အချို့ကို လိုက်နာရန် အတိအလင်းငြင်းဆန်ခဲ့သည်ကို ကြည့်ချင်းအားဖြင့် ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အခြားအစိုးရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် စည်းနှောင်အားနှင့် အာဏာသက်ရောက်မှု သိပ်မရှိကြောင်း သရုပ်ပြနေသော ကြောင့် ခုံရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များအား ချဉ်းကပ်ရာတွင် သတိပြုသင့်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရမဏ္ဍိုင်အချင်းချင်းအကြားတွင် အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခြင်းထက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပိုမိုအလေးပေးသော နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေစနစ်ကို ဖန်တီးပေးထားကာ အဆိုပါစနစ်တွင် တပ်မတော် သည် အခြားအစိုးရမဏ္ဍိုင်များအား ထိန်းကျောင်းသော အဓိကအင်အားဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရား စီရင်ရေးတို့ကို ကြပ်မတ်လျက်ရှိရာ ဒီမိုကရေစီစနစ်များတွင် တရားရုံးများသည် အခြားမဏ္ဍိုင်များအပေါ် အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်ဟူသော သာမန်ယူဆချက်ကို ပြောင်းပြန်လှန်ထားသလိုဖြစ်နေပါသည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် အာဏာအမျိုးအစား တစ်မျိုးထက်ပို၍ ကျင့်သုံးလျက်ရှိရာ အစိုးရအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးက ကျင့်သုံးသော အာဏာများအကြား ထပ်တူနေမှုရှိနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း အချို့သည် တရားစီရင်ရေးအာဏာအချို့ကိုကျင့်သုံးနေပြီး တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းအချို့မှာလည်း အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနေပါသည်။ ထို့အပြင် တပ်မတော်က အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေး အာဏာများအားလုံးကို ကျင့်သုံး လျက်ရှိပါသည်။ ဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း အစိုးရအဆင့်အသီးသီးတို့တွင် အဖွဲ့အစည်းများ ထပ်တူညီနေမှု ရှိနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့်အပြင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အဆင့် အဖွဲ့အစည်းလည်းဖြစ်သော အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီးက ပြဋ္ဌာန်းထားသော သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ ထိုကိစ္စရပ်များကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အထက်ကအတင်းကျပ်ချုပ်ကိုင်သောစနစ်သည် အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြားကျင့်သုံးရေးကို ဆန့်ကျင်နေသော စနစ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါမည်။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရာတွင် အရေးပါပုံ

ဤစာအုပ်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌ ဆွေးနွေးနေကြရာတွင် ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိသော မေးခွန်းများအား အဓိကထား ဖော်ပြဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ယင်းမေးခွန်းများတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အား ပြင်ဆင်နိုင်သော အလားအလာရှိမရှိ၊ ရှိပါကလည်း တပ်မတော်၏ ဗီတိုအာဏာကြောင့် မည်ကဲ့သို့ ပြင်ဆင်နိုင်သနည်း၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အထက်က ဖြန့်ဝေထားသော အာဏာများ လုံလောက်မှုရှိမရှိ၊ မရှိပါက အနာဂတ်ငြိမ်းချမ်းရေး အတွက် တိုင်းရင်းသားများ၏ နစ်နာမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် မည်ကဲ့သို့သော ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်သင့်သနည်း၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများနှင့် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ကိုက်ညီသနည်း၊ အနာဂတ်တွင် တပ်မတော် သည် မည်ကဲ့သို့သော ကဏ္ဍအဖြစ် ရှိသင့်သနည်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အာဏာများကိုမည်ကဲ့သို့ ခွဲဝေထားသနည်း၊ မည်သည့်အစိုးရ မဏ္ဍိုင်က နိုင်ငံတော်အာဏာကျင့်သုံးခြင်းကို ထိန်းကျောင်းနေသနည်း၊ သဘာဝသယံဇာတပေါကြွယ်ဝသော တိုင်းပြည်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရာတွင် တရားမျှတမှု၊ သာတူညီမျှမှုတို့ဖြင့် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး အကျိုးခံစားနိုင်ရန် မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်သင့်သနည်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်းကိစ္စရပ်များ မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ ပါဝင်နေပါသနည်း၊ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) အား ပြင်ဆင်နိုင်ခြင်း ရှိမရှိအစရှိသည့် ရှုပ်ထွေးလှသည့် မေးခွန်းများပါဝင်နေပြီး ၎င်းမေးခွန်းများ အားလုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသောပညာရပ်နှင့်သက်ဆိုင်မှုရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ စစ်တပ်နှင့် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်မှုတွင် စစ်တပ်၏ ရှုပ်ထွေးသော အခန်းကဏ္ဍများကို နက်နက်နဲနဲနားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်မှုတွင် စစ်တပ်သည် မည်ကဲ့သို့ စတင်ပါဝင်လာပြီး ၎င်းဖြစ်စဉ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် အခြားဥပဒေများ မည်ကဲ့သို့ပါဝင်ခဲ့သနည်းစသည်တို့ကို သေချာစွာ နားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စစ်တပ်ကို ဗဟိုပြု၍ ရေးဆွဲထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပင်မသာဓကပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်သည် မည်ကဲ့သို့ မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် စစ်တပ်အား ဗဟိုပြုလာသနည်း၊ စစ်တပ်က နိုင်ငံရေး တွင် ပါဝင်လာခြင်းမှာ မည်ကဲ့သို့သော သမိုင်းဖြစ်ရပ်များ၊ အခြေအနေများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သနည်း စသည့်မေးခွန်းများကိုလည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လေ့လာ၍ စတင်အဖြေရှာ နိုင်ပါမည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စစ်အုပ်ချုပ်မှု နှင့် အဆက်မပြတ်သည့်အပြင် စစ်အုပ်ချုပ်မှုသမိုင်းအပေါ် အခြေပြုရေးဆွဲထား သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပင် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးတွင် စစ်တပ်ပါဝင်နေမှုသည် မြန်မာ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ သဘောသဘာဝ၏ အရေးကြီးသောအစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်ဖြစ်နေရာ အနာဂတ်တွင် အပြောင်းအလဲဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ရရှိရန် ကြိုးမားသောအခက်အခဲတစ်ရပ် ဖန်တီးနေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရာတွင် ရွေးချယ်မှုပြုလုပ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆက်လက်ဆွေးနွေး လိုပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ပညာရပ်၏ သမားရိုးကျ နားလည်မှုများကို စိန်ခေါ်နေသောကြောင့် ဤစာအုပ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လည်ထွန်းကားလာပုံကို ဖော်ပြရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ပညာရပ်၏ သာမန်အယူအဆနိယာမများထက်ပင် ကျော်လွန်၍ ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် မည်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အယူအဆများသည် သမားရိုးကျဖြစ်သည်မဖြစ်သည်ဟူသော မေးခွန်းကိုလည်းကောင်း၊ ပထဝီ၊ ရေမြေအနှံ့အပြားရှိ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ပညာရှင်များက လေ့လာရာတွင် မည်သည့် အယူအဆများ အား ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ကျယ်ပြန့်စွာလက်ခံထားကြပြီဖြစ်ကြောင်းဟူသော မေးခွန်းကိုလည်းကောင်း ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ် လာပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ဟူသော အယူအဆဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အား အားဖြည့်ပေးနေပုံကို နားလည်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အတိတ်မှ ကိုလိုနီ ဥပဒေစနစ်၊ ဆိုရှယ်လစ် ဥပဒေစနစ်၊ စစ်ဥပဒေစနစ်စသည့် ဥပဒေစနစ်သုံးရပ်လုံး၏ လက္ခဏာများနှင့် လွှမ်းမိုးမှုများကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆိုရှယ်လစ်ဥပဒေစနစ်အား ခင်တွယ်နေခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တို့သည် မျက်မှောက်ကာလ တရုတ်၊

လာအို၊ ဗီယက်နမ်၊ မြောက်ကိုးရီးယား၊ ဥရောပအရှေ့ပိုင်း နှင့် အလယ်ပိုင်းရှိ ယခင်ဆိုရှယ်လစ် တိုင်းပြည်များတို့နှင့် နီးစပ်ကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများကို လေ့လာပါက ဂျာမနီ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ကနေဒါစသော လွတ်လပ်သောဖက်ဒရယ် တိုင်းပြည်များနှင့် အသွင်သဏ္ဍာန်မတူနော် ယခင် ယူကိုစလားဗီးယား၊ ဆိုဗီယက်ယူနီယံနှင့် ချက်ကိုဆလိုဗားကီးယားစသည့် တိုင်းပြည်များတွင် ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး မျက်မှောက် ကာလတွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၌ ဆက်လက်ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော နယ်နိမိတ်ပေါ်မူတည်၍ လူမျိုးစုအချို့အား အုပ်ချုပ်စီမံသောစနစ်နှင့် ပိုမိုဆင်တူပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် ပညာရပ်အတွက် နောက်ထပ်အရေးပါသောကိစ္စရပ်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သက်တမ်းအချိန်ကာလအား ပြန်လည်ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရန်အရေးပါပုံပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သော အဓိကမူများ၊ အခြေခံဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံများ၊ အဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် လွန်ခဲ့သော (၂၅)နှစ်ကျော်ကာလ (၁၉၉၀) ပြည့်လွန်နှစ်များကပင် စတင်ပေါ် ပေါက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အချိန်ကာလ ပြန်လည်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ လေ့လာခြင်းဖြင့် အခြားနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို လေ့လာရာတွင်လည်း စုံစမ်းမှုလမ်းကြောင်းအသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြောင်းလဲလာခြင်း၊ တောင့်တင်း ခိုင်မာလာခြင်း၊ ဖြတ်တောက်ဖြိုခွဲခံရခြင်း၊ အစားထိုးခံရခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များ အနာဂတ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာရန်လည်း အချိန်ကာလက အဓိကနေရာမှ ပါဝင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ထုံးဖွဲ့ခြင်းကို သေချာစွာနားလည်ရန် ထပ်မံလေ့လာရန် လိုအပ်ပါ သေးသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ထုံးဖွဲ့ထားသနည်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများကို ထုံးဖွဲ့ခြင်းကြောင့် မည်သည့် နောက်ဆက်တွဲရလဒ်များ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သနည်းဆိုသည့်မေးခွန်းများကိုလည်း ထပ်မံလေ့လာရန် လိုအပ်ပါသေးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ထုံးဖွဲ့ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သာဓက တစ်ရပ်ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ထုံးဖွဲ့မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ် တည်မြဲခြင်းနှင့် ပြောင်းလဲခြင်းတို့ အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိကောင်းရှိနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုများတွင် ထပ်မံလေ့လာရဦးမည့် မေးခွန်းပေါင်းမြောက်များစွာကျန်ရှိနေသေးရာ အနာဂတ်တွင် အဆိုပါလေ့လာဆွေးနွေးမှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်နိုင်ရန် စာရေးသူက ဤစာအုပ်ဖြင့် အစပျိုး ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်မိပါသည်။